

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ

จักรวดี ชนะพันธ์

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2556
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

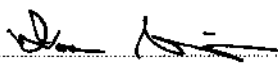
**A MODEL FOR THE PROMOTION OF LIFELONG
LEARNING FOR INFORMAL EDUCATION IN
CHAIYAPHUM PROVINCE**

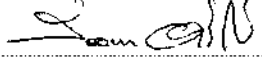
JAKKAVUTH CHANAPUNTH

A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements
for Doctor of Philosophy in Educational Administration
Academic Year 2013
Copyright of Bansomdejchaopraya Rajabhat University

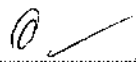
ชื่อเรื่องคู่มือ รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดชัยภูมิ
ชื่อนักศึกษา นายจักรวุฒิ ขนะพันธ์
คณะกรรมการที่ปรึกษาคู่มือ คณะกรรมการที่ปรึกษาคู่มือ

.....ประธานกรรมการ
(ดร.กัญดา ผ่องทิพย์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนณี สิทธิธุมภ์)

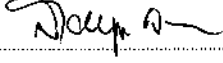

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิมลภา อารีรัตน์)

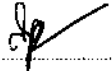
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอจอมติให้คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดูแบบหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

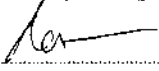

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เขี่ยมสะอาด)

.....นายกสภามหาวิทยาลัย รักษาการแทนอธิการบดี
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ พงศ์ วุฑู)

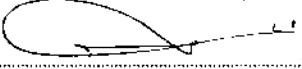
คณะกรรมการสอบคู่มือ

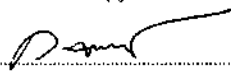

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.สายหยุด จำปาทอง)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรายุทธ์ เสรมสุขจร)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยเพชร เป้าเงิน)

.....กรรมการ
(ดร. สมภารชัย ชรินทร์ คีโลศรีไช)

.....กรรมการ
(ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

.....กรรมการ ผู้แทนจากคณะกรรมการบริหาร
(ดร.กัญดา ผ่องทิพย์) โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ
ชื่อผู้วิจัย	จักรวดี ชนะพันธ์
สาขาวิชา	การบริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.มนสิข์ สิทธิสมบูรณ์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา อารีรัตน์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา
ปีการศึกษา	2556

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและ 2) ประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การร่างรูปแบบฯ โดยดำเนินการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษากรณีศึกษาและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน นำมายกร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตดำเนินการโดยสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรูปแบบฯ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 16 คนครูอาสาสมัคร จำนวน 40 คน ครูการศึกษานอกระบบ จำนวน 49 คน และ ครูศูนย์ การเรียนชุมชน จำนวน 121 คนโดยใช้ตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) รวม 236 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 คือแบบสอบถามมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตดำเนินการโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละและการวิเคราะห์เนื้อหาและทำประชาพิจารณ์เพื่อรับรองและนำรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า

1.รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้ 1)ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2)ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3)ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ 4)ด้านการประสานความร่วมมือ 5)ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย 6)ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 7)ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ 8)ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้

2.การประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกด้านและผู้เข้าร่วมทำประชาพิจารณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับพฤติกรรมการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Title **A Model for the Promotion of Lifelong Learning for Informal Education in Chaiyaphum Province**

Author **Jukkavut Chanapunth**

Program **Educational Administration**

Major Advisor **Associate Professor Dr.Manasit Sittisomboon**

Co-advisor **Associate Professor Dr.Wallapha Areerattana**

Co-advisor **Dr.Kisda Pongpittaya**

Academic Year **2014**

ABSTRACT

The objectives of the research were 1) to develop the promotion of lifelong learning Model and 2) examine the promotion of lifelong learning for informal education in Chaiyaphum province. The research was implemented in three phases. Phases 1-research design which included reviewing related literatures, case studies, and interviewing 5 experts to model the promotion of lifelong learning model. The instruments of Phases 1 were document analysis form interviews, observation form. Data was processed in content analysis, Phases 2- development of the promotion of lifelong learning for informal education in Chaiyaphum province through query of attitude towards the model outline form 236 samples, including 16 principals, 40 volunteer teacher, 49 informal education teacher, and 121 learning center teachers obtained through Simple Random Sampling using questionnaires. Data was analyzed in mean and standard deviation, and Phases 3- the investigation of the promotion of lifelong learning for informal education in Chaiyaphum province based on Connoisseurship through survey from the qualified specialists. Data was analyzed in frequency, percentage, and content analysis. The process was supported by public hearing arranged for further implementation.

Research findings revealed that

1. The promotion of lifelong learning for informal education in Chaiyaphum province included 8 major dimensions, i.e. 1)lifelong learning vision aspect 2)the atmosphere and culture with oneself aspect 3)connection learning aspect 4)cooperation integration aspect

5)learning process arrangement with various way aspect 6)using information and the technology for learning aspect 7)quality arrangement activity learning development aspect and 8)mobilizing resource for learning aspect

2. Through Connoisseurship investigation, the experts reaffirmed the validity of all the key dimensions identified and the model of the promotion of lifelong learning for informal education in Chaiyaphum province.

Keyword :The Promotion Of Lifelong Learning

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.มนสิข
สิทธิสมบูรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักที่ให้คำปรึกษา ชี้แนะการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน และถ่ายทอด
ประสบการณ์ในการทำวิจัยให้มีคุณภาพ ตลอดจนกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา อารีรัตน์
และอาจารย์ ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ให้คำแนะนำ กำกับ ติดตามและสร้างแรงบันดาลใจ
ใจในการทำวิจัยให้สำเร็จลุล่วงตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญา
คุษฎีบัณฑิต ขอกราบขอบพระคุณประธานกรรมการและคณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ที่กรุณาให้
คำแนะนำในการปรับปรุงคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดชัยภูมิทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นเข้าศึกษาจนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ และ
ขอขอบพระคุณน้ำใจและมิตรภาพของอาจารย์ เพื่อนนิสิตหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา รุ่นที่ 2 (จังหวัดชัยภูมิ) ทุกคนที่ให้การช่วยเหลือเป็นกำลังใจทำให้ผู้วิจัยสามารถทำการ
วิจัยสำเร็จได้ด้วยดี

สุดท้ายผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อบัวผัน-คุณแม่ทองใบ ชนะพันธ์ บิดามารดาผู้ให้กำเนิด และ
ครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.พัทธยา ชนะพันธ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียน ราชประชานุเคราะห์
52 จังหวัดเลย และลูกชายทั้งสามที่คอยส่งเสริมให้สนับสนุนและเป็นกำลังใจที่ดียิ่งแก่ผู้วิจัยเสมอมา

จักรวดี ชนะพันธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	22
แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้.....	38
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	53
รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	72
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา.....	80
บริบทของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	
จังหวัดชัยภูมิ.....	103
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ.....	119
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	121

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	129
ระยะที่ 1 การร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงาน	
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ.....	129
ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงาน	
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ.....	134
ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงาน	
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ.....	138
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	142
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	187
สรุปผลการวิจัย.....	188
อภิปรายผล.....	192
ข้อเสนอแนะ.....	203
บรรณานุกรม.....	205
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ/รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....	210
ภาคผนวก ข หนังสือราชการ.....	215
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์เครื่องมือ.....	221
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	246
ภาคผนวก จ การตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย.....	280
ภาคผนวก ฉ สำเนาประกาศนียบัตรภาษาอังกฤษ.....	283
ประวัติผู้วิจัย.....	284

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงการสังเคราะห์เอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	81
2	รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิระดับท้องถิ่น และระดับชาติที่ให้สัมภาษณ์.....	133
3	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	135
4	สรุปสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีจากการสังเคราะห์เอกสาร.....	143
5	ข้อมูล/ข้อค้นพบสำคัญ และข้อมูลที่แตกต่างกันจากการวิเคราะห์เอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนามกรณีศึกษา.....	147
6	ร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครั้งที่ 1.....	153
7	ผลการสรุปสาระสำคัญจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิระดับท้องถิ่นและ ระดับชาติ.....	157
8	ร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครั้งที่ 2.....	160
9	สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	164
10	ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	165
11	ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง...	166
12	ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้.....	167
13	ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตด้านการประสานความร่วมมือ.....	168
14	ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย.....	169
15	ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้..	170
16	ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด ชีวิตด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....	171

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
17	ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้.....	172
18	ค่าความถี่ (Frequency)และค่าร้อยละ (Percentage)ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมิน ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต...	172
19	ค่าความถี่ (Frequency)และค่าร้อยละ (Percentage)ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมิน ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	174
20	ค่าความถี่ (Frequency)และค่าร้อยละ (Percentage)ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมิน ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้.....	175
21	ค่าความถี่ (Frequency)และค่าร้อยละ (Percentage)ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมิน ด้านการประสานความร่วมมือ.....	176
22	ค่าความถี่ (Frequency)และค่าร้อยละ (Percentage)ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย.....	178
23	ค่าความถี่ (Frequency)และค่าร้อยละ (Percentage)ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้.....	179
24	ค่าความถี่ (Frequency)และค่าร้อยละ (Percentage)ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมิน ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	180
25	ค่าความถี่ (Frequency)และค่าร้อยละ (Percentage)ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมิน ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้.....	182
26	ผลการพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน.....	222

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
27	ค่าความถี่ (Frequency) แบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	228
28	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าระดับของแต่ละองค์ประกอบและพฤติกรรมการปฏิบัติของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกด้าน.....	233
29	แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกด้าน.....	239

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต...	14
2	แสดงโครงสร้างการบริหารและเครือข่ายสำนักงานการศึกษานอกระบบ...	108
3	แสดงขั้นตอนการวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	141

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบการจัดการศึกษาของไทย จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4“การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“การศึกษาตลอดชีวิต”หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษา ในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับ ประชาชน มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุก รูปแบบได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะสวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้ อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ มาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถใน การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำให้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะ ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการศึกษาตลอดชีวิต คือ ต้องการให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลได้รับการศึกษาเพื่อ ความรู้ ทักษะและเจตคติ คุณธรรม จริยธรรมอันจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นอยู่ ตลอดเวลาเพื่อให้บุคคลได้พัฒนาคุณภาพเต็มศักยภาพ และสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมี ความสุข นอกจากนี้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ซึ่งว่าด้วยหลักการการจัดการศึกษาให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนและให้ ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเป็นการผสมผสานระหว่างการศึกษาทั้ง สามรูปแบบ เพื่อให้สามารถพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง มี การบริหารและจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อทำให้ประชาชน ได้มีโอกาสเรียนรู้และเสริมสร้าง

ภูมิปัญญา อันจะมีผลในการพัฒนากำลังคนและประเทศชาติให้เจริญ ก้าวหน้าต่อไป (อุดม เขยกิจวงศ์, 2551, น.12)

การเรียนรู้ตลอดชีวิต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง เช่น ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้การเรียนรู้เป็นกิจกรรมปกติวิถีในชีวิตประจำวัน กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาให้เป็นนโยบายที่สำคัญของชาติ โดยการออกกฎหมายสำหรับการศึกษาดูตลอดชีวิตเน้นทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ทั้งได้ง่ายและสะดวก ให้ความสำคัญกับบ้าน เพราะถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, อ้างถึงใน ศิริชัย รินทะราช, 2553, น.3)

ในกรณีประเทศแคนาดา ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาดูตลอดชีวิตเพื่อเตรียมประชาชนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของโลก มีการกระจายอำนาจให้แต่ละรัฐวางแผนจัดการศึกษาดูตลอดชีวิต การรวมตัวเป็นองค์กร กลุ่มอาสาสมัคร ฝึกอบรมแนะแนว ให้คำปรึกษาและมีการใช้สื่อเทคโนโลยีให้บุคคลเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เน้นจัดการศึกษาให้เชื่อมโยงกับการทำงาน ประเทศญี่ปุ่นมีการดำเนินงานที่ชัดเจนคือมีการสร้าง โอกาสและขยายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ วัฒนธรรมสนับสนุนงบประมาณ มีองค์กรรับผิดชอบชัดเจน ออกกฎหมาย การพัฒนาเทคโนโลยีและมาตรการสำหรับการส่งเสริมการศึกษาดูตลอดชีวิต ประเทศมาเลเซีย มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นยุทธศาสตร์ ซึ่งการดำเนินการพัฒนาประเทศที่สำคัญคือ การใช้ทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก เพื่อเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาผู้เรียนทั้งในระบบและนอกระบบ เน้นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ศิริชัย พัดดี, 2542, น.46-47) และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทำได้ โดยการสร้างและพัฒนาให้เกิดขึ้นในระบบการศึกษา โดยใช้หลักสูตรที่เป็นไปตามหลักการของการศึกษาดูตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญ นั่นเอง (Cropley, 1977, p.49-50) และการจัดสถานการณ์ จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ครู หนังสือเรียน วิธีการสอน สภาพแวดล้อม ครอบครัว ชุมชน ฯลฯ (Medel-Anonuevo, 2001 ; Dewitt, 2001 ; Hummell, 1988 อ้างถึงในนิตยา สำเร็จผล, 2547, น.3) เพื่อจะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต คือมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และอีกทางหนึ่งโดยการจัดโอกาส และแหล่งการเรียนรู้ให้เพียงพอ และตรงตามความต้องการของผู้เรียน และให้สามารถเข้าถึงได้โดยเฉพาะกลุ่มวัยผู้ใหญ่ (Adulthood) ซึ่งโอกาสและแหล่งการเรียนรู้เป็นได้ทั้งในระบบ โดยการจัดโอกาสและแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน นอกระบบ โดยการจัดโอกาสและแหล่งเรียนรู้ โดยจัดเป็น

กิจกรรม โปรแกรมการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยหน่วยงาน องค์กรที่มีใช้สถานศึกษา เช่นหน่วยงาน เอกชนองค์กรทางศาสนาวัฒนธรรม ศูนย์วิทยาศาสตร์ ห้องสมุด ศูนย์สุขภาพ สถาบันต่าง ๆ ฯลฯ และตามอัยาศัยโดยการจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความ สนใจ อาทิ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา รายการวิทยุเทป วีดิโอ รายการโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ (Galbraith, 2001 อ้างถึงใน นิตยา สำเร็จผล, 2547, น.3)

ปัญหาการจัดการศึกษาตามอัยาศัยในประเทศไทยที่ผ่านมาจากการศึกษา พบว่า มีปัญหา ด้านนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะในประเด็นความชัดเจนของแผนการปฏิบัติ ขาดเอกภาพเชิงนโยบาย ซึ่งในปัจจุบันพบว่า การจัดการศึกษาตามอัยาศัยของไทยมีลักษณะเรียนรู้ไปตามสภาพที่เป็นอยู่ ไม่มีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจน เมื่อเทียบกับการจัดการศึกษาในระบบและนอกระบบ (สุมาลี สังข์ศรี, 2544, น.118-119) ไม่มีการวางแผนในการให้บริการไม่ว่าจะเป็นด้านปริมาณคือจัด การศึกษาให้แก่บุคคลทุกกลุ่มอายุและทุกพื้นที่ ส่วนด้านคุณภาพคือ ไม่มีแนวทางการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ว่าจะจัดอย่างไรจึงจะสามารถพัฒนาบุคคลให้เหมาะสมกับช่วงอายุนั้น ๆ (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, น.51) และที่หน่วยงานผู้จัดการศึกษาเองก็ยังมีความรู้ความเข้าใจที่ ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการประสานงาน ขาดการวางแผนจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544, น.10-11)

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาในปัจจุบันส่วนใหญ่ถูกควบคุมโดยรัฐ เพราะภาครัฐเองก็ไม่ ใ้วางใจให้ส่วนอื่น ๆ ของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมให้บริการ ปัญหาด้านเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งใน การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามอัยาศัยนั้น สังคมยังขาดการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชนและเอกชน ในมิติต่าง ๆ ที่ยังไม่เป็นไปตามต้องการหรือตามแนวทางที่ พึงประสงค์ สอดคล้องกับสุมาลี สังข์ศรี (2544, น.124) ที่ว่าหน่วยงานองค์กรเอกชน สถาน ประกอบการ องค์กรท้องถิ่นที่มีศักยภาพที่จะช่วยจัดการศึกษาก็ยังไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร ดังเช่นเรื่อง การสร้างความรู้ความเข้าใจ แนวทางการรับทราบบทบาทของการมีส่วนร่วมไม่ สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพราะไม่เอื้ออำนวยหรือจูงใจเท่าที่ควร การใช้ทรัพยากรทาง การศึกษาร่วมกันน้อยและยังไม่ดีพอ ขาดปัจจัยสนับสนุนเรื่องเงิน คน การบริหารจัดการและวัสดุ อุปกรณ์ (ธัชชนก เถาบัว, 2543, น.86) ปัญหาด้านแหล่งเรียนรู้ ส่วนใหญ่ยังจัดบริการในเชิงตั้งรับ ชุมชนยังไม่มียุทธศาสตร์ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เท่าที่ควร ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบ ขาดผู้ส่งเสริม สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544, น.22) ขาดความหลากหลายในรูปแบบ ของแหล่งเรียนรู้ ซึ่งพบว่าต่างหน่วยต่างจัดตามความสามารถของตน ขาดการจัดการความรู้ที่เป็นระบบ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากปัญหาความไม่เชื่อมโยงของระบบการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2547, น.50)

นอกจากนี้ยังไม่มีข้อจำกัดในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานรวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์ยังมีการกระจายสู่ท้องถิ่นน้อย ผู้เรียนจำนวนมากไม่สามารถใช้บริการเครือข่าย เทคโนโลยีสารสนเทศได้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, น.124) ด้านหลักสูตรและเนื้อหาของสื่อเพื่อการศึกษา การผลิตและพัฒนาสื่อยังมีคุณภาพน้อยและกระจายไม่กว้างขวาง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2545, น.22) ด้านบุคลากร ขาดผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ขาดผู้ที่มีทักษะด้านเทคโนโลยี ซึ่งยังไม่กระจายตัวครอบคลุมทุกพื้นที่ ด้านการลงทุน การลงทุนของรัฐส่วนใหญ่เน้นการวางระบบและสร้างฮาร์ดแวร์ แต่มีการเตรียมด้านซอฟต์แวร์และบุคลากรน้อยมาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น.13) และกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2545, น.10-11) เห็นว่าปัญหาในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เกิดจากข้อจำกัดในด้านงบประมาณ และการลงทุน สื่อเทคโนโลยี และอุปกรณ์ทางการศึกษาที่ต้องใช้การลงทุนสูง การจัดระบบกระจายสื่อมีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการจัดหา ซึ่งเป็นเหตุให้ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพของสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้อย่างเต็มที่

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ปัจจุบันเป็นหน่วยงานการศึกษา สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ เดิมชื่อ “ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชัยภูมิ” สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ เรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน กศน.จังหวัดชัยภูมิ” มีวิสัยทัศน์ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิว่าเป็นองค์กรหลักในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพิ่มโอกาสให้กับประชาชนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิต เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้

จากการศึกษาข้อมูลประชากรของสำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครอง (2553, น.12) รายงานว่า จังหวัดชัยภูมิ มีประชากร ณ เดือนมิถุนายน พ.ศ.2553 รวมทั้งสิ้น 1,120,192 คน ชาย 558,031 คิดเป็นร้อยละ 49.82 ของประชากรทั้งจังหวัด หญิง 562,161 คน คิดเป็นร้อยละ 50.18 ของประชากรทั้งจังหวัด ในปี 2552 มีประชากรทั้งสิ้น 1,119,146 คน เป็นชาย 557,417 คน คิดเป็นร้อยละ 49.81 ของประชากรทั้งจังหวัด เป็นหญิง 561,729 คน ในปี 2553 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.09 เมื่อเทียบกับปี 2552 คิดเป็นร้อยละ 50.19 ของประชากรทั้งจังหวัด ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยทั้งจังหวัด 87.66 คน/ตร.กม. เมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอเมืองชัยภูมิ มีประชากรมากที่สุด จำนวน 136,801 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.21 ของประชากรทั้งหมด รองลงมาคืออำเภอกุฉิเยว จำนวน 110,978 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.94 ส่วนกิ่งอำเภอซับใหญ่ มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด มีจำนวน 13,683 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.22 สำหรับอำเภอที่ความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คืออำเภอกุฉิเยว มีความหนาแน่นของ

ประชากรเท่ากับ 138.42 คน/ตร.กม. รองลงมาเป็นอำเภอบ้านแท่น 134.60 คน/ตร.กม. โดยอำเภอ ภัคดีชุมพลเป็นอำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรน้อยที่สุดเพียง 32.715 คน/ตร.กม. และประชาชน ของจังหวัดชัยภูมิ ส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่อ้อย ทำนา ทำสวนโดยไม่สนใจที่จะเรียนรู้ เนื่องมาจาก สาเหตุที่เชื่อว่าสังคมไทยนั้นไม่ได้ส่งเสริมหรือยกย่องคนที่มีความรู้ ผู้ปฏิบัติงานไม่ได้รับการ สนับสนุนให้เรียนรู้ตลอดเวลา โอกาสในการเรียนรู้ระหว่างการทำงานก็มีค่อนข้างน้อยจึง กลายเป็นอุปสรรคสำคัญของความก้าวหน้าของประเทศ

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ รวมถึงการก้าวเข้าสู่สังคมแบบใหม่ที่ เรียกว่า สังคมแห่งการเรียนรู้หรือสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ การเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการอยู่ รอด และพัฒนากระบวนการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจหลักของสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่จะจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ นอกระบบโรงเรียน โดยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้สอดคล้อง กับความต้องการและวิถีชีวิตชุมชน พร้อมทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถในเชิงการแข่งขัน อันส่งผลให้ประชาชนได้มีโอกาสทางการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนได้ตามศักยภาพ พร้อมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา อันจะมีผลในการพัฒนากำลังคน และประเทศชาติ ต่อไป

จะเห็นว่าการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสำคัญมากสำหรับประเทศและ กับประชาชน ปัจจุบันสังคมไทยเรานั้น คนในสังคมยังไม่ใช่ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต จำเป็นอย่างยิ่งที่ ทุกหน่วยงาน ทุกองค์กร ต้องตระหนักและให้ความสำคัญ เร่งช่วยกันเปลี่ยนแปลงค่านิยมให้คน ไทยเป็นคนที่รักการเรียนรู้มากกว่าความบันเทิง รักการอ่านมากกว่าการพูด รักการแสวงหาความรู้ มากกว่ารับข้อมูล ทั้งนี้เพื่อช่วยให้คนไทยสามารถปรับตัวอยู่ในโลกปัจจุบันได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญ วงศ์ศักดิ์, 2543, น.124)

จากสภาพปัญหาที่กล่าวไว้ข้างต้นที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด ชัยภูมิ เพื่อเป็นสารสนเทศนำไปใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงาน และ เครื่องข่ายในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้สามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ ประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ควรมีลักษณะอย่างไร
2. การประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ได้ผลอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษานี้ เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ มีจำนวนทั้งหมด 16 แห่ง ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 16 คน ครูอาสาสมัคร จำนวน 40 คน ครูการศึกษานอกระบบ จำนวน 236 คนและครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 680 คน รวมทั้งสิ้น 972 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการให้ข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 16 คน ครูอาสาสมัคร จำนวน 40 คน ครูการศึกษานอกระบบ จำนวน 49 คนและครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 121 คนโดยใช้ตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2545, น.43)โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 236 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้

1. การสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. การจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. การสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้
4. การประสานความร่วมมือ

5. การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย
6. การส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้
7. การพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
8. การระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เหมาะสม
2. เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการแสดงบทบาทและพฤติกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหน่วยงานที่จัดการศึกษาต่างสังกัด เช่น หน่วยงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด หน่วยงานเอกชน
4. ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นผู้เรียนที่เรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ หมายถึง ชุดขององค์ประกอบ และพฤติกรรมกรปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ 8 ด้าน ได้แก่

ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การที่ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษามีพฤติกรรมกรปฏิบัติงานที่สามารถกำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุม การเรียนรู้ กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต กำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบอย่างชัดเจน สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การที่ผู้จัด การศึกษาหรือสถานศึกษามีพฤติกรรมกรปฏิบัติงานที่ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบ

ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษามีพฤติกรรมการทำงานในการสำรวจ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ด้านการประสานความร่วมมือ หมายถึง การที่ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษามีพฤติกรรมการทำงานที่ต้องประสานสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย หมายถึง การที่ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษามีพฤติกรรมการทำงานที่สามารถพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ประชาชนผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียนโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้จัด การศึกษาหรือสถานศึกษามีพฤติกรรมการทำงานที่สามารถจัดระบบข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ จัดฝึกอบรมทักษะ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง จัดหน่วยให้คำปรึกษา สำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้จัดการศึกษา หรือสถานศึกษามีพฤติกรรมการทำงานที่มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง ส่งเสริมและพัฒนา ผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่ สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น

ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้จัดการศึกษาหรือ สถานศึกษามีพฤติกรรมการทำงานที่มีมาตรการในการระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคม อื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้ จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในท้องถิ่น

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ หมายถึง หน่วยงานระดับพื้นที่ กระทรวงศึกษาธิการ ควบคุม ดูแลการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษา ตามอัธยาศัยในจังหวัดชัยภูมิ มีจำนวน 16 แห่ง

ผู้อำนวยการสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีทั้งหมด 16 อำเภอ อำเภอละ 1 คน เป็น 16 คน

ครูอาสาสมัคร หมายถึง พนักงานราชการที่ทำหน้าที่และปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในแต่ละอำเภอ

ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง พนักงานราชการที่ทำหน้าที่และปฏิบัติงานด้านการสอน
ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในแต่ละอำเภอ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิด
ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีความคิดเห็นที่
หลากหลายแตกต่างกัน เริ่มตั้งแต่แนวคิดของโนสส์ (Knowles, 1985, p.3081) ที่กล่าวว่า
สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่จัดการศึกษาจะต้องช่วยพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มี
ประสิทธิภาพ ต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความถนัดตาม
ความสามารถของแต่ละคน ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างวิสัยทัศน์ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ด้วยตนเอง กล่าวคือทำให้ผู้เรียนอยากที่จะพัฒนา หรือติดตามความรู้วิทยาการใหม่ ๆ รับรู้และ
ประเมินความสามารถของตนเองได้ ปรับปรุงความรู้ความสามารถตนเองให้ดีกว่าเดิม
คิดวิจารณ์คุณภาพในการเรียนรู้ เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด
สามารถประเมินความก้าวหน้าและความสำเร็จตามเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ของ
ตนเองได้ เช่นเดียวกับแคนดี ครีเบิร์ตและโอเลียรี (Candy, Crebert & Oleary, 1994, p.43) ที่ได้
อธิบายลักษณะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่ประสบความสำเร็จไว้ว่า ผู้เรียนต้องมีจิตใจรักการแสวงหา
ความรู้ รักการอ่านมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง รักในการเรียนรู้ อยากรู้ อยากเห็น มีจิตสำนึก
ในการคิดวิเคราะห์ เข้าใจข้อมูลอย่างรอบด้าน และรู้จักประเมินตนเอง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล บูรณาการ
เชื่อมโยงความรู้ต่างๆได้ มีความตระหนักและรู้จักวิธีการนำความรู้ไปใช้ในเชิงสร้างสรรค์ ขยาย
วิสัยทัศน์ให้กว้างไกล มีทักษะวิเคราะห์ข้อมูล รู้จักแหล่งเรียนรู้สามารถเชื่อมโยงแหล่งเรียนได้อย่าง
หลากหลาย รู้จักตั้งคำถาม สรุปและขยายความจากข้อมูลที่มีสภาพการณ์แตกต่างกันตรวจสอบ
ข้อมูล อ่านข้อมูลในรูปแบบต่างๆทั้งข้อความ สถิติ กราฟ แผนภูมิ แผนภาพ ตาราง ประเมิน
ข้อมูลตามหลักเหตุผล สำนึกในการดำเนินภารกิจต่าง ๆ ด้วยการพึ่งตนเอง ทำงานด้วยตนเอง
มีทักษะในการจัดการภารกิจส่วนตัว บริหารเวลาได้ กำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิต มีทักษะ
ด้านการเรียนรู้ รู้จักข้อดีและข้อเสียของการเรียนรู้แต่ละแบบ มีรูปแบบกระบวนการเรียนรู้อย่าง
หลากหลายและสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาของแต่ละวิชา เข้าใจในความแตกต่าง
ระหว่างการเรียนรู้ระดับผิวกับระดับลึก

นอกจากนี้คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of
Employment, Education and Training, 1996, p.3) ประเทศออสเตรเลีย ได้เสนอว่า บุคคลที่เข้ามามี

ส่วนร่วมในส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ ต้องช่วยกันปลูกฝังให้ผู้เรียนมีทักษะด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ มีความเชื่อมั่นในการเรียนรู้ มีจิตสำนึกที่จะผูกพันอยู่กับการศึกษาและการฝึกอบรม เต็มใจและมีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ ผู้เรียนอยากจะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่นเดียวกับทุยจิมาน เคริชและแวกเนอร์ (Tuijnman, Kirsch & Wagner, 1997) ที่ได้ให้ทัศนะในเชิงจิตวิทยา และกล่าวถึงทักษะที่สำคัญที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ทักษะในการนำความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร การจัดทำข้อมูล สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ มานำเสนอในรูปแบบแนวความคิด สัญลักษณ์ ทั้งในลักษณะที่แสดงเป็นภาษาพูดและตัวเลข ทักษะในการคิดวิเคราะห์ ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะในการประยุกต์ เช่น ความสามารถในการทำงานในสภาพที่แตกต่างจากเดิม ทักษะทางด้านเทคนิค โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถพัฒนารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของสมิธและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134) ซึ่งได้กล่าวถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารและการคำนวณในระดับที่สูงกว่าระดับพื้นฐาน ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดี ทักษะในการประเมินและพัฒนาตนเอง เข้าใจในคุณค่าของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมั่นใจที่จะนำไปปฏิบัติ ความสามารถในการคิดทั้งเชิงอุปมานและอนุมาน มีความสามารถและความมั่นใจในการค้นคว้าและคิดวิเคราะห์ห้อย่างมีเหตุผล สามารถที่จะเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นและเรียนรู้เป็นกลุ่ม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุคชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตระหนักรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญาและเจตคติ นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในทางสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อสังคม วางแผนความก้าวหน้าในการเรียนรู้ และสนใจพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและนำตนเองได้

สอดคล้องกับแนปเปอร์และครอปป์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47) อธิบายว่าผู้เรียนที่เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ควรเป็นผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ตระหนักในความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้กับการดำเนินชีวิตอย่างแรงกล้า เป็นผู้ให้ความสำคัญต่อความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นผู้มีความตั้งใจอย่างสูงในการดำเนินภารกิจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นผู้มีความสนใจส่วนตัวที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต รักการอ่านมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้มีความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างวัตถุประสงค์ เป้าหมายส่วนตัวที่ปฏิบัติ ประยุกต์ใช้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเมินการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ประโยชน์จากแหล่งต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า เช่น ห้องสมุด สื่อต่าง ๆ สามารถที่จะใช้และนำเสนอข้อมูลจากความรู้ในเชิงสหวิทยาการเช่นเคียวเมอร์ฟี ทอลลีและวิลมุต (Murphy, Tolley & Wilmut, 2001, p.1) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็วในยุค

เทคโนโลยีจำเป็นต้องอาศัยทักษะเฉพาะในการเรียนรู้ตลอดชีวิตและผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจำเป็นต้องมีคุณสมบัติเหล่านี้ ได้แก่ เป็นผู้มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการ มีความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปรับปรุงจัดการเรื่องการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของตน การทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถในการแก้ปัญหา รู้จักวิธีการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง สามารถสื่อสาร ใช้เทคโนโลยี และตัวเลข ที่เหมาะสม มีแรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพ

นอกจากนี้เลขาธิการคณะกรรมการแรงงานด้านทักษะที่จำเป็นเพื่อความสำเร็จของประเทศสหรัฐอเมริกา (Knapper & Cropley, 2000, p.44) ยังได้กำหนดทักษะความรู้พื้นฐานเพื่อเตรียมผู้เรียนสำหรับการเปลี่ยนแปลงและเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งประกอบด้วยความสามารถด้านคณิตศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สามารถใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ชนิดต่าง ๆ สามารถการเรียนรู้ สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งการเป็นพลเมืองที่ดี ชำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีงามของประเทศ สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคณะกรรมการสหภาพยุโรป (Commission of the Europran Communities, 2005, p.13) ซึ่งกล่าวถึง ทักษะการใช้ภาษาประจำชาติและภาษาสากลไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปหลายประเทศไม่ได้ใช้ภาษาประจำชาติเป็นภาษาสากล เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ได้กำหนดแนวคิดของลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ว่าต้องประกอบด้วย มีจิตใจรักการแสวงหาความรู้ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล การดำเนินภารกิจต่างๆ ด้วยการพึ่งตนเอง มีทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล มีทักษะด้านการเรียนรู้ มีทักษะด้านการใช้ภาษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.13-15) ได้นำหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากำหนดแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี สังข์ศรี (2544, น.204-245) ; นิตยา สำเร็จผล (2547, น.183, 263) ที่ได้สรุปการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ว่ามีองค์ประกอบในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน การจัดการเรียนการสอน ผู้บริหาร นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ การจัดหลักสูตร การสนับสนุนและให้บริการการเรียนรู้แก่ผู้เรียนผู้สอน

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีของโนสส์ (Knowles, 1985, p.3081) ; แคนดี ครีเบิร์ตและโอเลียรี่ (Candy, Crebert., & Oleary, 1994, p.43) ; คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education & Training, 1996, p.3) ; ทูอิจมาน เคริชและแวกเนอร์ (Tuijnman, Kirsch & Wagner, 1997) ; สมิธและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134) ; แนปเปอร์และครอปเปลีย์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47) ; เมอร์ฟี ทอลลีและวิลมุต (Murphy, Tolley., & Wilmut, 2001, p.1) ; คณะกรรมการสหภาพยุโรป (Commission of the Europran Communities, 2005, p.13) ;

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น. 13-15) ; สุมาลี สังข์ศรี (2544, น. 204 – 45) และนิตยา สำเร็จผล (2547, น.183, 263)

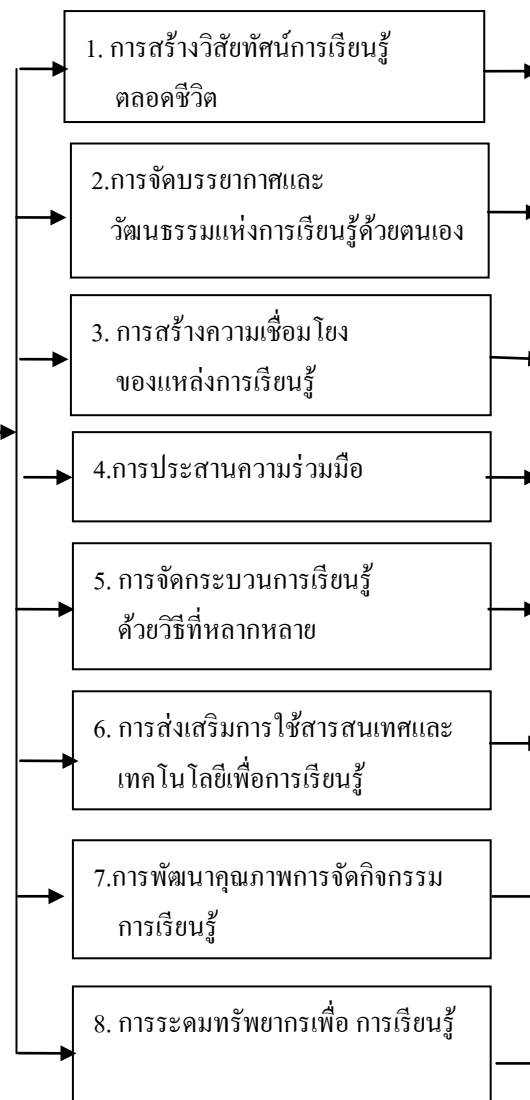
ดังกล่าวข้างต้น โดยใช้เกณฑ์ความสอดคล้องและความเหมาะสมในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ สรุปรประเด็นที่คล้ายกันและสอดคล้องกันได้ประเด็นสำคัญ ๆ ทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ด้านการสร้างเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ 4) ด้านการประสานความร่วมมือ 5) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย 6) ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 7) ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ ดังแสดงในภาพที่ 1

แนวคิดทฤษฎี

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดของนักการศึกษาทั้งประเทศไทย และต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

1. โนสส์ (Knowles, 1985, p.3081)
2. แคนดี ครีเบิร์ทและโอเลียรี (Candy, Crebert & Oleary, 1994, p.43)
3. คณะกรรมการการจ้างงานการศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education & Training, 1996, p.3)
4. ทูอิจมาน เคริช และแวกเนอร์ (Tuijnman, Kirsch & Wagner, 1997)
5. สมิทและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134)
6. แนปเปอร์และครอปเลย์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47)
7. เมอร์ฟีทอลลีและวิลมุต (Murphy, Tolley, & Wilmut, 2001, p.1)
8. คณะกรรมาธิการสหภาพยุโรป (Commission of the Eurapan Communities, 2005, p.13)
9. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น. 13-15)
10. สุมาลี สังข์ศรี (2544, น.204-245)
11. นิตยา สำเร็จผล (2547, น.183,263)
12. บริบทของสำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลลัพธ์ที่ได้

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดชัยภูมิ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้
4. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
5. รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
6. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา
7. บริบทของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ
8. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

เพื่อให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีความชัดเจนและเหมาะสมที่จะใช้ในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)พ.ศ.2545 และตามแนวพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ดังต่อไปนี้

รูปแบบการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, น.9-12) และกระทรวงศึกษาธิการ (2547, น.21-25) ได้กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาไว้ 3 รูปแบบ คือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

โดยการศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุสามปีถึงหกปี เพื่อเป็นการวางรากฐานชีวิตและการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

1.2 การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และความสามารถขั้นพื้นฐาน โดยปกติใช้เวลาเรียนหกปี

1.3 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ ดังนี้

1.3.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่างๆ ต่อจากระดับประถมศึกษา เพื่อให้รู้ความต้องการความสนใจและความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนความสามารถในการประกอบ การงานและอาชีพตามควรแก่วัยโดยปกติใช้เวลาเรียนสามปี

1.3.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ รวมทั้งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและทักษะทางสังคมที่จำเป็นโดยปกติใช้เวลาเรียนสามปี โดยแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ สามัญศึกษาและอาชีวศึกษา

1.4 การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ คือระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา

2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไข สำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม และครอบคลุมการจัดการศึกษาสามัญและ การฝึกทักษะอาชีพ โดยการศึกษานอกระบบสายสามัญมุ่งเน้นให้ผู้อยู่นอกระบบ โรงเรียนได้รับการศึกษาที่เทียบเท่ากับในระบบโรงเรียน เป็นกิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและ วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือ ฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของ กลุ่มเป้าหมายนั้น มีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

2.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การทำงาน และการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาสาระตั้งแต่การส่งเสริมการรู้หนังสือ การศึกษาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย) และการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

2.2 การศึกษาต่อเนื่อง ได้แก่

2.2.1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล เพื่อให้มีความมั่นคงและเพิ่มมูลค่าให้กับอาชีพ โดยจำแนกเป็น 4 กิจกรรม คือ

1) การพัฒนาทักษะอาชีพ เป็นการฝึกทักษะอาชีพในลักษณะหลักสูตรระยะสั้นที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในอาชีพ

2) การฝึกอบรมเพื่อเข้าสู่อาชีพ เป็นกิจกรรมที่จัดต่อเนื่องจากการฝึกทักษะอาชีพ หรือจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะ เพื่อพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้สามารถคิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่อาชีพ โดยกระบวนการแนะแนวอาชีพ

3) การพัฒนาอาชีพ เป็นกิจกรรมที่จัดเพื่อพัฒนาอาชีพของกลุ่มเป้าหมายในลักษณะของกลุ่มพัฒนาอาชีพ (กพอ.) โดยจัดให้มีการรวมกลุ่มของผู้มีอาชีพประเภทเดียวกันเพื่อร่วมเป็นเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสวงหาความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนพัฒนาอาชีพของกลุ่มโดยกระบวนการกลุ่ม (Group Process)

4) การพัฒนาอาชีพด้วยเทคโนโลยี เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาอาชีพของกลุ่มเป้าหมายด้วยเทคโนโลยี โดยเน้นการจัดกิจกรรมให้กับเป้าหมาย สถานประกอบการ และผู้ต้องการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนากิจการและศักยภาพของตนเอง เช่นการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการพาณิชย์ (e-Commerce) การจัดสร้างระบบฐานข้อมูลหรือการนำเสนองานด้วยคอมพิวเตอร์

2.2.2 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถของบุคคล ให้สามารถจัดการกับตนเองและสิ่งแวดล้อม มีทักษะชีวิตที่จำเป็น สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งจัดบริการในลักษณะของกลุ่มสนใจ การฝึกอบรม การจัดค่ายการเรียนรู้ และกิจกรรมชุมนุม โดยมีขอบข่ายเนื้อหาสาระประกอบด้วย สุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การบรรเทาและป้องกันสาธารณภัยและการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน การจราจร เป็นต้น

2.2.3 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้และทักษะจากการศึกษาที่ผู้เรียนมีอยู่ หรือได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษา นอกโรงเรียน โดยมีรูปแบบการเรียนรู้หลากหลาย ใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้และใช้ทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตามวิถีทางระบอบประชาธิปไตย อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ ประกอบด้วยกิจกรรม การบริการรายการวิทยุเพื่อการศึกษา การบริการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา การบริการสื่อเพื่อการศึกษา การบริหารนิทรรศการวิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา การบริการกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาและการบริการส่งเสริมการอ่านในห้องสมุดประชาชน

สรุปได้ว่า สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงาน

แนวทางการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาดังนี้

1. การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
2. การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนเต็มความสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและตามศักยภาพ
3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก ส่งเสริมความรู้และทักษะทั้งประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา คณิตศาสตร์รวมทั้งทักษะและประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องจัดการ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
4. การจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

5. ฝึกทักษะและกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง คิดเป็น ทำเป็น ปฏิบัติได้ รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล รวมทั้งอำนวยความสะดวกและจัดบรรยากาศเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

7. ประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกต พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับระดับและรูปแบบการศึกษา

8. ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและให้นำผลการประเมินผู้เรียนมาประกอบการจัดสรร โอกาสการเข้าศึกษาต่อ

9. จัดทำหลักสูตรแกนกลางซึ่งเป็นหลักสูตรระดับชาติ และหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยสาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ทั้งความรู้ ความคิด ความรับผิดชอบเพื่อให้ผู้เรียนมีความเป็นไทยเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต

10. การจัดทำหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือบุคคลมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ บุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลและผู้ที่ยังมีสิทธิ์ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

11. ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ

12. สถานศึกษาต้องพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษา

การจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มีสาระสำคัญดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.3-35)

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้นิยามคำว่า การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยและการส่งเสริมการศึกษาดลอดชีวิต

“การศึกษานอกระบบ” หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลา

เรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

“การศึกษาตามอัธยาศัย” หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามความสนใจ ความต้องการ โอกาสความพร้อมและศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

มาตรา 5 เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยให้บุคคลซึ่งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้วหรือไม่ก็ตามมีสิทธิได้รับการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยได้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามกระบวนการและการดำเนินการที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 6 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ยึดหลักดังต่อไปนี้

1) การศึกษานอกระบบ

ก) ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั่วถึงเป็นธรรมและมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน

ข) การกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

2) การศึกษาตามอัธยาศัย

ก) การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย

ข) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา

ค) การจัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน

มาตรา 7 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบ ให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายในเรื่องดังต่อไปนี้

1) ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนและสังคม ที่ใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมความมั่นคง และคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ตามแนวทางการพัฒนาประเทศ

2) ภาวการณ์ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจและความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมการศึกษา

มาตรา 8 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยก ระดับคุณภาพชีวิตทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
- 3) ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเทียบโอนผลการเรียน กับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

มาตรา 9 ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้ความสำคัญแก่ผู้เกี่ยวข้องตามบทบาทและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้เรียน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถเลือกรับบริการได้หลากหลายตามความต้องการของตนเอง
- 2) ผู้จัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกระบบ และผู้จัดแหล่งการเรียนรู้ สำหรับการศึกษตามอัธยาศัย มีการดำเนินการที่หลากหลายตามศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยบูรณาการความรู้ ปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม
- 3) ผู้ส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งเป็นผู้ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนและผู้จัดการเรียนรู้ มีการดำเนินการที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

มาตรา 10 เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่าย อาจดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่จำเป็นสำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และการช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการจัดการศึกษานอกระบบ
- 2) การจัดการศึกษา การพัฒนาวิชาการและบุคลากร การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการยกย่องประกาศเกียรติคุณสำหรับผู้จัดการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 3) สิทธิประโยชน์ตามความเหมาะสมให้แก่ผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบ

4) การสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนของการศึกษาตามอัธยาศัยสามารถเข้าถึงได้ตามความเหมาะสม

5) ทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อให้บุคคลและชุมชนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการที่สอดคล้องกับความจำเป็นในสังคมของการศึกษาตามอัธยาศัยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการส่งเสริมและสนับสนุนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

สรุปได้ว่า แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 มียุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4 เรื่อง ประกอบด้วย การส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคีเครือข่ายเข้ามาจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมากขึ้น สถานศึกษาของกศน.จะทำหน้าที่เป็นหน่วยส่งเสริม สนับสนุน และประสานงาน การส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการปฏิรูปการศึกษานอกโรงเรียน

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เพื่อให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีความชัดเจนและเหมาะสมที่จะใช้ในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวปฏิบัติของการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังต่อไปนี้

ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาตลอดชีวิตไว้มากมาย เช่น รุ่ง แก้วแดง (2543, น.78-79) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การเรียนรู้ที่รวมถึงการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งผู้เรียน คือ ผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ตั้งแต่ก่อนเกิดจนตาย เรียนรู้ได้ทั้งชีวิต ครอบคลุมถึงคนที่ศึกษาด้วยตนเอง คนในวัยทำงาน ผู้สูงอายุ สอดคล้องกับสุนทร สุนันท์ชัย (2543, น.10) ที่กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาทั้งหมดของชีวิตมนุษย์ จากเกิดจนตาย มุ่งพัฒนามนุษย์ให้ปรับตัวเข้ากับเปลี่ยนแปลงในโลก

ปัจจุบันและพัฒนาต่อเนื่องให้เต็มศักยภาพของบุคคลแต่ละคน เป็นการศึกษาที่เกิดจากแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบ และไม่ใช่วางการ อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 ยังได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต ว่าเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, น.2)

คำว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) มีความหมายคล้ายคลึงกัน เป็นการเรียนรู้ของบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดทุกช่วงวัยของชีวิต สอดคล้องกับกรรมาธิการการเรียนรู้ตลอดชีวิต สหภาพยุโรป (European Lifelong Learning Initiative) ได้อธิบายว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ กระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในการกระตุ้น และสร้างเสริมให้บุคคลแสวงหาความรู้ คุณค่า ทักษะและมีความเข้าใจในสิ่งที่พวกเขาจำเป็นต้องรู้ไปจนตลอดชั่วชีวิต เพื่อให้สามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมั่นใจ สร้างสรรค์ และมีความสุขในการดำเนินชีวิตทุกด้านทุกสถานการณ์ ทุกสภาพแวดล้อม (Mckenzie, 2001, p.368) รวมทั้งเป็นไปในแนวทางเดียวกับคณะกรรมการที่ปรึกษาแห่งชาติว่าด้วย เรื่องการศึกษาต่อเนื่องและการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งสหราชอาณาจักรที่ได้ให้ความหมายไว้ใกล้เคียงกัน คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการกระทำของคนที่ปรารถนาจะทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ที่ได้พบ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการเพิ่มพูนทักษะความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยมรวมทั้งศักยภาพในการพิจารณา ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาและความปรารถนาในการเรียนรู้มากขึ้น และปีเตอร์สัน, (Peterson, 1979) ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.38) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลตลอดช่วงชีวิตของเขา อันเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาด้านสติปัญญาสังคมและบุคคล การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะการศึกษาของผู้ใหญ่ แต่เป็นการศึกษาสำหรับทุกช่วงของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา ไปจนถึงผู้สูงอายุเกิดขึ้นตั้งแต่เกิดจนตาย

เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ถูกนำมาใช้เพื่อการศึกษาอย่างมาก จึงได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย ดังที่บุญใจ ศรีสถิตนรากุล (2545, น.137) กล่าวถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิต ว่าการเรียนรู้ของบุคคลที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยใช้กระบวนการเรียนรู้และนวัตกรรม สื่อทางการศึกษา วิทยาการ เทคโนโลยี ในการศึกษาค้นคว้า สืบค้นข้อมูลเพื่อเสริมสร้างปัญญาของประชาชนให้เจริญงอกงามทางด้านวิทยาการก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคม โลกที่เปลี่ยนแปลงทุกขณะ และมี

ความรู้ก้าวหน้ากับการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงทุกขณะและมีความรู้ก้าวหน้ากับวิทยาการใหม่ๆอย่างต่อเนื่องโดยตลอดช่วงวัยของชีวิต

นักวิชาการบางกลุ่มได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะด้านมากยิ่งขึ้น จากมุมมองที่แตกต่าง กล่าวคือ จากมุมมองด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ซึ่งแนปเปอร์และครอปป์ (Knapper & Cropley, 2000, p.11-12) อธิบายว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้ที่อิสระที่บุคคลสามารถกระทำได้ และเป็นสิ่งที่ควรจะเกิดขึ้นไปตลอดชั่วชีวิตของแต่ละบุคคล การเรียนรู้ไม่ใช่การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยขาดการวางแผนล่วงหน้า เช่น การเรียนรู้ของประชาชนในการตรวจอัตราค่าโดยสารให้ถูกต้อง เมื่อมีการปรับราคาโดยสารรถประจำทางใหม่ แต่การเรียนรู้ตลอดชีวิตควรถือเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งในการศึกษาจัดว่า เป็น “การเรียนรู้ที่อิสระ” (Deliberate Learning) ประกอบด้วยคุณลักษณะเฉพาะ 4 ประการ คือ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างตั้งใจโดยผู้เรียนให้ความสนใจในสิ่งที่กำลังเรียนรู้เป็นอย่างดี ประการที่สอง ต้องมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ และไม่ได้เป็นการคาดหวังทั่วไปอย่างไม่ชัดเจน เช่น การพัฒนาจิตใจ ประการที่สาม จุดมุ่งหมายเฉพาะนั้นต้องเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดมีการเรียนรู้ขึ้น และประการสุดท้าย ผู้เรียนมีความตั้งใจที่จะรักษาและนำสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในชีวิตต่อไป

สอดคล้องกับสมิธและสปริง (Smith & Spuring, 1999, p.9–11, 213) อธิบายการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่า เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ของบุคคลที่กระทำจนเป็นนิสัย (Habitually) และต่อเนื่องตลอดชีวิต ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรกเป็นการแสดงการเรียนรู้ที่เป็นเชิงประจักษ์ เป็นการเรียนรู้ที่ตั้งใจ และมีการวางแผนที่จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงอายุของชีวิต มากบ้าง น้อยบ้าง ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเริ่มต้นที่ช่วงอายุใดก็ได้ มีขอบเขตกว้างทั้งด้านประเภทและระดับขั้นของการเรียนรู้ การเรียนอาจไม่เข้มงวดกับความต่อเนื่องยอมให้มีช่องว่างได้บ้าง เป็นการกระทำโดยความตั้งใจ อาจเป็นการเรียนรู้ของบุคคลหรือองค์กรที่เกิดการเรียนรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นในรูปของแผนหรือกลยุทธ์ว่า ยังคงทำการเรียนรู้ในช่วงเวลายาวนาน ประการต่อมาเป็นการแสดงคุณธรรมของการเรียนรู้ เป็นความมุ่งมั่นส่วนบุคคล แต่ละบุคคลมีความสนใจส่วนตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมต่างๆ และถือเป็นความรับผิดชอบส่วนบุคคลที่จะทำให้สำเร็จ มีความผูกพันกับสังคมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และสนับสนุนกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้อื่น รวมทั้งสามารถนำการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างประสบความสำเร็จ มีความตระหนักในสิทธิของบุคคลและองค์กรในการที่จะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกคนสามารถแสดงมุมมองและความคิดของตนอย่างอิสระ และมีความนับถือต่อความจริงโดยผู้เรียนสามารถเปลี่ยนความคิดเห็นได้โดยพิจารณาขี้ออกจากข้อมูล หลักฐาน และเหตุผล แม้ว่า ความเห็นเดิมนั้น จะเป็นความเห็นที่มีมานาน และน่าชื่นชมมากก็ตาม ส่วน

มุมมองทางด้านมิติของการเรียนรู้ Cropley และ Dave (Cropley & Dave, 1978) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการผสมผสานใน 2 มิติ คือ การผสมผสานในแนวดิ่ง หมายถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในทุกช่วงชีวิตของบุคคล ทั้งการศึกษาในสถาบันการศึกษาและภายหลังจากสำเร็จการศึกษาไปแล้ว การศึกษาในโรงเรียนเป็นเพียงช่วงหนึ่งของชีวิต และไม่เพียงพอที่จะครอบคลุมความต้องการของชีวิตทั้งหมดได้ ช่วงชีวิตที่ยาวนานที่สุดของบุคคล ก็คือ ช่วงชีวิตหลังจากจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาไปแล้ว ส่วนอีกมิติหนึ่ง เป็นการผสมผสานในแนวราบ ถือหลักว่าการศึกษากับชีวิตมีการเชื่อมโยงกัน การศึกษา การเรียนรู้ควรจะประสานกันหลายๆส่วนทั้งในโรงเรียนและแหล่งอื่นๆในสังคม การศึกษาควรจะผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีส่วนสัมพันธ์กับชีวิต แหล่งที่จะให้การเรียนรู้ควรจะเป็นลักษณะของเครือข่าย มีการเชื่อมโยงเครือข่าย ซึ่งจะผสมผสานรูปแบบและแหล่งการเรียนรู้ทั้งหมดที่มีในชุมชน และสัมพันธ์กับชีวิตจริง

นอกจากนี้ในมุมมองด้านผู้เรียนรู้กับผู้จัดการศึกษา สุมาลี สังข์ศรี (2544, น.14-17) อธิบายความแตกต่างกันระหว่าง การเรียนรู้ตลอดชีวิตกับการศึกษาตลอดชีวิต ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกิจกรรมของผู้เรียนที่เกิดจากพื้นฐานความเชื่อและสมมติฐานที่ว่าบุคคล คือ ผู้ทำให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้ตัวเขาสามารถเรียนรู้ได้ บุคคลย่อมเกิดการเรียนรู้ในทุกช่วงตลอดชีวิตของเขา ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญในด้านตัวผู้เรียน และขณะเดียวกันมีสิ่งสำคัญอีกด้านหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึง คือ การจัดดำเนินการ หรือการทำให้การเรียนรู้นั้นเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม มีคุณภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งความพยายามที่จะทำให้เกิดสิ่งนี้ได้คือการศึกษา จึงต้องใช้คำว่า การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) เป็นการให้ความสำคัญในด้านกิจกรรมของสถานศึกษา ซึ่งกล่าวได้ว่า คำทั้งสองมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือต้องการให้บุคคลได้เรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็น การเรียนรู้อย่างเหมาะสมเพื่อจะได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง เพียงแต่มีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ “การศึกษาตลอดชีวิต” เป็นการมองในแง่ของผู้จัดว่า จะจัดเตรียมกระบวนการและประสบการณ์อย่างไรจึงจะให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตลอดชีวิต ส่วน “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” นั้นมุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนว่า หลังจากมีผู้จัดการศึกษาให้แล้วผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างไรและเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไรหรือในลักษณะใดโดยละการจัดการศึกษาไว้ในฐานที่เข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับมิอูระและคนอื่นๆ (Miura, et al, 1992, p.33) อธิบายว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการเตรียม การด้านการศึกษา จากมุมมองของฝ่ายผู้เรียนแทนที่จะเป็นของฝ่ายนักวิชาการ นอกจากความเป็นจริงแล้วสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งมีผลให้มนุษย์ทุกผู้ ทุกนามต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลา เพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น แต่ในขณะเดียวกันมนุษย์ก็เป็นผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังกล่าวเสริมว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศที่มีระดับ

การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งมีลักษณะสังคมเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และเทคโนโลยีรวมอยู่ในเวลาเดียวกัน ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญในการจัดหาแหล่งข้อมูล ข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับทุกกลุ่ม เพื่ออำนวยความสะดวกให้บุคคลได้เข้าถึง แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของทุกคนให้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นวิธีการหรือกระบวนการปฏิบัติการเรียนรู้ของบุคคลที่เกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมาย มีจุดมุ่งหมายสามารถดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยผู้เรียนมีอิสระที่จะเลือกเรียนรู้ในเรื่องที่สนใจ เพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน สามารถเข้าสู่การเรียนรู้ได้ในทุกช่วงชีวิตหรือตามความพร้อม อาจมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ร่วมด้วย มุ่งผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจัง ความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลให้ประสบผลสำเร็จ

ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สุนทร สุนันท์ชัย, 2543, น.13-26 ; สุมาลี สังข์ศรี, 2544, น.29-40 ; สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น.3-4) ที่จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของประชาชนในการพัฒนาศักยภาพของ บุคคล ครอบครัวชุมชนและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน สามารถสรุปได้ความสำคัญการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ว่าการเรียนรู้มีความจำเป็นสำหรับบุคคลในทุกช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย บุคคลมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีความยืดหยุ่น หลากหลายรูปแบบ และวิธีการการเรียนรู้ผสมกลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตให้อิสระกับบุคคล ในการเลือกสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ สามารถเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมและความสามารถของตนเอง มุ่งให้บุคคลได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและพึ่งตนเองได้ สิ่งที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้ควรสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิต ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ รวมทั้งทักษะในการแสวงหาความรู้ต่อไป การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ที่บ้าน ที่ทำงาน ศาสนสถาน สวนสาธารณะ และในที่ชุมชน ดังนั้น บ้านและชุมชนจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทุกแหล่งเรียนรู้รวมทั้งประชาชนในชุมชน

คณะกรรมการการศึกษานานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีจาคส์ เดอลอร์สเป็นประธาน ได้นำเสนอรายงานต่อองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เรื่องการเรียนรู้: ขุมทรัพย์ในตน (Learning : The Treasure Within) กล่าวถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าเปรียบเหมือนกุญแจที่จะนำเข้าสู่โลกในศตวรรษที่ 21 รายงานฉบับนี้ถูกนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดดำเนินนโยบายเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศต่างๆหลาย

ประเทศ โดยนำเสนอให้มีการทบทวนและขยายแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กว้างไกลยิ่งขึ้น โดยมีสาระสำคัญ สรุปได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ได้มีความหมายเพียงเป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพการทำงานอาชีพเท่านั้น แต่ต้องการให้ครอบคลุมทั้งในด้านความรู้ เจตคติ วิจารณ์ญาณ และความสามารถในทางปฏิบัติไปพร้อมๆกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ซึ่งความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การเรียนรู้เพื่อรู้เป็นการผสมผสานความรู้ทั่วไปที่กว้างขวางเพียงพอเข้ากับโอกาสที่จะศึกษาบางวิชาอย่างละเอียดลึกซึ้ง การเรียนรู้เพื่อรู้หมายถึง การฝึกฝนในวิธีเรียนรู้เพื่อจะได้ตัดวงประโยชน์จากการศึกษาไปจนตลอดชีวิต

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง เพื่อจะได้ไม่เพียงแต่มีความชำนาญทางด้านวิชาชีพเท่านั้น แต่ในความหมายที่กว้างกว่า คือ สามารถรับมือกับสถานการณ์ต่างๆและปฏิบัติงาน เป็นหมู่คณะ เป็นการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆทางสังคมและการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจเป็นการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน โดยใช้หลักสูตรซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีสลับกับการฝึกปฏิบัติ

3. การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน ด้วยการสอนให้เข้าใจผู้อื่น และตระหนักดีว่ามนุษย์เราจะต้องพึ่งพาอาศัยกัน ดำเนินโครงการร่วมกันและเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆโดยชี้ให้เห็นว่าความหลากหลาย ความเข้าใจอันดีต่อกัน และสันติภาพนั้นล้ำค่า และคู่ควรแก่การหวงแหน

4. การเรียนรู้เพื่อชีวิต เพื่อที่จะได้สามารถปรับปรุงบุคลิกของตนให้ดีขึ้นดำเนินงานต่างๆโดยอิสระเสรียิ่งขึ้น มีดุลพินิจ และความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น การจัดการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีลักษณะ ได้แก่ ความจำ การใช้เหตุผล ความซื่อสัตย์ในสุนทรียภาพ สมรรถนะทางร่างกาย และทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ครอบคลุมด้านโดยไม่อาจจะเลยด้านใดด้านหนึ่ง

ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่ได้รับการเปรียบว่าเป็นกุญแจสำหรับเปิดเข้าสู่โลกภายหลัง ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพบุคคลให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานซึ่งวิวัฒนาการตลอดเวลา และให้เหมาะสม กับการเปลี่ยนแปลงของบุคคลในแต่ละช่วงจังหวะชีวิต ครอบคลุมกิจกรรมทั้งปวงที่ช่วยให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงในโลกเกี่ยวกับผู้อื่นและตนเอง โดยเป็นการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงชรา ซึ่งเดอลอร์ส และคนอื่นๆ (Delors, et al., 1997, p.124) ประเทศต่างๆ ได้เห็นความสำคัญ จึงนำแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต มากำหนดเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการศึกษา ในฐานะยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีแนวคิดที่สอดคล้องกัน ดังนี้

ฟอเรและคนอื่นๆ (Faure, et al, 1972) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นเรื่องที่ทวีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากการที่ประชาชนจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เมื่อก้าวสู่โลกในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของโลกอุตสาหกรรมและธุรกิจ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั่วโลก ความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาวิทยาการความรู้ การปฏิวัติทางการติดต่อสื่อสาร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในการปฏิวัติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และความต้องการที่หลากหลายของประชาชนเพื่อเข้าสู่ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการที่บุคคลต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ถือเป็นประสบการณ์ที่ทำให้พวกเขาต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ในขณะที่ฮาซัน (Hasan, 1996, p.35-36) มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นความจำเป็นทั้งในระดับประเทศ และระดับโลก โดยเริ่มจากวิกฤติการณ์น้ำมันในกลางทศวรรษที่ 70 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรม และมีผลต่อเนื่องกับระบบเศรษฐกิจโลก มีการเปิดตลาดของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ทำให้เกิดการปฏิวัติ ด้านข้อมูลข่าวสาร และนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งข้อมูลความรู้ถือเป็นเครื่องวัดระดับความก้าวหน้าของสังคม และเศรษฐกิจ ทักษะการผลิตและผลผลิตจะล้ำสมัยเร็วขึ้น เนื่องจากมีการผลิตสินค้าและบริการใหม่ๆ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การมีสุขภาพที่ดีและมีอายุยืนยาวขึ้นของคนในประเทศอุตสาหกรรมทำให้ระยะเวลาชีวิตการทำงานให้ยาวนานออกไป องค์ประกอบดังกล่าว ทำให้บุคคลมีความต้องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมากขึ้น ดังที่สมิธ (Smith, 2002, p.50) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุโรปเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ ดังนี้

1. ระบบเศรษฐกิจที่มั่นคงและสามารถแข่งขันได้ในระดับโลก อันเนื่องมาจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดการจ้างงาน
2. ความเสมอภาค การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้มั่นใจได้ว่าบุคคลจะได้รับการตอบสนองความต้องการทุกคน
3. ทำให้เกิดการยึดเหนี่ยวในสังคม การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้มั่นใจได้ว่าความสำคัญระหว่างบุคคลและชุมชน มีความเป็นมิตรสงบสุข และเป็นสังคมที่มีการพัฒนา

การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น นอกจากจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับภูมิภาคหรือประเทศแล้ว ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาระดับชุมชนและบุคคล ดังเช่น ลองกรอง (Lengrand, 1985, p.3068-3069) ; ครอปเปลีย์ (Cropley, 1985, p.70) และเดอลอร์ส (Delors, et al., 1997, p.123-124) ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสำคัญสำหรับบุคคลและสังคมโดยรวม โดยเป็น

การให้โอกาสแก่ปัจเจกบุคคลได้พัฒนาตนเองไปตามความต้องการและศักยภาพของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันช่วยในการพัฒนาจิตสำนึก และความตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเอง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมให้บุคคลประสบความสำเร็จทั้งในด้านการประกอบอาชีพ และสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชนเป็นการเติมเต็มให้สังคมเช่นเดียวกับOECD (OECD, 1997) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญมาก เป็นการเปิดกว้างสำหรับทุกคนให้ได้รับโอกาสที่เข้าถึง กระตุ้นและสนับสนุน เพื่อการเรียนรู้ไปตลอดชั่วชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีบทบาทครอบคลุมการพัฒนาทุกด้านของบุคคลและสังคม นอกจากนี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังมีความสำคัญในการพัฒนาด้านกำลังแรงงาน และการประกอบอาชีพของบุคคล ดังที่ เกลไพ (Gelpi, 1985, p.3077) ; ลองเวอร์ทและเดวีส์ (Longworth & Davies, 1996, p.65 - 66) ; แวกเนอร์ (Wagner, 1999, p. 136) อธิบายว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถพัฒนาบุคคลในวัยทำงานของประเทศต่างๆให้สามารถเข้าสู่ การจ้างงานในระดับสากลได้อย่างทัดเทียมกัน การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญมากกว่าการเป็น โอกาสที่สอง (Second Chance) ในการศึกษาต่อของบุคคล แต่ถือได้ว่าเป็นบันไดขั้นที่สอง (Second Bite) สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาหรือผู้ที่ผ่านชีวิตการทำงานมาแล้ว สามารถกลับเข้าสู่ สถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ให้ทันสมัย และเพิ่มเติมความรู้ ความสามารถให้สูงขึ้นจาก เดิมได้ในทุกช่วงวัยของชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทยถือว่ามีความสำคัญอย่างมาก ดังที่นักการศึกษา และนักวิชาการผู้เกี่ยวข้องหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไว้ดังนี้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543, น.124) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญกับสังคมไทย เป็นอย่างมาก เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การสื่อสารสามารถ เชื่อมโยงถึงกันได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็วและไร้ขอบเขต ปริมาณข้อมูลข่าวสารที่หมุนเวียนอยู่ ในระบบมีปริมาณมากมายมหาศาลต่อวัน และการเปลี่ยนแปลงต่างๆเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น อย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุด ความรู้เดิมจะล้าสมัยเร็วขึ้นและมีประโยชน์น้อยลงเมื่อนำมาใช้กับโลกแห่ง ความเป็นจริง เมื่อไรก็ตามที่เราหยุดนิ่งอยู่กับที่จะเท่ากับเป็นการหยุดยั้งกระบวนการแห่ง ความก้าวหน้า การเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงควรปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องในเรื่องการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ คนไทยสามารถปรับตัวอยู่ในโลกปัจจุบันได้สอดคล้องกับแนวคิดของวิจิตร ศรีสอ้าน (2545, น.14) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าได้ทวีความสำคัญขึ้นมาจากแนวคิดเชิงปรัชญา เจริญสิทธิ เจริญโอกาสตามหลักการประชาธิปไตย เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์การเรียนรู้ตลอดชีวิตมี ความสำคัญยิ่งขึ้น เพราะสิ่งที่รู้ที่เรียนนั้นล้าสมัยเร็วมาก ทำให้ต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ ทันสมัยอยู่เสมอ การที่คนต้องไปหาความรู้อยู่เสมอทำให้ปัจจัยการศึกษาเป็นปัจจัยที่ห้าสำหรับการ ดำรงชีวิต นอกจากนี้ บุญใจ ศรีสถิตนรากุล (2545, น.136-137) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าได้มีการนำการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีบทบาทในการเสริมสร้างปัญญาของประชาชน ให้มีความเจริญงอกงามทางด้านวิชาการ และก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงทุกขณะและให้มีความรู้ก้าวทันกับวิชาการใหม่อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงวัยของชีวิต มีศักยภาพในการนำพาประเทศให้หลุดพ้นจากภาวะวิกฤติ และรักษาคุณภาพของสังคมให้มีความเป็นปึกแผ่น รวมถึงคงไว้ซึ่งเสถียรภาพและความมั่นคงประเทศชาติ การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลที่มีความก้าวหน้าของวิชาการด้านเทคโนโลยีและโทรคมนาคมการเรียนรู้ของบุคคลในศตวรรษใหม่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้ความรู้เป็นพื้นฐาน จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเฉพาะช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต และจำกัดเพียงการเรียนการสอนเฉพาะในห้องเรียนและสถานศึกษาเท่านั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นบ่อเกิดของปัญญา ซึ่งบุคคลที่มีปัญญาจะสามารถพลิกผันสถานการณ์วิกฤติให้กลายเป็นโอกาสได้ แต่การเรียนรู้ที่ไม่ใช่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมไม่อาจก้าวทันกับวิทยาการสมัยใหม่ที่ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องทุกขณะ ทำให้ไม่สามารถปรับตัวให้มีความพร้อมสำหรับเผชิญกับสภาพการณ์ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้

อาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการพัฒนา ตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน ประเทศจนถึงระดับสากล ที่จะช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงได้รับการยอมรับ และนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาจาก UNESCO และเผยแพร่ไปสู่ประเทศต่างๆอย่างกว้างขวาง ซึ่งฮาซัน (Hasan, 2001, p.382 - 389) ได้ทำการศึกษารวบรวมบทบาทความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้กำหนดไว้ในนโยบายการศึกษาของประเทศต่าง ๆ จำนวน 12 ประเทศ ดังนี้

1. ประเทศออสเตรเลีย การเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถทำให้บุคคลทุกวัย และทุกพื้นฐานอาชีพได้เพิ่มพูนทักษะ ความรู้ เพื่อส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพและคุณภาพแห่งตน
2. ประเทศออสเตรเลีย การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการสร้างโอกาสการเรียนรู้ ภายหลัง ซึ่งมุ่งเน้นในการฝึกอบรมทักษะเฉพาะด้านมากกว่าเป็นการสร้างความรู้ทักษะพื้นฐาน
3. สหภาพยุโรป การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการสร้างพลเมืองที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ การเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และสร้างความเสมอภาคในการได้รับการจัดสรรโอกาส
4. ประเทศฟินแลนด์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ เพื่อการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตของประชาชนในสังคม และหลักการเสมอภาคแห่งค่านิยมแบบประชาธิปไตย การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมและในระดับของสังคมโลก การสร้างสรรค์นวัตกรรมและผลผลิต

5. ประเทศฝรั่งเศส การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องที่มีความสำคัญสูงสุดในการพัฒนาประชากรของประเทศ กำหนดให้ประชากรวัยผู้ใหญ่จำนวน ร้อยละ 80 ได้มีโอกาสเรียนสูงขึ้นและต้องจบการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภายในระยะเวลา 10 ปี นอกจากนี้ยังเพิ่มเติมสิทธิของเยาวชนสำหรับการศึกษาต่อในระดับอาชีวะ

6. ประเทศอิตาลี การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อการผลิต จึงส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยถือเป็นความจำเป็นพื้นฐานสำหรับการแข่งขัน และการเท่าเทียมกันในสังคม สิทธิของพลเมือง และได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตใหม่อย่างชัดเจน โดยให้สถาบัน และบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมรวมทั้งพัฒนาสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (Tertiary) ให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

7. ประเทศญี่ปุ่น การเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเป็นประเทศแรกที่แสดงให้เห็นทัศนคติที่สมบูรณ์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยบูรณาการการศึกษาเข้ากับการดำเนินชีวิตตลอดทุกช่วงอายุ ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากแรงผลักดันในเรื่องของสังคมที่ให้ความสำคัญกับคุณวุฒิ (Diploma Society) โดยลดความสำคัญของการเพิ่มคุณภาพทางความคิดและการใช้เวลาว่างในการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากขึ้น

8. ประเทศเกาหลี การเรียนรู้ตลอดชีวิต ในฐานะที่เป็นนโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ของประชาชนทุกวัย โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน มีการส่งเสริม สนับสนุน และให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตรวมทั้ง การดำเนินการโอนหน่วยกิต เปิดกว้างทางการศึกษาสู่ประชาชน โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ตามความต้องการของประชาชน

9. ประเทศเนเธอร์แลนด์ การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อนโยบายอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับความรู้ในระยะยาวของประเทศในการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือด้านเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาแรงงาน และการประกอบอาชีพ ด้านสังคมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้รับโอกาสที่จะมีความพร้อมอย่างเพียงพอที่จะดำเนินชีวิต อย่างมีความสุขในทุกช่วงอายุ และยังเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศักยภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งศักยภาพของครู และการป้องกันการเสียโอกาสทางการศึกษาในทุกระดับ

10. ประเทศนอร์เวย์ การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน และผู้ใหญ่ที่ต้องการเรียนรู้ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐบาล และสังคม เพื่อจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการ

11. ประเทศอังกฤษ การเรียนรู้ตลอดชีวิตถือเป็นกุญแจที่จะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง และเป็นพื้นฐานของความสำเร็จ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทางความคิด และสติปัญญาของประชาชนให้พร้อม เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านส่งเสริมการศึกษาสำหรับผู้มีอายุ 16 ปีขึ้นไป สร้างความสามารถในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ พัฒนาความรู้ และทักษะขั้นสูง รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ และการศึกษาที่ดีกว่าเดิม

12. ประเทศสหรัฐอเมริกา การเรียนรู้ตลอดชีวิต ถือเป็นพันธกิจระดับประเทศ กำหนดว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 20 ปี กล่าวถึงจิตวิญญาณของการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการสอนการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับผู้เรียน ตั้งแต่ระดับประถม การมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเยาว์ สร้างบรรทัดฐานการเรียนรู้หลังจบมัธยมปลาย โดยจะต้องศึกษาต่ออย่างน้อย 2 ปี ปรับปรุงการศึกษาผู้ใหญ่ พัฒนาทักษะเชื่อมโยงโรงเรียนทุกแห่งและห้องสมุดเข้าเป็นเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ภายใน ค.ศ. 2000

ความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคมถือเป็นเหตุผลหลักในการดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศต่าง ๆ สำหรับประเทศไทยที่มีพื้นฐานทางสังคม ประกอบด้วยประชาชนส่วนใหญ่ที่ฐานะยากจน เด็กวัยเรียนจำนวนมากมีความจำเป็นต้องออกจากโรงเรียนก่อนกำหนด เพื่อช่วยทำงานแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูครอบครัว ทำให้ระยะเวลาเฉลี่ยของประชากรเด็กวัยเรียนที่ศึกษาอยู่ในระบบค่อนข้างต่ำ ถึงแม้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 กำหนดให้การศึกษาพื้นฐาน มีระยะเวลา 12 ปี เริ่มตั้งแต่อนุบาลก็ตาม จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. 2543 พบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มอายุ 6-14 ปี จำนวน 0.3 ล้านคน ยังไม่ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เด็กและเยาวชน กลุ่มอายุ 6-17 ปี จำนวน 1.6 ล้านคน ยังไม่ได้รับการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี และประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 48.57 ล้านคน มีจำนวนร้อยละ 68.4 ที่มีการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษา และขาดทักษะหลายด้าน (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2559)

การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในช่วงของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 โดยได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนาประเทศโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคน ซึ่งต่างได้นำแนวคิดในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาใช้เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะ แผนฯ ฉบับที่ 10 ได้นำการเรียนรู้ตลอดชีวิต มากำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรมการเรียนรู้

เน้นการพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต ตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานที่เข้มแข็งมีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่โลกของการทำงาน และการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนาคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้สมัยใหม่ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนอกจากนี้ยังกำหนดให้การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับพัฒนาคุณภาพคน เพื่อส่งเสริมให้คนไทยได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา โดยให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้กับคนทุกช่วงวัย พัฒนารูปแบบ และหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต และปรับสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคนยึดหลักคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549, น.47-56) การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีแนวคิดให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลกาภิวัตน์ (เกษม วัฒนชัย, 2549, น.156-168) โดยเป็นปรัชญาแนวคิดที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งยั่งยืนให้กับฐานรากของบุคคลและยึดหลักทางสายกลางเป็นหลักในการดำรงชีวิตบนวิถีแห่งความใฝ่หาความรู้ เพื่อพัฒนาไปสู่การดำเนินชีวิตด้วยปัญญาบนฐานแห่งการเรียนรู้ อันจะนำพาสังคมและประเทศไทยไปสู่การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยอาศัยฐานทรัพยากรท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้ และความพอเพียง (อภิชาติ พันธเสนและคนอื่นๆ, 2549, น.66)

การเรียนรู้ตลอดชีวิต ยังมีความสำคัญสำหรับสภาพการประกอบอาชีพของบุคคลในสังคม เศรษฐกิจฐานความรู้อย่างมาก เนื่องจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพทำงานปัจจุบัน พบว่าผู้ทำงาน โดยเฉพาะบัณฑิตใหม่ได้รับการคาดหวังว่าจะต้องเป็นผู้สามารถทำงานได้อย่างราบรื่นภายใต้สภาพการณ์ที่มีหัวหน้างานและไม่มีหัวหน้างาน และเป็นทั้งผู้นำ และผู้ตามภายในทีมงาน หน่วยงาน หรือกลุ่มงาน ลักษณะการทำงานจะไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน ทุกคนต้องตระหนักถึงความสำคัญในการเป็นผู้มีศักยภาพที่จะทำงานได้ตลอดชีวิต (Employability) มากกว่าจะคำนึงถึงสัญญาจ้างงานตลอดชีวิตดังเช่นที่ผ่านมา ผู้ทำงานแต่ละคนจะต้องพัฒนาและรักษาทักษะที่จะช่วยให้เกิดความยืดหยุ่น ความสามารถปรับตัวในการปฏิบัติงานและการประสานงานบัณฑิตใหม่ที่ทำงานทั้งในองค์กรภาครัฐและเอกชนยังต้องเข้าใจถึงความสัมพันธ์อันซับซ้อนที่องค์กรต้องเผชิญในลักษณะที่องค์กรหนึ่ง ๆ นั้น เป็นทั้งผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อองค์กรอื่นๆ และในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงขององค์กรอื่นๆ ด้วย

ซึ่งความสัมพันธ์นี้มีอิทธิพลสำคัญต่อความมั่นคงและอยู่รอดในการทำงานของผู้ทำงานมากกว่าองค์กรที่เป็นผู้จ้างงาน นอกจากนี้ต้องเข้าใจด้วยว่าสินค้าและบริการขององค์กรมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับองค์กรอื่น ๆ สินค้าและบริการจะต้องเป็นที่พึงพอใจขององค์กรอื่นๆ พร้อมทั้งจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสินค้าและบริการนั้นๆ ให้เป็นที่สนใจอยู่ตลอดเวลา ผู้ทำงานจึงต้องสามารถพัฒนาสินค้าและบริการให้ตอบสนองความต้องการได้อย่างรวดเร็ว ลักษณะเช่นนี้ทำให้พวกเขาต้องมีความสามารถมองไปข้างหน้าและแสวงหาโอกาสในการสร้างความก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้กระแสการปรับลดขนาดองค์กรที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องยังส่งผลกระทบต่อสภาพการจ้างงานซึ่งถูกแทนที่ด้วยเครื่องจักรและเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อลักษณะการปฏิบัติงานที่ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องเพิ่มความรับผิดชอบร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกัน ความสามารถที่หลากหลาย ความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานและความพร้อมเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการทำงานที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถช่วยให้ผู้ทำงานสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น (Evers, Rush, & Berdrow, 1998, p.9-11)

สรุปได้ว่า การพัฒนาประเทศล้วนต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้แก่คนไทยทุกคน เนื่องจากบุคคลผู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีการติดตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิชาการต่างๆ อยู่เสมอทำให้มีความรอบรู้ในด้านต่างๆ เข้าใจการเปลี่ยนแปลง และการมีคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับความรู้จะช่วยให้สามารถปรับประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสม และมีความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น

แนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น วิชัย ดันศิริ (2547, น.3-14) ; สุนทร สุนันท์ชัย (2543, น.28-35) ; สุมาลี สังข์ศรี (2544, น.44-54) ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.9) ; เพ็ญณี แรอรท, (2544 ,น.10) มีแนวคิดดังนี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมุ่งเน้นให้บุคคลทุกระดับสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย การศึกษาไม่ได้สิ้นสุดเมื่อคนจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิตเป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมดครอบคลุมทุกประเภท ทุกระดับ เน้นความเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีความยืดหยุ่นหลากหลายรูปแบบ จัดการศึกษาที่เป็นอิสระในการเลือกเรียนของผู้เรียน มุ่งให้บุคคลได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพพัฒนาคุณภาพชีวิตและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต การศึกษาเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่และเกิดขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทุกแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งประชาชนในชุมชนทั้งนี้เพื่อให้บรรลุสู่เสถียรภาพหลักสำหรับการเรียนตลอดชีวิต และจากแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับหลักการและแนวทางในการนำการ

เรียนรู้ตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติมีทั้งที่เป็นหลักการและแนวทางการปฏิบัติในระดับบุคคล สถาบัน หรือผู้จัดโปรแกรมการศึกษา ผู้จัด แหล่งการเรียนรู้ ไปจนถึงระดับในการจัดทำนโยบายของรัฐ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกในชุมชนในสังคมเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จนกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ นั่นเอง

ส่วนเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.88), สุมาลี สังข์ศรี (2544, น.200), วิชัย ต้นศิริ (2547, น.12) และสุนทร สุนันทชัย (2543, น.33) ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายของการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของไทยว่า การศึกษาตลอดชีวิตของคนไทยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้การศึกษาผสมกลมกลืนไปกับวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาบุคคลในทุกช่วงอายุทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์สังคม สติปัญญา ให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ให้มีความรู้พื้นฐานเพียงพอสำหรับการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ ให้มีความรู้ และทักษะในการคิด วิเคราะห์ การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ การแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการแสวงหาและเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ในทุกช่วงวัย รวมทั้งอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติโดยรวม เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การพัฒนาบุคคลให้มีเครื่องมือที่สำคัญในการดำรงชีวิตในโลกอย่างมีความสุข สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อสร้างสังคมแห่ง การเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติหรือสมรรถภาพในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตเพื่อการพัฒนาตน การพัฒนางาน และการปรับตัวในสังคม โดยรวมจากผล การเรียนรู้ที่เพิ่มพูนขึ้น

นักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวปฏิบัติของการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ชัยศ อัมสุวรรณ, 2547, น.35-36 ; สุมาลี สังข์ศรี, 2544, น.54-70) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาให้ชัดเจนดำเนินการจัดการศึกษาทุกประเภทให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ
2. จัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายยืดหยุ่น เปิดกว้างโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกได้ เข้าได้ตามความจำเป็นหลังการศึกษาภาคบังคับ มีการบูรณาการการจัดการศึกษาในระบบ นอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
3. การจัดเนื้อหาหลักสูตรจะต้องกว้างผสมผสานทั้งวิชาสามัญและการทำงาน ทั้งการเรียนในระบบและนอกระบบ เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

4. ใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยในการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีทักษะในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและจัดแหล่งเรียนรู้ให้ประชาชนหาความรู้อย่างทั่วถึง
5. การวัดและประเมินผลควรใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง ให้ผู้เรียนสามารถประเมินด้วยตนเองได้
6. สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้ใฝ่รู้และมุ่งสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนทุกระดับ
7. ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมโดยรวม
8. ส่งเสริมให้บุคคลแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ระดมทรัพยากรท้องถิ่น สื่อมวลชนมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด
9. ขยายขอบเขตของการศึกษาเพื่อให้บริการแก่มวลชนได้ทั่วถึงอย่าง
10. จัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างโดยสภาพพื้นฐานของสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ฐานะทางสังคม ตลอดจนความรู้และประสบการณ์เดิมของแต่ละคน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543, น.75) ได้ทัศนะว่า คนไทยควรเป็นผู้ที่รู้จักและเห็นคุณค่าในตนเอง ได้แก่ การมีความสามารถในการมองชีวิตอย่างเข้าใจรู้คุณค่า โดยให้คุณค่าที่ภายในจิตใจ มากกว่าการวัดคุณค่าภายนอกที่ทรัพย์สิน เงินทอง รูปร่างหน้าตาความสามารถ การมีการศึกษา การมีอำนาจ เชื้อชาติ ฯลฯ ตามค่านิยมที่สังคมใช้วัดเท่านั้น และควรรู้รอบด้านเชิงสหวิทยาการ ได้แก่ การมีความรู้และความเข้าใจในองค์ความรู้ด้านอื่นนอกเหนือจากสาขาวิชาหลักหรือสิ่งที่ตนเองเชี่ยวชาญ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543, น.57) ความรอบรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์และสภาพการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของชุมชน สังคมและโลกได้อย่างเท่าทัน อยู่ในขอบข่ายที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ การทำงาน หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน

วรงค์ จันทสร (2547, น.4) กล่าวว่า การศึกษาจะต้องไม่จำกัดเฉพาะเด็กและเยาวชนช่วงอายุ 5 ถึง 21 ปีเท่านั้น แต่จะต้องเป็นระบบการศึกษาที่สามารถให้ ความรู้อย่างต่อเนื่องกับประชาชนทุกเพศทุกวัย ซึ่งเรียกว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อให้ประชาชนสามารถสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางตาม ความสนใจของแต่ละบุคคล อาทิ การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและประวัติศาสตร์ด้านต่างๆ การจัดให้มีห้องสมุดชุมชนที่ให้บริการสื่อและสนับสนุนด้านการค้นคว้าวิจัย การจัดนิทรรศการให้ความรู้ด้านต่างๆ กับประชาชน เป็นต้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, น.57) ได้กำหนดแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาให้ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องเน้นทั้งความรู้ ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับ

ประวัติศาสตร์ของสังคมไทย การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การเล่นเกมกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้และทักษะทางด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า การกำหนดเนื้อหาในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ควรจัดการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน จัดให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งการเรียนรู้พื้นฐานเพื่อดำรงชีวิตและการเรียนรู้เพื่อประกอบอาชีพให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เรียนรู้จากสภาพจริง มีการประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อการพัฒนาอาชีพ และการปรับตัวในสังคม สามารถดำรงชีพในสังคมได้อย่างมีความสุข

แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

แหล่งเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) หมายถึง "แหล่ง" หรือ "ที่รวม" เป็นสถานที่ ศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ กำหนดเวลาเกิดการเรียนรู้ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะ สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบเดียวกับการประเมินผลในชั้นเรียนแหล่งเรียนรู้นำมาซึ่งการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งในเรื่องความคิด ความเข้าใจในคุณค่า และทัศนคติได้อย่างกว้างขวาง สามารถเสริมมิติที่เป็นรูปธรรมให้แก่การศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนนอกระบบ และตามอัธยาศัย สามารถพัฒนาการเรียนรู้ (Learning) และการศึกษา (Education) โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และการบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้เป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ระหว่างหรือหลังการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้นั้นๆ และสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้นั้น ผู้จัดกิจกรรมหรือผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่จะนำมาออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องเข้าใจเกี่ยวกับความหมายความสำคัญ ลักษณะ ประโยชน์ รูปแบบ และขั้นตอนตลอดจนหลักในการสร้างหรือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

ลักษณะของแหล่งการเรียนรู้ตามนัยของ มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวาทัน, 2545, น. 2) แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งอาจจำแนกประเภทแหล่งการเรียนรู้ไว้กว้าง ๆ 2 ประเภท คือ

1) แหล่งการเรียนรู้ที่จัดกระทำไว้เพื่อวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

2) แหล่งการเรียนรู้ที่จัดกระทำไว้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นเป็นหลัก โดยมีหรือไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ เช่น หอศิลป์ ศูนย์กีฬาและนันทนาการ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ เป็นต้น

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสถานที่ ศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ กำหนดเวลาเกิดการเรียนรู้ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้

เพื่อให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีความชัดเจนและเหมาะสมที่จะใช้ในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ รูปแบบลักษณะและวิธีการเรียนรู้ การเรียนรู้ของแต่ละช่วงอายุ ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้

มีนักการศึกษาได้แบ่งเป็น ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไคค์ (Thorndike's Classical Connectionism)

ธอร์นไคค์ (ค.ศ.1814 – 1949) เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งหลายรูปแบบ บุคคลจะมีการลองผิดลองถูก ปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะพบรูปแบบการตอบสนองที่สามารถให้ผลที่พึงพอใจมากที่สุด (อ้างถึงใน ทิศนา แคมณี, 2550, น.51) กฎการเรียนรู้ของธอร์นไคค์ สรุปได้ดังนี้

1) กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนมีความพร้อม ทั้งร่างกายและจิตใจ

2) กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ด้วยความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร

3) กฎแห่งการใช้ (Law of Use and Disuse) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ความมั่นคงของการเรียนรู้จะเกิดขึ้น หากได้มีการนำมาใช้บ่อย ๆ

4) กฎแห่งความผลพืงพอใจ (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากจะเรียนรู้ต่อไป

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรุนเนอร์

บรุนเนอร์ (Bruner) (ทิสนา แคมณี, 2550, น.66-67) เชื่อว่า มนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และการเรียนรู้เกิดกระบวนการ ค้นพบด้วยตนเอง (Discovery learning) แนวคิดที่สำคัญมีดังนี้

1) การจัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน มีผลต่อการเรียนรู้

2) การจัดเนื้อหาและการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมผู้เรียน

3) การคิดแบบหยั่งรู้ เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

4) แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ

5) การพัฒนาทางสติปัญญาของมนุษย์แบ่งเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นการเรียนรู้จากการกระทำ ชั้นการเรียนรู้จากความคิด และชั้นการเรียนรู้จากสัญลักษณ์และนามธรรม

6) การเรียนรู้เกิดจากการการสร้างความคิดรวบยอดและจัดประเภทสิ่งของต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

7) การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุดคือผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Discovery learning)

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของรอเจอร์ส (Rogers, 1969)

รอเจอร์ส (ทิสนา แคมณี, 2550, น.70) เชื่อว่า มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองได้ดี หากอยู่ในสภาพการณ์ที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ การจัดบรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้ และเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูใช้วิธีชี้แนะ และทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนการเรียนรู้จะเน้นกระบวนการเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า การพัฒนาทางสติปัญญาของผู้เรียนเริ่มจากการเรียนรู้จากการกระทำ การเรียนรู้จากความคิด และการเรียนรู้จากสัญลักษณ์และนามธรรม การเรียนรู้เกิดจากการการสร้างความคิดรวบยอดและจัดประเภทสิ่งของต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุด คือ ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

รูปแบบลักษณะและวิธีการเรียนรู้

ลักษณะการเรียนรู้ (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2544, น.107-121) สามารถจัดกลุ่มเป็น 4 กลุ่มคือ

1. Context คือ สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่ขึ้นกับเงื่อนไขของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่โดยรอบตามสถานการณ์ เช่น วัฒนธรรม อุดมภูมิ ใครสอน ใครเรียน
2. Input คือ สิ่งที่ป้อนเข้ามาให้ผู้เรียนซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สิ่งที่ป้อนเข้ามาผ่านทางรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสและใจของผู้เรียน
3. Response คือ หลังจากที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแล้ว ได้ข้อมูลที่ถูกจัดแล้ว ผู้เรียนจะต้องกรองข้อมูลก่อน เป็นเรื่องของอคติ
4. Context Global คือ ต้องเห็นภาพรวมก่อนอยากเห็นแนวคิดหลักก่อน จากนั้นค่อยว่ากันทีหลัง

Burman and Smit (1982 อ้างอิงใน สมคิด อิสระวัฒน์, 2543, น.83) ได้กล่าวถึงวิธีการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้โดยบังเอิญ (Random or Incidental Learning) เกิดขึ้น โดยบังเอิญมิได้เกิดจากความตั้งใจ
2. การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) เป็นการเรียนรู้ด้วยความตั้งใจของผู้เรียน ซึ่งมีความปรารถนาที่จะรู้ในเรื่องนั้น จึงคิดหาวิธีการเรียนด้วยวิธีต่างๆ หลังจากนั้นจะมีการประเมินความรู้ของตนเอง
3. การเรียนรู้แบบกลุ่ม (Collaborative Learning) เกิดจากการที่ผู้เรียนรวมกันเป็นกลุ่มแล้วเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายให้กับสมาชิก ทำให้สมาชิกรู้เรื่องที่วิทยากรพูด
4. การเรียนรู้จากสถาบันการศึกษา (Formal Learning) เป็นการเรียนแบบเป็นทางการมีหลักสูตร การประเมินผล ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนด เมื่อปฏิบัติตามเกณฑ์ครบถ้วนตามเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตร

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543, น.218-224) กล่าวว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอเทคนิค วิธีการ ในการเสริมสร้างการเรียนรู้สามารถแบ่งได้เป็น 12 เทคนิควิธีการต่อไปนี้

1. เทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้ที่จำแนกตามกลุ่มเป้าหมายระดับของงาน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 ระดับบุคคล มีเทคนิคและวิธีการดังนี้ 1) การสังเกต 2) การบันทึกข้อความ การถ่ายภาพ การถ่ายวีดิโอ 3) การนำเสนอต่อที่ประชุม 4) การฝากตอบ-ถาม โดยใช้เหตุผลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ 5) การค้นหาคำตอบจากหนังสือและการพูดคุย และ 6) การฝากเขียนเรียบเรียงทางวิชาการ

1.2 ระดับกลุ่ม มีเทคนิค วิธีการ ดังต่อไปนี้ 1) การประชุม 2) การอภิปรายกลุ่ม 3) การสาธิต 4) การจัดนิทรรศการ 5) การศึกษาดูงาน และ 6) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

1.3 ระดับชุมชน มีเทคนิคดังต่อไปนี้ 1) การรณรงค์ด้วยสื่อ 2) การฝึกงาน 3) การจัดห้องสมุดและศูนย์ข้อมูล 4) การฝึกอบรม 5) การศึกษาดูงาน 6) การสัมมนา 7) การสาธิต 8) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 9) การจัดเวทีเพื่อการรณรงค์

1.4 ระดับเครือข่าย มีเทคนิคดังต่อไปนี้ 1) การศึกษาดูงาน 2) การฝึกอบรม 3) การประชุมสัมมนา 4) การประสานงานกับหน่วยงานราชการ

1.5 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ 1) เทคนิคการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ได้แก่ การละเล่น การเล่านิทาน การลองทำ 2) เทคนิคการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ ได้แก่ การบอกเล่า การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การสาธิต การจัดทัศนศึกษา

2. เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้จำแนกตามลักษณะการให้ความรู้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การให้การศึกษทางตรง ได้แก่ 1) การเยี่ยมบ้าน และ ไร่ นา การประชุม 3) การสาธิต 4) การจัดทัศนศึกษา

2.2 การให้การศึกษทางอ้อม ได้แก่) การจัดนิทรรศการ 2) การให้การศึกษผ่านผู้นำ 3) การใช้โสตทัศนอุปกรณ์ 4) การจัดห้องสมุดชุมชน หรือศูนย์ข้อมูลหมู่บ้าน

3. เทคนิคการประชุมอย่างมีส่วนร่วม เป็นการใช่วิธีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์กับบุคคลอื่น โดยเรียนรู้ที่จะใช้เหตุผลของการตัดสินใจร่วมกัน การประชุมอย่างมีส่วนร่วม

4. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการกลุ่มที่สามารถพัฒนาเป็น 3 วิธีหลัก เพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน ได้แก่

4.1 กระบวนการกลุ่ม (Group Dynamics, Group Process) เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ต้อง ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สร้างสรรค์ความรู้โดยกลุ่ม ทุกคนจะต้องเรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด อาจจัดกิจกรรมของกระบวนการกลุ่มเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อาทิ เกม บทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่ม เป็นต้น

4.2 การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning) มีการจัดกลุ่มกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้เป็นกำลังใจให้แก่กัน และต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจได้แก่ การเล่าเรื่องรอบวง (Round Robin) มุมสนทนา (Corners) คู่คิด (Thing –Pair Share) เป็นต้น

4.3 การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivist) เป็นวิธีการเรียนรู้ ที่ต้องแสวงหาความรู้ และสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง ความแข็งแกร่ง ความเจริญงอกงามใน

ความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่น ๆ หรือได้พบสิ่งใหม่ๆ แล้วนำความรู้มาเชื่อมโยงบริบทที่เกิดขึ้น

5. การเรียนรู้จากภูมิปัญญาของชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นศิลปะวิทยาการของชาวบ้านที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกัน ตามเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมาย

6. การสร้างเวทีการเรียนรู้ของชุมชน จะอยู่ในรูปของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง และ ระหว่างชาวบ้านกับนักวิชาการ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการยกระดับข้อมูล การเชื่อมประสานผู้นำในชุมชน

7. การเรียนรู้ชีวิตและจิตสำนึก เพื่อแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องมีหลัก คือ ต้องเรียนรู้สภาพที่เป็นจริงของตัวเอง เน้นวิธีการแก้ปัญหาด้วยทัศนคติที่ว่าทุกปัญหามีทางแก้ การมีความคิดวิพากษ์วิจารณ์เพื่อที่จะได้คิดเป็น

8. การใช้สื่อเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยบทบาทของสื่อจะต้องเป็นฝ่ายกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนมีความคิด และมีความสามารถในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ สื่อนอกจากจะอยู่ในรูปของเทคโนโลยีที่ทันสมัยแล้ว ยังมีสื่อพื้นบ้านซึ่งจะเป็นภาษาถิ่นและสามารถสื่อสารเข้าใจได้ง่ายในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เพลงพื้นบ้าน การละเล่น กีฬา ประเพณี และพิธีกรรม

9. การฝึกทักษะอาชีพ นอกจากจะสอนในเรื่องการพัฒนาอาชีพแล้วยังเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิด โดยการคิดนั้นเป็นไปในทางการแก้ปัญหา ซึ่งทุกคนสามารถช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ปัญหา โดยมีความรู้สึกร่วมกัน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

10. เทคนิค A-I-C เป็นเทคนิคระดมความคิดและการมีส่วนร่วมของสมาชิกบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เป็นกระบวนการที่นำเอาคนเป็นศูนย์กลาง ร่วมกันวางแผนพัฒนาหมู่บ้านโดยพลังของประชาชน

11. เทคนิคการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองด้วย “ระบบคู่สัญญา” ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองโดยใช้วิธีการให้ผู้แก้ปัญหาคิดเป็น วางแผนในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระเบียบและชัดเจนขึ้น

12. กระบวนการกระจ่างค่านิยม(Value Clarification) จะช่วยให้บุคคลเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จะตัดสินใจตั้งเป้าหมาย และวางแผนในชีวิต ตลอดจนพัฒนาความคิด เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความหมาย ซึ่งมี 4 ขั้นตอนหลักๆ คือ ขั้นทำความเข้าใจ ขั้นแสดงความสัมพันธ์ ขั้นกำหนดคุณค่า ขั้นแสดงออก

สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวผู้เรียน หรือสิ่งที่ป้อนเข้ามาให้ผู้เรียนหลังจากที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแล้ว ได้ข้อมูลที่ถูกแล้ว ซึ่งผู้เรียนจะต้องกรองข้อมูลก่อน จะช่วยให้

ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จะตัดสินใจตั้งเป้าหมาย และวางแผนในชีวิต ตลอดจนพัฒนาความคิด เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความหมาย

การเรียนรู้ของแต่ละช่วงอายุ

1. การเรียนรู้ในช่วงอายุ 6-24 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น.65) เป็นวัยในสถานศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษา ควรได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล ทั้งทางสุขภาพอนามัย ทางสติปัญญา อารมณ์สังคม จิตใจ สุนทรียภาพ เพื่อสามารถดำรงตนในวัยผู้ใหญ่ได้อย่างมีความสุข แหล่งการเรียนรู้ของวัยเรียนนี้จะอยู่ที่สถานศึกษาเป็นหลัก แต่การเรียนรู้ที่จะต้องส่งเสริมให้มีมากขึ้นก็คือ การเรียนรู้จากครอบครัว ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ ฉะนั้น การจัดการศึกษาจะต้องมีความหลากหลาย

2. การเรียนรู้ช่วงวัยทำงาน อายุระหว่าง 25-60 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น.67) ผู้ใหญ่วัยทำงานสามารถเรียนรู้ได้จากงานอาชีพสถานประกอบการ เพื่อนร่วมงาน การท่องเที่ยว สื่อมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ การแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ผู้ใหญ่จำเป็นต้องพัฒนา สติปัญญา ความสามารถ และคุณธรรมอยู่อย่างต่อเนื่องคนสูงอายุสามารถเรียนรู้ได้ โดยผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย เช่น ศิลปะ ดนตรี กีฬาสำหรับผู้สูงอายุ งานหัตถกรรม และกิจกรรมทางสังคมคนสูงอายุยังเป็นที่เคารพนับถือในสังคมไทย สามารถค้นคว้าหาความรู้และเป็นที่พึ่งทางภูมิปัญญาในชุมชนท้องถิ่น ทำงานอาสาสมัครในองค์กรชุมชน ชมรมสมาคมต่าง ๆ ซึ่งทำให้ชีวิตมีคุณค่า และทำประโยชน์แก่สังคม คน ชุมชน

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2547, น.44-45) และสมคิด อิศระวัฒน์ (2543, น.107-118) ได้สรุปปัจจัยนำเข้า (Antecedent) ของการเข้าร่วมในการศึกษาผู้ใหญ่ที่ได้จากผลการวิจัยต่างๆ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสังคมวิทยา ผลการศึกษาวิจัย พบว่าปัจจัยทางสังคมวิทยาที่มีผลต่อการเข้าร่วมการเรียนรู้ต่อเนื่องของผู้ใหญ่ มีดังนี้

1.1 การได้รับการศึกษาในวัยต้น (Youth Educational Attainment) เป็นตัวแปรนำเข้าที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการได้รับการศึกษาในวัยต้น กับการเข้าร่วมในการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นไปในทางบวกคือ ผู้ที่มีการศึกษาในวัยต้นระดับน้อยกว่า (ผู้ที่มีสถานะทางสังคมต่ำกว่า) จะมีการเข้าร่วมการเรียนรู้ในระดับน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับคนที่อยู่ในชนชั้นกลางของสังคม ซึ่งได้รับการศึกษาวัยต้นในระดับสูงกว่า นอกจากนั้นการมีประสบการณ์ที่ไม่ดีจากโรงเรียน ขาดแรงจูงใจ และมีผลการเรียนต่ำระหว่างช่วงการเรียนในวัยต้นจะนำไปสู่การขาดแรงจูงใจใน

การเรียนรู้ในเวลาต่อมาเมื่อเป็นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่จะมุ่งไปที่คนซึ่งมีแรงจูงใจสูงและมีความมั่นใจในตนเอง

1.2 ประสบการณ์(Experience) ประสบการณ์การเข้าร่วมเรียนรู้ในการศึกษาผู้ใหญ่ทำให้เกิดการเพิ่มโอกาสของการเข้าร่วมเรียนรู้ในเวลาต่อมา ผู้เข้าร่วมจำนวนมากมีประวัติของการเข้าร่วมที่ยาวนาน กล่าวได้ว่าประสบการณ์ในการเข้าร่วมการเรียนรู้ที่ผ่านมามีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมในภายหลัง ถ้าผู้เรียนมีประสบการณ์ทางบวกจะให้ผลในทางส่งเสริมการเข้าร่วมแต่ถ้าผู้เรียนรู้สึว่าการเรียนรู้นั้นไม่ทำทนายจะมีผลทำให้ความอยากเรียนและความสามารถในการเรียนลดลงหรือหายไปที่สุด

1.3 บทบาททางสังคม การงาน และการใช้เวลาว่าง (Social Roles: Work and Leisure) การวิจัยที่ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานกับการศึกษา แสดงให้เห็นถึงกลุ่มของปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดโอกาสของการได้รับการศึกษาต่อเนื่องและการฝึกอบรม ที่โดดเด่นที่สุดคือ บทบาทในการทำงาน ขนาดของหน่วยงาน สายงาน การที่ต้องใช้เทคโนโลยี และการแข่งขัน การมีบทบาทที่แน่นอนจะทำให้มีโอกาสที่ดีกว่าในการเข้าถึงการศึกษา ความสนใจในการเข้าร่วม การเรียนรู้เพื่อผลในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงานความท้าทายในที่ทำงานจะนำไปสู่การทำกิจกรรมในสาขาอื่นๆ สำหรับการใช้เวลาว่าง พบว่าโดยทั่วไปการเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ มีสหสัมพันธ์ทางบวกกับเวลาว่างและกิจกรรมทางวัฒนธรรม

1.4 เพศ (Gender) ในปัจจุบันได้มีการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางเพศจนเกือบจะไม่มี ความแตกต่างในการเข้าร่วมการเรียนรู้ระหว่างเพศหญิงกับเพศชายอีก แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสำรวจในประเทศอังกฤษ ซึ่งดำเนินการโดย (NIAE: Nation Institute of Adult Education) ปรากฏว่านักศึกษาผู้ใหญ่ที่เข้ามาเรียนเพราะต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2547 ,น.44)

1.5 อายุ (Age) เดิมมีความเชื่อว่าความสามารถในการเรียนรู้ถึงขีดสูงสุด ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จากนั้นจะลดลงอย่างรวดเร็ว ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างภายในช่วงอายุเดียวกันมีขนาดมากกว่าความแตกต่างระหว่างช่วงอายุ ความสามารถในการเรียนรู้จะถูกกำหนดโดยระดับการศึกษาที่มีมาก่อนและสถานภาพในอาชีพมากกว่า โดยอายุ คนสูงวัยมีแนวโน้มจะเรียนช้ากว่าเล็กน้อย แต่จะเรียนด้วยความตั้งใจมากกว่าคนอายุน้อย แต่วัยสูงอายุมักมีเงื่อนไขต่างๆ ที่ทำให้ไม่ชอบที่จะเข้าร่วม เช่น ระดับการศึกษาในวัยเริ่มต้นต่ำ และการมีโอกาสในอาชีพเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ความต้องการในการที่จะศึกษาจะขึ้นอยู่กับระดับชั้นในอาชีพที่แตกต่างกันนอกจากนี้ Strong (1943 อ้างอิงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2547, น.177) ยังพบว่าการเปลี่ยนแปลงความสนใจ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นมิได้เป็นไปในอัตราที่เท่าๆ กัน โดยเฉลี่ยแล้ว

การเปลี่ยนแปลงครั้งหนึ่งจะเกิดขึ้นในช่วงอายุ 25-35 ปี ส่วนอีกประมาณ 30% จะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 35-45 ปี และอีกประมาณ 30% จะอยู่ในช่วงอายุ 45-55 ปี นอกจากนั้นยังพบว่า ผู้ใหญ่ที่มีอายุมากจะมีความรู้สึกลึกต่อด้านมากกว่ากลุ่มคนหนุ่มสาว

2. ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา แบ่งได้ดังต่อไปนี้

2.1 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพและความสามารถทางปัญญา (Personality Traits and Cognitive Abilities) Kamp (1996 อ้างอิงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2547, น.178) เน้นให้เห็นความสำคัญของการประเมินตนเอง และมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น การรับรู้ในตน การพึ่งตนเองและความมั่นใจในตนเอง บุคคลที่มีการประเมินตนเองทางบวกจะประสบความสำเร็จในสถานการณ์ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ มากกว่าผู้ที่มีการประเมินตนเองทางลบ ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถทางปัญญา มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วม โดยมีผลทางบวกต่อการสะสมประสบการณ์การเรียนรู้ และการได้รับความรู้ของตนเองโดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับผู้อื่น

2.2 แรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation to Learn) Kamp (1996 อ้างอิงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2547, น.178) สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้เรียนกว่า 12,000 คน จากทั่วโลก จำแนกทิศทางของการเรียนรู้เป็น 6 แบบ ได้แก่ เรียนเพื่อการปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social Contact) เรียนเพราะการกระตุ้นของสังคม (Social Stimulation) เรียนเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ (Professional advancement) เรียนเพราะเป็นบริการของชุมชน (Community Service) เรียนเพราะมีความคาดหวังจากภายนอก (External Expectation) เรียนเพราะผลประโยชน์ทางปัญญา (Cognitive Interest) ซึ่งก็คือมุ่งการเรียนรู้ แต่แบบที่เห็นความแตกต่างชัดเจนคือ เรียนเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ และเรียนเพราะผลประโยชน์ทางปัญญา

3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic Factors)

3.1 อุปสรรคด้านค่าใช้จ่าย (Costs as Barriers) จากการสอบถามจะพบ ผู้ตอบมักระบุว่าค่าใช้จ่ายเป็นอุปสรรคของการเข้าร่วม ตัวแปรค่าใช้จ่ายกับตัวแปรเรื่องเวลาเป็นตัวแปรที่พบมากกว่าตัวแปรอื่นๆ ในการสำรวจแบบรายงานตนเอง แต่คนมักจะไม่ให้ความเห็นต่อค่าใช้จ่ายที่เป็นอยู่และทางเลือกอื่น ในความเป็นจริงความสามารถในการจ่ายมักจะไม่ได้ไปด้วยกันกับความเต็มใจที่จะจ่าย

3.2 อาชีพและรายได้ การตัดสินใจในการเข้าร่วมมักจะหมายถึงการคิดพิจารณาเกี่ยวกับต้นทุนและกำไรของกิจกรรมนั้น สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2543, น.68-69) ได้สรุปแนวคิดของ Roger และ Lovell ว่าปัจจัยด้านอาชีพและพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจข้อมูลของสถาบันการศึกษาผู้ใหญ่แห่งชาติในประเทศอังกฤษ (NIAE: Nation Institute of Adult Education) พบว่าประมาณเกือบร้อยละ 10 ของนักศึกษา

ให้ข้อมูลว่าเข้ามาเรียนด้วยความมุ่งมั่นเกี่ยวกับความก้าวหน้าในอาชีพการงาน จากการวิเคราะห์แนวคิดและผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมการเรียนรู้ของนั้น แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบด้านปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความเชื่อในสมรรถนะของตน ความสามารถทางปัญญา ช่วงวัย ความคาดหวังและการเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ การมีความรู้พื้นฐานเดิมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี การมีความตั้งใจและความอยากที่จะเรียนรู้ เป็นผู้มีแรงจูงใจภายในของตนเองที่จะเรียนรู้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยภายในเบื้องต้นที่จะทำให้ผู้เรียนกลายเป็น ผู้ที่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องต่อไปในอนาคต

2. องค์ประกอบด้านปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ของบุคคล ได้แก่ ครอบครัว สังคม การมีโอกาส มีแหล่งการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ง่าย และการมีทรัพยากรส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ เงิน เวลา อาชีพ รายได้ เป็นต้น

ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่ได้รับการเปรียบว่าเป็นกุญแจสำหรับเปิดเข้าสู่โลกภายหลัง ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพบุคคลให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานซึ่งวิวัฒนาการตลอดเวลา และให้เหมาะสม กับการเปลี่ยนแปลงของบุคคลในแต่ละช่วงจังหวะชีวิต ครอบคลุมกิจกรรมทั้งปวงที่ช่วยให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงในโลกเกี่ยวกับผู้อื่นและตนเอง โดยเป็นการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงชรา ซึ่งเดอลอร์สและคนอื่นๆ (Delors, et al., 1997, p.124) ประเทศต่างๆ ได้เห็นความสำคัญ จึงนำแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต มากำหนดเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการศึกษา ในฐานะยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีแนวคิดที่สอดคล้องกัน ดังนี้

ฟอเรและคนอื่นๆ (Faure, et al., 1972) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นเรื่องทวีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากการที่ประชาชนจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เมื่อก้าวสู่โลกในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของโลกอุตสาหกรรมและธุรกิจ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั่วโลก ความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาวิทยาการความรู้ การปฏิวัติทางการติดต่อสื่อสารและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในการปฏิวัติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และความต้องการที่หลากหลายของประชาชนเพื่อเข้าสู่ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการที่บุคคลต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ถือเป็นประสบการณ์ที่ทำให้พวกเขาต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ในขณะที่ฮาซัน (Hasan, 1996, p.35-36) มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นความจำเป็นทั้งในระดับประเทศ และระดับโลก โดยเริ่มจากวิกฤติการณ์น้ำมันในกลางทศวรรษที่ 70 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรม และมีผลต่อเนื่อง

กับระบบเศรษฐกิจโลก มีการเปิดตลาดของประเทศต่างๆสู่เวทีโลก ทำให้เกิดการปฏิวัติ ด้านข้อมูล ข่าวสาร และนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งข้อมูลความรู้ถือเป็นเครื่องวัดระดับ ความก้าวหน้าของสังคม และเศรษฐกิจ ทักษะการผลิตและผลผลิตจะล้ำสมัยเร็วขึ้น เนื่องจาก มีการผลิตสินค้าและบริการใหม่ๆ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การมีสุขภาพที่ดีและมีอายุยืนยาวขึ้น ของคนในประเทศอุตสาหกรรมทำให้ยี่ดระยะเวลาชีวิตการทำงานให้นานออกไป องค์ประกอบ ดังกล่าว ทำให้บุคคลมีความต้องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมากขึ้น ดังที่สมิธ (Smith, 2002, p.50) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุโรปเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางสังคมและ เศรษฐกิจ ดังนี้

1. ระบบเศรษฐกิจที่มั่นคงและสามารถแข่งขันได้ในระดับ โลก อันเนื่องมาจากการเรียนรู้ ตลอดชีวิตทำให้เกิดการจ้างงาน
2. ความเสมอภาค การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้มั่นใจได้ว่าบุคคลจะได้รับ การตอบสนองความต้องการทุกคน
3. ทำให้เกิดการยึดเหนี่ยวในสังคม การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้มั่นใจได้ว่าความสำคัญ ระหว่างบุคคลและชุมชน มีความเป็นมิตรสงบสุข และเป็นสังคมที่มีการพัฒนา

การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น นอกจากจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมใน ระดับภูมิภาคหรือประเทศแล้ว ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาระดับชุมชนและบุคคล ดังเช่น ลองกรอง (Lengrand, 1985, p.3068-3069) ; ครอปเปลีย์ (Cropley, 1985, p.70) และเดอลอร์ส (Delors, et al., 1997, p.123-124) ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการดำรงชีวิต ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสำคัญสำหรับบุคคลและสังคมโดยรวม โดยเป็น การให้โอกาสแก่ปัจเจกบุคคลได้พัฒนาตนเองไปตามความต้องการและศักยภาพของแต่ละบุคคลที่ แตกต่างกัน ช่วยในการพัฒนาจิตสำนึก และความตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเอง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมให้บุคคลประสบความสำเร็จทั้งในด้านการประกอบอาชีพและสามารถเข้ามามี ส่วนร่วมมิในการช่วยเหลือชุมชนเป็นการเติมเต็มให้สังคมเช่นเดียวกับ OECD (OECD, 1997) ได้ กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญมาก เป็นการเปิดกว้างสำหรับทุกคนให้ได้รับ โอกาสที่ เข้าถึง กระตุ้นและสนับสนุน เพื่อการเรียนรู้ไปตลอดชั่วชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีบทบาท ครอบคลุมการพัฒนาทุกด้านของบุคคลและสังคม นอกจากนี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังมีความสำคัญ ในการพัฒนาด้านกำลังแรงงาน และการประกอบอาชีพของบุคคล ดังที่เกลปี (Gelpi, 1985, p.3077) ; ลองเวอร์ทและเดวีส์ (Longworth & Davies, 1996, p.65-66) ; แวกเนอร์ (Wagner, 1999, p.136) อธิบายว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถพัฒนาบุคคลในวัยทำงานของประเทศต่างๆให้ สามารถเข้าสู่การจ้างงานในระดับสากลได้อย่างทัดเทียมกัน การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญ

มากกว่าการเป็นโอกาสที่สอง (Second Chance) ในการศึกษาต่อของบุคคล แต่ถือได้ว่าเป็นบันไดขั้นที่สอง (Second Bite) สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาหรือผู้ที่ผ่านชีวิตการทำงานมาแล้ว สามารถกลับเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ให้ทันสมัย และเพิ่มเติมความรู้ ความสามารถให้สูงขึ้นจากเดิมได้ในทุกช่วงวัยของชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทยถือว่ามีความสำคัญอย่างมาก ดังที่นักการศึกษาและนักวิชาการผู้เกี่ยวข้องหลายท่าน ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไว้ดังนี้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543, น.124) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญกับสังคมไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การสื่อสารสามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็วและไร้ขอบเขต ปริมาณข้อมูลข่าวสารที่หมุนเวียนอยู่ในระบบมีปริมาณมากมายมหาศาลต่อวัน และการเปลี่ยนแปลงต่างๆเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุด ความรู้เดิมจะล้าสมัยเร็วขึ้นและมีประโยชน์น้อยลงเมื่อนำมาใช้กับโลกแห่งความเป็นจริง เมื่อไรก็ตามที่เราหยุดนิ่งอยู่กับที่จะเท่ากับเป็นการหยุดยั้งกระบวนการแห่งความก้าวหน้า การเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงควรปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องในเรื่องการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้คนไทยสามารถปรับตัวอยู่ในโลกปัจจุบันได้สอดคล้องกับแนวคิดของวิจิตร ศรีสอาน (2545, น.14) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าได้ทวีความสำคัญขึ้นมาจากแนวคิดเชิงปรัชญาเชิงสิทธิ เจริญโอกาสตามหลักการประชาธิปไตย เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญยิ่งขึ้น เพราะสิ่งที่รู้ที่เรียนนั้นล้าสมัยเร็วมาก ทำให้ต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันสมัยอยู่เสมอ การที่คนต้องไปหาความรู้อยู่เสมอทำให้ปัจจัยการศึกษาเป็นปัจจัยที่ห้าสำหรับการดำรงชีวิต นอกจากนี้ บุญใจ ศรีสถิตนรากุล (2545, น.136-137) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าได้มีการนำการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีบทบาทในการเสริมสร้างปัญญาของประชาชน ให้มีความเจริญงอกงามทางด้านวิชาการ และก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงทุกขณะและให้มีความรู้ก้าวทันกับวิทยาการใหม่อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงวัยของชีวิต มีศักยภาพในการนำพาประเทศให้หลุดพ้นจากภาวะวิกฤติ และรักษาคุณภาพของสังคมให้มีความเป็นปึกแผ่น รวมถึงคงไว้ซึ่งเสถียรภาพและความมั่นคงประเทศชาติ การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับยุคที่มีความก้าวหน้าของวิทยาการด้านเทคโนโลยีและโทรคมนาคมการเรียนรู้ของบุคคลในสหัฐวรรษใหม่นั้นเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้ความรู้เป็นพื้นฐาน จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเฉพาะช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต และจำกัดเพียงการเรียนการสอนเฉพาะในห้องเรียนและสถานศึกษาเท่านั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นบ่อเกิดของปัญญา ซึ่งบุคคลที่มีปัญญาจะสามารถพลิกผันสถานการณ์วิกฤติให้กลายเป็นโอกาสได้ แต่การเรียนรู้ที่ไม่ใช่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมไม่อาจก้าวทันกับ

วิทยาการสมัยใหม่ที่ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องทุกขณะ ทำให้ไม่สามารถปรับตัวให้มีความพร้อมสำหรับเผชิญกับสภาพการณ์ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้

อาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการพัฒนา ตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน ประเทศจนถึงระดับสากล ที่จะช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงได้รับการยอมรับ และนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาจาก UNESCO และเผยแพร่ไปสู่ประเทศต่างๆอย่างกว้างขวาง ซึ่งฮาซัน (Hasan, 2001, p.382-389) ได้ทำการศึกษารวบรวมบทบาทความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้กำหนดไว้ในนโยบายการศึกษาของประเทศต่าง ๆ จำนวน 12 ประเทศ ดังนี้

1. ประเทศออสเตรเลีย การเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถทำให้บุคคลทุกวัย และทุกพื้นฐานอาชีพได้เพิ่มพูนทักษะ ความรู้ เพื่อส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพและคุณภาพแห่งตน
2. ประเทศออสเตรเลีย การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการสร้างโอกาสการเรียนรู้ภายหลังซึ่งมุ่งเน้นในการฝึกอบรมทักษะเฉพาะด้านมากกว่าเป็นการสร้างความรู้พื้นฐาน
3. สหภาพยุโรป การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการสร้างพลเมืองที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ การเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยให้เกิด การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และสร้างความเสมอภาคในการได้รับการจัดสรร โอกาส
4. ประเทศฟินแลนด์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ เพื่อการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตของประชาชนในสังคม และหลักการเสมอภาคแห่งค่านิยมแบบประชาธิปไตย การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมและในระดับของสังคมโลก การสร้างสรรค์นวัตกรรมและผลผลิต
5. ประเทศฝรั่งเศส การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องที่มีความสำคัญสูงสุดในการพัฒนาประชากรของประเทศ กำหนดให้ประชากรวัยผู้ใหญ่จำนวน ร้อยละ 80 ได้มีโอกาสเรียนสูงขึ้นและต้องจบการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภายในระยะเวลา 10 ปี นอกจากนี้ ยังเพิ่มเติมสิทธิของเยาวชนสำหรับการศึกษาต่อในระดับอาชีวะ
6. ประเทศอิตาลี การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อการผลิต จึงส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยถือเป็นความจำเป็นพื้นฐานสำหรับการแข่งขันและการเท่าเทียมกันในสังคม สิทธิของพลเมือง และได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตใหม่อย่างชัดเจน โดยให้สถาบัน และบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (Tertiary) ให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
7. ประเทศญี่ปุ่น การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเป็นประเทศแรก que แสดงให้เห็นทัศนคติที่สมบูรณของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยบูรณาการการศึกษาเข้ากับการดำเนินชีวิตตลอดทุกช่วงอายุ

ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อแก้ไข ปรับปรุงปัญหาที่เกิดจากแรงผลักดันในเรื่องของสังคมที่ให้ความสำคัญกับคุณวุฒิ (Diploma Society) โดยลดความสำคัญของการเพิ่มคุณภาพทางความคิดและการใช้เวลาว่างในการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากขึ้น

8. ประเทศเกาหลี การเรียนรู้ตลอดชีวิต ในฐานะที่เป็นนโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ของประชาชนทุกวัย โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน มีการส่งเสริม สนับสนุน และให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตรวมทั้ง การดำเนินการ โอนหน่วยกิต เปิดกว้างทางการศึกษาสู่ประชาชน โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ตามความต้องการของประชาชน

9. ประเทศเนเธอร์แลนด์ การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อนโยบายอย่างเป็นทางการ เกี่ยวกับความรู้ในระยะยาวของประเทศในการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมกล่าวคือ ด้านเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาแรงงาน และการประกอบอาชีพ ด้านสังคมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้รับ โอกาสที่จะมีความพร้อมอย่างเพียงพอที่จะดำเนินชีวิต อย่างมีความสุขในทุกช่วงอายุ และ ยังเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศักยภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งศักยภาพของครูและ การป้องกันการเสียโอกาสทางการศึกษาในทุกระดับ

10. ประเทศนอร์เวย์ การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับ เยาวชน และผู้ใหญ่ที่ต้องการเรียนรู้ โดยอาศัยการร่วมมือระหว่างรัฐบาล และสังคม เพื่อจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการ

11. ประเทศอังกฤษ การเรียนรู้ตลอดชีวิตถือเป็นกุญแจที่จะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง และเป็นพื้นฐานของความสำเร็จ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทางความคิด และสติปัญญาของ ประชาชนให้พร้อม เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านส่งเสริมการศึกษา สำหรับผู้มีอายุ 16 ปีขึ้นไป สร้างความสามารถในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ พัฒนาความรู้ และทักษะ ขั้นสูง รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ และการศึกษาที่ดีกว่าเดิม

12. ประเทศสหรัฐอเมริกา การเรียนรู้ตลอดชีวิต ถือเป็นพันธกิจระดับประเทศกำหนดว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องมีระยะเวลานานไม่ต่ำกว่า 20 ปี กล่าวถึงจิตวิญญาณของการเรียนรู้ ตลอดชีวิต รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการสอนการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับผู้เรียนตั้งแต่ ระดับประถม การมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเยาว์สร้างบรรทัดฐาน การเรียนรู้หลังจบมัธยมปลาย โดยจะต้องศึกษาต่ออย่างน้อย 2 ปี ปรับปรุงการศึกษาผู้ใหญ่ พัฒนา ทักษะเชื่อมโยง โรงเรียนทุกแห่งและห้องสมุดเข้าเป็นเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ภายใน ค.ศ. 2000

ความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคมถือเป็นเหตุผลหลักในการดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศต่าง ๆ สำหรับประเทศไทยที่มีพื้นฐานทางสังคม ประกอบด้วยประชาชนส่วนใหญ่วัยที่ฐานะยากจน เด็กวัยเรียนจำนวนมากมีความจำเป็นต้องออกจากโรงเรียนก่อนกำหนด เพื่อช่วยทำงานแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูครอบครัว ทำให้ระยะเวลาเฉลี่ยของประชากรเด็กวัยเรียนที่ศึกษาอยู่ในระบบก่อนข้างต่ำ ถึงแม้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 กำหนดให้การศึกษาพื้นฐาน มีระยะเวลา 12 ปี เริ่มตั้งแต่อนุบาลก็ตาม จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. 2543 พบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มอายุ 6-14 ปี จำนวน 0.3 ล้านคน ยังไม่ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เด็กและเยาวชน กลุ่มอายุ 6-17 ปี จำนวน 1.6 ล้านคน ยังไม่ได้รับการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี และประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 48.57 ล้านคน มีจำนวนร้อยละ 68.4 ที่มีการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษา และขาดทักษะหลายด้าน (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2559)

การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง ได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในช่วงของ แผนฯ ฉบับที่ 10 โดยได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนาประเทศโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคน ซึ่งต่างได้นำแนวคิดในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาใช้เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะแผนฯ ฉบับที่ 10 ได้นำการเรียนรู้ตลอดชีวิต มากำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาคคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรมการเรียนรู้ เน้นการพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต ตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานที่เข้มแข็ง มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่โลกของการทำงาน และการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนาคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้สมัยใหม่ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนอกจากนี้ยังกำหนดให้การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับพัฒนาคคุณภาพคน เพื่อส่งเสริมให้คนไทยได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา โดยให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้กับคนทุกช่วงวัย พัฒนารูปแบบและหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต และปรับสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับทุกคนยึดหลักคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา(สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาคเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549, น. 47 - 56) การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงที่มีแนวคิดให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลกาภิวัตน์ (เกษม วัฒนชัย, 2549, น. 156 - 168) โดยเป็นปรัชญาแนวคิดที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งที่ยั่งยืนให้กับฐานรากของบุคคลและยึดหลักทางสายกลางเป็นหลักในการดำรงชีวิตบนวิถีแห่งความใฝ่หาความรู้ เพื่อพัฒนาไปสู่การดำเนินชีวิตด้วยปัญญาบนฐานแห่งการเรียนรู้ อันจะนำพาสังคมและประเทศไทยไปสู่การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยอาศัยฐานทรัพยากรท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้ และความพอเพียง (อภิรักษ์ พันธเสนและคนอื่นๆ, 2549, น.66)

สรุปได้ว่า การพัฒนาประเทศล้วนต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้แก่คนไทยทุกคน เนื่องจากบุคคลผู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีการติดตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาการต่างๆ อยู่เสมอทำให้มีความรอบรู้ในด้านต่างๆ เข้าใจการเปลี่ยนแปลง และการมีคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับความรู้จะช่วยให้สามารถปรับประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสม และมีความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น

จุดเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญสำหรับสภาพการประกอบอาชีพของบุคคลในสังคม เศรษฐกิจฐานความรู้อย่างมาก เนื่องจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพทำงานปัจจุบัน พบว่าผู้ทำงาน โดยเฉพาะบัณฑิตใหม่ได้รับการคาดหวังว่าจะต้องเป็นผู้สามารถทำงานได้อย่างราบรื่นภายใต้สภาพการณ์ที่มีหัวหน้างานและไม่มีหัวหน้างาน และเป็นทั้งผู้นำ และผู้ตาม ภายในทีมงาน หน่วยงาน หรือกลุ่มงาน ลักษณะการทำงานจะไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน ทุกคนต้องตระหนักถึงความสำคัญในการเป็นผู้มีศักยภาพที่จะทำงานได้ตลอดชีวิต (Employability) มากกว่าจะคำนึงถึงสัญญาจ้างงานตลอดชีวิตดังเช่นที่ผ่านมา ผู้ทำงานแต่ละคนจะต้องพัฒนาและรักษาทักษะที่จะช่วยให้เกิดความยืดหยุ่น ความสามารถปรับตัวในการปฏิบัติงาน และการประสานงานบัณฑิตใหม่ที่ทำงานทั้งในองค์กรภาครัฐและเอกชนยังต้องเข้าใจถึงความสัมพันธ์อันซับซ้อนที่องค์กรต้องเผชิญในลักษณะที่องค์กรหนึ่ง ๆ นั้น เป็นทั้งผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อองค์กรอื่นๆ และในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงขององค์กรอื่นๆ ด้วย ซึ่งความสัมพันธ์นี้มีอิทธิพลสำคัญต่อความมั่นคงและอยู่รอดในการทำงานของผู้ทำงานมากกว่าองค์กรที่เป็นผู้จ้างงาน นอกจากนี้ต้องเข้าใจด้วยว่าสินค้าและบริการขององค์กรมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับองค์กรอื่น ๆ สินค้าและบริการจะต้องเป็นที่พึงพอใจขององค์กรอื่นๆ พร้อมทั้งจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสินค้าและบริการนั้นๆ ให้เป็นที่สนใจอยู่ตลอดเวลา ผู้ทำงานจึงต้องสามารถพัฒนาสินค้าและบริการให้ตอบสนองความต้องการได้อย่างรวดเร็ว ลักษณะเช่นนี้ทำให้พวกเขาต้องมีความสามารถมองไปข้างหน้าและแสวงหาโอกาสในการสร้าง

ความก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้กระแสการปรับลดขนาดองค์กรที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยังส่งผลต่อสภาพการทำงานซึ่งถูกแทนที่ด้วยเครื่องจักรและเทคโนโลยี ส่งผลต่อลักษณะ การปฏิบัติงานที่ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องเพิ่มความรับผิดชอบร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกัน ความสามารถที่หลากหลาย ความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน และความพร้อมเปลี่ยนแปลงให้ เหมาะสมกับสภาพการทำงานที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถช่วยให้ ผู้ทำงานสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นใน อนาคตได้ดียิ่งขึ้น (Evers, Rush, & Berdrow, 1998, p.9-11)

และหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด ชีวิตให้ได้ผล ควรส่งเสริมผู้เรียนให้เป็นผู้มีลักษณะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีวิสัยทัศน์การเรียนรู้ ตลอดชีวิต โดยการสร้างแรงจูงใจ มีวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเหตุผลและความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความรักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้เรียนจะต้องได้รับพัฒนาให้มีทักษะความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ หรือแสวงหา ความรู้ และสามารถทำการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพควบคู่กันไป ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ผู้จัดการ ศึกษาและสถานศึกษาทุกระดับควรได้ปลูกฝังให้เป็นนิสัยติดตัวผู้เรียน ไปจนตลอดชั่วชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น.33) และจากการรายงานสรุปการสัมมนา เรื่อง ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ยังได้กล่าวว่า “แรงจูงใจปณิธานและการเข้ามามีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นปัจจัยบ่งชี้ความสำเร็จของวิสัยทัศน์ว่าด้วย การเรียนรู้ตลอดชีวิตของ ปวงชน” ในขณะที่สหราชอาณาจักร มีการปฏิรูปการเรียนรู้ตลอดชีวิตและได้ให้ความสำคัญกับ ผู้เรียนเช่นเดียวกัน โดยมุ่งเน้นในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนตลอดชีวิต ซึ่งได้แก่ เยาวชนและ ประชาชนทั่วไป พร้อมทั้งได้จัดยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เหมาะสมกับ ความต้องการของแต่ละกลุ่มผู้เรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, น.48-57)

สรุปได้ว่า จุดเน้นของกรอบมาตรฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ ความสามารถในการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนควรมี และต้องพัฒนาตนเองให้ ใฝ่รู้แสวงหาความรู้ รวมถึงการสร้างองค์ความรู้ได้ในระดับที่เหมาะสมกับงาน

แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เพื่อให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตามอัธยาศัยที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีความชัดเจน และเหมาะสมที่จะใช้ในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ

แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลกนับเป็นตัวอย่างที่สำคัญประการหนึ่ง สำหรับความพร้อมในการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ของแต่ละประเทศ แรงผลักดันสำคัญที่ทำให้หลายประเทศในสังคมโลกต้องปฏิรูปการศึกษา ก็คือ เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ อันนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และการแข่งขันอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ ดังนั้น ประเทศที่จะอยู่รอดได้หรือคงความได้เปรียบในการแข่งขันก็คือ ประเทศที่มีอำนาจทางความรู้ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society)

ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประชาคมโลกที่ได้พยายามที่จะปฏิรูปการศึกษา เพื่อเพิ่มความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันกับนานาประเทศ ดังที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่จะให้ประเทศไทยพัฒนาไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (Wisdom and Learning Society)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดเพื่อปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดสาระสำคัญไว้หลายประการที่แสดงถึงเจตนารมณ์อย่างชัดเจนในอันที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่

1. หลักการจัดการศึกษา หมวด 1 ได้กำหนดหลักการจัดการศึกษาไว้ว่า เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง กระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

2. การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ และให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้

3. แนวการจัดการศึกษา กำหนดให้จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหมวด 4 ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ เพื่อให้คนไทยมีนิสัยใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่น อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัด “กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน” เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

4. เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 66 หมวด 9 กำหนดว่า ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำให้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สรุปได้ว่า สาระเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ได้บรรจุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเรียบร้อยแล้ว โดยกฎหมายเพื่อปฏิรูปการศึกษาลบดับดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนในอันที่จะนำประเทศไทยไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย

แนวทางการดำเนินงานที่นำไปสู่ความสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากประสบการณ์และปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศต่าง ๆ ทำให้ประเทศไทยสามารถเรียนรู้และประยุกต์ใช้ประสบการณ์เหล่านั้นได้ และเพื่อให้ประเทศไทยมีระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับคนไทยทุกคน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาแบบอย่างยั่งยืน ขอเสนอแนวทางการดำเนินงานดังนี้ (อัมพร พงษ์กังสนานันท์, ออนไลน์)

1. ดำเนินการตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้ว และไม่ได้มีการแก้ไขในสาระหลักที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ ดังนั้น หากหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในด้านนโยบายและแผนการจัดการ อย่างเช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จะได้จัดทำและเสนอแนะนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้เป็นนโยบายของรัฐบาล โดยดำเนินการให้มีการนำสาระบัญญัติในมาตราต่าง ๆ พัฒนาเป็นนโยบายระดับชาติ เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ และมีการติดตามประเมินผลว่าได้มีการดำเนินการให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติเพียงใด แนวทางการดำเนินการคือ

1.1 สร้างองค์ความรู้ในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

1.2 ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3 จัดทำโครงการนำร่อง เช่น ชุมชนการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ

2. สร้างนิสัยรักการเรียนรู้ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.1 ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ “วิธีเรียน” เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยใฝ่รู้ การคิดวิเคราะห์ วิธีการค้นคว้าหาความรู้ จากบุคคล สื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

2.2 จัดให้มีสื่อและกลไกที่ส่งเสริมการสร้างลักษณะนิสัยดังกล่าวในระดับรากหญ้า ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและไม่ต้องลงทุนมาก เช่น เวทีชุมชน ศูนย์ข้อมูลชุมชน พัฒนาสื่อและหนังสือสิ่งพิมพ์ที่ใช้ภาษาง่าย ๆ และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประชาชน โดยส่งเสริมให้หน่วยงานที่ผลิตสื่อดี ๆ อยู่แล้ว อาทิ กรมประมง กรมส่งเสริมการเกษตร ขยายการผลิตให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายประชาชนมากขึ้น

3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.1 จัดทำกฎหมาย กฎ ระเบียบ เป็นมาตรการกำหนดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยทบทวนการจัดทำ พ.ร.บ. ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนเคยเตรียมเสนอร่างไว้ และปรับปรุงให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และเพิ่มมาตรการจูงใจ เช่น กำหนดให้สถานประกอบการต้องจัดสรรเงินจำนวนหนึ่งไว้จัดการศึกษาอบรมให้กับลูกจ้าง เพื่อให้มีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หรือใช้มาตรการลดหย่อนภาษีและการลดหย่อนพิเศษอื่น ๆ

3.2 สร้างความสัมพันธ์ในการเป็นเครือข่ายซึ่งกันและกัน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์

4. มีโครงข่ายสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ โดยจัดให้มีสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ เป็นองค์กรอิสระ เชื่อมโยงการดำเนินการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม ระหว่างศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และสถาบันต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งประสานการพัฒนาและใช้สื่อ ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข ฯลฯ เพื่อให้สังคมไทยมีสื่อที่อ่านง่ายและหลากหลาย เขียนโดยผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง

5. ส่งเสริมการศึกษาในครอบครัว ชุมชน และสถานประกอบการ

5.1 ส่งเสริมและจูงใจให้สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน โดยเลือกสรร ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้

5.2 ยกย่องให้รางวัลแก่องค์กรและบุคคลที่เป็นต้นแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

6. พัฒนาแหล่งเรียนรู้และรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย

6.1 เปิดโอกาสให้ครอบครัว สถาบันศาสนา สถานประกอบการ ชุมชนและผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกันจัดแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ของตนด้วยรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย

6.2 กำหนดให้แต่ละเขตพื้นที่การศึกษา สำรวจ และจัดทำทำเนียบแหล่งเรียนรู้ในเขตพื้นที่อย่างเป็นระบบ และเผยแพร่ในวงกว้าง

7. การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

7.1 จัดให้มีสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เป็นองค์กรอิสระ ทำหน้าที่ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ตลอดจนการบริหารจัดการการใช้สื่อและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

7.2 จัดให้มีการวางระบบโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์เทคโนโลยี โดยใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น การลดภาษี การลดต้นทุน เพื่อให้สื่ออุปกรณ์เหล่านี้มีราคาถูกลง ประชาชนสามารถถือครองเพื่อใช้เป็นอุปกรณ์การเรียนรู้ได้อย่างแพร่หลายมากขึ้น

8. พัฒนาระบบการเทียบโอนหน่วยกิตจากทักษะ ประสบการณ์ และ ผลงาน

8.1 การจัดให้มีระบบการสะสมผลการเรียนรู้ เพื่อเทียบโอนผลการเรียนรู้กับผลการเรียนจากการศึกษาในระบบ เช่น บัญชีการเรียนรู้ ฐานการความรู้ เพิ่มสะสมผลงาน ระบบรับรองความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน เป็นต้น

8.2 ส่งเสริมให้สมาคมวิชาชีพด้านต่าง ๆ กำหนดมาตรฐานวิชาชีพและดำเนินการทดสอบประเมิน เพื่อรับรองผลการเรียนรู้

9. การจัดสรรเงินอุดหนุนและการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

9.1 จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้การสนับสนุนโครงการที่มีลักษณะเป็นการวิจัย หรือกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับบุคคลวัยต่าง ๆ

9.2 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น โดยอาจใช้มาตรการทางภาษี หรือการจูงใจด้วยวิธีอื่น เพื่อให้แต่ละท้องถิ่นสามารถจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างหลากหลาย

10. เสนอ “นโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ให้เป็นนโยบายของรัฐบาล เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชาติอย่างจริงจังและมั่นคง

แนวความคิดทั้ง 10 ประการ จะไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ หากรัฐบาลไม่เห็นความสำคัญและไม่กำหนดมาตรการให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง เช่นเดียวกับเรื่องวิทยาลัยชุมชน กองทุนหมู่บ้าน ละครหนึ่งล้าน หนึ่งในตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค ซึ่งรัฐบาลให้การสนับสนุนอย่างดี ทั้งการผลักดันให้มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรให้อย่างเต็มที่ จนเห็นผลอย่างรวดเร็ว โดยสามารถ“ต่อยอด” เรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนด้วยการบูรณาการ โครงการที่รัฐบาลสนับสนุนอยู่แล้วดังกล่าว เช่น เรียนรู้เรื่องการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านสำหรับชาวบ้าน มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพดีทั่วหน้า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อและการตลาด เป็นต้น ถ้าทุกกิจกรรมมีการเรียนรู้เข้าไปด้วย และให้ถือว่าเป็นเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประชาชนจะมีความเข้าใจสนใจเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต และนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตจริงได้ จนกลายเป็น “วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” อันเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติที่ยั่งยืนสืบไป

การเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน (Tacit learning) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ (Incidental learning) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self directed learning) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลจากความพึงพอใจในการเรียนรู้ ผ่านการตีความที่เป็นกระบวนการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กับความหมายที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อม สถานการณ์การเรียนรู้นั้นๆ การที่บุคคลเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ทำให้บุคคลเกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ สร้างความเข้าใจและการเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งการเรียนรู้ตามอัธยาศัยขึ้นใน 3 ขั้นตอน คือ

1. การมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์หรือการเข้าไปมีส่วนร่วม ในสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันนำไปสู่การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ ลักษณะของการเรียนรู้ชนิดนี้เกิดขึ้นจากกระบวนการทางสังคม ซึ่งหากบุคคลไม่ได้นำไปตีความ หรือคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ชนิดนี้ก็จะกลายเป็นประสบการณ์เฉพาะบุคคล

2. การตีความ เกิดจากกระบวนการคิดวิเคราะห์จากประสบการณ์เดิมของบุคคลใน 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้ทางวิชาการ สังคมสิ่งแวดล้อม และข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งการตีความเกิดจากความหมายที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อม และสถานการณ์เรียนรู้ในชีวิตของบุคคลๆ สร้างความหมาย และความเข้าใจด้วยตนเอง ตามความพึงพอใจในการรับรู้ หากบุคคลเกิดความพึงพอใจก็เกิดการเรียนรู้และหากบุคคลไม่พึงพอใจก็จะกลับไปทบทวนเพื่อแสวงหา

แนวทางใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับตนเองโดยแสวงหาวิธีอื่น ๆ ในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเลือก และกำหนดวิธีการเรียน วิธีแสวงหาความรู้ ตามความสนใจของตนเอง

3. ความรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เกิดจากความพึงพอใจในการรับรู้ และเกิดการรับรู้จาก ความเข้าใจที่ตนเองสร้างขึ้น โดยการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ การเรียนรู้ในชีวิต บุคคลเกิดการยอมรับและปรับตัวเข้ากับสังคม และสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ด้วยตนเอง

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถจัดขึ้นในรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้และปัจจัย การสนับสนุนการเรียนรู้ต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติในวิถีชีวิตอย่างไม่เป็นทางการ ให้เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่สามารถจัดขึ้นได้ ในลักษณะโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัชฌาศัย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ และความต้องการที่แสวงหาความรู้ต่อเนื่องไปอีก

2. การจัดปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นการพัฒนาสภาพแวดล้อม แหล่งความรู้ และสื่อการ เรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ให้เป็นแหล่งวิทยากร ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริม บุคคลเกิดการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิต การเรียนรู้เกิดขึ้นใน ชีวิตประจำวัน ทุกสถานที่ ทุกเวลา ทุกสถานการณ์ บุคคลเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง จากการ ตีความ ความหมายที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวของแต่ละบุคคล

3. การประเมินความรู้ประสบการณ์ เป็นกระบวนการประเมินผลความรู้ที่เกิดขึ้นกับปัจเจก บุคคลที่อาจได้มาโดยการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ จากการทำงาน การประกอบอาชีพ การพัฒนาการชุมชน การเป็นอาสาสมัคร การร่วมกิจกรรมชมรม สมาคมต่างๆ การทัศนศึกษา การศึกษาดูงาน การเข้าค่าย และการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมาประเมินเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคล สามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้มาใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาอาชีพ และการศึกษาต่อเนื่องใน ระดับที่สูงขึ้น

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย ลักษณะของโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ตามอัชฌาศัย องค์ประกอบของโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัชฌาศัย ประเภทของโปรแกรม ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัชฌาศัย และประเภทของกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ดังนี้

1. ลักษณะของโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัชฌาศัย มีลักษณะเป็นโครงการจัด กิจกรรมส่งเสริมเรียนรู้ ที่ผู้จัดกำหนดขึ้นมาอย่างเป็นระบบ แต่มีจุดมุ่งหมายที่มีความยืดหยุ่น เพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคลอย่างอิสระ โดยจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในวิถีชีวิต และ มีการประเมินผลที่คำนึงถึงค่านิยม เจตคติ นวัตกรรม และผลลัพธ์ของการปฏิบัติที่เกิดขึ้นกับ ตัวผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินผลด้วยตนเอง

2. องค์ประกอบโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เน้นที่ความสำคัญกับบทบาทในการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคคลด้วยกลยุทธ์ และวิธีการในภาพรวมเพื่อพัฒนากลุ่มเป้าหมายจากสภาพพื้นฐานของชีวิต และสอดคล้องการเรียนรู้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับชีวิต เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ประกอบด้วย

- 2.1 วัตถุประสงค์ในการให้ความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้
- 2.2 กลุ่มเป้าหมายในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
- 2.3 กรอบเนื้อหาความรู้
- 2.4 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
- 2.5 แหล่งการเรียนรู้
- 2.6 การใช้สื่อการเรียนรู้
- 2.7 การใช้เทคโนโลยีการศึกษา
- 2.8 เครื่องมือการศึกษา
- 2.9 การประเมินโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษามาและจะกล่าวถึงในประเทศต่าง ๆ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศเกาหลี ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสหพันธสาธารณรัฐเยอรมันนี ประเทศสหรัฐอเมริกา ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

ประเทศญี่ปุ่น ได้วางเป้าหมายเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้กับประชาชน โดยการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร ซึ่งหมายถึง ความร่วมมือร่วมใจของทุกหน่วยในสังคม ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภาคเอกชน และภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วมกันรับผิดชอบตลอดจนการสร้างเจตคติและค่านิยมแก่ประชาชนว่า การศึกษาที่แท้จริงนั้นเป็นการศึกษาสำหรับทุกคนโดยไม่จำกัด (Anyone) สามารถเรียนได้ทุกที่ (Anyway) และทุกเวลา (Anytime) สามารถเรียนในขณะที่ทำงานได้ เรียนตามความสนใจ และความสมัครใจ (สุมาลี สังข์ศรี, 2544, น.146-147) ซึ่งกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศญี่ปุ่นสามารถสรุปได้พอสังเขป ดังนี้

1. การศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายสตรี ประเทศญี่ปุ่นมีกิจกรรมการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายสตรีโดยตรง พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1.1 การศึกษาสำหรับครอบครัว (Home education) ให้บริการแนะแนว และข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก การดูแลครอบครัว การดูแลตนเองระหว่างการตั้งครรภ์ การประชุมสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องของสตรี และครอบครัวศึกษา

1.2 การศึกษาสำหรับสตรีสูงอายุ เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้สตรีตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป และพบกันปีละอย่างต่ำ 20 ชั่วโมง การฝึกอบรมอาสาสมัครสตรี การประชุมนานาชาติ เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสตรี

1.3 การศึกษาสำหรับแม่ และเด็ก มีกิจกรรมการแนะนำการดูแลสุขภาพของหญิงมีครรภ์ การแนะนำเคลื่อนที่สำหรับมารดาและเด็ก การวางแผนการเตรียมเป็นพ่อแม่ การตรวจสุขภาพ การให้ความรู้ และคำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพของสตรี

1.4 การให้ความช่วยเหลือสตรีในการหางานทำ โดยให้คำปรึกษาและฝึกทักษะอาชีพ กิจกรรมการพัฒนาสตรีสำหรับอนาคต กิจกรรมการประชุมทางวิชาการ การจัดนิทรรศการ การแสดงการบรรยายเพื่อช่วยให้สตรีได้มีโอกาสเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

2. การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุมีการจัด โครงการและกิจกรรมทางด้านการศึกษาดำเนินการตามอัธยาศัย สำหรับผู้สูงอายุ ที่จัดขึ้น โดยหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สถานศึกษา หน่วยงานราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน ชมรม มูลนิธิ และสมาคมต่างๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การประชุมเพื่อส่งเสริมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ การจัดห้องเรียนสำหรับผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมอาสาสมัครสำหรับผู้สูงอายุ การใช้คุณประโยชน์ของทรัพยากรมนุษย์ผู้สูงอายุ โครงการประสานสัมพันธ์คนวัยต่างๆ การจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาแนะนำ โครงการส่งเสริมกีฬาเพื่อชีวิตที่ยืนยาว กิจกรรมนันทนาการ งานอดิเรก และการให้การศึกษาผ่านสื่อมวลชน

3. การศึกษาสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจ เป็นโปรแกรมการศึกษาในขณะทำงานนอกเวลาทำงาน เพื่อการพัฒนาตนเอง ในประเทศญี่ปุ่นนั้น นายจ้างมีความเชื่อว่าการให้การศึกษาแก่ลูกจ้างอย่างเพียงพอ จะทำให้กิจการพัฒนาขึ้นได้อย่างมั่นคง ฝ่ายลูกจ้างก็มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าความรู้ และทักษะใหม่ ๆ อยู่เสมอเพื่อยกระดับความก้าวหน้าของตนเองอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาส่วนใหญ่กระทำภายในองค์กรธุรกิจเอง โดยเน้นเรื่องความตระหนักถึงการเป็นสมาชิกขององค์กร และเพื่อขีดความสามารถในการทำงาน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538, น.192-193)

4. การจัดงานเทศกาลการเรียนรู้ Manabipia เป็นงานประจำปีที่จัดขึ้นเกือบทั่วประเทศ เป็นกิจกรรมที่แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมถึงความร่วมมือกันระหว่าง กระทรวงศึกษาธิการจังหวัด ท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชนร่วมกันจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ประกอบด้วย การแนะนำ การประชาสัมพันธ์ การสร้างแรงจูงใจ นิทรรศการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ประชาชน เป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับชุมชนที่ถือได้ว่าประสบความสำเร็จ เนื่องจากได้รับความนิยมนอกจากประชาชน และมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (สุมาลี สังข์ศรี, 2544, น.147-149)

5. สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญมากกับการใช้สื่อเพื่อการศึกษาไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ โดยมีการปรับปรุงเพื่อให้ใช้ประโยชน์ทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สกศ, 2544, น.124-126) ดังนี้

5.1 สื่อประเภทหนังสือ และสื่อสิ่งพิมพ์ ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพเหมาะสมกับวัย เพศ และอาชีพ สื่อหนังสือส่วนใหญ่มีสีสัน มีรูปภาพประกอบ หรือทำเป็นหนังสือการ์ตูน ทำให้เข้าใจง่าย และส่งเสริมให้คนญี่ปุ่นมีนิสัยรักการอ่าน

5.2 การศึกษาทางไกล เป็นการจัดให้บริการการศึกษาผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องข่ายอินเทอร์เน็ต และสื่อประสม มีสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา NHK ซึ่งจัดรายการเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ และมหาวิทยาลัยทางอากาศ (University of the air) ซึ่งปัจจุบันได้ขยายเครือข่ายการให้บริการโดยผ่านดาวเทียมเพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนให้มากขึ้น

5.3 โครงการวิจัย E Square Project (E²) ในปี 2540 กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับกระทรวงอุตสาหกรรมฯ ได้เริ่มส่งเสริมโครงการวิจัย E Square Project (E²) ซึ่งหมายถึง Education x Electronics หรือ ExE = E² หรือหมายถึง Square ใน Cyber space เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาเข้าร่วมในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

5.4 โครงการการเรียนรู้จากเว็บ (Learning web project) เป็นโครงการที่มีเป้าหมายขยายเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศให้ครอบคลุมโรงเรียนทั้ง 40,000 โรงเรียนทั่วประเทศเพื่อปฏิรูปการศึกษาผู้ใหญ่พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของชุมชน และการพัฒนาครูโดยได้เปิดให้ภาคเอกชนร่วมโครงการวิจัยทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบ และขยายผลต่อไป

สาธารณรัฐประชาชนจีน มีจุดมุ่งหมายเพื่อวางระบบการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการและความหลากหลายของสังคม ทั้งระดับที่มีคุณภาพ และไม่มีคุณภาพ ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของระบบเศรษฐกิจแบบตลาด สังคมนิยมระบบการเมืองวิทยาศาสตร์ และเป็นระบบการศึกษาที่กว้างขวางเพื่อประชากรทั้งหมด ซึ่งการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สามารถสรุปได้พอสังเขป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2545, น.144-147) ดังนี้

1. การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส เป็นการจัดการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสโดยเฉพาะเด็กผู้หญิง ในถิ่นทุรกันดาร และพื้นที่ยากจน ทั้งนี้กรมการศึกษาท้องถิ่นจะจัดแผนการสอนที่มีความยืดหยุ่นตามความพร้อมของแต่ละพื้นที่

2. การศึกษาชุมชน ตามกฎหมายการศึกษาแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ทุกภาคของสังคม จะมีส่วนร่วมรับผิดชอบและสนับสนุนการให้การศึกษา องค์กรทางสังคม และพลเมืองจึงทุกคน

ควรปฏิบัติหน้าที่ในการสร้างสรรค์สังคมที่ดี อำนวยความสะดวกด้านการศึกษา สถานที่ และ ระดมสรรพกำลังเพื่อการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 จัดตั้งอำนวยความสะดวกและสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาเด็ก ผู้ใหญ่ นักศึกษา และจัดปัจจัยที่จะเป็นอันตรายแก่เด็ก ผู้ใหญ่ และนักศึกษา

2.2 รัฐบาลทุกระดับ ทุกภาคที่เกี่ยวข้องจะต้องกำกับดูแล นิเทศเพื่อพัฒนาให้เกิด ความมั่นคงทางสังคม ปกป้องการทำผิดทางกฎหมาย ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สถานศึกษาเอาใจต่อการกระทำผิดต่อสิทธิของเด็ก ผู้ใหญ่ นักศึกษารังสรรค์ให้เกิดความมั่นคง ความปลอดภัยต่อชีวิตสังคมของคนเหล่านี้ ตลอดจนการเรียนการสอนด้วย

2.3 หน่วยงานรัฐ กองทัพ สถานประกอบการ สถาบันการศึกษา องค์กรทางสังคม และบุคคล ดำเนินการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาเด็ก ผู้ใหญ่ นักศึกษาโดยจัดรูปแบบ การศึกษาที่หลากหลาย และกำหนดเงื่อนไขเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติของชุมชน

2.4 โรงเรียน และสถานศึกษาให้ความร่วมมือกับกรมต่างๆ ในการจัดการและ สร้างบรรยากาศที่ดีของโรงเรียน เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม เรียบร้อย มีชีวิตชีวา มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี มีระเบียบวินัย และการศึกษาบริบททางสภาพแวดล้อมที่มีต่อการให้บริการ การศึกษา

3. การศึกษาทางสื่อมวลชน การจัดการศึกษาทางสื่อสารมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง สถานีโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ซึ่งภาคอุตสาหกรรม หน่วยงานบริหารธุรกิจ และ หน่วยงานความมั่นคง สาธารณชน จะต้องดำเนินงานอย่างเข้มแข็งเพื่อดำรงไว้ซึ่ง ศิลปวัฒนธรรมที่ ดีงาม และมีมาตรการในการทำลายสื่อลามกไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วารสาร และวีดิทัศน์

4. การศึกษาทางไกล มีการจัดการศึกษาทางไกลทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนทาง ไปรษณีย์ การศึกษาผ่านวิทยุ และโทรทัศน์ ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนจำนวน มหาศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเป้าหมายวัยหนุ่มสาว รายการการศึกษาทางไกลของสาธารณรัฐ ประชาชนจีนจะแทรกอยู่ในรายการภาคปกติ ในรายการของสถานีโทรทัศน์ของรัฐบาลแห่งชาติ ประจำกรุงปักกิ่ง และรายการของสถานีโทรทัศน์ท้องถิ่นของแต่ละมณฑล

5. แหล่งการเรียนรู้ ในทุกมณฑล จังหวัดและเทศบาลนคร ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ร้อยละ 90 ของเมืองและสร้างศูนย์การศึกษาตามอักษาศัยประเภทต่างๆ ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาหรือศูนย์บันเทิง อย่างน้อยหนึ่งแห่งในแต่ละเมืองเพื่อ เป็นการพัฒนาเด็ก เยาวชนผู้ใหญ่ของประเทศ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษา ของประเทศ ในปัจจุบันมีวังเด็ก (Children's palace) กว่า 10,000 แห่ง ศูนย์จัดกิจกรรม (Activity centre) วังวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (Science and technology palaces) ห้องสมุด โรงเรียนศิลปะ

สำหรับเด็กในเวลาว่าง และศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัยประเภทต่างๆ สำหรับเด็กเยาวชน และผู้ใหญ่ ในการเสริมความรู้ สาระบันเทิง และกีฬา

ประเทศเกาหลี มุ่งสร้างการศึกษาในอุดมคติ หรือรัฐสวัสดิการทางการศึกษา ที่เป็นการศึกษาระบบเปิดเพื่อประชาชนเกาหลีทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ สามารถเข้ารับการศึกษได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ซึ่งกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศเกาหลีสามารถสรุปได้พอสังเขป ดังนี้

1. ศูนย์สตรีเกาหลีและการเมือง มีกิจกรรมสำคัญๆ คือ การค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพทางการเมืองของสตรี บทบาทและสถานภาพสตรีที่พึงประสงค์ในอนาคต ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในเมือง จัดเสวนาด้านสตรี และการเมือง เน้นทางด้านนโยบาย กฎหมายการเมืองและการมีส่วนร่วมของสตรีในด้านการเมือง การปกครอง การฝึกอบรมภาวะผู้นำสำหรับกลุ่มเยาวชนสตรี จัดทำเครือข่ายสารสนเทศสำหรับสตรีผู้นำ การแลกเปลี่ยนสื่อ การศึกษาดูงาน และการประชุมนานาชาติ เป็นต้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538, น.148)

2. ศูนย์มัลติมีเดียเพื่อการศึกษา (Korea Multimedia Education Center) เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชน และช่วยทำให้การศึกษาเป็นระบบเปิด (สุมาลี สังข์ศรี, 2544, น.144)

ประเทศมาเลเซีย กระทรวงศึกษาธิการของประเทศมาเลเซียได้จัดตั้งกองสื่อบริการการศึกษาหรือ EMS ซึ่งมีหน้าที่หลักคือ ดำเนินการตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยโครงการ และนโยบายต่างๆ อยู่ในอำนาจการตัดสินใจของ “The EMS Advisory Committee” ซึ่งมีบริการการศึกษาตามอัธยาศัยในรูปแบบต่างๆ (สุวัฒนา อุทัยรัตน์และสร้อยสน สกกรัตน์, 2546, ออนไลน์) ดังนี้

1. โทรทัศน์เพื่อการศึกษา ออกอากาศเป็น 3 ภาษา ได้แก่ มาเลเซีย ภาษาจีนและภาษาทมิฬ นอกเหนือจากรายการภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนทุกแห่ง รายการทั้งสิ้น 78 ชุด ออกอากาศไปตามโรงเรียนในเพนนิงซูลาร์ มาเลเซีย

2. วิทยุเพื่อการศึกษา ออกอากาศผ่านเครือข่ายวิทยุมาเลเซีย 3 เครือข่าย คือ เรดิโอวัน สำหรับโรงเรียนแห่งชาติ เรดิโอไฟว์สำหรับโรงเรียนเชื้อสายจีนแห่งชาติ เรดิโอซิกซ์สำหรับโรงเรียนเชื้อสายทมิฬแห่งชาติ นอกจากนี้ยังมีรายการพิเศษที่รู้จักกันในชื่อ “Alam Pendidikah” เป็นรายการสำหรับครู ผู้ปกครอง และสาธารณชน ที่ออกอากาศทางเรดิโอวัน

3. ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ สถาบันการศึกษาขั้นสูงของรัฐ ในมาเลเซียจะให้บริการห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็ว อุปกรณ์ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์จะเชื่อมเครือข่ายกับสถาบันวิจัยต่างๆ และสถาบันการศึกษาขั้นสูงในต่างประเทศผ่านระบบเครือข่าย JARING

4. การศึกษาทางไกล รัฐบาลมาเลเซียขยายโครงการใช้คอมพิวเตอร์ไปยังโรงเรียน และสถาบันการฝึกอบรมทุกแห่ง เพื่อประโยชน์ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจน การจัดหา และการพัฒนาระบบซอฟต์แวร์ที่จำเป็นเพื่อจัดการศึกษาทางไกล ร่วมกับห้องสมุด อิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการศึกษาชั้นสูง รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ในโครงการการศึกษา ทางไกล ได้แก่ การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) การประชุมทางโทรศัพท์ และทางโทรศัพท์ วงจรปิด เป็นต้น

ประเทศสิงคโปร์ ได้มีการลงทุน โดยคาดหวังที่สร้างสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์แบบที่ เรียกว่านิคมเทคโนโลยีสิงคโปร์ (Singapore Technology Corridor) และได้มีการจัดตั้งสวน วิทยาศาสตร์ (Science park) ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของคณะกรรมการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งชาติ และบริษัทต่างๆ จำนวน มากนอกจากนั้นยังเป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวก ด้าน การวิจัยและพัฒนา สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัยที่จัดขึ้น (สทศ, 2546, ออนไลน์) ได้แก่

1. ศูนย์วิทยาศาสตร์ (Science centre) รัฐบาลสิงคโปร์เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ ควรให้ความสนใจ และเห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์ จึงดำเนินการจัดตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์ขึ้น เพื่อให้บริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ ศูนย์วิทยาศาสตร์ของสิงคโปร์ มีกิจกรรมการแสดงผลนิทรรศการด้านวิทยาศาสตร์ และ การส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นต้น

2. เครือข่ายการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ “Technet” โดยการจัดตั้งเป็นเครือข่าย การสื่อสารด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่สามารถเชื่อมโยงนักวิจัย และนักอุตสาหกรรมของ สิงคโปร์ กับเครือข่ายนักวิจัยทั่วโลก โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งเชื่อมโยงสถาบันอุดมศึกษา และ องค์กรด้านวิจัยและพัฒนาทั่วโลก อันเป็นความส่งเสริมความร่วมมือและการสื่อสารกับ องค์กร ต่างประเทศ และทำให้การวิจัยและพัฒนาของสิงคโปร์สามารถเชื่อมโยงกับองค์กรวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่สำคัญระดับนานาชาติ

ประเทศออสเตรเลีย มีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา และเปิดโอกาสทาง การศึกษาให้กับประชาชนทุกคน ตามเวลา สถานที่ และวิธีการที่ต้องการ โดยมีค่าใช้จ่ายแต่น้อย นับเป็นความพยายามที่จะขยายการให้บริการให้บริการและอำนวยความสะดวกให้บุคคลเข้าถึง การศึกษาโดยการจัดโปรแกรมการศึกษามีความชัดเจนและมีคุณภาพสูง มีความยืดหยุ่น และใช้ นวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศออสเตรเลีย (กาญจนา คุณารักษ์ และประกอบ คุณารักษ์, 2540, น.ออนไลน์) สามารถสรุปได้พอสังเขป ดังนี้

1. การฝึกงานในสถานประกอบการ ในประเทศออสเตรเลียคำนึงถึงแนวทางสำคัญสี่ ประการ คือ มีการสนองตอบที่กว้างขึ้น ยกย่องคุณภาพที่สูงขึ้น มีความทั่วถึงมากขึ้น และมี

ประสิทธิภาพสูงขึ้น นอกจากนั้นยังกำหนดให้มีมาตรฐานสมรรถภาพ และการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันต่าง ๆ ทุกระดับ และทุกประเภทได้ทั้งประเทศ

2. แหล่งการเรียนรู้ ออสเตรเลียส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชน เพื่อจัดการศึกษาทุกประเภทที่มีรูปแบบ และวิธีการที่หลากหลายให้ประชาชนเลือกอย่างครอบคลุมทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ โดยรัฐกำหนดนโยบายในการใช้สื่อเทคโนโลยี มีการระดมทุนเพื่อการศึกษาทั้งจากรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น และภาคเอกชน

3. การเรียนรู้แบบเปิด (Open Learning Australia: OLA) เป็นการจัดการศึกษาที่มีพัฒนาการมาจากการศึกษาทางไกล (Distance education) ด้วยการจัดโปรแกรมการศึกษา ที่หลากหลายให้กับรัฐและตลาดแรงงาน กล่าวคือ การจัดการศึกษาแบบเปิดนี้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามปกติ หรือเรียนแบบทางไกล หรือเรียนโดยวิธีการที่ยืดหยุ่นได้ โดยอาศัยนวัตกรรมทางการศึกษาระบบเครือข่าย การศึกษา อินเทอร์เน็ต วิทยุ หรือโทรทัศน์ โดยสามารถเรียนที่บ้าน ที่ทำงาน หรือ ณ ที่ใดหรือเมื่อใดก็ได้ตามความสมัครใจ และความเหมาะสมกับสถานะของแต่ละบุคคล

ประเทศนิวซีแลนด์ การจัดการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์อยู่บนพื้นฐานปรัชญาว่า “การศึกษาเพื่อชีวิต” (Decentralization of education) การมีส่วนร่วมของประชาชน (A charity community) และการตรวจสอบ และถ่วงดุล (Check and balance) สำหรับการศึกษตามอัครยาศัยที่จัดขึ้น ได้แก่

1. ศูนย์ส่งเสริมการศึกษา และการฝึกอบรม (Education and Training Support Agency : ETSA) ประเทศนิวซีแลนด์ได้จัดให้มีศูนย์ส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรม โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารการศึกษา ได้แก่ การจัดการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ด้านอุตสาหกรรม และโรงงาน การฝึกปฏิบัติและแผนงานเตรียมนักเรียนทหารชั้นต้น การศึกษาที่เหมาะสมกับโอกาส และสถานการณ์ การศึกษาสำหรับเยาวชน และการฝึกอาชีพชาวเมารี

2. ศูนย์ให้บริการอาชีพราปูวารา (The Career Service Rapuara) ศูนย์พัฒนาอาชีพและให้บริการเปลี่ยนแปลงการศึกษา (The Career Development and Transition Service) เป็นศูนย์ให้คำแนะนำและบริการข้อมูลแก่ประชาชนที่ต้องการทำงาน ต้องการรับการศึกษาและฝึกอบรมที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และความต้องการความสำเร็จในอนาคต

3. สื่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอน ประเทศนิวซีแลนด์ยึดปรัชญาการสอนของ John Dewey คือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติโดย นโยบายของรัฐให้ความสำคัญกับสื่อเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย ตลอดจนการจัดหาวัตกรรมการที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนซึ่งประเภทของสื่อ ได้แก่ สื่อที่ประดิษฐ์ขึ้นเองโดยผู้สอน และผู้เรียน สื่อธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ สัตว์

ของใช้ต่างๆ สื่อเทคโนโลยี เช่นเครื่องคอมพิวเตอร์ สื่อประสม สไลด์ วิดีทัศน์ สื่อเอกสาร และสิ่งพิมพ์ เป็นต้น (พิณสุดา สิริธรรม, 2540, ออนไลน์)

ประเทศสหราชอาณาจักร เป็นประเทศหนึ่งที่มีแผนการสร้างสรรค์สังคมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจริงจัง และเป็นระบบโดยนายโทนี่ แบลร์ นายกรัฐมนตรีแห่งสหราชอาณาจักร ได้มีนโยบายพัฒนาโครงข่ายแห่งชาติเพื่อการเรียนรู้ สำหรับเป็นกลไกในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่ชัดเจน ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การดำเนินงานของประเทศสหราชอาณาจักร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2543, น. 15-17)

1.1 กำหนดหลักการ วิสัยทัศน์ กรอบยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่ชัดเจน

1.2 สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แก่ปวงชน ให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตผสมกลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตของปวงชน ไม่ให้การศึกษาแปลกแยกออกจากการดำเนินชีวิต

1.3 พัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ ประเทศสหราชอาณาจักรได้มีการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้พัฒนาเมืองการเรียนรู้ เช่น เมืองเบอร์มิงแฮม เซฟฟิลด์ เป็นต้น

1.4 สร้างโครงข่ายแห่งชาติเพื่อการเรียนรู้ เน้นในเรื่องของ โครงสร้างพื้นฐานและการใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา โดยเรียกว่า “โครงข่ายแห่งชาติเพื่อการเรียนรู้”

1.5 สร้างเครือข่ายแนะแนวสารสนเทศเน้นความสำคัญของการแนะแนวการศึกษาสำหรับผู้ที่พักการศึกษาภาคบังคับ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกระตุ้น และสร้างแรงจูงใจด้วยการให้ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และการแนะแนว โดยจัดเป็นเครือข่ายการแนะแนวระดับชาติ และมีบริการสายด่วนเพื่อการเรียนรู้ (Learning direct)

1.6 เชื่อมโยงการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ และการเรียนแบบผสมหน่วยกิต เน้นในเรื่องของการเชื่อมโยงการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัยที่สามารถเทียบโอนระหว่างกันได้

1.7 ให้ความสำคัญแก่ บ้าน ชุมชน และแหล่งการเรียนรู้ ประเทศสหราชอาณาจักรให้ความสำคัญกับบ้านและชุมชนเป็นอย่างมากที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้

1.8 ให้ความสำคัญกับสถานประกอบการ โดยมีโครงการชื่อว่า มหาวิทยาลัยเพื่ออุตสาหกรรม (University for Industry) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่ผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน พัฒนาคณาเข้าสู่อาชีพการงาน

1.9 ประสานแผนร่วมแรงร่วมใจของทุกฝ่าย เน้นว่าทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนของการศึกษาตลอดชีวิต

1.10 ปฏิบัติเจตคติของประชาชน สร้างความรู้ความเข้าใจ เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน เพราะถือว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่และสำคัญมาก จะต้องทำอย่างเร่งด่วน

1.11 การแนะแนว การให้คำปรึกษา

1.12 ระบบเงินทุน มีการจัดสรรเงินทุนที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น บัญชีการเรียนรู้ส่วนบุคคล การลดภาษีแก่สถานประกอบการ และการลดภาษีค่าใช้จ่ายและอุปกรณ์ทางการศึกษา เป็นต้น

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ต้องมีการศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีการใช้วิทยาการใหม่ๆในงานอุตสาหกรรม ซึ่งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้จัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก ดังนี้

1. โปรแกรมการจัดโรงเรียนสำหรับประชาชน (Volkhochschule) ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน จัดโปรแกรมการเรียนที่กว้างขวางครอบคลุมสาขาวิชาต่าง เช่น การเมือง กฎหมาย ศาสนา วัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ กิจกรรมการกีฬาและนันทนาการ คอมพิวเตอร์ ดนตรี ศิลปะ การจัดดอกไม้ การประกอบอาหาร การประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ เป็นต้น เสนอไว้ให้ผู้สนใจเลือกเรียนได้ตามความต้องการ ตลอดทั้งปีโดยเสียค่าใช้จ่ายพอที่จะใช้บริหารกิจการของโรงเรียนได้เอง

2. โปรแกรมการจัดกิจกรรมของวิทยาลัยชุมชน โดยหน่วยงานต่างๆของกระทรวงศึกษาธิการให้บริการการฝึกอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับเรื่องการออกกำลังกายพื้นฐาน การเดินรำ การเล่นกีฬาประเภทต่างๆ เป็นต้น กิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นนั้นสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และวิทยาลัยมีบุคลากรที่มีความสามารถที่จะให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. โปรแกรมการจัดกลุ่มสนใจ เป็นบริการที่สนับสนุนให้ผู้สนใจ เรื่องเดียวกันได้มีโอกาสเรียนรู้จากวิทยากรในท้องถิ่น

4. โปรแกรมการจัดบริการห้องสมุดประชาชน และการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนต่างๆ ให้บริการผู้สนใจค้นคว้าศึกษาเรื่องต่างๆได้ด้วยตนเอง

5. โปรแกรมการจัดบริการการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ผู้สนใจได้โอกาสเรียนรู้จากผู้รู้และสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง

6. โปรแกรมการให้บริการฝึกอบรมขององค์กรทางศาสนา องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มธุรกิจต่างๆ ซึ่งเป้าหมายและรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายบริการข่าวสารข้อมูลของสื่อมวลชน และเครือข่ายข่าวสารต่างๆ ผู้สนใจเลือกรับ และใช้ประโยชน์ได้ตามต้องการ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538, น.196-197)

ประเทศสหรัฐอเมริกา เน้นการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับอาชีพ และการดำเนินชีวิตโดยกำหนดเป็นนโยบายที่สำคัญของชาติ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2543, น.18-20) ได้กล่าวถึง ดังนี้

1. หลักการจัดการศึกษาตามอรรถศาสตร์

1.1 การพัฒนานักการศึกษาตามอรรถศาสตร์ โดยให้ความสำคัญมากกับการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือนักการศึกษาอาชีพ และนักการศึกษาชีวิต คือพ่อ แม่ ผู้ปกครอง บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในท้องถิ่น (เทียบได้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย) และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน

1.2 ทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ง่าย และสะดวก เน้นในเรื่องของการทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ง่าย และสะดวก เพราะเป็นปัจจัยสำคัญมากที่จะทำให้คนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาที่ต้องการ

1.3 หลักสูตรชีวิต เน้นหลักสูตรชีวิตซึ่งไม่ได้ให้เฉพาะผู้ใหญ่เท่านั้น แต่เริ่มในการศึกษาทุกระดับ

1.4 ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ความสำคัญแก่บ้าน เพราะถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการจัดการศึกษา และการเรียนรู้แก่เด็ก ในขณะที่เดียวกันทำการส่งเสริมการศึกษาแก่ พ่อแม่ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้เด็กที่เกิดมา หรือคนในครอบครัวจะถือเอาเป็นแบบอย่าง

1.5 กำหนดนโยบายการใช้สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้มีการกำหนดนโยบายให้มีการรณรงค์ และระดมทุนในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการศึกษา

1.6 การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน

1.7 ปลุกฝังทักษะในการแสวงหาความรู้ (Learn how to learn) ในการศึกษาทุกประเภทจะไม่เน้นเนื้อหา การให้ข้อมูล ความรู้ และความจำเท่านั้น แต่จะต้องให้ทักษะในการแสวงหาความรู้ เพราะถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ทุกคนสามารถเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. โปรแกรมการจัดการศึกษาตามอรรถศาสตร์ในประเทศสหรัฐอเมริกา

2.1 โปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในลักษณะของการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จในโบสถ์ ศูนย์ชุมชนในโรงเรียนในเวลาเย็นสโมสรผู้สูงอายุ เพื่อการศึกษาและด้านสุขภาพอนามัยหรือสุขศึกษาแก่ผู้สูงอายุได้เข้าใจในสภาพการเป็นผู้สูงอายุ โดยเน้นการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินตลอดจนการฝึกอาชีพเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพในระยะหลังเกษียณอายุ

2.2 โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานประกอบการ โดยใช้เครือข่ายที่เป็นธุรกิจอุตสาหกรรม องค์กรแรงงาน สภาอุตสาหกรรมเอกชน หน่วยงานการศึกษาของรัฐ หน่วยงานการศึกษาของท้องถิ่น สถาบันการศึกษาชั้นสูงหรือโรงเรียน รวมทั้งองค์กรจ้างแรงงาน ฝึกอบรม และองค์กรที่มีฐานในชุมชน เช่น โครงการ Workplace Literacy and English Literacy Grants เป็นต้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538, น.170-176)

การจัดการศึกษาขององค์กร NASA โปรแกรมการศึกษาตามอักษาศัยเกี่ยวกับโลก วิทยาศาสตร์การจัดการศึกษาตามอักษาศัยของ NASA (Earth Science Enterprise Education, 2003, Online) ได้เสนอการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนอกชั้นเรียนตามปกติ โดยเน้นวิธีการตีความ ซึ่งถือว่าเป็นสื่อกลางที่มีประสิทธิภาพที่เปิดโอกาสในการเรียนรู้ตามอักษาศัย ในระบบวิทยาศาสตร์ของโลก ให้กับสาธารณชน การเรียนรู้ตามอักษาศัยเกิดขึ้นในที่ต่างๆรวมทั้งพิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ กลุ่มต่างๆใน ชุมชนและที่บ้านของผู้เรียน โปรแกรมการศึกษาตามอักษาศัยเกี่ยวกับโลกวิทยาศาสตร์ (Earth System Science : ESE) ของ NASA มี 6 องค์ประกอบ คือ

1. ศูนย์การเรียนรู้ตามอักษาศัย (Informal Learning centre) ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ศูนย์วิทยาศาสตร์ ห้องฟ้าจำลอง สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ ป่าดั้งเดิม สวนพฤกษศาสตร์ ห้องกระจกสำหรับปลูกต้นไม้ และอื่นๆ
2. พื้นที่ธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ เช่น สวนสาธารณะ ที่พักอาศัยของสัตว์ป่าพื้นที่นันทนาการของประเทศ ป่าไม้ของประเทศ สวนสาธารณะของรัฐ สวนสาธารณะของชุมชน ศูนย์ธรรมชาติของเอกชน และสาธารณะ สวนสาธารณะทางด้านประวัติศาสตร์ และอนุสรณ์สถานโบราณสถาน เป็นต้น สถานที่เหล่านี้นำเสนอในสิ่งที่ “เป็นจริง” ที่มีมาแต่เริ่มแรก
3. สื่อผสม เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ ซีดี(CD) ดีวีดี (DVD) เครื่องเล่นทางการศึกษา อินเทอร์เน็ต และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ
4. กลุ่มเยาวชน เช่น ลูกเสือ อนุภาษาด ชมรมเด็กหญิง เด็กชาย โปรแกรมหลังเลิกเรียน เป็นต้น
5. กลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น ศูนย์ผู้สูงอายุ องค์กรประชาชน สถานสงเคราะห์ คนชรา เป็นต้น
6. ห้องสมุดต่างๆ

โปรแกรมการศึกษาตามอักษาศัยของ NASA พยายามส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ ที่มีเป้าหมายคล้ายคลึงกัน ตัวอย่าง เช่น ถิ่นนิตรรศการของพิพิธภัณฑ์ได้รับทุนสนับสนุนจาก NASA เขาก็จะส่งเสริมให้พัฒนาโปรแกรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในระบบ เพื่อให้กลุ่มนักเรียนที่มาทัศนศึกษาได้เรียนรู้ด้วย หรือถ้าศูนย์วิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ หรือศูนย์โบราณคดีต่างก็สนใจในสถานะการเปลี่ยนแปลงของฝั่งทะเล ก็อาจมีการพัฒนาผลงาน

การศึกษาตามอักษยขึ้นมำขึ้นหนึ่งซึ่งเป็นการผสมผสานงานของทั้งสามองค์กร ซึ่งก็จะมีส่วนงานซึ่งกันและกัน และก็เป็นงานที่ส่งเสริม NASA ด้วย

หลักการในการจัดการการศึกษาตามอักษยของ NASA องค์กร NASA ได้กำหนดหลักการในการจัดการศึกษาตามอักษย 6 ประการ คือ

1. การศึกษาตามอักษยต้องสัมพันธ์สิ่งที่น่าสนใจ กับผู้ที่ตั้งใจมาชม
2. การศึกษาตามอักษยมิใช่เพียงการให้ความรู้อย่างง่าย ๆ หรือเพียงแค่ความบันเทิง หากแต่แสดงให้เห็นถึงข้อมูลต่างๆ ที่ช่วยให้ผู้ชมสามารถเข้าใจ ได้อย่างลึกซึ้งในสิ่งที่เสนอ เช่น ดาวเทียม การสื่อสารระยะไกล เครื่องมือต่างๆ ผลการวิจัย โครงการต่างๆ ที่น่าสนใจด้วย
3. การศึกษาตามอักษยเป็นศิลปะ ซึ่งผสมผสานศิลปะในด้านต่างๆ เพื่อที่จะนำเสนอหัวข้อนั้นๆ

4. จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาตามอักษย ก็คือการกระตุ้นผู้ชมให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ต่อ ๆ ไปอีก

5. การศึกษาตามอักษยควรมีจุดมุ่งหมายที่จะนำเสนอเรื่องราวที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองมากกว่าจะเสนอเป็นส่วนๆ และต้องให้ความหมายที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องราวนั้น

6. การศึกษาตามอักษยสำหรับเด็กๆ ต้องอยู่บนหลักการดังกล่าวแล้ว และต้องออกแบบโดยคำนึงถึงความสามารถ และรูปแบบในการเรียนรู้ โดยนึกถึงความสนใจของเด็กด้วย

ผู้จัดการศึกษาตามอักษย องค์กร NASA ได้กล่าวถึงนักการศึกษาตามอักษยที่เป็นผู้จัด และมีส่วนร่วมในการจัด โปรแกรมการศึกษาตามอักษย ได้แก่

1. ผู้สร้างสรรค์สื่อวิทยาศาสตร์สำหรับประชาชน
2. อาจารย์ของศูนย์การเรียนรู้ตามอักษย หรืออาจารย์จากวิทยาลัย
3. ล่าม ผู้บรรยาย ผู้ดูแลอุทยาน ผู้นำชมแหล่งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม
4. ผู้นำกลุ่มเยาวชน
5. ที่ปรึกษา ผู้ออกแบบนิทรรศการ
6. ผู้ประสานงาน ผู้ออกแบบศูนย์ท่องเที่ยว NASA

ลักษณะของบริการการศึกษาตามอักษย ลักษณะของโปรแกรมการศึกษาตามอักษยเกี่ยวกับโลกวิทยาศาสตร์ ได้แก่

1. โปรแกรมสด (Live program) ได้แก่ การนำชม การเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์การสาธิต การย้อนเรื่องราวในอดีต การฉายสไลด์ สันทนาการรอบกองไฟ และอื่นๆ

2. สื่อเผยแพร่สำหรับประชาชน และสื่อเพื่อการศึกษาสำหรับกลุ่มต่างๆ ในชุมชน
3. สื่อออนไลน์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ วิกิพีเดีย

4. สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ ข่าว บทความ แผ่นพับ แผ่นปลิว ใบแถลงข่าว โปสเตอร์ต่าง ๆ
5. การแสดงนิทรรศการ ได้แก่ นิทรรศการเคลื่อนที่ นิทรรศการชั่วคราว และ นิทรรศการของชุมชน
6. การละคร ภาพยนตร์ วิดีโอ และรายการที่ออกอากาศไปแล้ว
7. การจัดเพื่อพัฒนาวิชาชีพสำหรับนักการศึกษาในระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
8. การฝึกอบรม และแหล่งสื่อสำหรับนักการศึกษาตามอัธยาศัย
9. การสนับสนุนการศึกษาในโรงเรียน ได้แก่ กลุ่มทัศนศึกษาของโรงเรียน การนำเสนอผลงานนอกโรงเรียน สื่อที่ใช้เพื่อนำเสนอก่อน-และหลัง-การเยี่ยมชมของกลุ่มต่างในโรงเรียน ตลอดจนการประชุมปฏิบัติการของครู

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เพื่อให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีความชัดเจนและเหมาะสมที่จะใช้ในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยขอนำเสนอแนวคิดดังนี้

โนสส์ (Knowles, 1985, p.3081) ได้สรุป รูปแบบการส่งเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต ตามความถนัด 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาและติดตามความรู้วิทยาการใหม่ ๆ ซึ่งต้องฝึกให้มีทักษะการสร้างวิสัยทัศน์ในการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้ และต้องจัดระบบข้อมูล ข่าวสารใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และสารสนเทศ
2. ด้านการรับรู้และประเมินความสามารถของตน ซึ่งต้องให้ผู้เรียนสามารถเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย
3. ด้านการปรับปรุงความรู้ความสามารถตนเองให้ดีกว่าเดิม
4. ด้านการใช้ความคิดวิจารณ์ญาณในการเรียนรู้ ซึ่งต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผลซบซึ่งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น
5. ด้านการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ ต้องจัดหาให้ใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเรียนรู้ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง จัดบรรยากาศและวัฒนธรรมในการเรียนรู้ ตำราและพัฒนา โดยสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้

โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียนโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ตลอดจนระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งในการเรียนรู้

6. ด้านการเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด ต้องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ประชาชนผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ความสำคัญในการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย แล้วผู้เรียนจะสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด

7. ความสามารถในการประเมินความก้าวหน้าและความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ของตนเอง

แคนดี ครีเบิร์ตและโอเลียรี (Candy, Crebert., & Oleary, 1994, p.43) ได้อธิบายเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ประสบความสำเร็จไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1. การส่งเสริมให้มีจิตใจรักการแสวงหาความรู้ ได้แก่ มีความรักในการเรียนรู้ ให้ความสำคัญโดยสนใจรูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ อยากรู้อยากเห็น คิดวิเคราะห์ ทำความเข้าใจกับข้อมูล ความรู้ได้อย่างรอบด้านและต้องรู้จักประเมินตนเอง

2. การส่งเสริมการสร้างมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ได้แก่ ผู้เรียนต้องทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในการเรียนรู้ สามารถกำหนดแนวทางการเรียนรู้ที่ชัดเจน บูรณาการเชื่อมโยงความรู้ในสาขาต่าง ๆ ตระหนักถึงวิธีการนำความรู้ไปใช้ในเชิงสร้างสรรค์ เรียนรู้โดยให้ประชาชนผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ และต้องสามารถขยายวิสัยทัศน์ให้กว้างไกล โดยร่วมมือกับทุกฝ่าย จัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้

3. การส่งเสริมให้มีทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การรู้จักเลือกแหล่งที่จะใช้ในการเรียนรู้ รู้วิธีจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้วิธีศึกษาสำรวจและแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รู้จักตั้งคำถาม สรุป และขยายความจากข้อมูลที่มีสภาพการณ์แตกต่างกันมี ตรวจสอบข้อมูล เลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเอง อ่านข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ทั้งข้อความ สถิติ กราฟ แผนภูมิ แผนภาพ ตาราง สามารถในการประเมินข้อมูลตามหลักเหตุผลด้วยตนเอง

4. การส่งเสริมให้มีสำนึกในการดำเนินภารกิจต่าง ๆ ด้วยการพึ่งตนเอง ได้แก่ ทำงานด้วยตนเอง มีทักษะในการจัดการภารกิจส่วนตัว เช่น การบริหารเวลา การกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิต สามารถจัดหาทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ร่วมส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5. การส่งเสริมให้มีทักษะในการเรียนรู้ ได้แก่ รู้จักข้อดีและข้อเสียของการเรียนรู้แต่ละแบบ เรียนรู้จากวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยที่หลากหลาย มีกลยุทธ์ในการเรียนรู้ที่หลากหลายและเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาของแต่ละวิชา นอกจากนี้ต้องส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ เข้าใจในความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้ระดับผิวกับ ระดับลึก

คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education and Training, 1996, p.3) ประเทศออสเตรเลีย ได้เสนอแนะว่า รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ และนอกระบบ 3 ประการ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีทักษะ และเจตคติที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ โดยเฉพาะทักษะด้านการอ่าน และคณิตศาสตร์
2. ส่งเสริมให้มีความเชื่อมั่นในการเรียนรู้ มีวิสัยทัศน์การเรียนรู้ รวมทั้งมีจิตสำนึกที่จะผูกพันอยู่กับการเรียน การศึกษา และการฝึกอบรม กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน มีเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้
3. ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยความเต็มใจและช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ช่วยปรับทัศนคติ ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

ทูอิจมาน เคริช และแวกเนอร์ (Tuijnman, Kirsch & Wagner, 1997) ได้ให้ทัศนะในเชิงจิตวิทยา และกล่าวถึงรูปแบบการส่งเสริมเรียนรู้ตลอดชีวิต 5 ด้าน ดังนี้

1. ทักษะในการนำความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร มานำเสนอในรูปแบบความคิดสัญลักษณ์ ทั้งในลักษณะที่แสดงเป็นภาษาพูดและตัวเลข ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเอง ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น
2. ทักษะในการคิดวิเคราะห์ จะช่วยพัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี มีวิสัยทัศน์ต่อการเรียนรู้ที่กว้างไกลขึ้น

3. ทักษะในการแก้ปัญหา จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

4. ทักษะในการประยุกต์ เช่น สามารถในการทำงานในสภาพที่แตกต่างจากเดิม จัดบรรยากาศการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีวัฒนธรรมการเรียนรู้เข้าใจเหตุผล ที่ความจำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น

5. ทักษะทางด้านเทคนิค ทักษะในการเชื่อมโยงแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ การใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย รู้จักระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สมิธและเสอปรลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134) ได้กำหนดรูปแบบการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 11 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการสื่อสารและการคำนวณในระดับที่สูงกว่าระดับพื้นฐาน เช่น ร่วมปรึกษาหารือหาแนวทางร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ในการเรียนรู้
2. ด้านการใช้คอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดี ต้องจัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่องสำรวจ ให้สอดคล้องและพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
3. ด้านการประเมินและพัฒนาตนเอง ต้องตรวจสอบว่าตนเองสนใจการเรียนรู้วิธีไหนอย่างไร จึงจะสามารถจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเองได้
4. ด้านความสำคัญทางการเงินและสิทธิของผู้บริโภค
5. ด้านการเข้าใจในคุณค่าของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมั่นใจที่จะนำไปปฏิบัติ เป็นการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน
6. ด้านการคิดทั้งเชิงอุปมานและอนูมาน
7. ด้านการสร้าง ความมั่นใจในการค้นคว้าและคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล

8. ด้านการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นและเรียนรู้เป็นกลุ่ม ต้องรู้จักประสานความร่วมมือ ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ ให้มีความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

9. ด้านการตระหนักรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญา และเจตคติ

10. ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในทางสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อสังคม จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้าง และเข้าใจง่าย

11. ด้านการวางแผนความก้าวหน้าในการเรียนรู้ และมีความสนใจพื้นฐานในการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ และนำตนเองได้

แนปเปอร์และครอปป์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47) ได้นำเสนอรูปแบบที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องเป็นผู้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้กับการดำเนินชีวิตอย่าง แรกก้า มีวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่กว้างไกลให้ความสำคัญต่อความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการสร้างแรงจูงใจอย่างสูงในการดำเนินภารกิจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต สนใจ การเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ที่จะช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้ และต้องมีทักษะส่วนตัวที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 7 ด้าน ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ส่วนตัวที่ปฏิบัติได้จริง
2. การประยุกต์ใช้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่น ๆ เป็นต้น
3. การประเมินการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. การเข้าถึงแหล่งข้อมูล ความรู้ และส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้
5. การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย พร้อมสามารถเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

6. การใช้ประโยชน์จากแหล่งต่าง ๆ เริ่มจากการสำรวจ และร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง สร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ห้องสมุด สื่อต่างๆ

7. การใช้และนำเสนอข้อมูลจากความรู้ในเชิงสหวิทยาการ มีการจัดทำคลังข้อมูล ความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

เลขาธิการคณะกรรมการการแรงงานด้านทักษะที่จำเป็นเพื่อความสำเร็จของประเทศ สหรัฐอเมริกา (Knapper & Cropley, 2000, p.44) ได้กำหนดทักษะความรู้พื้นฐานเพื่อเตรียมผู้เรียน สำหรับการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ การรวบรวม การวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ ข้อมูล ข่าวสาร การสื่อสารแนวความคิดและความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร การวางแผนและการจัดการ ทรัพยากร การระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ การเข้าใจและการวางแผนคิด อย่างเป็นระบบ การใช้เทคโนโลยี การแก้ไขปัญหา การใช้เทคนิค และความรู้ด้านคณิตศาสตร์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น

เมอร์ฟี ทอลลีและวิลมุต (Murphy, Tolley, & Wilmut, 2001, p.1) ได้เสนอรูปแบบ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้เรียนให้สำเร็จได้ ต้องประกอบด้วย เป็นผู้มิจิตสำนึก เกี่ยวกับการจัดการ มีวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ มีความเชี่ยวชาญในการแก้ไข ปรับปรุง จัดการเรื่องการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของการทำงานร่วมกับผู้อื่น และความสามารถใน การแก้ปัญหา รู้จักวิธีการเรียนรู้เพื่อที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการจกระบวนกรเรียนรู้ด้วยวิธีที่ หลากหลาย มีระดับความรู้ความสามารถในการสื่อสาร เทคโนโลยีและตัวเลขที่เหมาะสม ส่งเสริม การใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ มีแรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ควบคู่ไปกับการ ประกอบอาชีพ และร่วมกันจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้

คณะกรรมการการศึกษายุโรป (Commission of the European Communities, 2005, p.13) ได้กำหนดรูปแบบสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 8 ด้าน ดังนี้

1. การใช้ภาษาประจำชาติในการติดต่อสื่อสาร
2. การใช้ภาษาต่างประเทศในการติดต่อสื่อสาร
3. ความสามารถด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
4. การใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ชนิดต่างๆ ตลอดจนส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้
5. ความสามารถในการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น จัดรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย
6. การทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นรวมทั้งการเป็นพลเมืองที่ดี เป็นการประสานความร่วมมือ ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ

7. การเป็นผู้ประกอบการ

8. การธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีงาม จັดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจให้มีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ประมวล วะสี (2537, น.10-21) ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสังคม โดยกล่าวว่า ความเข้มแข็งทางปัญญาในสังคมนั้น เกิดขึ้นจากสติปัญญาของคนทั้งหมด โครงสร้างของสมอง กระบวนการเรียนรู้ที่สร้างความเข้มแข็งทางปัญญา การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ความสามารถในการสร้างความรู้ใหม่ ความเข้มแข็งทางปัญญาดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นได้โดยยุทธศาสตร์ที่สำคัญซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ทางปัญญา 8 ประการคือ ญาณวิทยา ครอบครั้ว เครือข่าย การเรียนรู้ของชุมชน ปฏิรูปการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษา การเรียนรู้ในองค์กรและบทบาทของกองทัพ สื่อสารมวลชน การวิจัย และการจัดการเพื่อความเข้มแข็งทางปัญญา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.8-9) ได้สรุปแนวทางการส่งเสริมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทยไว้ ดังนี้

1. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดขึ้นและมีความต่อเนื่องตลอดเวลาตลอด ช่วงอายุของผู้เรียน

3. คนไทยทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. ผู้เรียนและการเรียนรู้มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่มีความสุข

5. ผู้เรียนมีโอกาสและมีทางเลือกในการเรียนรู้ด้วยรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีคุณภาพและยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียน สามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น

6. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง

7. ทุกแห่งในสังคม คือ แหล่งการเรียนรู้ของคนทุกคน ต้องสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน

8. ทุกฝ่ายต้องประสานความร่วมมือในสังคม ต้องร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ปวงชน

9. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการบูรณาการการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยกัน

10. คุณภาพของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

สุมาลี สังข์ศรี (2544, น.204-245) ได้วิเคราะห์ยุทธศาสตร์และแนวปฏิบัติในการจัดการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยไว้ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาตลอดชีวิต ได้แก่ กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่ชัดเจน หรือออกกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิต สร้างวิสัยทัศน์ กำหนดองค์การรับผิดชอบ รมรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต ทบทวนการจัดการศึกษาทุกประเภทให้เอื้อต่อการศึกษาตลอดชีวิต จัดทำเกณฑ์และแนวปฏิบัติสำหรับการเชื่อมโยงและเทียบโอนผล การเรียนรู้ จากการศึกษาทุกรูปแบบ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ รมรณรงค์สร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย จัดสร้างระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิต หามาตรการในการจัดหา ระดมทุนและจัดสรรเงินทุน

2. แนวปฏิบัติการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย ได้แก่ กำหนดนโยบายและออกกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิต กำหนดองค์การรับผิดชอบและกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตให้แก่สังคม ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต การจัดการศึกษาให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าถึงง่าย การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชน หรือเมืองแห่งการเรียนรู้ พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต พัฒนาคู่มือและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต ปฏิรูปเนื้อหาหลักสูตร ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียนรู้และการสะสมหน่วยกิต การประกันคุณภาพ การให้ข้อมูลสารสนเทศ การแนะแนว และการให้คำปรึกษา การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต

นิตยา สำเร็จผล (2547, น.183,263) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สรุปได้ว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้านดังนี้

1. ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ การประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์การใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายในทุกรูปแบบการเรียนรู้ การใช้และแปลความหมายข้อมูลที่ได้การใช้เครื่องมือการเรียนรู้

2. ทักษะและความสามารถที่เอื้อในการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการคิด ทักษะพื้นฐาน การอ่าน เขียนและการคำนวณ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

3. เจตคติต่อการเรียนรู้ ได้แก่ รู้จักคุณค่าของการเรียนรู้ เข้าใจความจำเป็นของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความสุขสนุกสนานในการเรียนรู้

4. คุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ มุ่งมั่นและพยายามที่จะนำตัวเองสู่การเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นว่าตนสามารถเรียนรู้ได้ มีแรงจูงใจอย่างสูงในการเรียนรู้ มีพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องหลังจากจบการศึกษา รักการอ่าน การค้นคว้า ใช้ข้อมูลหลายด้านในการตัดสินใจ มีเป้าหมายในชีวิต มีผลการพัฒนาตนและการทำงานอย่างต่อเนื่อง เชื่อมั่นว่า การเรียนรู้เรียนรู้ได้จากทุกแหล่ง มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความคิดและจิตใจเปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

สรุปได้ว่า การรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่คล้ายกันและสอดคล้องกันมี 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ด้านการสร้างเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ 4) ด้านการประสานความร่วมมือ 5) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย 6) ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 7) ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา

จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีของแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากแนวคิดของนักการศึกษา ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มแนวคิดที่มีสาระคล้ายกันได้ทั้งหมด 8 ด้าน และทั้ง 8 ด้านนี้ครอบคลุมแนวความคิด ครอบคลุมองค์ประกอบและพฤติกรรมกรปฏิบัติงานในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย										
	โนสส์ (Knowles, 1985, p.3081)	แคนดี ครีนิร์ท และโอเลียรี (Candy, Crebert & Oleary, 1994, p.43)	คณะกรรมการแรงงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education & Training, 1996, p. 3)	ทูจินมาน เคริช และเวกเนอร์ (Tuijman, Kirsch & Wagner, 1997)	สมิทและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134)	แนปเปอร์และครอปเลย์ (Knapper & Cropley, 2000, p. 47)	เมอร์ฟี ทอลลีและวิลมุต (Murphy ; Tolley ; & Wilmut, 2001, p.1)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.13-15)	สุมาลี สังข์ศรี (2544, น.204 – 245)	นิตยา ต้าřejจผล (2547, น.183,263)	รวม
1. กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน	✓	✓	✓		✓				✓		5
2. ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้	✓	✓				✓		✓			4
3. จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน	✓	✓									2
4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้	✓	✓									2
5. กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้	✓		✓								2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย										รวม
	โนสส์ (Knowles, 1985, p.3081)	แคนดี คิวเบิร์ต และ โอเลียรี่ (Candy, Crebert & Oleary, 1994, p.43)	คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education & Training, 1996, p. 3)	ทุยจิมาน เคริช และแวกเนอร์ (Tuijman, Kirsch & Wagner, 1997)	สมิธและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134)	แนปเปอร์และครอปเลย์ (Knapper & Cropley, 2000, p. 47)	เมอร์ฟี ทอลดีและวิลมุต (Murphy ; Tolley ; & Wilmut, 2001, p.1)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.13-15)	สุภมาลี สังข์ศรี (2544, น.204 – 245)	นิตยา ต้าเร็จผล (2547, น.183,263)	
6. จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และ สารสนเทศ	✓	✓			✓						3
7. จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต			✓	✓	✓						3
8. กำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบอย่างชัดเจน								✓			1
9. สร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓			7
10. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง	✓				✓						2
11. กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต								✓			1
12. ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น			✓			✓					2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย										
	โนสส์ (Knowles, 1985, p.3081)	แคนดี คิวเบิร์ต และโอเลียรี่ (Candy, Crebert & Oleary, 1994, p.43)	คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education & Training, 1996, p. 3)	ทุยจิมาน เคริช และแวกเนอร์ (Tuijman, Kirsch & Wagner, 1997)	สมิทและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134)	แนปเปอร์และครอปเลย์ (Knapper & Cropley, 2000, p. 47)	เมอร์ฟี ทอลดีและวิลมุต (Murphy ; Tolley ; & Wilmut, 2001, p.1)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.13-15)	สุมาลี สังข์ศรี (2544, น.204 – 245)	นิตยา ต้าเร็จผล (2547, น.183,263)	
13. จัดบรรยายภาคและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓		7
14. ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต		✓									1
15. สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผลความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต				✓				✓			2
16. เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต				✓							1
17. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย					✓						1
18. จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	✓										1
19. สร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้	✓	✓		✓	✓	✓			✓		6
											รวม

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย									รวม	
	โนสส์ (Knowles, 1985, p.3081)	เคนดี คิวเบิร์ต และโอเลอรี (Candy, Crebert & Oleary, 1994, p.43)	คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education & Training, 1996, p. 3)	ทูดิมาน เคริช และแวกเนอร์ (Tuijman, Kirsch & Wagner, 1997)	สมิธและสปริงลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134)	แนปเปอร์และครอปเลย์ (Knapper & Cropley, 2000, p. 47)	เมอร์ฟี ทอดด์และวิลมุต (Murphy ; Tolley ; & Wilmut, 2001, p.1)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.13-15)	ศุภชาติ สังข์ศรี (2544, น.204 – 245)		นิตยา ต้าเร็จผล (2547, น.183,263)
20. จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน				✓							1
21. จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน								✓			1
22. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ ผู้เรียน ทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต		✓									1
23.สำรวจ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	✓	✓		✓		✓			✓	✓	6
24.ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียน โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่	✓										1
25.ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมา ประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย	✓	✓		✓							3

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย										รวม
	โนสส์ (Knowles, 1985, p.3081)	แคนดี ครีเบิร์ต และ โอเลียรี (Candy, Crebert & Oleary, 1994, p.43)	คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education & Training, 1996, p. 3)	ทูดิมาน เคริช และแวกเนอร์ (Tuijman, Kirsch & Wagner, 1997)	สมิทและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134)	แนปเปอร์และครอปเลย์ (Knapper & Cropley, 2000, p. 47)	เมอร์ฟี ทอดด์และวิลมุต (Murphy ; Tolley ; & Wilmut, 2001, p.1)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.13-15)	ศุภชาติ สังข์ศรี (2544, น.204 – 245)	นิตยา ต้าเร็จผล (2547, น.183,263)	
26. มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต									✓		1
27. ประสานความร่วมมือ	✓	✓		✓	✓			✓	✓		6
28. พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี				✓							1
29. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น	✓	✓		✓	✓	✓		✓			6
30. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้									✓		1
31. จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน		✓			✓	✓					3
32. จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้									✓		1

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย									รวม	
	โนสส์ (Knowles, 1985, p.3081)	เคนดี คิวเบิร์ต และโอเลียรี่ (Candy, Crebert & Oleary, 1994, p.43)	คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education & Training, 1996, p. 3)	ทูดิมาน เคริช และแวกเนอร์ (Tuijman, Kirsch & Wagner, 1997)	สมิธและสปริงลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134)	แนปเปอร์และครอปเลย์ (Knapper & Cropley, 2000, p. 47)	เมอร์ฟี ทอดด์และวิลมุต (Murphy ; Tolley ; & Wilmut, 2001, p.1)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.13-15)	ศุภชาติ สังข์ศรี (2544, น.204 – 245)		นิตยา ต้าเร็จผล (2547, น.183,263)
33. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ				✓							1
34. ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง				✓							1
35. ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข								✓			1
36. ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่ สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ				✓							1
37. ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต				✓							1
38. ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้		✓		✓							2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย										
	โนสส์ (Knowles, 1985, p.3081)	แคนดี คิวเบิร์ต และ โอเลียรี (Candy, Crebert & Oleary, 1994, p.43)	คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education & Training, 1996, p. 3)	ทูดิมาน เคริช และแวกเนอร์ (Tuijman, Kirsch & Wagner, 1997)	สมิทและสปริง (Smith & Spurling, 1999, p.134)	เนปเปอร์และครอปเลย์ (Knapper & Cropley, 2000, p. 47)	เมอร์ฟี ทอดด์และวิลมุต (Murphy ; Tolley ; & Wilmut, 2001, p.1)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.13-15)	คูมตี สิงห์ศรี (2544, น.204 – 245)	นิตยา ต้าเร็จผล (2547, น.183,263)	
39.ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุผล ช่างซึ่งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น	✓			✓							2
40.การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย	✓	✓		✓	✓		✓	✓			6
41.มีมาตรการในการ ระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้									✓		1
42. ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม									✓		1
43.ส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	✓					✓	✓	✓	✓	✓	6
44. ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันตั้งคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้	✓	✓		✓		✓			✓		5
45.จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต									✓		1
46. ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น									✓		1

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยใช้เกณฑ์โดยพิจารณาประเด็นที่มีความถี่ร่วมตั้งแต่ 5 ขึ้นไปซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสอดคล้องกันมากที่สุด มีความเป็นไปได้ในการทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนรู้ของคนในสังคมไทยให้เห็นความสำคัญและรักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. การจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. การสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้
4. การประสานความร่วมมือ
5. การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย
6. การส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้
7. การพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
8. การระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญทั้ง 8 ด้านดังกล่าวข้างต้น มาสังเคราะห์โดยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

การสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต

การศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดที่หลากหลายพบว่า การสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ สร้างความเข้าใจกับผู้เรียนให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการจัดทำโครงการนำร่อง เช่น ชุมชน การเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบ ตัดสินใจร่วมกันเพื่อจะได้ความสามารถที่หลากหลาย ยึดหยุ่นการปฏิบัติงาน และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการทำงานที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นผู้มีวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ดียิ่งขึ้น (Evers, Rush, & Berdrow, 1998, p.9 - 11) และแนปเปอร์และครอปป์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47) กล่าวว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนนั้นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความตระหนักในความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้กับการดำเนินชีวิตนั้นหมายถึงการเปิดวิสัยทัศน์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้ได้ ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ฝึกให้มีทักษะส่วนตัวที่

เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นผู้จัดการศึกษา หรือสถานศึกษาต้องสร้างผู้เรียนให้สามารถสร้าง วัตถุประสงค์ เป้าหมายส่วนตัวที่ปฏิบัติได้ ประยุกต์ใช้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเมิน การเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับคณะกรรมการนานาชาติว่าด้วย การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีแมคส์ เดอลอร์สเป็นประธาน ได้นำเสนอรายงานต่อองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เรื่องการเรียนรู้ : ขุมทรัพย์ในตน (Learning : The Treasure Within) และที่กล่าวถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าเปรียบเหมือนกุญแจที่จะ นำเข้าสู่โลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องจัดให้ครอบคลุมทั้งในด้านความรู้ เจตคติ วิจารณ์ญาณและ ความสามารถในทางปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น.คำชี้แจง) และหลักสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการผสมผสานความรู้ทั่วไปที่กว้างขวาง เพียงพอเข้ากับโอกาสที่จะศึกษาบางวิชาอย่างละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งหมายรวมถึงการฝึกฝนในวิธีเรียนรู้ เพื่อจะได้ ตักดวงประโยชน์จากการศึกษาไปจนตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง เพื่อจะได้ไม่ เพียงแต่มีความชำนาญทางด้านวิชาชีพเท่านั้น แต่ในความหมายที่กว้างกว่า คือ สามารถรับมือกับ สถานการณ์ต่าง ๆ และปฏิบัติงาน เป็นหมู่คณะ เป็นการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคมและการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจเป็นการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน โดยใช้หลักสูตรซึ่ง ประกอบด้วย การเรียนในภาคทฤษฎีสลับกับการฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันด้วยการสอน ให้เข้าใจผู้อื่น และตระหนักว่ามนุษย์เราจะต้องพึ่งพาอาศัยกัน ดำเนินโครงการร่วมกันและเรียนรู้ วิธีแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ โดยชี้ให้เห็นว่าความหลากหลาย ความเข้าใจอันดีต่อกัน และสันติภาพ นั้นล้ำค่า และคู่ควรแก่การหวงแหน การเรียนรู้เพื่อชีวิต เพื่อที่จะได้สามารถปรับปรุงบุคลิกของตน ให้ดีขึ้นดำเนินงานต่างๆ โดยอิสระเร่ร่อนยิ่งขึ้น มีดุลพินิจและความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น การจัดการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีลักษณะได้แก่ ความจำ การใช้เหตุผล ความ ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ สมรรถนะทางร่างกาย และทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นครบทุกด้าน โดยไม่อาจจะละเลยด้านใดด้านหนึ่ง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ที่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามอัธยาศัยและ การส่งเสริมการศึกษตลอดชีวิต มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้นิยามคำว่า “การศึกษาตาม อัธยาศัย” หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะ เรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามความสนใจ ความต้องการ โอกาสความพร้อมและศักยภาพ ในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล มาตรา 5 เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาให้ บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามกฎหมาย ว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยให้บุคคลซึ่งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้วหรือไม่ก็ตาม มีสิทธิ

ได้รับการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 3-35)

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต จากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของเอฟเวอร์ รูชและเบอร์ดอร์ (Evers, Rush, & Berdrow, 1998, p.9-11) ; แนปเปอร์และครอปเลย์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47) ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น. คำชี้แจง) ; กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 3-35) ผู้วิจัยจึงสรุปว่า การส่งเสริมด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่สามารถกำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้ กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อทำให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต กำหนดหน่วย/องค์การรับผิดชอบอย่างชัดเจน สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดที่หลากหลาย ซึ่งการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่น เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งแนปเปอร์และครอปเลย์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะส่วนตัวที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต รักการอ่านมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับเมอร์ฟี ทอลลีและวิลมุต (Murphy, Tolley, & Wilmut, 2001, p.1) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็วในยุคเทคโนโลยีจำเป็นต้องอาศัยทักษะเฉพาะในการเรียนรู้ตลอดชีวิตและผู้เรียนตลอดชีวิตต้องมีคุณสมบัติในการเป็นผู้มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการ ได้แก่ มีความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปรับปรุง จัดการเรื่องการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของตน การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความสามารถในการแก้ปัญหา รู้จักวิธีการเรียนรู้เพื่อที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมีแรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ที่มีสาระสำคัญมาตรา 8 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายในเรื่องดังต่อไปนี้ ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อ

การเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ เช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น. 8 – 18) ที่ได้เสนอหลักการเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับสังคมไทย ว่าการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นต้องมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตขึ้นและต่อเนื่องตลอดเวลา ตลอดช่วงอายุของผู้เรียน คนไทยทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคในการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย นอกจากนี้ผู้เรียนจะต้องได้รับพัฒนาให้มีทักษะความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ รู้จักแสวงหาความรู้และสามารถทำการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพควบคู่กันไป ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้สถานศึกษาทุกระดับควรได้ปลูกฝังให้เป็นนิสัยติดตัวผู้เรียนไปจนตลอดชั่วชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น.33) ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ก็ต่อเมื่อได้นำข้อมูลความรู้ที่มีอยู่ไปวิเคราะห์ แยกแยะ สรุปและสร้างเป็นความรู้ใหม่โดยการปรับ หรือประยุกต์ให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ และถ้ามีการใช้อยู่บ่อย ๆ ผู้เรียนจะเกิดความรู้ความเข้าใจ (Knowledge) และหากผู้เรียนได้นำความรู้ในขั้นนี้ไปใช้ทดลองทำไปเรื่อย ๆ จากสถานการณ์หนึ่งไปสู่สถานการณ์หนึ่ง จนเกิดเป็นแนวทางใหม่ที่คิดค้นได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนก็จะเกิดปัญญา (Wisdom) ดังนั้นปัญญาจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน โดยตัวผู้เรียนเอง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2543, น.61-62) และการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self Directed Learning) แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้น เกิดจากความเชื่อมั่นที่ว่าบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะ มีความรับผิดชอบและมีประสบการณ์ ดังนั้นจึงมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นหลักการสำคัญ ซึ่ง โจนส์ (Knowles, 1975, p.18) นักการศึกษาผู้ใหญ่ผู้เริ่มใช้คำนี้เป็นครั้งแรกได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้ในการสร้างความต้องการในการเรียนรู้ การตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ การทำกิจกรรมเพื่อค้นหาความรู้ เช่น การค้นคว้าเอกสารจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ การพบปะผู้คน การเลือกและกำหนดแผนการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้กิจกรรม ส่วนใหญ่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ตาม นอกจากนั้นยังมีนักการศึกษาให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ดังเช่น สเคเจอร์ (Skager, 1978, p.13) อธิบายว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นการพัฒนาการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนความสามารถในการวางแผนปฏิบัติและการประเมินผลในลักษณะที่เป็นเฉพาะบุคคลและในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้ที่ร่วมมือกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของคมกฤษ จันทร์ขจร (2551, น.29) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการศึกษาเฉพาะของบุคคลที่บุคคลนั้น ๆ มีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง มีความตั้งใจ มี

จุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีการวางแผนการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะ และวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองในการศึกษาค้นคว้า มีการวัดและประเมินผลด้วยตนเอง สอดคล้องกับอัมพร พงษ์กัสนานันท์ (2549, ออนไลน์) ได้เสนอระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับคนไทยทุกคน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาแบบอย่างยั่งยืนว่าต้องสร้างนิสัยรักการเรียนรู้ และการเรียนรู้ด้วยตนเองในการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ “วิธีเรียน” เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยใฝ่รู้ การคิดวิเคราะห์ วิธีการค้นคว้าหาความรู้ จากบุคคล สื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ จัดให้มีสื่อและกลไกที่ส่งเสริมการสร้างลักษณะนิสัยดังกล่าวในระดับรากหญ้า ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและไม่ต้องลงทุนมาก เช่น เวทีชุมชน ศูนย์ข้อมูลชุมชน พัฒนาสื่อและหนังสือสิ่งพิมพ์ที่ใช้ภาษาง่าย ๆ และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประชาชน โดยส่งเสริมให้หน่วยงานที่ผลิตสื่อดีๆ อยู่แล้ว อาทิ กรมประมง กรมส่งเสริมการเกษตร ขยายการผลิตให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายประชาชนมากขึ้น เช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.8-18) ได้เสนอหลักการเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับสังคมไทย ดังนี้ สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดขึ้นและมีความต่อเนื่องตลอดเวลา ตลอดช่วงอายุของผู้เรียน คนไทยทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของแนปเปอร์และครอปลีย์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47) ; เมอร์ฟี ทอลลีและวิลมุต (Murphy, Tolley, & Wilmut, 2001, p.1); พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น. 8 – 18,33) ; กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2543, น.61-62) ; โนลล์ (Knowles, 1975, p.18) ; สเคเจอร์ (Skager, 1978, p.13) ; คมกฤษ จันทร์ขจร (2551, น. 29) ; อัมพร พงษ์กัสนานันท์ (2549, ออนไลน์) ผู้วิจัยจึงสรุปว่าด้านการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาควรมีพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผลความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดที่หลากหลาย ซึ่งการสร้างเชื่อมโยงแหล่งการเรียนรู้ นั้น ในมุมมองด้านมิติการเรียนรู้ของครอปลี่และเดฟ (Cropley & Dave, 1978) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการผสมผสาน 2 มิติ คือ การผสมผสานในแนวตั้ง หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในทุกช่วงชีวิตของบุคคล ทั้งการศึกษาในสถาบันการศึกษาและภายหลังจากสำเร็จการศึกษาไปแล้ว การศึกษาในโรงเรียนเป็นเพียงช่วงหนึ่งของชีวิตและไม่เพียงพอที่จะครอบคลุมความต้องการของชีวิตทั้งหมดได้ ช่วงชีวิตที่ยาวนานที่สุดของบุคคลก็คือช่วงชีวิตหลังจากจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาไปแล้ว ส่วนอีกมิติหนึ่งเป็นการผสมผสานในแนวราบถือหลักว่าการศึกษา กับชีวิตมีการเชื่อมโยงกัน การศึกษา การเรียนรู้ควรจะประสานกันหลาย ๆ ส่วน ทั้งในโรงเรียนและแหล่งอื่นๆ ในสังคม การศึกษาควรจะผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ สอดคล้องกับคูนส์ (Coombs, 1985, น.24) อธิบายว่าการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนได้รับและสะสมความรู้ ทักษะ เจตคติ การรู้แจ้งจากประสบการณ์ประจำวัน จากการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่บ้าน ที่ทำงาน ที่เล่น จากตัวอย่างและเจตคติของสมาชิกครอบครัว จากเพื่อน จากการเดินทาง จากการอ่านหนังสือพิมพ์ และหนังสืออื่นๆ หรือโดยการฟังวิทยุ ภาพยนตร์ หรือโทรทัศน์ ตามปกติแล้วการศึกษาตามอัธยาศัยไม่มีการจัดไม่มีระบบและบางครั้งไม่ได้ตั้งใจแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ไปตลอดชีวิตของแต่ละบุคคลอย่างมาก แม้แต่ผู้ที่มีการศึกษาในโรงเรียนมาแล้วก็ตาม และฮิเดโยชิ (Hidayoshi, 1990) อธิบายว่ากระบวนการการเรียนรู้ที่มนุษย์ได้รับการถ่ายทอดและสั่งสมความรู้ ทักษะเจตคติ ความคิดจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่ไม่มีองค์กร ไม่มีระบบ ไม่มีจุดมุ่งหมาย ไม่ตั้งใจและเรื่องที่ได้รับการถ่ายทอดเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตในสังคม ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้ในครอบครัว หรือเพื่อน การเรียนรู้จากการอ่านสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์และจากการท่องเที่ยว ตลอดจนการเรียนรู้โดยฟังวิทยุ ภาพยนตร์และโทรทัศน์เป็นต้น และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีส่วนสัมพันธ์กับชีวิต แหล่งที่จะให้การเรียนรู้ควรจะเป็นลักษณะของเครือข่ายซึ่งจะผสมผสานรูปแบบและแหล่งการเรียนรู้ทั้งหมดที่มีในชุมชนและสัมพันธ์กับชีวิตจริง เช่นเดียวกับเลขาธิการคณะกรรมการแรงงานด้านทักษะที่จำเป็นเพื่อความสำเร็จของประเทศสหรัฐอเมริกา (Knapper & Cropley, 2000, p.44) ได้กำหนดทักษะ ความรู้พื้นฐานเพื่อเตรียมผู้เรียนสำหรับการเปลี่ยนแปลงและเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต นั้น ว่าผู้เรียนต้องมีทักษะในการวางแผนและทำงานร่วมกับผู้อื่น มีการประสานงานกันแบบเชื่อมโยงเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันนั่นเอง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

พ.ศ. 2551 ที่ให้จัดโดยการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ และวิถีชีวิตของผู้เรียน ทุกกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ จากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของครอปลีย์และเดฟ (Cropley & Dave, 1978) ; คูมส์ (Coombs, 1985, น.24) ; ฮิเดโยชิ (Hideyoshi, 1990) ; แนปเปอร์และครอปลีย์ (Knapper & Cropley, 2000, p.44) พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ผู้วิจัยจึงสรุปว่า ด้านการสร้างความเชื่อมโยงแหล่งการเรียนรู้ นั้น ผู้จัดการศึกษา หรือสถานศึกษาควรมีพฤติกรรมการปฏิบัติงานในการสำรวจ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในให้มีมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ด้านการประสานความร่วมมือ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านการประสานความร่วมมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดที่หลากหลาย ซึ่งการประสานความร่วมมือของบุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ต้องส่งเสริมและจูงใจให้สถาบันศาสนา สถานประกอบการและชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน โดยเลือกสรรภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ ยกย่องให้รางวัลแก่องค์กรและบุคคลที่เป็นต้นแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับลองกรอง (Lengrand, 1985, p.3068-3069) ; ครอปลีย์ (Cropley, 1985, p.70) และเดอลอร์สและคนอื่นๆ (Delors, et al, 1997, p.123-124) ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญสำหรับบุคคลและสังคมโดยรวม โดยเป็นการให้โอกาสแก่ปัจเจกบุคคลได้พัฒนาตนเองไปตามความต้องการ และศักยภาพของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ช่วยในการพัฒนาจิตสำนึกและความตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมให้บุคคลประสบความสำเร็จทั้งในด้านการประกอบอาชีพ และสามารถเข้าร่วมมีบทบาทในการช่วยเหลือชุมชนเป็นการเติมเต็มให้สังคม เช่นเดียวกับ OECD (OECD, 1997) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญมากเป็นแนวคิดที่เปิดกว้างสำหรับทุกคนให้ได้รับโอกาสที่เข้าถึง กระตุ้นและสนับสนุน เพื่อการเรียนรู้ไปตลอด

ช่วงชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีบทบาทครอบคลุมการพัฒนาทุกด้านของบุคคลและสังคม นอกจากนี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังมีความสำคัญในการพัฒนาด้านกำลังแรงงาน และการประกอบอาชีพของบุคคล ดังที่ เกลไพ (Gelpi, 1985, p.3077) ; ลองเวอร์ทและเดวีส์ (Longworth & Davies, 1996, p.65-66) ; แวกเนอร์ (Wagner, 1999, p.136) อธิบายว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถพัฒนาบุคคลในวัยทำงานของประเทศต่าง ๆ ให้สามารถเข้าสู่การจ้างงานในระดับสากลได้อย่างทัดเทียมกัน การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญมากกว่าการเป็น โอกาสที่สอง (Second Chance) ในการศึกษาต่อของบุคคล แต่ถือได้ว่าเป็นบันไดขั้นที่สอง (Second Bite) สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาหรือผู้ที่ผ่านชีวิตการทำงานมาแล้ว สามารถกลับเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ให้ทันสมัย และเพิ่มเติมความรู้ ความสามารถให้สูงขึ้นจากเดิมได้ในทุกช่วงวัยของชีวิต สอดคล้องกับ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538, น.83) ที่อธิบายว่า การศึกษาตามอัชฌาศัยเกิดขึ้นตามวิถีชีวิตเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน จากบุคคล จากชุมชน จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการเรียนรู้บางครั้งก็เกิดขึ้นได้โดยไม่ได้ตั้งใจ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของระบบสังคมและชุมชน (วิศนิตติตระกูลและอมรา ปฐกัญญาบุญธรรม, 2544, น.30) การจัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ปัจจัยเกื้อหนุน สื่อ แหล่งการเรียนรู้และบุคคล เพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนรู้ตามความสมัครใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาสเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม (ชัยศ อิ่มสุวรรณ, 2544, น.3)

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา ด้านการประสานความร่วมมือจากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องลองกรอง (Lengrand, 1985, p. 3068 - 3069) ; ครอบปลีย์ (Cropley, 1985, p.70) ; เดอลอร์สและคนอื่นๆ (Delors, et al, 1997, p.123- 124) ; OECD (OECD, 1997) ; เกลไพ (Gelpi, 1985, p.3077) ; ลองเวอร์ทและเดวีส์ (Longworth & Davies, 1996, p.65-66) ; แวกเนอร์ (Wagner, 1999, p. 136) ; กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538, น.83) ; วิศนิตติตระกูลและอมรา ปฐกัญญาบุญธรรม (2544, น.30) ; ชัยศ อิ่มสุวรรณ (2544, น.3) ผู้วิจัยจึงสรุปว่า ด้านการประสานความร่วมมือนั้น ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาควรมีพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ต้องประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน แห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทาง

เลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดที่หลากหลาย ซึ่งด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายนั้น ควรเปิดโอกาสให้ครอบครัว สถาบันศาสนา สถานประกอบการ ชุมชนและผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันจัดแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ของตนด้วยรูปแบบและกระบวนการ วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย กำหนดให้แต่ละเขตพื้นที่การศึกษา สำรวจ และจัดทำทำเนียบแหล่งเรียนรู้ในเขตพื้นที่อย่างเป็นระบบ และเผยแพร่ในวงกว้าง ซึ่งความรู้และความจริงในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้เรียนจะต้องพยายามค้นหาความรู้ที่เปลี่ยนแปลงและวิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ที่จะตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2543, น.32) สอดคล้องกับคณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2544, น.32) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ วัฒนธรรม อารมณ์และสังคมร่วมกัน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม ตลอดจนทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกัน โนสส์ (Knowles, 1985, p.3081) กล่าวว่า สถานศึกษาจะต้องช่วยพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสำหรับช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความถนัดของแต่ละคน ซึ่งทักษะดังกล่าว มีจำนวน 7 ด้าน ประกอบด้วย ความสามารถพัฒนาและติดตามความรู้ วิทยาการใหม่ ๆ ความสามารถในการรับรู้และประเมินความสามารถของตน ความสามารถในการปรับปรุงความรู้ความสามารถตนเองให้ดีกว่าเดิม ความสามารถในการใช้ความคิดวิจารณ์ญาณในการเรียนรู้ ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ ความสามารถในการเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด ความสามารถในการประเมินความก้าวหน้าและความสำเร็จตาม จุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ของตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีแนวคิดให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลกาภิวัตน์ (เกษม วัฒนชัย, 2549, น.156-168) โดยเป็นปรัชญาแนวคิดที่มุ่งสร้างความเข้มแข็ง ยั่งยืนให้กับฐานรากของบุคคลและยึดหลักทางสายกลางเป็นหลักในการดำรงชีวิตบนวิถีแห่งความใฝ่หาความรู้ เพื่อพัฒนาไปสู่การดำเนินชีวิตด้วยปัญญาบนฐานแห่งการเรียนรู้ อันจะนำพาสังคมและประเทศไทยไปสู่การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยอาศัยฐานทรัพยากรท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้ และความพอเพียง (อภิชัย พันธเสน และคนอื่นๆ, 2549, น.66) ; กุลธร เลิศสุริยะกุล (2542, น.6) อธิบายเกี่ยวกับการศึกษาตามอัชฌาศัย

ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การพัฒนาคนอย่างมีระบบตามความสมัครใจ ตามความพอใจ ตามความต้องการ ตามความเหมาะสมของบุคคล หรือกลุ่มที่ดำเนินไปอย่างไม่เป็นทางการ มีความหลากหลายยืดหยุ่นและมีเสรีภาพ การศึกษาตามอัธยาศัยจึงอธิบายได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยความสมัครใจของบุคคลหรือกลุ่ม โดยวิธีการที่หลากหลายยืดหยุ่นและสอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิต เช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.8-18) ได้เสนอหลักการเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับสังคมไทย ดังนี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดขึ้นและมีความต่อเนื่องตลอดเวลา ตลอดช่วงอายุของผู้เรียน คนไทยทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนมีโอกาสและมีทางเลือกในการเรียนรู้ด้วยรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีคุณภาพและยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ในทุกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ทุกแห่งในสังคม คือแหล่งการเรียนรู้ของทุกคน ทุกฝ่ายในสังคมต้องร่วมกันรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชน การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นบูรณาการการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยกัน คุณภาพของ การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย จากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2543, น.32) ; คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2544, น.32) ; เกษม วัฒนชัย (2549, น.156 - 168) ; อภิชัย พันธเสนและคนอื่นๆ (2549, น.66) ; กุศลธร เลิศสุริยะกุล (2542, น.6) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.8-18) ผู้วิจัยจึงสรุปว่า ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายนั้น ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาควรมีพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่สามารถพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ประชาชนผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียนโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดที่หลากหลายซึ่งการส่งเสริมการใช้บริการข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ นั้น เกี่ยวกับการมีโครงข่ายสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ โดยจัดให้มีสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติเป็นองค์กรอิสระ เชื่อมโยง การดำเนินการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมระหว่างศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และสถาบันต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งประสานการพัฒนาและใช้สื่อระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข ฯลฯ เพื่อให้สังคมไทยมีสื่อที่อ่านง่ายและหลากหลาย เขียนโดยผู้ที่เชี่ยวชาญและมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริงสอดคล้องกับแนวคิด ครีเบิร์ต และ โอเลียรี (Candy, Crebert & Oleary, 1994, p.43) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ประสบความสำเร็จไว้ 5 ด้าน ประกอบด้วยมีจิตใจรักการแสวงหาความรู้ ได้แก่ มีความรักในการเรียนรู้ มีความอยากรู้อยากเห็น มีจิตสำนึกในการคิดวิเคราะห์ ทำความเข้าใจกับข้อมูลได้อย่างรอบด้านและรู้จักประเมินตนเอง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ได้แก่ มีความสามารถบูรณาการเชื่อมโยงความรู้ในสาขาต่างๆ มีความตระหนักรู้ถึงวิธีการนำความรู้ไปใช้ในเชิงสร้างสรรค์ มีความสามารถขยายวิสัยทัศน์ให้กว้างไกล มีทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ รู้จักแหล่งเรียนรู้ รู้จักตั้งคำถาม สามารถสรุปและขยายความจากข้อมูลที่มี สภาพการณ์แตกต่างกัน มีตรวจสอบข้อมูล มีความสามารถในการอ่านข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ทั้งข้อความ สถิติ กราฟ แผนภูมิ แผนภาพ ตาราง มีความสามารถในการประเมินข้อมูลตามหลักเหตุผล มีสำนึกในการดำเนินการกิจต่างๆ ด้วยการพึ่งตนเอง ได้แก่ ทำงานด้วยตนเอง มีทักษะในการจัดการภารกิจส่วนตัว เช่น การบริหารเวลา การกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิต มีทักษะด้านการเรียนรู้ รู้จักข้อดี และข้อเสียของการเรียนรู้แต่ละแบบ มีกลยุทธ์ในการเรียนรู้อย่างหลากหลายและสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาของแต่ละวิชา มีความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้ระดับผิวกับระดับลึก สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ที่มีสาระสำคัญ มาตรา 10 เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่าย อาจดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องดังต่อไปนี้ สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่จำเป็นสำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และการช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการจัดการศึกษานอกระบบ การจัดการศึกษา การพัฒนาวิชาการและบุคลากร การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการยกย่องประกาศเกียรติคุณสำหรับผู้จัดการเรียนรู้การศึกษา

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สิทธิประโยชน์ตามความเหมาะสมให้แก่ผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบ การสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนของการศึกษาตามอัธยาศัยสามารถเข้าถึงได้ตามความเหมาะสม ทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อให้บุคคลและชุมชนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการที่สอดคล้องกับความจำเป็นในสังคมของการศึกษาตามอัธยาศัยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการส่งเสริมและสนับสนุนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังที่บุญใจ ศรีสถิตนรากุล (2545, น.137) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ของบุคคลที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยใช้กระบวนการเรียนรู้และนวัตกรรม สื่อทางการศึกษา วิทยาการ เทคโนโลยี ในการศึกษา ค้นคว้า สืบค้นข้อมูลเพื่อเสริมสร้างปัญญาของประชาชนให้เจริญงอกงามทางด้านวิทยาการ ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงทุกขณะ และมีความรู้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงทุกขณะ และมีความรู้ก้าวทันกับวิทยาการใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องโดยตลอดช่วงวัยของชีวิต เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินเกิดจากการผสมผสาน การละเล่น การแสดงออก และการเลียนแบบท่าทาง ซึ่งสามารถถ่ายทอดผ่านงานศิลปะการแสดง ได้ตามแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ (Play + Learn = PLEARN) ของ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ การศึกษาปนความบันเทิง (Edutainment) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น สื่อ ฟ้าบ้าน สื่อบันเทิงประเภทต่าง ๆ รวมทั้งการแสดงจำลองแบบ (Animation) ซึ่งรวมกิจกรรมการแสดงละครใบ้ การแสดงหุ่นประเภทต่างๆ การแสดงเลียนแบบ กราฟิกการ์ตูน และกราฟิก 3 มิติ เป็นต้น (สกศ, 2545, น.43-44) เช่นเดียวกับ อัมพร พงษ์กัสนานันท์ (2549, ออนไลน์) ว่าต้องจัดให้มีสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่เป็นองค์กรอิสระ คอยทำหน้าที่ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ตลอดจนการบริหารจัดการการใช้สื่อและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดให้มีการวางระบบโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์เทคโนโลยี โดยใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น การลดภาษี การลดต้นทุนเพื่อให้สื่ออุปกรณ์เหล่านี้มีราคาถูกลง ประชาชนสามารถถือครองเพื่อใช้เป็นอุปกรณ์การเรียนรู้ได้อย่างแพร่หลายมากขึ้น

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ จากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแคนดี ครีเบิร์ทและ โอเลียรี (Candy, Crebert & Oleary, 1994, p.43) ; บุญใจ ศรีสถิตนรากุล (2545, น.137) ; (สกศ, 2545, น. 43-44) ; อัมพร พงษ์กัสนานันท์ (2549, ออนไลน์) ผู้วิจัยจึงสรุปว่า ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ นั้น ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาควรมีพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่สามารถจัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิด

การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียนจัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดที่หลากหลายซึ่งการพัฒนาคุณภาพกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education and Training, 1996, p.3) ประเทศออสเตรเลีย ได้เสนอแนะว่า บุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมทำการเรียนรู้ทั้งการศึกษาในระบบ และนอกระบบ ควรได้รับการปลูกฝังให้เป็นผู้ที่มีลักษณะ 3 ประการ ประกอบด้วย มีทักษะ และเจตคติที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ โดยเฉพาะทักษะด้านการอ่าน และคณิตศาสตร์ มีความเชื่อมั่นในการเรียนรู้ รวมทั้งมีจิตสำนึกที่จะผูกพันอยู่กับการศึกษาและการฝึกอบรม มีความเต็มใจและแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ เช่นเดียวกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.8-18) ได้เสนอหลักการเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับสังคมไทย ดังนี้ สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดขึ้นและมีความต่อเนื่องตลอดเวลา ตลอดช่วงอายุของผู้เรียน คนไทยทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนและการเรียนรู้มีความสำคัญ และสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่มีความสุข ผู้เรียนมีโอกาสมิทางเลือกในการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ และวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีคุณภาพและยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ในทุกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ทุกแห่งในสังคม คือแหล่งการเรียนรู้ของทุกคน ทุกฝ่ายในสังคมต้องร่วมกันรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ปวงชน การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นบูรณาการการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยกัน คุณภาพของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาระบบการเทียบโอนหน่วยกิต จากทักษะประสบการณ์และผลงาน การจัดให้มีระบบการสะสมผลการเรียนรู้เพื่อเทียบโอนผลการเรียนรู้กับผลการเรียนจาก การศึกษาในระบบ เช่น บัญชีการเรียนรู้ ธนาคารความรู้ แฟ้มสะสมผลงาน ระบบรับรองความรู้ และประสบการณ์ในการทำงาน เป็นต้น ส่งเสริมให้สมาคมวิชาชีพด้านต่าง ๆ กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ และดำเนินการทดสอบ ประเมินเพื่อรับรองผลการเรียนรู้

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ จากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษา และฝึกอบรม (National Board of Employment, Education and Training, 1996, p.3) ประเทศออสเตรเลีย ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.8-18) ผู้วิจัยจึงสรุปว่า การพัฒนาคุณภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษามีพฤติกรรมปฏิบัติงานที่มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น

ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดที่หลากหลายซึ่งการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ควรมีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้การสนับสนุนโครงการที่มีลักษณะเป็นการวิจัย หรือกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับบุคคลวัยต่าง ๆ ส่งเสริมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น โดยอาจใช้มาตรการทางภาษี หรือการจูงใจด้วยวิธีอื่นเพื่อให้แต่ละท้องถิ่นสามารถจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างหลากหลาย เช่นเดียวกับสมิธและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134) ได้กล่าวถึงทักษะที่จำเป็นต้องมีสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ประกอบด้วยความสามารถในการสื่อสารและการคำนวณในระดับที่สูงกว่าระดับพื้นฐาน ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดี ทักษะในการประเมินและพัฒนาตนเอง การให้ความสำคัญในทางการเงิน และสิทธิของผู้บริโภค ความสามารถที่จะเข้าใจในคุณค่าของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมั่นใจที่จะนำไปปฏิบัติ ความสามารถในการคิดทั้งเชิงอุปมาน และอนุมาน ความสามารถ และความมั่นใจในการค้นคว้า และคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ความสามารถที่จะเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และเรียนรู้เป็นกลุ่ม การตระหนักรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญา และเจตคติ ความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในทางสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อสังคม ความรู้พื้นฐานในการวางแผนความก้าวหน้าในการเรียนรู้ และมีความสนใจพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และนำตนเองได้ สอดคล้องกับเมอร์ฟี ทอลลีและวิลมุต (Murphy, Tolley, & Wilmut, 2001, p.1) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็วในยุคเทคโนโลยีจำเป็นต้องอาศัยทักษะเฉพาะในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจึงจำเป็นต้องมีคุณสมบัติ 4 ประการ

ประกอบด้วย เป็นผู้มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการ ได้แก่ มีความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปรับปรุงจัดการเรื่องการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของตน การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความสามารถในการแก้ปัญหา รู้จักวิธีการเรียนรู้ เพื่อที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมีระดับความรู้ความสามารถในการสื่อสาร เทคโนโลยี และตัวเลขที่เหมาะสม มีแรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยา สำเร็จผล (2547, น.183,263) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกำหนดองค์ประกอบในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาให้มีคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน การจัดการเรียนการสอน ผู้บริหาร นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ การจัดหลักสูตร การสนับสนุนและให้บริการ การเรียนรู้แก่ผู้เรียนผู้สอน บุคลากรสนับสนุน พบว่า ในจำนวนองค์ประกอบทั้งหมด ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยน้ำหนักความสำคัญสูงที่สุดและจากการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สรุปได้ว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน โดยในแต่ละด้านประกอบด้วยตัวบ่งชี้ เรียงลำดับตามขนาดความสัมพันธ์จากมากไปน้อย ดังนี้ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ การใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายในทุกรูปแบบการเรียนรู้ การใช้และแปลความหมายข้อมูลที่ได้ การใช้เครื่องมือการเรียนรู้ ทักษะและความสามารถที่เอื้อในการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ทักษะการคิด ทักษะพื้นฐาน การอ่าน เขียน และการคำนวณทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เจตคติต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ รู้จักคุณค่าของการเรียนรู้ เข้าใจความจำเป็นของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความสุขสนุกสนานในการเรียนรู้ องค์ประกอบคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ได้แก่ มุ่งมั่นและพยายามที่จะนำตัวเองสู่การเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นว่าตนสามารถเรียนรู้ได้ มีแรงจูงใจอย่างสูงในการเรียนรู้ มีพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องหลังจากจบการศึกษา รักการอ่าน การค้นคว้าใช้ข้อมูลหลายด้านในการตัดสินใจ มีเป้าหมายในชีวิต มีผลการพัฒนาตนและการงานอย่างต่อเนื่อง เชื่อมั่นว่าการเรียนรู้เรียนได้จากทุกแหล่ง มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียนมีความคิดและจิตใจเปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่าผู้ที่มีลักษณะเรียนรู้ตลอดชีวิตควรประกอบด้วยลักษณะในด้านต่าง ๆ ดังนี้ด้านการเรียนรู้ ต้องเป็นผู้ที่รักการแสวงหาความรู้ รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับใช้ในการแสวงหาความรู้ เช่น ทักษะในการใช้เทคโนโลยี ทักษะในด้านภาษาต่างประเทศ และทักษะในด้านการอ่านและทำความเข้าใจกับข้อมูลที่นำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งข้อมูลด้านสถิติ และแผนภูมิต่างๆ ด้านการคิด ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รักความก้าวหน้า มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามหลักการเหตุผล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และตัดสินใจบนพื้นฐานคุณธรรม ด้านการบริหารจัดการ ต้องมีทักษะใน

การกำหนดจุดมุ่งหมายในชีวิตการวางแผน การประเมินตนเอง และการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง และพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น อยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ ควรมีความสามารถในการบริหารเวลา การมีวินัยในตนเอง อดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ และรู้จักปรับประยุกต์สิ่งที่เรียนรู้ให้เหมาะสมตามสภาพเหตุการณ์จริง

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษาด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ จากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสมิธและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134) ; เมอร์ฟี ทอลลีและวิลมุต (Murphy, Tolley, & Wilmut, 2001, p.1) ; สุมาลี สังข์ศรี (2544, น. 204-245) ; นิตยา สำเร็จผล (2547, น.183,263) ผู้วิจัยจึงสรุปว่า ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาควรมีพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่มีมาตรการในการระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้ จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น

บริบทของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ

การประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ในมาตรา 14 บัญญัติให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน กศน.” ซึ่งเดิมคือ กรมการศึกษานอกโรงเรียน(กศน.) จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2522 มีรากฐานที่มั่นคงมาจาก “การศึกษาผู้ใหญ่” ที่เริ่มต้นตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษของปี 2473 เป็นต้นมา(กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544, น.1) ถึงแม้กรมการศึกษานอกโรงเรียนจะปรับเปลี่ยนมาเป็นสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนเมื่อปี พ.ศ. 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.1) และปัจจุบันปรับเปลี่ยนมาเป็นสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แต่หลักการสำคัญของการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) ได้ยึดหลักการสำคัญ 5 ประการ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2546, น.3-4) ดังนี้

1. หลักความเสมอภาคทางการศึกษา ในการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้การศึกษา

นอกโรงเรียนต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ หากแต่สร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน

2. หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง การจัดการศึกษานอกโรงเรียนต้องจัดการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดเวลา เรียนด้วยตนเอง พึ่งพาตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. หลักการบูรณาการการเรียนรู้กับวิถีชีวิต อยู่บนพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับสภาพปัญหา วิถีชีวิต สภาพแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่นของผู้เรียน เป็นลักษณะของการบูรณาการโดยบูรณาการสาระต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้และบูรณาการวิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม

4. หลักความสอดคล้องกับปัญหาความต้องการและความถนัดของผู้เรียน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักความต้องการของตนเอง สามารถจัดการศึกษาให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยให้ผู้เรียนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ วิธีการเรียน และการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองซึ่งเป็นกระบวนการศึกษานอกโรงเรียนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. หลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มผู้เรียนนับว่าสำคัญ เป็นการส่งเสริมและการสร้างกัลยาณมิตรในกลุ่มผู้เรียน ก่อให้เกิดความร่วมมือ ความผูกพัน เอื้ออาทร การช่วยเหลือกันและกัน ปลูกฝังวินัยในตนเองและฝึกความรับผิดชอบ

นอกจากนี้ สำนักงาน กศน. ยังมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่สำคัญ คือเป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินงานส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดทำข้อเสนอแนะ นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนและมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานให้บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และองค์กรอื่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 9-10)

อำนาจหน้าที่ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (Office of The Non-Formal Education Commission) เป็นหน่วยงาน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีภารกิจเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. จัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย แผน และหลักสูตร การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยรวมทั้งประสานความร่วมมือและความช่วยเหลือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

2. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน ระดมทรัพยากร พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ และพัฒนาบุคลากรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และเครือข่าย รวมทั้งกำกับ ดูแลติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

4. ส่งเสริม ผลิต พัฒนา เผยแพร่การเรียนรู้ และให้บริการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งบริหารจัดการสถานีวิทยศึกษา และสถานีวิทย์โทรทัศน์เพื่อการศึกษา

5. ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการการส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

6. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ภารกิจในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการเสนอโอกาสและทางเลือกเพื่อการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองให้แก่ประชาชนทั่วไป ให้ได้รับการศึกษาและข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและทันสมัย เพื่อให้ประชาชนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จากแหล่งต่าง ๆ โดยมีโครงการ และกิจกรรมการศึกษตามอัธยาศัย ดังนี้

1. ห้องสมุดประชาชน เป็นแหล่งความรู้ของชุมชนที่ให้บริการการศึกษตามอัธยาศัยแก่ประชาชนในพื้นที่ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ในรูปของสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนศึกษา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อทดลอง สื่อสาริต และสื่ออื่นๆ

2. ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี เป็นห้องสมุดประชาชนตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงเล็งเห็นความสำคัญของห้องสมุดประชาชน ในอันที่จะตอบสนองความต้องการด้านการอ่าน การศึกษาของประชาชน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนา ประเทศชาติ เพื่อสนองพระราชปณิธาน และร่วมเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสพระชนมพรรษา ครบ 3 รอบ ในปี พ.ศ. 2534 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ดำเนินการโครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน เฉลิมราชกุมารี ซึ่งได้ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน

3. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารสำหรับหมู่บ้าน ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนอ่านหนังสือในยามว่าง เพื่อ

ส่งเสริมการอ่านและป้องกันการลืมนั่งสือ โดยมีคณะกรรมการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านทำหน้าที่ดูแลรักษา และพัฒนาสถานที่ การพิจารณาคัดเลือกหนังสือพิมพ์ รับและเก็บรักษาหนังสือพิมพ์ ซึ่งภาครัฐบาลจัดงบประมาณสนับสนุนเป็นค่าหนังสือพิมพ์รายวัน แห่งละ 2 ฉบับ

4. เรือห้องสมุดศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ เป็นแหล่งความรู้ที่สามารถให้บริการเชิงรุก เข้าถึงตัวผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการกับเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ริมน้ำ โดยการบริการสื่อต่างๆ เช่นหนังสือ คอมพิวเตอร์ ของเล่นเด็ก และนิทรรศการ เป็นต้น

5. วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา เป็นการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในรูปแบบของ แหล่งความรู้วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาสำหรับประชาชน ปัจจุบันมีศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา เอกมัย, รังสิต และศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาจังหวัด 12 แห่ง เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรม เช่น การจัดค่ายวิทยาศาสตร์ การจัดนิทรรศการ การฝึกอบรม การสอนวิทยาศาสตร์ ท้องฟ้าจำลอง การให้บริการสื่อประสม นิทรรศการเคลื่อนที่ในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

6. การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นการนำเทคโนโลยีการสื่อสาร โทรคมนาคมที่ทันสมัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา โดยใช้สื่อประสม เช่น รายการ โทรทัศน์ สื่อพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงในคุณภาพ และมาตรฐานเดียวกัน การดำเนินโครงการดังกล่าว ออกอากาศทางรายการ โทรทัศน์เพื่อการศึกษา สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (ETV)

7. วิทยุเพื่อการศึกษา เป็นบริการทางการศึกษาตามอัธยาศัยอีกรูปแบบหนึ่งผ่านทาง รายการวิทยุเพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ รวมถึงให้ความรู้ต่างๆที่สามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิต โดยผลิตรายการที่ครอบคลุมเนื้อหา ความรู้ด้านการศึกษาสุขภาพอนามัย ครอบครัว อาชีพ กฎหมาย คนตรีไทย คนตรีสากล ธรรมะ การสรุปข่าว เป็นต้น โดยออกอากาศทางสถานีวิทยุศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

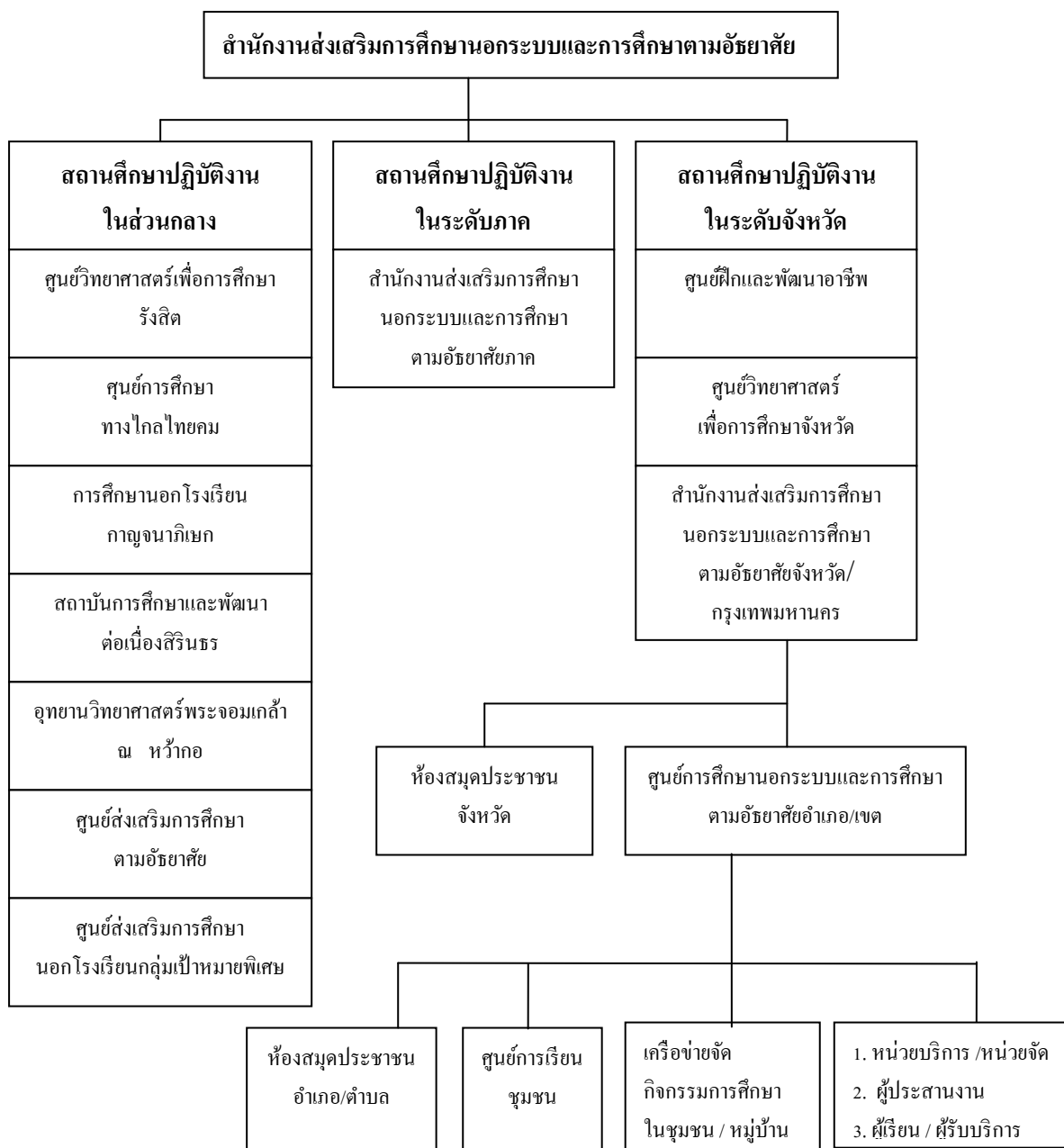
8. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นสถานที่เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด และแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน อีกทั้งยังเป็น แหล่งบริการชุมชนในการ จัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิต การเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยและการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

9. กิจกรรมและโครงการการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร โดยจัดกิจกรรมและโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

เพื่อส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และ การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้ และ กระบวนการ เรียนรู้ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เพื่อการพัฒนาทักษะพื้นฐานของบุคคล การประกอบ อาชีพ และทักษะ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม พึ่งพาตนเองได้ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ตามศักยภาพ

นอกจากนี้ยังได้มีการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้สนใจเรียนรู้ได้ สะดวกยิ่งขึ้น เช่น ปรับปรุงห้องสมุดประชาชนให้ทันสมัยในรูปแบบของ Electronic library เพื่อจะขยายการให้บริการเชื่อมต่อกับแหล่งความรู้อื่นๆ ด้วยระบบอินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมโยง ความรู้ได้ทั่วโลก รวมทั้งจะมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในระดับหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมให้เกิด สังคม แห่งการเรียนรู้ ให้ประชาชนมีโอกาสได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีโครงสร้างการบริหาร และสถานศึกษาในสังกัด ตามประกาศจัดตั้งของกระทรวงศึกษาธิการ มีจำนวนทั้งสิ้น 1.007 แห่ง ดังนี้ โครงสร้างการบริหารของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมี สถานศึกษาในสังกัดที่มีหน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในระดับต่างๆ แตกต่างกัน จำแนกออกได้เป็น 4 ระดับตามภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงโครงสร้างการบริหารและเครือข่ายสำนักงานการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1. สถานศึกษาปฏิบัติงานในส่วนกลางที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษารังสิต ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนกาญจนาภิเษก (วิทยาลัยในวัง) สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร อุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ศูนย์ส่งเสริมการศึกษตามอัธยาศัย และศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ รวมทั้งสิ้น 7 แห่ง

2. สถานศึกษาปฏิบัติงานในระดับภาค ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาค จำนวน 5 แห่ง

3. สถานศึกษาปฏิบัติงานในระดับจังหวัด ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด 75 แห่ง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานครจำนวน 4 แห่ง ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพ จำนวน 9 แห่ง ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาจังหวัด จำนวน 12 แห่ง รวมทั้งสิ้น 100 แห่ง

4. สถานศึกษาปฏิบัติงานในระดับอำเภอ ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอและกิ่งอำเภอ จำนวน 855 แห่ง และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต จำนวน 40 แห่ง รวมทั้งสิ้น 895 แห่ง

สถานศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนระดับจังหวัดมีบทบาทหน้าที่โดยสรุป ดังต่อไปนี้

1. ศูนย์ฝึก และพัฒนาอาชีพ ได้แก่ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน ศูนย์ฝึกวิชาชีพจังหวัดกาญจนบุรี (สามสงฆ์ทรงพระคุณ) และศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการด้านอาชีพแก่ประชาชน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

2. ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาจังหวัด มีหน้าที่ และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

3. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดและสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานครมีหน้าที่ และความรับผิดชอบ คือ จัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ หรือ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตในพื้นที่รับผิดชอบ สนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่าย และการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานแหล่งการเรียนรู้ ในระดับจังหวัด ปัจจุบันมีแหล่งความรู้ต่างๆ ในความรับผิดชอบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน

จังหวัด จำนวน 72 แห่ง ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี จำนวน 68 แห่ง หอสมุดศรีชมังคลาภิเษกพระราชวังไกลกังวลหัวหิน จำนวน 1 แห่ง

สถานศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/กิ่งอำเภอ และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโรงเรียนเขต มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานแหล่งการเรียนรู้ในพื้นที่รับผิดชอบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ห้องสมุดประชาชนตำบล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายจัดกิจกรรมการศึกษาในชุมชน และหมู่บ้าน หน่วยบริการ หน่วยจัดการศึกษา ผู้ประสานงานจัดการศึกษา ตลอดจนกิจกรรมบริการต่างๆ แก่ผู้เรียน และผู้รับบริการโดยการใช้ทรัพยากรในชุมชน และท้องถิ่นที่หลากหลายในรูปแบบของเครือข่ายจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ปัจจุบันสถานศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับอำเภอมีแหล่งความรู้ต่าง ๆ ในความรับผิดชอบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนอำเภอ จำนวน 635 แห่ง ห้องสมุดประชาชนตำบล จำนวน 22 แห่ง ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จำนวน 35,543 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่มีขอบข่ายบริการกว้างขวางครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ มีกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบสำหรับให้บริการแก่ประชาชนให้มีโอกาสรับการศึกษา เพื่อการพัฒนาตนเองตามสภาพความพร้อมได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ปัญหาในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบไปด้วย ปัญหาด้านนโยบายของรัฐ ปัญหาด้านเครือข่ายการเรียนรู้ ปัญหาด้านแหล่งการเรียนรู้ และปัญหาด้านสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อ ดังต่อไปนี้

ปัญหาด้านนโยบายของรัฐในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยมีปัญหาในประเด็นความชัดเจนในแผนการปฏิบัติ และการขาดเอกภาพเชิงนโยบาย ดังนี้

1. ขาดความชัดเจนในแผนการปฏิบัติ ปัจจุบันการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของไทย ที่เป็นอยู่ยังไม่มีกำหนดแนวทางที่ชัดเจนเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นยังเป็นลักษณะของการเรียนรู้ไปตามสภาพที่เป็นอยู่ (สุมาลี สังข์ศรี, 2544, น.118-119) ทั้งนี้เพราะความไม่เข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยทำให้การจัดบริการและโอกาสในการเข้าถึงบริการมีไม่มากเท่าที่ควร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, น.53) ซึ่งคณะทำงานด้านการปฏิรูปการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ได้สรุปสภาพการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ว่าไม่มีการวางแผนในการให้บริการทั้งด้านปริมาณ คือ การจัดให้แก่บุคคลทุกกลุ่มอายุ และทุกพื้นที่ และด้านคุณภาพ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะพัฒนาบุคคลให้เหมาะสมกับช่วงอายุนั้นๆ ให้มี

ความสามารถในการประกอบอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (สนง.เลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, น.51)

2. การขาดเอกภาพเชิงนโยบาย ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจว่าการศึกษาก็คือการไปโรงเรียน เมื่อเรียนจบจากโรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยแล้วก็คือจบการศึกษา (สกศ, 2545ข, น. 46) ขณะที่หน่วยงานผู้จัดการศึกษาก็ยังมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ชัดเจน ไม่เห็นภาพรวมของระบบการศึกษา หน่วยงานผู้จัดการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งจัดการศึกษาตามเป้าหมายเฉพาะของหน่วยงาน (สุมาลี สังข์ศรี, 2544, น.72) ขาดการประสานงาน ขาดการวางแผนจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ จึงทำให้เครือข่าย และระบบการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544, น. 10-11) นำไปสู่ความล้มเหลวในการประสานงานทั้งด้านนโยบาย และกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม เกิดความล้มเหลว ตั้งแต่จากระดับกระทรวง จนถึงระดับท้องถิ่น

3. การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547, น.53-54) กล่าวถึง การกระจายอำนาจว่า การจัดการศึกษาส่วนใหญ่ยังจัด และควบคุมโดยรัฐ ภาครัฐเองก็ไม่ไว้วางใจให้ส่วนอื่นๆ ของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมให้บริการ ขณะที่การปฏิรูปการศึกษาให้ความสำคัญกับเรื่องของโครงสร้าง หน่วยงาน รูปแบบ และกลไกมากกว่าเรื่องเนื้อหา และวิธีการจัดการศึกษา และการที่มองค่าสถิติปัญหาของผู้เชี่ยวชาญภายนอกสูงเกินไป แต่กลับมองสถิติปัญหาของคนชนบท และบทบาทพื้นฐานที่เขาคงจะพัฒนาชีวิตของเขาเองต่ำเกินไป เป็นผลให้การถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาตามแผนกระจายอำนาจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่สามารถดำเนินการได้ อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, น. ๖)

ยุทธศาสตร์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

การก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 (ค.ศ.2015) ของประเทศไทย นับเป็นก้าวสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สังคมไทยกำลังตื่นตัวอย่างมาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนต่างหันมาพัฒนาศักยภาพและดำเนินกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน(ASEAN Community -AC)อันประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Community –APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community –AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio –Cultural Community –ASCC)กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานกศน.) เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่ได้มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนเช่นเดียวกัน โดยกระทรวงศึกษาธิการ

ได้จัดทำแผน 5 ปี ด้านการศึกษาของอาเซียน (พ.ศ.2554-2558) ขึ้นเพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาในอาเซียน และระหว่างประเทศอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาอื่นๆ ของอาเซียน โดยแผนปฏิบัติการ 5 ปี ด้านการศึกษาของอาเซียนสามารถจำแนกประเด็นยุทธศาสตร์ได้ดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียน

ยุทธศาสตร์ ที่ 2 ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 2.1 เสริมสร้างโอกาสในการได้รับการศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2.2 การเพิ่มคุณภาพการศึกษา

ยุทธศาสตร์ ที่ 3 การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนและการจัดการศึกษาให้มีความเป็นสากล สำนักงาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้นำแผนปฏิบัติการ 5 ปี ด้านการศึกษาของอาเซียน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีมติคณะรัฐมนตรีด้านอาเซียนและนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนมาเป็นกรอบการจัดทำยุทธศาสตร์ของสำนักงาน กศน.

วิสัยทัศน์

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกลไกที่มีศักยภาพในการเตรียมคนเพื่อร่วมนำประเทศไทยไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2558

พันธกิจ

1. เสริมสร้างให้เกิดความตระหนัก เกี่ยวกับการเป็นประชาคมอาเซียนของประเทศไทยให้เกิดขึ้นกับประชาชน
2. จัดและส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอันนำไปสู่การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาศักยภาพในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชน
3. สร้างภาคีเครือข่ายทั้งในและระหว่างประเทศ โดยเชื่อมโยงการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อรองรับความต้องการด้านการศึกษาและการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชนระหว่างประเทศสมาชิกในกลุ่มประชาคมอาเซียน
4. พัฒนาระบบการบริหารจัดการ การดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้สามารถรองรับนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อประชาคมอาเซียนของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์

ประชาชนไทย โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายนอกระบบโรงเรียนมีความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ.2558 มีความรู้ และทักษะด้านภาษาอังกฤษ ภาษาและวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนรวมทั้งมีความรู้ ความสามารถและทักษะในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย เพื่อมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของประชาคมอาเซียน ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับประเทศอื่นได้อย่างมีความสุข

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับอาเซียน

มาตรการ/แนวทาง

1. พัฒนาหลักสูตรและสื่อด้านอาเซียนศึกษา
2. เผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารและเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย
3. พัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานทุกระดับให้มีความรู้ ด้านอาเซียนศึกษา
4. จัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนศึกษา
5. จัดทำฐานข้อมูลอาเซียนที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดและส่งเสริมการศึกษา

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนงาน/โครงการ

1. แผนพัฒนาหลักสูตร และสื่ออาเซียน ประกอบด้วยโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการผลิตและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โครงการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและภาษาของกลุ่มประเทศอาเซียน โครงการจัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษาสำหรับเยาวชนประชาชนวัยแรงงาน และประชาชนนอกระบบโรงเรียน โครงการแลกเปลี่ยนสื่อภาษาอาเซียน ฯลฯ

2. แผนสร้างความตระหนักด้านอาเซียน ประกอบด้วย โครงการต่างๆ เช่น โครงการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักด้านอาเซียนศึกษา โครงการความรู้ ด้านอาเซียนสู่ประชาชน (มีการจัด event การอบรมและมหกรรมอาเซียน เป็นต้น โครงการมหกรรมอาเซียน (8 สิงหาคม) โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งศูนย์อาเซียนศึกษา (จัดนิทรรศการกิจกรรมวัฒนธรรมอาเซียน ให้บริการสื่อ ICT บริการสืบค้นข้อมูลและจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน เป็นต้น) โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุมอาเซียนศึกษาสู่ตำบล โครงการจัดการศึกษาและกิจกรรมส่งเสริมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ฯลฯ

3. แผนพัฒนาฐานข้อมูล เช่น โครงการจัดทำฐานข้อมูล ASEAN Online ฯลฯ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 2.1 การเสริมสร้างโอกาสในการได้รับการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

มาตรการ/แนวทาง

1. พัฒนาหลักสูตร สื่อ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย
2. จัดการศึกษาตลอดชีวิตในรูปแบบที่หลากหลายให้ครอบคลุมและเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ ของประชาชนกลุ่มเป้าหมายบนหลักความเสมอภาค/ความเป็นธรรม
3. ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ หนังสือ โดยมีสาระการเรียนรู้ เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียน
4. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีศักยภาพ เพื่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน

แผนงาน/โครงการ

1. แผนพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิตสู่ประชาคมอาเซียนประกอบด้วย โครงการต่างๆ เช่น โครงการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โครงการพัฒนาสื่อประกอบหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โครงการพัฒนาหลักสูตรภาษาอาเซียนเพื่อการสื่อสาร โครงการพัฒนาสื่อประกอบหลักสูตรภาษาอาเซียนเพื่อการสื่อสาร โครงการพัฒนาการจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้ สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย (Ethnic Minority Groups) ในภูมิภาคอาเซียนในประเทศไทย ฯลฯ
2. แผนพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต เช่น โครงการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์ เทียบระดับการศึกษานอกระบบในอาเซียน
3. แผนส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ หนังสือ เช่น โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ หนังสือในอาเซียน
4. แผนการสร้างสังคมการเรียนรู้ อาเซียน ประกอบด้วยโครงการต่างๆ เช่น โครงการส่งเสริมสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนในอาเซียนโครงการจัดตั้ง ึ่งศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนระดับหมู่บ้าน โครงการนำร่องจัดตั้ง Buffer CLC และSister CLC สู่อาเซียน (เพื่อเป็นคู่พัฒนาในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต โดย Buffer CLCจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และมีศูนย์อาเซียนศึกษา เน้นการเรียนการสอนภาษาอาเซียน 1 ภาษา (คือภาษาของประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดกับที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เช่น ลาว พม่า กัมพูชา และมาเลเซีย) และเทคโนโลยี ในขณะที่ Sister CLCจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และมีศูนย์อาเซียนศึกษา เน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และภาษาอาเซียนอีก 1 ภาษา (คือภาษาประเทศสมาชิกอาเซียนอีก 9 ประเทศ คือ เวียดนาม ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน ลาว พม่า กัมพูชา และ

มาเลเซีย) โครงการจัดทำมาตรฐานด้านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามมาตรฐานประชาคมอาเซียน
โครงการสัมมนานานาชาติ ด้านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนร่วมกับสาธารณรัฐอินโดนีเซียฯลฯ

ยุทธศาสตร์ที่ 2.2 การเพิ่มคุณภาพการศึกษาตลอดชีวิต

มาตรการ/แนวทาง

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ในประชาคมอาเซียน
2. ส่งเสริมให้มีการประกันคุณภาพและพัฒนามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ที่ยอมรับร่วมกันของกลุ่มประเทศอาเซียน
3. ส่งเสริมให้มีการจัดทำมาตรฐานและเกณฑ์การประเมินการศึกษาตลอดชีวิตตามมาตรฐานประชาคมอาเซียน
4. เพิ่มศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับการเป็นประชาคมอาเซียน
5. พัฒนาสาระการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาคมอาเซียน
6. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีการสื่อสาร เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

แผนงาน/โครงการ

1. แผนงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศประกอบด้วยโครงการต่างๆ เช่น โครงการจัดตั้งศูนย์ภาษาอังกฤษและศูนย์ภาษาอาเซียน โครงการคลังสื่อภาษาอังกฤษและสื่อภาษาอาเซียน ฯลฯ
2. แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยโครงการต่างๆ เช่น โครงการวิจัยด้านการรู้หนังสือร่วมกับกลุ่มประเทศอาเซียน โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการนำร่องหมู่บ้านเรียนรู้ ตลอดชีวิตสู่อาเซียน โครงการประชุมวิชาการนานาชาติด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยฯลฯ
3. แผนจัดทำเกณฑ์มาตรฐานอาเซียนด้านการศึกษานอกระบบ เช่น โครงการจัดทำมาตรฐานและเกณฑ์การประเมินการศึกษานอกระบบในอาเซียน
4. แผนพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะด้านอาเซียน
5. แผนพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เช่น โครงการประกวดนวัตกรรมจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

ปัญหาด้านเครือข่ายการเรียนรู้ มีปัญหาในประเด็น การมีส่วนร่วม และการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

1. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, น.ง) กล่าวว่าสังคมยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ คนส่วน

ใหญ่ยังมีความเข้าใจว่าการศึกษาก่อตั้งที่โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น เพราะฉะนั้น การให้การศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนและสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชนและเอกชนในมิติต่างๆ ยังไม่เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี (2544, น.124) ที่กล่าวว่า หน่วยงาน องค์กรเอกชน สถานประกอบการ องค์กรท้องถิ่นมีศักยภาพ ในระดับหนึ่งที่จะช่วยจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ยังไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนเท่าที่ควร เช่น ในเรื่องการสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ การให้แนวทางในการจัดกิจกรรม การให้ได้รับทราบบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นต้น ซึ่ง กรมการศึกษา นอกโรงเรียน (2545, น.10-11) เห็นว่ากฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ คำสั่ง ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และไม่เอื้ออำนวยต่อการจูงใจให้มีผู้ร่วมจัดการศึกษา เท่าที่ควร และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

2. ปัญหาด้านการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน หน่วยงานหลายกระทรวงเป็นผู้จัด เกิดความซ้ำซ้อนกันในการปฏิบัติในพื้นที่ ขาดความช่วยเหลือ ร่วมมือ และประสานกันในระดับ ปฏิบัติ ความร่วมมือประสานงานระหว่างสถานศึกษา หน่วยงาน ชุมชน และท้องถิ่นในเรื่องการใช้ทรัพยากรร่วมกันยังไม่ดีพอ อีกทั้งยังขาดปัจจัยสนับสนุนทั้งเรื่องเงิน คน การบริหารจัดการ และวัสดุอุปกรณ์ (ธัชชนก เกาบัว, 2543, น. 84) ซึ่งสอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี (2544, น. 74) ที่ให้ความเห็นว่าหน่วยงานผู้จัดการศึกษามีการใช้ทรัพยากรร่วมกันน้อยเท่าที่เป็นอยู่ปัจจุบันถ้ามีการใช้ทรัพยากรร่วมกันจะทำให้สามารถขยายบริการการศึกษาสู่กลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น

ปัญหาด้านแหล่งการเรียนรู้ มีปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาด้านการมีส่วนร่วม จำนวนและความหลากหลาย การจัดระบบแหล่งการเรียนรู้และการบริการและการใช้ประโยชน์จาก แหล่งการเรียนรู้ ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วม แหล่งการเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังจัดบริการในเชิงตั้งรับ ขาดการประสานงานกับชุมชน องค์กร และหน่วยงานในระดับพื้นที่ คณะกรรมการในระดับชุมชน ยังไม่มีบทบาทในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เท่าที่ควร นอกจากนั้นยังขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา และการจัดบริการไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2545, น. 22) ตลอดจน ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบในการส่งเสริมสนับสนุนการดำรงอยู่ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, น.50)

2. ด้านจำนวน และความหลากหลายของแหล่งการเรียนรู้ ในปัจจุบันการกระจายตัวของ แหล่งการเรียนรู้ยังมีจำนวนจำกัดไม่สามารถตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของบุคคลได้อย่าง เต็มที่ นอกจากนี้ยังขาดความหลากหลายของรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ซึ่งยังไม่มีหน่วยงานใด

ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นเอกภาพเชิงนโยบาย เพราะปัจจุบันต่างหน่วยต่างจัดตามความสามารถของตน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2545, น. 10-11)

3. ด้านการจัดระบบแหล่งการเรียนรู้ และการบริการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547, น. ค-ง) อธิบายว่า ยังมีประชากรจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้ เพราะยังขาดการจัดการความรู้ และการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังให้ทั่วถึง อันเนื่องมาจากปัญหาความไม่เชื่อมโยงของระบบการศึกษา และความตระหนัก ตลอดจนเจตคติที่ต้องเกี่ยวกับการศึกษาและการเรียนรู้ สำหรับปัญหาในเรื่องของระบบการให้บริการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547, น.50) เห็นว่าการจัดหมวดหมู่แหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นของรัฐ และของชุมชนยังขาดการประสานงานระหว่างกัน แหล่งเรียนรู้ของรัฐบางแห่ง เช่น ห้องสมุดในโรงเรียน ห้องสมุดในสถาบันการศึกษาไม่เปิดกว้างให้คนทั่วไป เข้าไปใช้บริการได้อย่างสะดวก เป็นต้น

4. ด้านการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ ถึงแม้ว่าแหล่งการเรียนรู้จะมีบทบาทสำคัญเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งหลายหน่วยงานการดำเนินการส่งเสริม จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้โดยมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ที่หลากหลายในแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการจัดตั้ง และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพิ่มขึ้น แต่ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้เหล่านั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2545, น. 59)

ปัญหาด้านสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อศึกษามีปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดสรรคลื่นความถี่ฯ หลักสูตร และเนื้อหาของสื่อเพื่อการศึกษา บุคลากร และการลงทุน ดังนี้

1. การพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ยังมีข้อจำกัดเนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานรวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์ ยังมีการกระจายตัวน้อย ทำให้ผู้เรียนอีกจำนวนมากไม่สามารถใช้บริการเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2545, น.124)ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2543, น.13) ที่กล่าวว่ากิจการด้านโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศส่วนใหญ่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อ การให้ข่าวสารข้อมูลมากกว่าการพัฒนาการเรียนรู้ของคน การพัฒนาเครือข่ายมีลักษณะต่างคนต่างทำ ทำให้เกิดความสิ้นเปลืองและใช้งานไม่คุ้มค่าการลงทุน

2. ด้านการจัดสรรคลื่นความถี่ เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาดำเนินการตามอรรถาธิบายตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2545, น. 124)

3. ด้านหลักสูตร และเนื้อหาของสื่อเพื่อการศึกษา ในประเด็นปัญหานี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, (2543, น.13) ยังได้ระบุไว้ว่า หลักสูตรการศึกษาให้ความสำคัญกับพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ และภาษาอังกฤษน้อย การผลิตและพัฒนาสื่อเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพยังมีน้อยและกระจายไม่กว้างขวาง สอดคล้องกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2545, น.22) ที่กล่าวว่าในปัจจุบันสื่อต่างๆมีน้อยและไม่ทันสมัยไม่สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันการจัดระบบการค้นหาค้นหาสื่อความรู้ยังไม่ทันสมัย ไม่สนองความต้องการของประชาชน อีกทั้งยังขาดเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการจัดบริการสื่อ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2545, น.22)

4. ด้านบุคลากร ซึ่งรัชชนก เกาบัว (2543, น.84) กล่าวถึงปัญหาด้านบุคลากรทางเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาว่า บุคลากรยังขาดความรู้ ความสามารถ ขาดทักษะด้านเทคโนโลยี สอดคล้องกับ (สทศ, 2543, น.13) ที่เห็นว่าการผลิตบุคลากรด้านนี้มีได้เน้นการเป็นผู้ผลิตขาดแคลนช่างเทคนิคและบัณฑิตในสาขานี้ทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ การสร้างผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิด้านนี้ยังมีน้อย นอกจากนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2545, น.10-11) ยังให้ความเห็นว่าบุคลากรทางเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษายังไม่กระจายตัวครอบคลุมทุกพื้นที่

5. ด้านการลงทุน การลงทุนของรัฐส่วนใหญ่เน้นการวางระบบ และสร้างฮาร์ดแวร์ แต่มีการเตรียมด้านซอฟต์แวร์และบุคลากรน้อยมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2543, น.13)ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2545, น.10-11) เห็นว่า ปัญหาในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เกิดจากข้อจำกัดในด้านงบประมาณ และการลงทุน สื่อเทคโนโลยี และอุปกรณ์ทางการศึกษาที่ต้องใช้ การลงทุนสูง การจัดระบบกระจายสื่อมีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการจัดหา ซึ่งเป็นเหตุให้ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพของสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้อย่างเต็มที่

ผลจากการจัดการศึกษาตามอรรถศาสตร์ที่ผ่านมา จากปัญหาด้านนโยบายของรัฐ การบริหาร และจัดการศึกษาตามอรรถศาสตร์ในรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ยังไม่สามารถทำได้เท่าที่ควรส่งผลให้การให้บริการยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากร และการศึกษาตามอรรถศาสตร์ที่มีอยู่ ยังไม่เอื้อให้บุคคลได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

เพื่อให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีความชัดเจนและเหมาะสมที่จะใช้ในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของรูปแบบ และประเภทของรูปแบบ ดังต่อไปนี้

รูปแบบ (Model) เป็นคำที่ใช้สื่อความหมายหลายอย่าง แต่ในที่นี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดของพลสุข หิงคานนท์ (2540, น.50); อุทุมพร จามรมาน (2541, น.4); นงลักษณ์ เรือนทอง (2550, น.77) ที่สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบเป็นสิ่งที่แสดงถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ทางความคิดขององค์ประกอบ หรือตัวแปรต่าง ๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา สามารถสื่อสารให้เข้าใจได้ง่าย นำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ นำเสนอ ในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด แผนภูมิ หรือแผนผังต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับกู๊ด (Good, 1973, p.79) ที่อธิบายเกี่ยวกับความหมายของรูปแบบ(Model) ว่าเป็นชุดของปัจจัย หรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นองค์ประกอบที่สามารถรวมตัวกันและเขียนเป็นหลักการ

จากความหมายดังกล่าวผู้วิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบ คือชุดของหลักสูตร วิธีการ เทคนิคและกลไกการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างมีเหตุผล โดยมีมุ่งบรรยายหรืออธิบายสิ่งที่ได้ศึกษาด้วยภาษา และใช้ข้อความอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น ในการจัดการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

นักวิชาการต่าง ๆ ได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้หลายลักษณะซึ่งแตกต่างกันไป ดังนี้ คีส์เวส (Keeves, 1988, p.561-565) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์โดยยึดแนวทางของ (Caplan and Tutsuoka) และพัฒนาการใช้รูปแบบการศึกษา 4 ประเภทคือ

1. รูปแบบเชิงเทียบเคียง (Analogue Model) เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปนัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียนซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเสมือนกับน้ำที่ไหลออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น จุดมุ่งหมายของรูปแบบก็เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงประชากรนักเรียนของโรงเรียน

2. รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ และใช้ข้อความในการอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น แต่จุดอ่อนของรูปแบบประเภทนี้คือขาดความชัดเจน

แน่นอน ทำให้ยากแก่การทดสอบรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามก็ได้มีการนำรูปแบบนี้มาใช้กับการศึกษามาก เช่น รูปแบบการจัดเรียนรู้ในโรงเรียน เป็นต้น

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์(Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปร โดยสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ในด้านพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะในการวัดและประเมินผลทางการศึกษา รูปแบบลักษณะนี้สามารถนำไปสู่การสร้างทฤษฎีเพราะสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานได้ รูปแบบทางคณิตศาสตร์นี้ส่วนมากพัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ

4. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่เริ่มมาจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)ในการศึกษาเกี่ยวกับพันธุศาสตร์ รูปแบบเชิงสาเหตุทำให้สามารถศึกษารูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ แนวคิดสำคัญของรูปแบบนี้ คือ ต้องสร้างขึ้นจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยที่มีมาแล้ว รูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการเส้นตรง แต่ละสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลระหว่างตัวแปร จากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาพการณ์ที่เป็นจริงเพื่อทดสอบรูปแบบ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 รูปแบบระบบเส้นเคี้ยว (Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุในทิศทางเดียว โดยไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ

4.2 รูปแบบระบบเส้นคู่ (Non-Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยมีทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวแปรตัวหนึ่ง อาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงเหตุและเชิงผลพร้อมกัน จึงมีทิศทางย้อนกลับได้

สำหรับสมิท และคนอื่นๆ (Smith, et.al., 1980, p.461)ได้จำแนกประเภทของรูปแบบออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบเชิงกายภาพ(Physical Model) ได้แก่

1.1รูปแบบคล้ายจริง(Iconic Model)มีลักษณะคล้ายของจริงเช่นเครื่องบินจำลองหุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น

1.2รูปแบบเหมือนจริง(Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนที่จะทำการทดลองจริง เครื่องบินจำลองที่บินได้ หรือเครื่องบินฝึก เป็นต้น แบบจำลองนี้ใกล้เคียงความจริงมากกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์(Symbolic Model) ได้แก่

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ(Qualitative Model) รูปแบบนี้พบมากที่สุดเป็นการใช้ข้อความปกติธรรมดาในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำพรรณนา ลักษณะงาน คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการและโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

จากการศึกษาประเภทของรูปแบบดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ยึดลักษณะในรูปแบบเชิงข้อความ(Semantic Model) หรือรูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือ รูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) เป็นตัวช่วยให้สามารถเข้าใจถึงรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิได้ดียิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สุมาลี สังข์ศรี (2543) ศึกษาเรื่อง การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 พบว่า ควรมีเนื้อหาที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียน คือ เนื้อหาพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ได้แก่ การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณเบื้องต้น ความรู้เกี่ยวกับตนเอง สิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นทักษะเบื้องต้น ความรู้และทักษะเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ หรือปรับปรุงอาชีพ ความรู้ข่าวสารทั่วไป เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีความรู้ทันเหตุการณ์ ได้ทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพและพัฒนาชุมชน ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการแสวงหาความรู้ เช่น ความรู้และทักษะทางด้านภาษา เพื่อที่จะสามารถแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รู้จักเลือกรับความรู้ กลั่นกรองเลือกสรรข้อมูลข่าวสารที่เป็นความรู้ และได้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า

สมคิด พรหมเมศรี (2544) ศึกษาเรื่อง การศึกษาตลอดชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิษฐ์ พบว่า ประชาชนมีความต้องการศึกษาด้าน สายสามัญตั้งองการระดับปริญญาตรี โดยการศึกษาด้วยตนเอง และการอบรมหลักสูตรระยะสั้น (1-7 วัน) ในคืนวันว่างต่าง ๆ (ไฟฟ้า วิทยุ โทรทัศน์) ด้านการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการด้านรายการโทรทัศน์ วิทยุ และอื่น ๆ คือ การศึกษาละคร และศึกษาด้วยตนเอง การเปรียบเทียบความต้องการการศึกษตลอดชีวิตของประชาชนพบว่าเพศชาย เพศหญิง และอายุระหว่าง 18-25 ปี, 26-40 ปี, 41-60 ปี และมากกว่า 60 ปี มีความต้องการการศึกษตลอดชีวิต

แตกต่างกัน ทั้งในด้านสายสามัญ และการศึกษาตามอัธยาศัย ทักษะคิดต่อการศึกษาดูชีวิตของประชาชน พบว่า 1) ส่วนใหญ่มีทัศนคติอยู่ในระดับดี

กฤติกา คูศิริรัตน์ (2545) ศึกษาเรื่อง การศึกษาดูชีวิตของสตรีในอำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย พบว่า มีทัศนคติที่เห็นดีในระดั้มากต่อการจัดการศึกษาดูชีวิตทั้ง 3 ด้านคือ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส ทัศนคติที่มีต่อการศึกษาดูชีวิตทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษายาสามัญ มีความดีของการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มากที่สุด โดยดีของการรูปแบบ การเรียนแบบเรียนทางไกล ดีของการศึกษาสายอาชีพ ดีของการหลักสูตรการจัดการวิชาชีพระยะสั้นไม่เกิน 30 ชั่วโมง และ ไม่เกิน 100 ชั่วโมง รูปแบบการเรียนดีของการแบบจัดฝึกอบรม สาขาวิชาที่ ดีของการมากที่สุด คือ อาหารและขนม และด้านการศึกษาดูชีวิตตามอัธยาศัย ดีของการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมากที่สุด

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ศึกษาเรื่อง ภาพและอนาคตคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยที่พึงประสงค์ สรุปได้ว่า “คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ในสองทศวรรษหน้า” นั้น ได้แก่ 1) มิติด้านร่างกาย คือ ผู้ที่มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรงมีการพัฒนาการในด้านร่างกายและสติปัญญาอายุขัยสมบูรณ์ตามเกณฑ์ในแต่ละช่วงวัย 2) มิติด้านจิตใจ คือ ผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจความรู้ลึกของผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลง และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว ได้เป็นอย่างดี 3) มิติด้านความรู้ คือ เป็นผู้ที่สามารถรู้ลึกในแก่นสาระของวิชา สามารถรู้รอบตัวในเชิง สหวิทยาการ และเป็นผู้ที่สามารถรู้ได้ไกลโดยสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตที่จะมาถึงได้ 4) มิติด้านทักษะความสามารถคือเป็นผู้ที่มีทักษะในการคิด ทักษะในการสื่อสาร ทักษะภาษาต่างประเทศ ทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางสังคม ทักษะการอาชีพ ทักษะทางสุนทรียะ และทักษะการจัดการที่ดี 5) มิติด้านลักษณะชีวิต คือ เป็นผู้ที่มีลักษณะชีวิตแห่งความขยันอดทน มุ่งเท ทำงานหนัก มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ ทำทุกอย่างอย่างดีที่สุด มีจิตสำนึกประชาธิปไตย เห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ความเป็นไทย มีจิตสำนึกต่อผู้อื่นและส่วนร่วม รวมทั้งมีลักษณะชีวิตแห่งความประหยัดอดออม

พงษ์ศักดิ์ ศรีวรกุล และคณะ (2547) ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้ปกครองนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า 1) ด้านหลักสูตรการเรียนรู้อ มีความต้องการหลักสูตรระยะสั้นเน้นด้านอาชีพ เนื้อหาสาระของหลักสูตรดี เป็นกลไกต้องการพัฒนาการเรียนรู้อ โดยการไปศึกษาดูงาน ปรึกษาผู้รู้ ผู้ชำนาญการ ผู้เชี่ยวชาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อเทคโนโลยีอย่างหลากหลาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์

แหล่งการเรียนรู้ชุมชน ต้องการพัฒนาระบบการเรียนรู้ในด้านเทคนิควิธีการเรียนรู้โดยใช้สื่อบุคคล และสื่อโทรทัศน์ มีความต้องการให้กำหนดอาชีพ กำหนดสถานที่ให้คำปรึกษาหรือจัดหาเครื่องมือปฏิบัติจริง และประเมินผลผลิตสร้างเครือข่ายการตลาดในและนอกชุมชน การประชาสัมพันธ์เป็นต้น ด้านการประเมินความรู้ส่วนมากต้องการประเมินจากการปฏิบัติจริง ทางด้านปริมาณและคุณภาพ

ปณิธาน วัฒนพานิชกิจ (2548) ศึกษาเรื่อง ความต้องการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ามีความต้องการเรียนรู้ตลอดชีวิตในด้าน การส่งเสริมสุขภาพอนามัยในระดับมากและต้องการคำแนะนำด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย โดยผ่านสื่อโทรทัศน์ ส่วน ความต้องการการเรียนรู้ในการเรียนรู้ในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมีความต้องการการเรียนรู้ในระดับปานกลาง พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารโดยผ่านสื่อประเภทโทรทัศน์มากที่สุด ส่วนปัญหาอุปสรรคที่ทำให้เขาไม่ไปถึงสื่อบางชนิดนั้น ด้วยเหตุผลว่าขาดการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลข่าวสารมีไม่มากพอหรือไม่ตรงกับความต้องการ

เดชา หวังมี(2550) ศึกษาเรื่อง ความต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชนบทกรณีศึกษาจังหวัดพังงา พบว่า ประชาชนในชนบทจังหวัดพังงามีความต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตระดับปานกลางถึงมาก โดยมีความต้องการในการเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัยและการใช้ชีวิตในครอบครัวสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการเป็นพลเมืองดี ด้านการมีชีวิตที่สมบูรณ์ ด้านอาชีพ และด้านการศึกษาสายสามัญตามลำดับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เจตคติต่อการศึกษา และลักษณะ การมีอนาคตของประชาชน มีความสัมพันธ์กับความต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ส่วนบทบาท ทางสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551) ศึกษาเรื่อง ผลการสำรวจพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของประชากรไทยในปี 2548 พบว่า อายุ เพศ ระดับการศึกษา สภาพการทำงาน และสถานภาพการสมรส เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการเจ็บป่วย เพศหญิงมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพในระดับสูงมากกว่าชายในเกือบทุกกลุ่มอายุ ผู้ที่เป็นโสดมีส่วนสำคัญของพฤติกรรมการดูแลสุขภาพในระดับสูงมากที่สุด รองลงมาคือผู้ที่กำลังสมรส การมีงานทำและสถานภาพ การทำงาน ผู้ที่ทำงาน และผู้ที่ไม่ได้ทำงาน พบว่ากว่า 1 ใน 3 ของผู้ที่ไม่ม้งานทำมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพในระดับสูง (ร้อยละ 39.0) ส่วนผู้ที่ทำงานมีสัดส่วนที่ต่ำกว่า (ร้อยละ 26.5) ผู้ที่ประกอบวิชาชีพด้านต่างๆ มีสัดส่วนของพฤติกรรมการดูแลสุขภาพในระดับสูงมากกว่าอาชีพอื่นๆ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้ศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการมุ่งพัฒนาให้คนไทยให้มีศักยภาพและทักษะพื้นฐานการพัฒนาคน คือ ด้านการศึกษาหาความรู้ คำนึง สุขภาพเพื่อความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และด้านเจตคติ เพื่อมองโลกในแง่ดีสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโดยรวมได้อย่างมีความสุข โดยมีเนื้อหา กิจกรรม รูปแบบการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ตอบสนองความต้องการอย่างหลากหลาย และเมื่อจำแนกทักษะพื้นฐานข้างต้นแล้ว สามารถประมวลความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาคุณสมบัติที่อยู่ภายในตัวตนของบุคคล ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญขึ้น การทำความเจริญนั้น ต้องถูกต้องตามหลักศีลธรรม โดยเน้นทางด้านการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้เกิดความสุขในการดำรงชีวิต พัฒนางาน ตามความสนใจ ใฝ่รู้ มีการพัฒนาหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาพัฒนางานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง และปรับตัวในสังคม ซึ่งการปรับพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้สามารถดำรงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้อย่างมีความสุขอย่างเป็นที่พอใจของตนเอง จากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการส่งเสริมของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ

มิถุนา อнуแสน (2545, น.159) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของครุสัจจกัถระทรวงศึษาธิการในจังหวัดนนทบุรี พบว่าการศึกษำขึ้นพื้นฐานขึ้นการเตรียมกิจกรรมการศึกษำขึ้นพื้นฐานด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนการศึกษำขึ้นพื้นฐานด้านการวัดและการประเมินการศึกษำขึ้นพื้นฐานการศึกษำชุมชนขึ้นการวัดเตรียมกิจกรรมการเรียน การสอนการศึกษำชุมชน ด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนการศึกษำชุมชน ด้านการวัดและประเมินการศึกษำชุมชน แหล่งการเรียนรู้ การหาแหล่งเรียน การจัดแหล่งเรียนรู้ และการวัดประเมินผลแหล่งเรียนรู้ มีความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อยู่ในระดับสามารถทำได้แต่ยังไม่ใช้ในขณะนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนเริ่มจะเข้าใจในการปฏิรูปการศึกษาจากการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานของรัฐด้านการศึกษา และเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินการสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดไว้แต่ครูผู้สอนยังมีความต้องการให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือด้านการจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และตลอดจนต้องการรับรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สุพัตนา ภูมิผักแว่น (2545, น.106-107) ได้ทำวิจัยเรื่องความคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่มีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาต่างก็มีภาระงานการจัดการศึกษาระบบโรงเรียนอย่างเต็มเวลา และยังไม่มีความประทับใจในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนี้เรื่องการศึกษาและการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 เป็นเรื่องใหม่ยังไม่มีสถานศึกษาใดดำเนินการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ

สวัสดิ์ ภูทอง (2546, น.72) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความต้องการด้านสุขภาพอนามัยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการศึกษา และพบว่าเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย ประสบการณ์ ความเชื่อ และวัฒนธรรมของชุมชน ปัญหาที่พบคือด้านผู้สอน หลักสูตร สื่อการสอนและปัญหาด้านผู้เรียน

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเพชรบุรี กรมการศึกษานอกโรงเรียนกระทรวงศึกษาธิการ (2546, น.58) ได้ศึกษาสภาพความพร้อมของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเพชรบุรี ของพบว่า สถานศึกษาโดยรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับน้อย ในการจัดองค์กรเพื่อการรองรับการดำเนินงานด้านการศึกษานอกระบบ เช่น การเตรียมการด้านบุคลากรการวางแผนการจัดการศึกษา การวางแผนการนิเทศติดตามและประเมินผล การวางแผนการประชาสัมพันธ์เผยแพร่การพัฒนาหลักสูตร การศึกษาความต้องการของชุมชนรวมทั้งการพัฒนาเครือข่ายชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ในด้านบุคลากรในสถานศึกษามีความพร้อมในการจัดการศึกษานอกระบบ วิธีเรียนแบบชั้นเรียน วิธีเรียนแบบทางไกล และวิธีเรียนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในแก่กลุ่มเป้าหมายนอกระบบระดับปานกลางอีกทั้งครูผู้สอนบางส่วนยังคงมีประสบการณ์เป็นครูประจำกลุ่มในการสอนให้แก่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอซึ่งเป็นสถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนทำให้มีประสบการณ์อย่างไรก็ตามยังพบอีกว่าผู้สอนในระบบมีความพร้อมในการสอนเชิงตั้งรับ กล่าวคือหากกลุ่มเป้าหมายนอกระบบเข้ามาสมัครเรียนในสถานศึกษาจะสามารถดำเนินการให้ได้แต่ไม่พร้อมในการรุกเข้าไปจัดการศึกษาให้ในชุมชนหมู่บ้าน

อัมพร พงษ์กึ่งสนานันท์ (2550, น.81) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 1) ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษา 2) หลักสูตร 3) การจัดการเรียนรู้ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ 5) การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษา 6) การบริหารและการจัดการ 7) กลุ่มเป้าหมาย 8) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน

คมกรช จันทร์ขจร (2551, น.34) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ 1) หลักการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย 2) การจัดการกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 3) การจัดปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ 4) การเรียนรู้จากประสบการณ์

จิตต์ภิญญา หุมนสาย ณ อรุณยา (2551, น.78) ได้ทำการศึกษาลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีสุดท้าย ผลการวิจัยปรากฏว่า ลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีสุดท้ายจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้ ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล การมีจิตใจแสวงหาความรู้ ดำเนินภารกิจต่าง ๆ ด้วยการพึ่งตนเอง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีทักษะด้านการเรียนรู้ และทักษะด้านการใช้ภาษา

งานวิจัยในต่างประเทศ

ซอล โจ (Saljo, 1979, p.76) ได้ศึกษาวิจัยกลุ่มผู้เรียนผู้ใหญ่ในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อค้นหาความหมายของการเรียนรู้ พบว่าการเรียนรู้เป็นการเพิ่มปริมาณความรู้ เป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้น การเรียนรู้เป็นการเพิ่มความจำ การเก็บบันทึกข้อมูล การเรียนรู้เป็นข้อเท็จจริง ทักษะ และวิธีการที่สามารถนำมาใช้ได้ การเรียนรู้เป็นการทำความเข้าใจ หรือความหมายที่เป็นนามธรรม การเรียนรู้เป็นการแปลและทำความเข้าใจความจริงที่แตกต่างกันในแต่ละวิธี

บลอกฟาย (Brookfield, 1986, p.77) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ พบว่าผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเป็นไปตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ ความสนใจ ผู้ใหญ่ทุกคนไม่ชอบการบังคับ ในสถานการณ์เรียนรู้ถ้าเนื้อหาไม่เกี่ยวข้องตามความต้องการผู้ใหญ่จะเกิดความอึดอัด ไม่อยากเรียนรู้ ความไว้วางใจ การเรียนรู้จะได้ผลเมื่อมีความไว้วางใจระหว่างนักเรียนและครูผู้สอน การยอมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เปิดให้ถามคำถาม การเปิดเผยตนเอง การเรียนรู้โดยปราศจากความกลัว ความร่วมมือ ความร่วมมือเริ่มตั้งแต่การออกแบบ การเลือกวิชา และการประเมินผล การแสดงออก(การปฏิบัติ) เป็นแนวคิดใหม่ที่ผู้เรียนต้องได้แสดงออกด้วยการปฏิบัติ ได้ทดลองอย่างต่อเนื่องและสะท้อนกลับสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นการสร้าง

ประสบการณ์จากการเรียนรู้ เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้ใหญ่ไม่ชอบการถูกล้อเล่น ถูกเรียกว่า โง่ ชอบเรียนรู้วิธีการคิดด้วยตนเอง วิเคราะห์ปัญหาจากคำนิยาม ความเชื่อ และพฤติกรรม

บิลลิงตัน (Billington, 1988, p.109) ได้ศึกษาวิจัยในระดับปริญญาเอก เกี่ยวกับการเรียนรู้ ผู้ใหญ่ พบว่ามีปัจจัย 7 ประการ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ผู้ใหญ่ และมีส่วนกระตุ้นให้ผู้ใหญ่เกิดการ เรียนรู้ เกิดการพัฒนา ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย และการสนับสนุน ความต้องการของแต่ละบุคคล สิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิดอิสรภาพทางปัญญา สนับสนุน ประสบการณ์ และเกิดความคิดสร้างสรรค์ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่อบอุ่น มีความเป็นเพื่อน ได้รับการยอมรับ ความเคารพยอมรับในประสบการณ์ การได้แสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สามารถตอบสนองความต้องการของตนเอง การเริ่มต้น ความสำเร็จ ความท้าทายทางปัญญา สิ่งที่น่าประทับใจ สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งท้าทายบุคคลให้เกิดการเรียนรู้ ความ ท้าทายต้องไม่ไกลเกินไปหรือง่ายเกินไป การเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวาตรงข้ามกับการเรียนรู้ที่รับฟังอย่าง เดียว มีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ มีการสนทนา พูดคุยเพื่อให้เกิดแนวคิดใหม่ในการทำงาน การทดลอง การฝึกปฏิบัติ จะช่วยตรวจสอบความเป็นจริงในทางทฤษฎี และช่วยให้ผู้ใหญ่ได้พัฒนา ดีขึ้น การสะท้อนกลับ เป็นกลไกที่สำคัญทำให้ผู้เรียนได้แสดง แสดงความสามารถ แสดงความ ต้องการในการเรียนรู้ จะเป็นประโยชน์ที่จะนำไปพัฒนาปรับปรุงของผู้สอนได้

แมคเอนโวว (Mcenvoy, 1990, p.123) ได้ศึกษาพบว่า ผู้ใหญ่จะเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด โดย มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 7 ประการ ผู้เรียนผู้ใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ ผู้เรียน ผู้ใหญ่ถูกกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้โดยตรง หน้าที่ของนักการศึกษาจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการ เรียนรู้มากกว่าที่จะเป็นครูสอน ผู้เรียนผู้ใหญ่จะเรียนรู้ไปตามรูปแบบของตนเอง มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ผู้เรียนผู้ใหญ่จะใช้ประสบการณ์ของตนเองมาใช้ในการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ จะต้องเกี่ยวข้องกับสถานะหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่โดยตรง

ยาน ฟาง มอก (Yan Fung Mok, 1999, p.213) ได้ศึกษาลักษณะบทบาทหน้าที่และ ประสิทธิภาพของการเรียนรู้จากประสบการณ์ พบว่าลักษณะบทบาทหน้าที่ 10 ประการ มีผลต่อ ประสิทธิภาพการเรียนรู้จากประสบการณ์ ได้แก่ ประสบการณ์เดิม การทบทวนไตร่ตรอง การสร้าง ความหมายจากประสบการณ์ ความรู้สึก การรับรู้คุณค่าและสังคม และอิทธิพลของวัฒนธรรม ความมุ่งมั่นที่ปรับปรุงให้ดีขึ้น การมีอิสระในการเรียนรู้ของบุคคล แรงจูงใจ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการเรียนรู้

คาร์คเคนวอลด์ และ เมอริเยม (อ้างถึงในอรวรรณ กิมะพันธ์, 2543, น.324-325) ที่ได้ศึกษา ค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และสรุปเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้ใหญ่ได้ดังนี้ ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้ ยังมี

ประสบการณ์มากเท่าใดก็ยิ่งมีความสามารถในการรับเอาความรู้ใหม่ ๆ และคิดในสิ่งที่ซับซ้อนมากขึ้น แรงจูงใจในที่มาจากภายในทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความคงทนและลุ่มลึก การเสริมแรงการเรียนรู้ในทางบวก หรือการให้รางวัล จะได้ผลมากกว่าการเสริมแรงทางลบ หรือการลงโทษ การเรียนรู้ได้ผลสูงสุดจะเกิดขึ้นได้ จะต้องมีการจัดระเบียบของความรู้ให้แก่ผู้เรียนบทเรียนซึ่งควรจะง่ายไปหายาก การเรียนรู้โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะสามารถทำได้โดยการทำซ้ำ ซึ่งควรจัดระยะเวลาให้อย่างมีระบบตลอดเวลาที่เรียนรู้ เนื้อหาและภารกิจที่มีความเกี่ยวข้องกันจะเรียนได้ง่ายและจำได้นาน การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้ใหญ่ที่เอาตัวเข้าไปเกี่ยวข้อง มองเห็นความสัมพันธ์ มีความคิดรวบยอด และหาความหมายต่างๆด้วยตนเอง จะได้ประโยชน์จากการเรียนรู้นั้น องค์กรประกอบด้านสภาพแวดล้อมมีผลต่อการเรียนรู้ เช่น เสียงรบกวนที่นั่งคับแคบ อุณหภูมิ และแสงสว่าง เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่า การเรียนการสอนต้องทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เป็นความจริง และใช้ประโยชน์จากบริบททางสังคมและทางกายภาพอย่างมีจุดหมาย เสนอแนะให้ทบทุนกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนและการประเมินความต้องการจำเป็นให้ละเอียด และการออกแบบสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ส่งเสริมวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนต้องเริ่มที่ความร่วมมือทั้งผู้เรียน ผู้ใหญ่และผู้สอน เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้วิธีแบบเปิด รวมทั้งมีทางเลือกที่หลากหลายสำหรับกระบวนการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่คุณค่าในความรู้และทักษะที่จำเป็นในอนาคต

จากผลการศึกษาวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดแล้วสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีรูปแบบที่หลากหลาย เป็นรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน บทบาทของผู้สอนต้องเปลี่ยนไปจากผู้บอก ผู้สั่งสอน เป็นบทบาทใหม่เป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ในขณะที่ตัวผู้เรียนก็ต้องเปลี่ยนบทบาท มีความสนใจ กระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน และสะท้อนกลับระหว่างผู้สอนและผู้เรียน บรรยากาศการเรียนรู้จะต้องไม่เป็นการข่มขู่ผู้เรียน มีสื่อ เทคโนโลยีและอุปกรณ์การเรียนรู้ทันสมัยและเหมาะสม หลักสูตรที่จัดต้องสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งปัจจัยต่างๆเหล่านี้จะต้องนำมาพิจารณาบทวนและประยุกต์ใช้ในการจัดรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงจะทำให้การเรียนรู้ของการเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยผู้วิจัยได้แบ่งระยะ ของการดำเนินการวิจัย ออกเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริม

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ

ระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยกร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีทั้งในและต่างประเทศที่ เกี่ยวข้องกับทฤษฎีรูปแบบ การจัดการศึกษาในปัจจุบัน การเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดของโนสส์ (Knowles, 1985, p.3081) ; แคนดี ครีเบิร์ทและโอเลียรี (Candy, Crebert., & Oleary, 1994, p.43) ; คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education & Training, 1996, p.3) ; ทูอิจมาน เกริชและแวกเนอร์ (Tuijnman, Kirsch., & Wagner, 1997) ; สมิธและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134) ; แนปเปอร์และครอปเปลีย์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47) ; เมอร์ฟี ทอลลีและวิลมุต (Murphy, Tolley., & Wilmut, 2001, p.1) ; คณะกรรมาธิการสหภาพยุโรป (Commission of the European Communities, 2005, p.13) นอกจากนี้ก็ได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดจากผลการวิจัยของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.13-15) ; สุมาลี สังข์ศรี (2544, น.204-245) และนิตยา สำเร็จผล (2547, น.183,263)

2. นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

3. ศึกษาบริบทการจัดการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ เกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานมาประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างตารางสรุปสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในปัจจุบัน การเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แบบสรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอแบบพรรณนา/บรรยาย (Narration) ทำให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษากรณีศึกษาต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

การดำเนินการโดยการไปศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี ในขั้นนี้เพื่อเก็บข้อมูลจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีการปฏิบัติงานเป็นเลิศ และประสบความสำเร็จ (Best Practice) เกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และค้นหาบทบาทและพฤติกรรมการทำงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ซึ่งมีการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการเลือกศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 2 แห่ง ใช้เกณฑ์พิจารณา ดังต่อไปนี้ 1) ได้รับรางวัลในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) เป็นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกรอบสองทุกมาตรฐานในระดับดีมาก และ 3) เป็นสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาสา ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน นักศึกษาและชุมชนเต็มใจให้ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสภาพการณ์ของสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษาดังกล่าว โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ทั้ง 2 แห่ง ศึกษาภายใต้ 5 ประเด็น ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป/สภาพทั่วไป 2) แผนกลยุทธ์การพัฒนา 3) การบริหารสถานศึกษา 4) การจัดกิจกรรมด้วยวิธีที่หลากหลาย และ 5) ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

2. การติดต่อประสานงานการศึกษาระณีศึกษา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลภาคสนาม ตามวันเวลา โดยได้กำหนดช่วงวันที่ 6 พฤษภาคม 2556 ถึง 17 พฤษภาคม 2556 ผู้วิจัยได้กำหนดเข้าร่วมกิจกรรมที่สถานศึกษาดำเนินการ เข้าร่วมสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ขอความร่วมมือทางศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทั้ง 2 แห่งในการประสานงาน ติดต่อกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูล รวมทั้งขออนุญาตเข้าร่วมสังเกตการณ์ประชุมของสถานศึกษา การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ควบคู่ไปกับการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่ง

การศึกษาเอกสาร ประกอบด้วย เอกสารประเภทแผนงานหรือแผนกลยุทธ์ ได้แก่ แผนงาน แผนปฏิบัติการประจำปี ประเภทบันทึกหรือรายงาน ได้แก่ บันทึกการประชุม บันทึกการประชุม คณะกรรมการสถานศึกษา และประเภทรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ได้แก่ รายงานผลการดำเนินงานหรือโครงการที่ประสบความสำเร็จ รายงานผลการวิจัย รายงานผลการนิเทศภายใน รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นต้น

3. การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาที่ทำการศึกษาซึ่งผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

3.1 กลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูล จำนวนสถานศึกษาละ 16 คน รวม 32 คนประกอบด้วย

3.1.1 ผู้อำนวยการ จำนวน 1 คน

3.1.2 ครูอาสาสมัคร จำนวน 1 คน

3.1.3 ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 8 คน

3.1.4 ตัวแทนนักศึกษา จำนวน 2 คน พิจารณาเลือกแบบเจาะจง เป็นนักศึกษาของ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ระดับประถมศึกษา 1 คน และระดับมัธยมศึกษา 1 คน

3.1.5 กรรมการสถานศึกษา จำนวน 2 คน พิจารณาเลือกประธานกรรมการ สถานศึกษาและผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.1.6 ตัวแทนชุมชน จำนวน 2 คน พิจารณาเลือกบุคคลที่เป็นผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ มีความสนใจใส่ใจในการจัดการศึกษา การบริหารงานสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเป็นที่ยอมรับในชุมชน

3.2 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยเน้น การค้นหาบทบาทและพฤติกรรม การปฏิบัติงานในแต่ละด้านที่ทำให้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประสบผลสำเร็จ

4. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้นแบบทั้งสองแห่ง โดยใช้แบบบันทึกเป็นเครื่องมือ ในการเก็บข้อมูลและดำเนินการควบคู่กับการสัมภาษณ์ ขณะลงพื้นที่ซึ่งทำการสังเกตบริบทของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น ที่ตั้ง สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนรอบศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย ทรัพยากรศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การบริหารจัดการศึกษา และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการทำงานแบบมีส่วนร่วม สังเกต บรรทัดฐานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น วิถีประชา จารีต กฎเกณฑ์

ระเบียบและแนวปฏิบัติการพัฒนาครูอาสาสมัคร และครูศูนย์การเรียนในการจัดการเรียนการสอน นักศึกษา สังเกตวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิต โดยสังเกตกิจกรรมประจำวันของบุคลากรในศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สังเกตแบบแผนการดำเนิน ชีวิตของบุคลากรที่เป็นทีมงานของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ข้อมูลที่ได้ จากการสังเกตผู้วิจัยจดบันทึก และบันทึกภาพไว้เพื่อนำไปใช้ประกอบข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการ สัมภาษณ์และการศึกษาเอกสาร เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลเดียวกัน

เครื่องมือและการหาประสิทธิภาพที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือมี 3 ชนิด ได้แก่

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร โดยการสร้างตารางวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นการ สังเคราะห์แบบ พรรณนา/บรรยาย (Narration) ในประเด็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาที่โดดเด่นในการจัด กิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต บทบาทและพฤติกรรมกรปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษา หรือสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ประสบความสำเร็จขององค์ประกอบในแต่ละ ด้าน และนำไปผ่านการพิจารณาความเห็นชอบจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษา

2. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นแบบลักษณะคำถาม แบบปลายเปิดที่ได้มีการกำหนดหัวข้อศึกษาไว้อย่างกว้าง ๆ ล่วงหน้า โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ เชิงลึก (in-depth interview) ประเด็นคำถามที่ใช้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือซึ่งเป็นข้อคำถาม โดยผู้วิจัยศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามการวิจัย ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องตลอดจนข้อมูล พื้นฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์เป็นข้อคำถาม และสามารถยืดหยุ่นหรือปรับคำถามได้ ตลอดเวลา ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ของการสัมภาษณ์ แล้วนำไปหาประสิทธิภาพ โดยให้ ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview Guideline) และ นำไปผ่านการพิจารณาความเห็นชอบจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำไปใช้สัมภาษณ์บุคคลที่ เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเลือกแบบ เจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูอาสาสมัคร จำนวน 1 คน ครูศูนย์ การเรียนชุมชน จำนวน 8 คน ตัวแทนนักศึกษา จำนวน 2 คน กรรมการสถานศึกษา จำนวน 2 คน ตัวแทนชุมชน จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 16 คน รวมทั้งสองแห่ง 32 คน

3. แบบการสังเกต ผู้วิจัยได้สร้างแบบบันทึกการสังเกตซึ่งเป็นแบบไม่มีส่วนร่วม และ นำไปผ่านการพิจารณาความเห็นชอบจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลที่ได้จาก การศึกษา ได้แก่ จากเอกสาร จากการสัมภาษณ์บุคคล และจากการสังเกตสภาพการดำเนินงานของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้ง 2 แห่ง ทำเป็นแบบสรุปข้อมูล/ข้อค้นพบสำคัญที่ ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามและนำเสนอแบบพรรณนา/บรรยาย (Narration)

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ผู้วิจัยนำข้อสรุปและข้อค้นพบที่ได้จากระยะที่ 2 มาขอร่างรูปแบบฯ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ได้แสดงความคิดเห็น พิจารณาความสอดคล้อง ตลอดจนจัดกลุ่มขององค์ประกอบ บทบาทและพฤติกรรมกรปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ที่มีบทบาทและได้รับการยอมรับเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 5 ท่าน ดังรายชื่อที่แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิระดับท้องถิ่น และระดับชาติที่ให้สัมภาษณ์

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	ศ.ดร.ธีระ รุญเจริญ	นายกสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา
2	นายประเสริฐ บุญเรือง	เลขาธิการ การศึกษานอกระบบ
3	ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
4	นายวรวิทย์ พยัคฆพงษ์	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียง
5	นายโกศลย์ ตั้งใจ	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ กศน.จังหวัดหนองคาย

2. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่สอดคล้องกับร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ดังแสดงในภาคผนวก ง)

3. สรุปข้อมูลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จะทำให้ได้ร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความสอดคล้อง เหมาะสมและสามารถจัดกลุ่มชุดขององค์ประกอบ บทบาทและพฤติกรรมกรปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่จัดว่าเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) ลักษณะคำถามแบบเป็นแบบปลายเปิดที่ได้มีการกำหนดหัวข้อที่ต้องการศึกษาไว้อย่างกว้าง ๆ ล่วงหน้า ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ซึ่งการสร้างเครื่องมือซึ่งเป็นข้อคำถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากข้อค้นพบจากการศึกษาเอกสารและการศึกษากรณีศึกษามาสังเคราะห์เป็นข้อคำถาม และยึดหยุ่นหรือปรับคำถามได้ตลอดเวลา ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของแนวคำถามของแบบสัมภาษณ์ และ

นำไปผ่านการพิจารณาความเห็นชอบจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษา แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น มีประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้ 1) ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) บทบาทการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) พฤติกรรมที่แสดงออกในการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้แนวคิดเชิงทฤษฎีของร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายตามบริบทที่เป็นจริงมากยิ่งขึ้น

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น หาช้อสรุปที่เป็นองค์ประกอบ บทบาทและพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การดำเนินการวิจัย มีดังนี้

- นำข้อสรุปขององค์ประกอบ บทบาทและพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้จากระยะที่ 1 มาสร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมี 8 ด้าน

- นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็น มาวิเคราะห์หาข้อสรุปที่เป็นองค์ประกอบ บทบาทและพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต นำข้อสรุปที่ได้มาพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ มีจำนวนทั้งหมด 16 แห่ง ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 16 คน ครูอาสาสมัคร จำนวน 40 คน ครู กศน. จำนวน 236 คน และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 680 คน รวมทั้งสิ้น 972 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการให้ข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 16 คน ครูอาสาสมัคร จำนวน 40 คน ครู กศน. จำนวน 49 คน และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 121 คน โดยใช้ตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, อ้างถึงใน

บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น.43) โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 236 คน ดังแสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศูนย์การศึกษาออกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ	ประชากร	ผู้อำนวยการ สถานศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง			รวม
			ครู อาสา สมัคร	ครู กศน.	ครู ศูนย์ฯ	
1. เกษตรสมบูรณ์	95	1	4	5	13	23
2. แก้งคร้อ	89	1	3	4	13	21
3. คอนสวรรค์	60	1	3	4	7	15
4. คอนสาร	36	1	2	3	3	9
5. จัตุรัส	85	1	2	4	14	21
6. ชับใหญ่	37	1	2	1	5	9
7. เทพสถิต	51	1	1	2	8	12
8. เนินสง่า	31	1	2	1	4	8
9. บ้านเขว้า	39	1	2	2	4	9
10. บ้านแท่น	35	1	2	2	3	8
11. บ้านน้ำจืด	48	1	1	3	7	12
12. ภูค้อภูพล	27	1	1	1	4	7
13. ภูเขียว	81	1	4	4	11	20
14. เมืองชัยภูมิ	132	1	6	7	18	32
15. หนองบัวแดง	43	1	3	3	3	10
16. หนองบัวระเหว	83	1	2	3	14	20
รวม	972	16	40	49	131	236

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ด้านการสร้างเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ 4) ด้านการประสานความร่วมมือ 5) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย 6) ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 7) ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 8) ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดตามแนวทางของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น.74) โดยมีเกณฑ์คะแนนและความหมาย ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง การปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง การปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 3 หมายถึง การปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

ระดับ 5 หมายถึง การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาาร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาหลักเกณฑ์และการสร้างแบบสอบถาม จากนั้นสร้างเป็นข้อกระทงคำถาม

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้วไปเสนอคณะอาจารย์ที่ปรึกษาคุณิณีพนธ์ เพื่อตรวจสอบและพิจารณาแก้ไขให้ถูกต้อง นำไปหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ดังนี้

การหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขและผ่านความเห็นชอบจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษาคุณิณีพนธ์ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน(ดังรายชื่อที่ปรากฏในภาคผนวก ก) พิจารณาความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence / IOC) ของเนื้อหา การสื่อความและความถูกต้องของภาษา เพื่อให้ผู้ตอบเกิดความเข้าใจและสามารถวัดได้

ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด ปรากฏว่า ทุกข้อคำถามในแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ .50 ขึ้นไป จึงถือว่าใช้ได้ทุกข้อคำถาม (ดังที่แสดงในภาคผนวก ค) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเสนอคณะอาจารย์ที่ปรึกษาคุณฐิติพันธ์ ก่อนนำไปหาค่าความเชื่อมั่นต่อไป

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดำเนินการ โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอชุมแพ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ จำนวน 30 คนวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) จากการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ปรากฏว่า แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .78 (ดังที่แสดงในภาคผนวก ค)

4. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิเพื่อแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยดำเนินการแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน เพื่อวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับคืน มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและให้ค่าน้ำหนักเป็นคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด บันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

2. วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 วิเคราะห์ความคิดเห็น โดยหาคะแนนเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และให้ความหมายของคะแนน โดยใช้คะแนนเฉลี่ย (Mean) ซึ่งกำหนดตามแนวทางของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น.103) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50–5.00 แสดงว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50–4.49 แสดงว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50–3.49 แสดงว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50–2.49 แสดงว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.49 แสดงว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อคำถามปลายเปิด ที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้การประเมิน

4 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์ จาก ผู้ทรงคุณวุฒิระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การดำเนินการวิจัย มีดังนี้ ผู้วิจัยนำรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน ดังรายชื่อที่ปรากฏ แล้วให้ท่านประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิวิจารณ์ แสดงข้อคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ถูกต้อง เหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อการบริหาร โรงเรียนและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจพัฒนาการศึกษาของ ประเทศไทยให้มีคุณภาพต่อไป

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1. ดร.ธงวัช ชลารักษ์	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
2. ดร.พิษณุ ตูลสุข	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
3. ดร.ปรีชา ชื่นชนกพิบูล	ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
4. นายสุรศักดิ์ เพิ่มผล	ผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาทางไกล
5. ว่าที่ร้อยเอกอภิศ เชยกลิ่น	ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้
6. นายชาติรี เสี่ยมวงษ์	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
7. นายวราวุฒิ พยัคฆพงษ์	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก
8. นายวิเชียร โชติโสอุบล	ผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร
9. นายโกศลย์ ตั้งใจ	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ กศน.จังหวัดหนองคาย
10. ดร.สมปอง วิมาโร	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ กศน.จังหวัดอุดรธานี
11. นายทรงชัย ขยันงาน	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ กศน.จังหวัดนครราชสีมา
12. นายชัยณรงค์ ป้องบ้านเรือ	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ กศน.จังหวัดสระแก้ว

13. นายธนาคุณวัจน์ พงษ์เคชาตระกูล ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ กศน.จังหวัดชัยภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมิน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิท่านตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การสร้างเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. นำชุดขององค์ประกอบและพฤติกรรมการปฏิบัติงานภายใต้รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาสร้างแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. สร้างแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิขึ้น จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งประกอบด้วย 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการใช้ประโยชน์ ภายใต้องค์ประกอบและพฤติกรรมการปฏิบัติงานของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้ง 8 ด้าน และข้อความทั้งหมด 40 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและการวิพากษ์วิจารณ์เพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. นำแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่สร้างขึ้น ไปให้คณะอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน

4. สรุปข้อคิดเห็น ข้อวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาปรับปรุงองค์ประกอบ บทบาทและพฤติกรรมการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ด้วยความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

จากนั้นได้ประชาพิจารณ์เพื่อนำรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติ

ในวันที่ 15 เดือน มกราคม พ.ศ.2557 ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ได้รับการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์จากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว นำมาจัดทำประชาพิจารณ์ โดยมีผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์ทั้งสิ้น 81 คน

ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ครูอาสาสมัคร ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา โดยใช้สถานที่ที่ห้องประชุมศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเขียว อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ในระหว่างเวลา 09.00-16.00 นาฬิกา โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการจัดประชาพิจารณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.1 ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบเบื้องต้นให้คณะอาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ และผู้วิจัยได้นำไปปรับกระบวนการก่อนนำไปประชาพิจารณ์

1.2 ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อด้วยตนเองและทางโทรศัพท์กับผู้ร่วมประชาพิจารณ์เพื่อนัดหมายวัน เวลา ที่เหมาะสมและเรียนเชิญเข้าร่วมประชาพิจารณ์

1.3 ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตใช้ห้องประชุม วางแผนเตรียมอาหารว่าง เตรียมของชำร่วย ให้กับผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์และประสานผู้ช่วยอำนวยความสะดวก

1.4 ผู้วิจัยดำเนินการส่งเอกสารประกอบการประชาพิจารณ์และชี้แจงประเด็น

1.5 ประชุมผู้ช่วยการประชาพิจารณ์เพื่อวางแผนในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น การจัดป้ายต้อนรับ การจัดห้องประชุม การบันทึก การถ่ายภาพและการจัดอาหารว่าง เป็นต้น

2. ขั้นดำเนินการจัดประชาพิจารณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.1 ผู้วิจัยบรรยายสรุปการวิจัยในประเด็นความสำคัญของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย ผลการวิจัยและนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สร้างขึ้นโดยใช้เวลา 2 ชั่วโมง

2.2 ผู้ร่วมประชาพิจารณ์ ได้ร่วมประชาพิจารณ์ ร่วมให้ข้อสนับสนุนในประเด็นต่างๆ จนกระทั่งทุกคนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน จึงยุติการประชาพิจารณ์

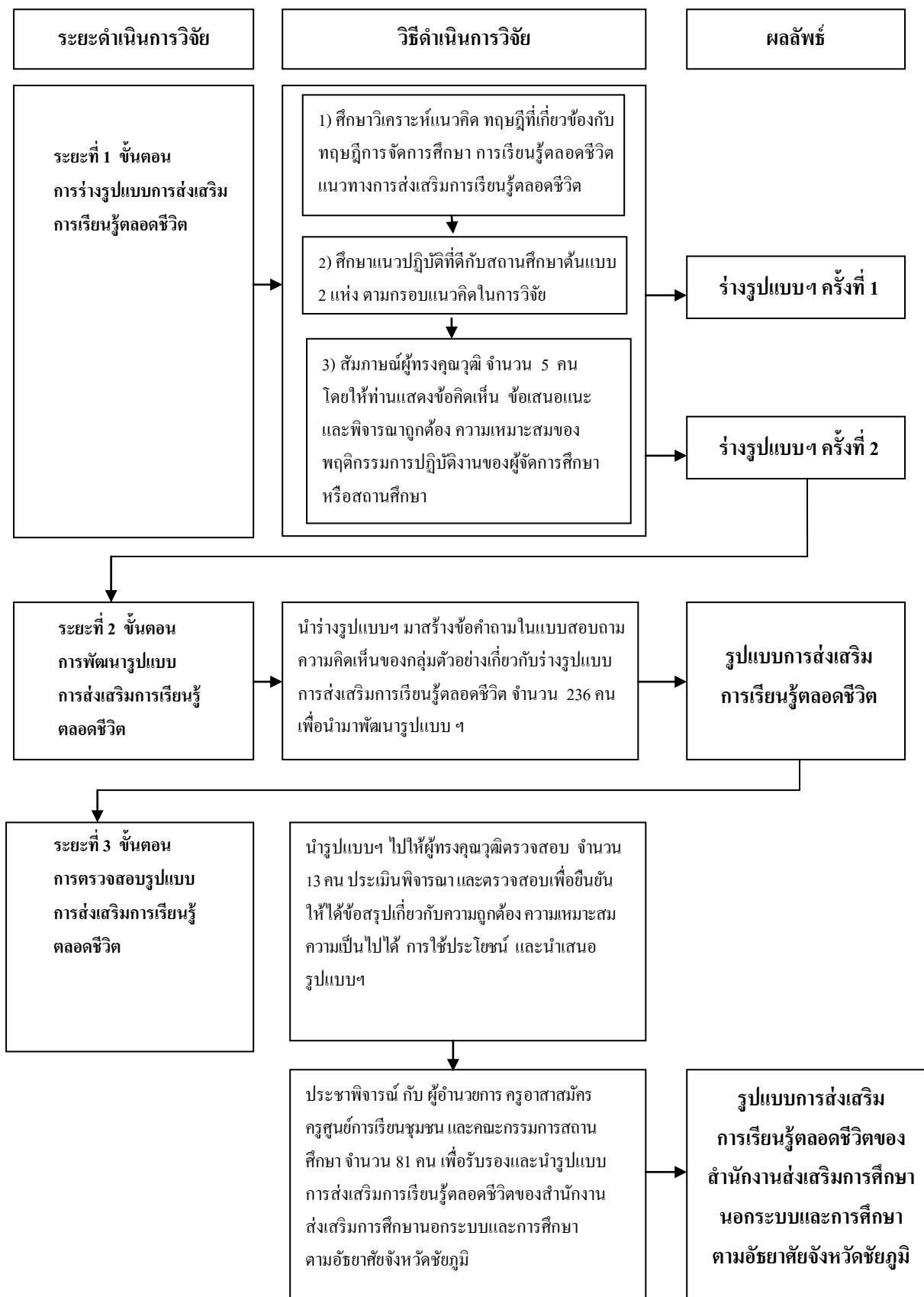
3. ขั้นสรุปผลการประชาพิจารณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 ผู้วิจัยถอดเทปบันทึกเสียงคำพูดผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์ และประมวลข้อมูล สรุปประเด็นที่เห็นด้วยและประเด็นที่ควรปรับปรุงของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ประเด็นที่เห็นด้วยและประเด็นที่ควรปรับปรุงของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เพิ่มเติมว่าที่ผ่านมานั้นผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาได้มีการปฏิบัติตามบทบาทและพฤติกรรมของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตนี้มากน้อยเพียงใด

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

จากขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังภาพที่ 3 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนการวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการวิจัยที่สำคัญ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และระยะที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัยนำเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1 การร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การดำเนินการวิจัยในระยะนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษากรณีศึกษาสถานศึกษาต้นแบบ และ 3) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยขอนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. ผลจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Reserch) จากการทำที่ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับทฤษฎีรูปแบบ การจัดการศึกษาในปัจจุบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดของโนสส์ (Knowles, 1985, p.3081) ; แคนดี ครีเบิร์ตและโอเลียรี่ (Candy, Crebert., & Oleary, 1994, p.43) ; คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education & Training, 1996, p.3) ; ทูอิจมาน เคริชและแวกเนอร์ (Tuijnman, Kirsch., & Wagner, 1997) ; สมิธและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134) ; แนปเปอร์และครอปป์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47) ; เมอร์ฟี ทอลลีและวิลมุต (Murphy, Tolley., & Wilmut, 2001, p.1); คณะกรรมาธิการสหภาพยุโรป(Commission of the Europran Communities, 2005, p.13) นอกจากนี้ก็ได้ศึกษาเอกสารแนวคิดจากผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น. 13-15); สุมาลี สังข์ศรี (2544, น.204-245) และนิตยา สำเร็จผล (2547, น.183,263) ซึ่งสรุปสาระสำคัญที่นำมาใช้เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีจากการสังเคราะห์เอกสาร

แนวคิดและทฤษฎี	สาระสำคัญที่นำไปใช้
1. การจัดการศึกษาในปัจจุบัน	
- การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545	ผลการศึกษา พบว่ามี 3 รูปแบบ คือ 1) การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ 2) การศึกษานอกโรงเรียน 3) การศึกษาตามอัธยาศัย
- การจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551	ผลการศึกษา สรุปได้ว่า การส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการปฏิรูปการศึกษานอกโรงเรียน
2. การเรียนรู้ตลอดชีวิต	
- ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต	การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทุกช่วงอายุ และทุกรูปแบบของการเรียนรู้ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย โดยผู้เรียนริเริ่มขึ้นอย่างตั้งใจ และมีเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพ และพฤติกรรม ที่ครอบคลุมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ เพื่อปฏิบัติ การเรียนรู้ เพื่ออยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิต ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง พัฒนางานและการปรับตัวในสังคมอย่างมีความสุข
- ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต	การเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสำคัญสำหรับบุคคลในทุกช่วงชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย บุคคลมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีความยืดหยุ่น หลากหลายรูปแบบ และวิธีการการเรียนรู้ผสมกลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตให้อิสระกับบุคคลในการเลือกสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ สามารถเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง มุ่งให้บุคคลได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและพึ่งตนเองได้ สิ่งที่ทำให้บุคคล เรียนรู้ ควรสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิต ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ รวมทั้งทักษะในการแสวงหาความรู้ต่อไป การเรียนรู้ สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน ศาสนสถาน สวนสาธารณะและในที่ชุมชน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี	สาระสำคัญที่นำไปใช้
- หลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิต	<p>ผลการศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) เน้นความเสมอภาคเท่าเทียมกัน 2) มีความยืดหยุ่นหลากหลายรูปแบบ 3) จัดการศึกษาที่เป็นอิสระในการเลือกเรียนของผู้เรียน 4) มุ่งให้บุคคลได้ พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ 5) พัฒนาคุณภาพชีวิตและพึ่งตนเองได้ 6) มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต 7) การศึกษาเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่และเกิดขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทุกแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งประชาชนในชุมชน
- เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต	<p>สรุปได้ว่า เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การพัฒนาบุคคลให้มีเครื่องมือที่สำคัญในการดำรงชีวิตในโลกอย่างมีความสุข สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติหรือสมรรถภาพในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต วงชีวิต เพื่อการพัฒนาตน การพัฒนางาน และการปรับตัวในสังคม โดยรวมจากผลการเรียนรู้ที่เพิ่มพูนขึ้น</p>
- แนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	<p>สรุปได้ว่า ควรจัดการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน จัดให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งการเรียนรู้พื้นฐานเพื่อดำรงชีวิตและการเรียนรู้เพื่อประกอบอาชีพให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เรียนรู้จากสภาพจริง มีการประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อการพัฒนาอาชีพ และการปรับตัวในสังคม สามารถดำรงชีพในสังคมได้อย่างมีความสุข</p>
- แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	<p>แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ เป็นต้น</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี	สาระสำคัญที่นำไปใช้
3. ทฤษฎีการเรียนรู้ - ทฤษฎีการเรียนรู้	ผลการศึกษา พบว่า มีนักการศึกษา ได้แบ่งออกเป็น 1) ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไคค์ 2) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรุนเนอร์ 3) ทฤษฎีการเรียนรู้ของรอเจอร์ส
- รูปแบบลักษณะและวิธีการเรียนรู้	ผลการศึกษา พบว่า วรภัทร์ ภูเจริญ (2544, น.107-121) จัดเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) Context 2) Input 3) Response 4) Context Global นอกจากนี้ Burman and Smit (1982 อย่างอิงใน สมคิด อิศระวัฒน์, 2543, น.83) ได้แบ่งวิธีการเรียนรู้ไว้ ดังนี้ 1) การเรียนรู้โดยบังเอิญ 2) การเรียนรู้ ด้วยตนเอง 3) การเรียนรู้แบบกลุ่ม 4) เรียนรู้จากสถาบัน การศึกษา และปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543, น.218-224) กล่าวว่า มี นักวิชาการหลายท่านได้เสนอเทคนิควิธีการในการเสริมสร้างการ เรียนรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 12 เทคนิควิธีการต่อไปนี้ 1) เทคนิค วิธีการ จัดการเรียนรู้ที่จำแนกตามกลุ่มเป้าหมายระดับของงาน 2) เทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้จำแนกตามลักษณะการให้ความรู้ 3) เทคนิคการ ประชุมอย่างมีส่วนร่วม 4) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้วย กระบวนการกลุ่ม 5) การเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) การสร้างเวที การเรียนรู้ของชุมชน 7) การเรียนรู้ชีวิตและจิตสำนึก เพื่อแก้ปัญหาได้ อย่างถูกต้อง 8) การใช้สื่อเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ 9) การฝึก ทักษะอาชีพ 10) เทคนิค A-I-C 11) เทคนิคการแก้ปัญหาและพัฒนา ตนเองด้วย “ระบบคู่สัญญา” 12) กระบวนการกระจำง่ากันนิยม
- การเรียนรู้ของแต่ละช่วงวัย	ผลการศึกษา พบว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.65-67) แบ่งออกเป็น 1) การเรียนรู้ในช่วงอายุ 6-24 ปี และ 2) การเรียนรู้ช่วงวัยทำงาน อายุระหว่าง 25 – 60 ปี

ตารางที่ 4 (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี	สาระสำคัญที่นำไปใช้
<p>4. การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p> <p>- แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p>	<p>ผลการศึกษา พบว่า มีแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) เสนอนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้เป็นนโยบายของรัฐบาล 2) สร้างนิสัยรักการเรียนรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) มีโครงข่ายสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ 5) ส่งเสริมการศึกษาในครอบครัว ชุมชน และสถานประกอบการ 6) พัฒนาแหล่งเรียนรู้และรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย 7) การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 8) พัฒนาระบบการเทียบโอนหน่วยกิตจากทักษะ ประสบการณ์ และผลงาน 9) การจัดสรรเงินทุนและการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
<p>- รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p>	<p>จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีของโนสส์ (Knowles, 1985, p.3081) ; แคนดี ครีเบิร์ตและโอเลียร์ (Candy, Crebert., & Oleary, 1994, p.43) ; คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education & Training, 1996, p.3) ; ทูอิจมาน เคริชและแวกเนอร์ (Tuijnman, Kirsch., & Wagner, 1997) ; สมิธและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134) ; แนปเปอร์และครอปเปลีย์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47) ; เมอร์ฟี ทอลลีและวิลมุต (Murphy, Tolley., & Wilmut, 2001, p.1) ; คณะกรรมการสหภาพยุโรป (Commission of the Europran Communities, 2005, p.13);สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.13-15) ; สุมาลี สังข์ศรี (2544, น.204-45) และนิตยาสำเร็จผล (2547, น.183,263) โดยใช้เกณฑ์ความสอดคล้องและความเหมาะสมในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดชัยภูมิ สรุปประเด็นที่คล้ายกันและสอดคล้องกันได้ประเด็นสำคัญ ๆ ทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ด้านการสร้างเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ 4) ด้านการประสานความร่วมมือ 5) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย 6) ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 7) ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีในชั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับสาระสำคัญที่สามารถนำไปกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ด้านการสร้างเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ 4) ด้านการประสานความร่วมมือ 5) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย 6) ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 7) ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 8) ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ จากนั้นผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางการศึกษาระดับปริญญาโทในชั้นตอนต่อไป

2. ผลจากการศึกษาระดับปริญญาโทศึกษาต้นแบบ 2 แห่ง ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

2.1) ผลจากการศึกษาระดับปริญญาโทศึกษาต้นแบบ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากเอกสารสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง สังเกตในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลที่ได้ดังตารางที่ 5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ข้อมูล/ข้อค้นพบสำคัญ และข้อมูลที่แตกต่างกันจากการวิเคราะห์เอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม วิทยาลัยศึกษา

ประเด็น	ข้อมูลที่ได้		สรุปข้อค้นพบ
	สถานศึกษา ก	สถานศึกษา ข	
1. ข้อมูลทั่วไป	เป็นกศน.ประจำอำเภอขนาดใหญ่ มีบุคลากรในสถานศึกษา แบ่งเป็น 1) ผู้บริหาร 1 คน 2) ครู กศน. 2 คน 3) ครูอาสาสมัคร 4 คน 4) ครูศูนย์การเรียนรู้ 56 คน 5) บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน 1 คน 6) นักศึกษาจำนวน 5,676 คน	เป็นกศน.ประจำอำเภอขนาดใหญ่ มีบุคลากรในสถานศึกษาแบ่งเป็น 1) ผู้บริหาร 1 คน 2) ครู กศน. 2 คน 3) ครูอาสาสมัคร 4 คน 4) ครูศูนย์การเรียนรู้ 70 คน 5) บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน 1 คน 6) นักศึกษาจำนวน 7,880 คน	ทั้งสองแห่ง พบว่า เป็นสถานศึกษา ที่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกรอบสามทุกมาตรฐานในระดับดี ชุมชนให้ความร่วมมือใน การจัดการศึกษาเป็นอย่างดี แต่ที่พบต่างกันอย่างชัดเจนคือ ขนาดของชุมชนบริเวณรอบ ๆ สถานศึกษา ซึ่งแห่งหนึ่งเป็นชุมชนแบบชนบท ส่วนอีกแห่งหนึ่ง เป็นมีความเจริญจึงเป็นชุมชนแบบในเมือง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็น	ข้อมูลที่ได้		
	สถานศึกษา ก	สถานศึกษา ข	สรุปข้อค้นพบ
2. แผนกลยุทธ์ การพัฒนาของ สถานศึกษา	กำหนดยุทธศาสตร์ 5 ส ในการ บริหารจัดการ ดูแลพื้นที่ แหล่ง เรียนรู้โดยมีครู ที่ปรึกษารับผิดชอบ ดูแลให้ สวยงามสะอาดร่มรื่นเพื่อเอื้อต่อ การเรียนรู้ สถานศึกษาใช้ หลักสูตรสถานศึกษาตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน โดยเน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ บูรณาการการเรียนรู้กับ วิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และนำภูมิ ปัญญาท้องถิ่นใช้ในการจัดการ เรียนการสอน	กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาปฏิรูป กระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนา เต็มตามศักยภาพโดยใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งระบบเทียบเคียงมาตรฐาน สากล พัฒนาเครือข่ายครู ผู้ปกครอง และ ชุมชน ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาครู และบุคลากร ทางการศึกษาให้มีมาตรฐานคุณภาพ ตาม เกณฑ์วิชาชีพครู พัฒนา ประสิทธิภาพ การจัดการศึกษา และ สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน	ทั้งสองโรงเรียน พบว่า มีการ กำหนดยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ที่มุ่ง พัฒนาคุณภาพของนักเรียน เน้นการ มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัด การศึกษา แต่ที่แตกต่าง พบว่าด้าน ยุทธศาสตร์ โรงเรียนหนึ่ง ใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยในการจัด การศึกษา ส่วนโรงเรียนหนึ่ง ใช้เครือข่ายอุดมศึกษามาช่วย พัฒนาศักยภาพครูเพื่อมุ่งให้เกิด คุณภาพของผู้เรียนและช่วย ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. การบริหาร สถานศึกษา	การบริหารจัดการดี มีความ คล่องตัวสูง ปรับเปลี่ยนตาม ความเหมาะสม บริหารโดยเน้น การทำงานเป็นทีม ใช้กลยุทธ์ PDCA ในการบริหาร งานให้ สะดวกและรวดเร็วทันต่อการ รายงานความก้าวหน้าในการ บริหารงาน มีการจัดทำ แผนปฏิบัติงานประจำปีที่ ชัดเจน ติดตาม ประเมิน ผลและ นำผลมาพัฒนาจนประสบ ความสำเร็จ สามารถพัฒนาครู ในโรงเรียนให้ทันต่อเหตุการณ์ นิเทศ ติดตามและประเมิน ผล ตามแผนปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง	การบริหารจัดการดี มีความคล่องตัวสูง ปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม บริหาร โดยเน้นการทำงานเป็นทีม การบริหาร จัดการมีประสิทธิภาพ มีผลงานเชิง ประจักษ์ได้แก่เป็นโรงเรียนที่ได้คะแนน เฉลี่ยรวม 5 วิชา 182.03 คะแนน เป็นอันดับที่ 44 จากทั้งหมด 1,137 โรงเรียนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นโรงเรียนที่ได้รับรองมาตรฐานให้ เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับ เหรียญทอง เป็นโรงเรียนนำร่องระบบ LMS ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็น โรงเรียนส่งเสริมทางวิชาการจนนักเรียน ได้เป็นตัวแทนเข้าร่วมการแข่งขัน คณิตศาสตร์โอลิมปิกระดับชาติ	ทั้งสองโรงเรียน พบว่า มุ่งเตรียม ความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคม อาเซียน และมีการบริหารจัดการ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลใน การบริหารจนเป็นที่ยอมรับของ ชุมชน ส่วนที่แตกต่าง คือ ที่โรงเรียน หนึ่ง เป็นโรงเรียนยอดนิคม พบว่า ที่เน้นการแข่งขันทางวิชาการสูง พบจาก มีการจัดการเรียนการสอน แบบเน้นการคิด หรือ แบบเร่งรัด เพื่อการแข่งขันทั้งระดับประเทศ และระดับนานาชาติ เน้นความเป็น มาตรฐานสากล พบได้จากมีการ สอนภาษามากกว่า 2 ภาษา นอกจากนี้ยังมีการจัดทำระบบ ฐานข้อมูลของครู นักเรียน ได้ อย่างชัดเจน ส่วนอีกโรงเรียน หนึ่งยังไม่ปรากฏชัดเจน

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็น	ข้อมูลที่ได้		สรุปข้อค้นพบ
	สถานศึกษา ก	สถานศึกษา ข	
4.การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต			
4.1 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์	พบว่า มีการกำหนดนโยบาย	พบว่า มีการกำหนดเป้าหมายใน	สถานศึกษาทั้งสองแห่ง พบว่า
การเรียนรู้ตลอดชีวิต	การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน มีเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้ มีโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีแนวทางการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	การพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้ มีโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีการกำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบอย่างชัดเจน และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	มีพฤติกรรมการทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่คล้ายกัน คือ มีการสร้างวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่ที่แตกต่างกัน พบว่า แห่งหนึ่งมีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจนอีกแห่งหนึ่งมีการกำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบชัดเจนกว่า
4.2 ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง	พบว่า ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และยังสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	พบว่า ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย และก็มีโครงสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	สถานศึกษาทั้งสองแห่ง พบว่า มีพฤติกรรมการทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่คล้ายกัน คือ มีการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่ที่แตกต่างกัน พบว่า แห่งหนึ่ง มีการปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอีกแห่งหนึ่งมีการส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็น	ข้อมูลที่ได้		
	สถานศึกษา ก	สถานศึกษา ข	สรุปข้อค้นพบ
4.3 ด้านการสร้าง ความเชื่อมโยงของ แหล่ง การเรียนรู้	พบว่า มีการสำรวจ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัด นิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น มีการส่งเสริมและ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ใน สถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมี การส่งเสริมและสนับสนุน ผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงใน แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	พบว่า มีการสำรวจ และ พัฒนาแหล่ง เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมและ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถาน ประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ สร้างเครือข่าย การเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ มีการส่งเสริมและ สนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงใน แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง	สถานศึกษาทั้งสองแห่ง พบว่า มีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่คล้ายกัน คือ การสร้างความ เชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ แต่ที่แตกต่างกัน พบว่า แห่ง หนึ่ง มีการพัฒนารูปแบบการ จัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่าง กว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่อ อื่นๆ เป็นต้น แต่อีกแห่งหนึ่งมีการ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อ เชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ
4.4 ด้าน การประสานความ ร่วมมือ	พบว่า มีการประชาสัมพันธ์ และกระตุ้นให้บุคคลมีความ ต้องการ ในการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาตนเอง อาชีพและ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม อย่างมีความสุขส่งเสริมให้ทุก ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญา ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการ จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดทำ คลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ใน การพัฒนาชุมชนแห่งการ เรียนรู้ที่ยั่งยืน และเปิดโอกาส ให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้ มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็น ทางเลือกในการเรียนรู้ตลอด ชีวิต	พบว่า มีการ ประชาสัมพันธ์และ กระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมี ความสุข ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการ ความรู้ ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถ เรียนรู้ได้ 3) จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เปิด โอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้ มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือก ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	สถานศึกษาทั้งสองแห่ง พบว่า มีพฤติกรรม การ ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ที่คล้ายกัน คือ การประสานความร่วมมือ แต่ที่แตกต่างกัน พบว่า แห่ง หนึ่ง มีการส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วน ร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอด ชีวิต อีกแห่งหนึ่ง ร่วมมือกับ ทุกฝ่ายจัดการ ความรู้ ด้าน วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็น ความรู้ที่ สามารถ เรียนรู้ได้

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็น	ข้อมูลที่ได้		
	สถานศึกษา ก	สถานศึกษา ข	สรุปข้อค้นพบ
4.5 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย	พบว่ามีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ประชาชนผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นอกจากนี้ยัง ส่งเสริมสนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียนโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่	พบว่าพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ประชาชนผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	สถานศึกษาทั้งสองแห่ง พบว่ามีพฤติกรรม การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่คล้ายกัน คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย แต่ที่แตกต่าง พบว่า แห่งหนึ่ง มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียนโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ อีกแห่งหนึ่ง มีการจัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน
4.6 ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	พบว่า มีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และ สารสนเทศ จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้จากการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน	พบว่ามีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และ สารสนเทศจัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง และยังจัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้อด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	สถานศึกษาทั้งสองแห่ง พบว่ามีพฤติกรรม การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่คล้ายกัน คือ การส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ แต่ที่แตกต่าง พบว่า แห่งหนึ่ง มีการจัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียนอีก แห่งหนึ่ง มีการจัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้อด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็น	ข้อมูลที่ได้		สรุปข้อค้นพบ
	สถานศึกษา ก	สถานศึกษา ข	
4.7 ด้าน การพัฒนา คุณภาพกระบวนการ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้	พบว่า มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด ชีวิต จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของ ชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ตรง ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มี ทักษะการคิดที่สามารถ แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มี เหตุผล ช่างซึ่งใน สุนทรียภาพ มีสมรรถนะทาง ร่างกายและมีทักษะในการ ติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น	พบว่า มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนา บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการ เรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาความรู้และ ทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการ เรียนรู้ที่ดี จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของ ชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ตรง ส่งเสริมและพัฒนา ผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถ แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ	สถานศึกษาทั้งสองแห่ง พบว่า มีพฤติกรรม การปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ที่คล้ายกัน คือ การ พัฒนาคุณภาพกระบวนการ การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ แต่ที่แตกต่าง กัน พบว่า แห่งหนึ่ง มีการปลูกฝัง ให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุผล ช่าง ซึ่งใน สุนทรียภาพ มี สมรรถนะทางร่างกายและ มีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับ ผู้อื่นอีกแห่งหนึ่ง มีการพัฒนา ความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้าง มาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี
4.8 ด้าน การระดม ทรัพยากร เพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต	พบว่า มีมาตรการในการ ระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรับระบบการสนับสนุน เงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วง วัย ตามความพร้อมและความ เหมาะสม ระดมทรัพยากร ร่วมกับองค์กรและสถาบัน สังคมอื่นๆ ส่งเสริมความ เข้มแข็งของชุมชนแห่งการ เรียนรู้ ขอความร่วมมือภาคี เครือข่ายท้องถิ่น จัดสร งงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรม การเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น	พบว่า มีมาตรการในการ ระดม ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการ เรียนรู้ตลอดชีวิต ระดมทรัพยากร ร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่ง การเรียนรู้ จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการ เรียนรู้ตลอดชีวิต ขอความร่วมมือภาคี เครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณ สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอด ชีวิตในท้องถิ่น	สถานศึกษาทั้งสองแห่ง พบว่า มี พฤติกรรม การปฏิบัติงานเกี่ยวกับ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่คล้ายกัน คือ การระดม ทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ตลอด ชีวิต แต่ที่แตกต่างกัน พบว่า แห่งหนึ่ง มีการปรับระบบ การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและ ความเหมาะสม อีกแห่งหนึ่ง มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2 ผลการสรุปข้อมูล/ข้อค้นพบที่สำคัญ ข้อแตกต่างจากการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา สามารถหาข้อสรุปและข้อค้นพบของพฤติกรรม การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ประสบความสำเร็จ นำมาเขียนร่าง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครั้งที่ 1 เพื่อนำไปดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่อไป รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครั้งที่ 1

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	พฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา
1. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต	<p>พฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงาน</p> <p>1.1 กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน</p> <p>1.2 กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพ และพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้</p> <p>1.3 กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต</p> <p>1.4 กำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบอย่างชัดเจน</p> <p>1.5 สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ ผู้เรียน ทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p>
2. ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง	<p>พฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงาน</p> <p>2.1 ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้</p> <p>2.2 ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น</p> <p>2.3 ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย</p> <p>2.4 ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p> <p>2.5 สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผลความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p>

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	พฤติกรรมกาปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา
<p>3. ด้านการสร้างเชื่อมโยงของ แหล่งการเรียนรู้</p>	<p>พฤติกรรมกาปฏิบัติงาน</p> <p>3.1 สํารวจ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง</p> <p>3.2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียน สัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัด นิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น</p> <p>3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการ ต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้</p> <p>3.4 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ</p> <p>3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในห้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง</p>
<p>4. ด้านการประสานความร่วมมือ</p>	<p>พฤติกรรมกาปฏิบัติงาน</p> <p>4.1 ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการใน การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ ในสังคมอย่างมีความสุข</p> <p>4.2 ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p> <p>4.3 ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอด ความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถ เรียนรู้ได้</p> <p>4.4 จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ใน การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน</p> <p>4.5 เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา ให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p>

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	พฤติกรรมกาปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา
5. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย	<p>พฤติกรรมกาปฏิบัติงาน</p> <p>5.1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย</p> <p>5.2 จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน</p> <p>5.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดการกิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>5.4 จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ</p> <p>5.5 ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียน โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่</p>
6. ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	<p>พฤติกรรมกาปฏิบัติงาน</p> <p>6.1 จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และ สารสนเทศ</p> <p>6.2 จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต</p> <p>6.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง</p> <p>6.4 จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน</p> <p>6.5 จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน</p>
7. ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	<p>พฤติกรรมกาปฏิบัติงาน</p> <p>7.1 มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p> <p>7.2 พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี</p> <p>7.3 จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง</p> <p>7.4 ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ</p>

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	พฤติกรรมการณ์ปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา
8. ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อ การเรียนรู้	7.5 ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ชาบซึ่งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น
	พฤติกรรมการณ์ปฏิบัติงาน
	8.1 มีมาตรการในการ ระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	8.2 ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม
	8.3 ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้
	8.4 จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	8.5 ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น

จากการศึกษากรณีศึกษา ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ข้อสรุป ข้อค้นพบเกี่ยวกับรายละเอียดแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศและเป็นสาระสำคัญที่นำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป็นพฤติกรรมการณ์ปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแต่ละด้านได้ร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ครั้งที่ 1) เพื่อนำไปดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้

3. ผลจากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ที่ผู้วิจัยกำหนดให้มีการศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อให้ได้แนวคิดเชิงทฤษฎีในการร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายตามบริบทที่เป็นจริงมากยิ่งขึ้น โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิระดับท้องถิ่นและระดับชาติ จำนวน 5 คน ที่ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Method) ตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) เพื่อให้ได้ร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ครั้งที่ 2) ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายตามบริบทที่เป็นจริงมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยสามารถสรุปรายละเอียด/ สาระสำคัญที่นำไปใช้ได้ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการสรุปสาระสำคัญของสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ประเด็นที่สัมภาษณ์	รายละเอียด/สาระสำคัญที่นำไปใช้
<p>ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่จัดการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p>	<p>ผลการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่จัดการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องสามารถส่งเสริม 8 ด้าน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3. ด้านการสร้างเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ 4. ด้านการประสานความร่วมมือ 5. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย 6. ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 7. ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8. ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้
<p>พฤติกรรมการทำงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่มี การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p>	<p>ผลการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีพฤติกรรม ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน 2) กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพ และพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้ 3) กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 4) กำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบอย่างชัดเจน 5) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 6) ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ 7) ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น 8) ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย 9) ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเด็นที่สัมภาษณ์	รายละเอียด/สาระสำคัญที่นำไปใช้
	10) สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	11) สำรวจ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
	12) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น
	13) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
	14) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ
	15) ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในห้วงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
	16) ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
	17) ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	18) ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้
	19) จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน
	20) เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	21) พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย
	22) จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน
	23) จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้
	24) จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเด็นที่สัมภาษณ์	รายละเอียด/สาระสำคัญที่นำไปใช้
	25) ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้ผู้เรียนโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่
	26) จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และ สารสนเทศ
	27) จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
	28) จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง
	29) จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน
	30) จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
	31) มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	32) พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี
	33) จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ตรง
	34) ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่ สามารถแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ
	35) ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น
	36) มีมาตรการในการ ระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	37) ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม
	38) ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้
	39) จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	40) ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณ สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ผู้วิจัยได้แนวคิดเชิงทฤษฎีของร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายตามบริบทที่เป็นจริง ต้องประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) พฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลจากการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกลุ่มขององค์ประกอบและพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ครั้งที่ 2) ได้ดังแสดงในตารางที่ 8 ต่อไปนี้

ตารางที่ 8 ร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ครั้งที่ 2)

องค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	พฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา
1. การสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต	1.1 กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน 1.2 กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้ 1.3 กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 1.4 กำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบอย่างชัดเจน 1.5 สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. การจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง	2.1 ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ 2.2 ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น 2.3 ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย 2.4 ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2.5 สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผลความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตารางที่ 8 (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	พฤติกรรมการทำงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา
<p>3. การสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้</p>	<p>3.1 สำรวจ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง</p> <p>3.2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น</p> <p>3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้</p> <p>3.4 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ</p> <p>3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง</p>
<p>4. การประสานความร่วมมือ</p>	<p>4.1 ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข</p> <p>4.2 ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p> <p>4.3 ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้</p> <p>4.4 จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน</p> <p>4.5 เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p>
<p>5. การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย</p>	<p>5.1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย</p> <p>5.2 จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน</p> <p>5.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ประชาชนผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>5.4 จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ</p>

ตารางที่ 8 (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	พฤติกรรมการณ์ปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา
6. การส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	<p>5.5 ส่งเสริม สนับสนุน ให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่</p> <p>6.1 จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และสารสนเทศ</p> <p>6.2 จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต</p> <p>6.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง</p> <p>6.4 จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน</p> <p>6.5 จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน</p>
7. การพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	<p>7.1 มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาคณาการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p> <p>7.2 พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี</p> <p>7.3 จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ตรง</p> <p>7.4 ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่ สามารถแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ</p> <p>7.5 ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น</p>
8. การระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้	<p>8.1 มีมาตรการในการระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p> <p>8.2 ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม</p> <p>8.3 ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้</p> <p>8.4 จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p> <p>8.5 ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น</p>

สรุปผลการจัดกลุ่มภายใต้รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ดังนี้ 1) กลุ่มขององค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมี 8 ด้าน 2) กลุ่มของพฤติกรรม การปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมี 40 ข้อ ผู้วิจัยได้แยกตามองค์ประกอบภายใต้รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิจัยในระยะที่ 2 ต่อไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการให้ข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 16 คน ครูอาสาสมัคร จำนวน 40 คน ครูกศน. จำนวน 49 คน และ ครูศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 121 คน โดยใช้ตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, อ้างในบุญชม ศรีสะอาด, 2545, น.43) โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 236 คน เมื่อแยกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่ง มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการ		ครู		ครู		ครู		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ										
1. ชาย	10	62.50	12	30.00	19	38.78	47	38.84	80	33.89
2. หญิง	6	37.50	28	70.00	30	61.22	74	61.16	156	66.10
รวม	16	100	40	100	49	100	121	100	236	100
2. อายุ										
2.1 ไม่เกิน 30 ปี	0	0	0	0	10	20.41	90	74.38	13	5.50
2.2 31-40 ปี	0	0	5	12.50	27	55.10	21	17.36	78	33.05
2.3 41-50 ปี	7	43.75	28	70.00	12	24.49	10	8.26	131	55.51
2.4 51 ปีขึ้นไป	9	56.25	7	17.50	0	0.00	0	0.00	14	5.93
รวม	16	100	40	100	49	100	121	100	236	100
3. ระดับการศึกษา										
1. ปริญญาตรี	2	12.50	22	55.00	30	61.22	90	74.38	139	58.90
2. ปริญญาโท	14	87.50	18	45.00	19	38.78	31	25.62	97	41.10
3. ปริญญาเอก	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
รวม	16	100	40	100	49	100	121	100	236	100
4. ประสบการณ์ ทำงานใน ตำแหน่ง										
1. น้อยกว่า 3 ปี	0	0	0	0	6	12.24	87	71.90	89	37.71
2. 3 ปี – 10 ปี	5	31.25	5	12.50	25	51.02	20	16.53	112	47.46
3. 10 ปีขึ้นไป	12	68.75	35	87.50	18	36.73	14	11.57	35	14.83
รวม	16	100	40	100	49	100	121	100	236	100

จากตารางที่ 9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น รวมทั้งสิ้น 236 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 66.10 เพศชาย จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 33.89 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 41-50 ปี มากที่สุด จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 55.51 น้อยที่สุด คืออายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.50 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบระดับปริญญาตรี จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 58.90 และระดับปริญญาโท จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 41.10 และประสบการณ์ทำงานในตำแหน่ง ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 3 ปี-10 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 47.71 น้อยที่สุด 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 14.83

2. การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรภายใต้องค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูอาสาสมัคร และ ครูศูนย์การเรียนรู้ ในแต่ละด้านขององค์ประกอบ และพฤติกรรมกรปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 10-17

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
1. กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน	4.84	0.37	มากที่สุด
2. กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้	4.80	0.40	มากที่สุด
3. กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อทำให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	4.85	0.36	มากที่สุด
4. กำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบอย่างชัดเจน	4.87	0.33	มากที่สุด
5. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.83	0.38	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	4.84		มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	0.37		

จากตารางที่ 10 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบอย่างชัดเจน อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.87$) และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพ และพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้ อยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X} = 4.80$)

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
1. ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้	4.83	0.37	มากที่สุด
2. ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่ เกิดขึ้น	4.78	0.41	มากที่สุด
3. ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนา คุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย	4.80	0.40	มากที่สุด
4. ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.85	0.36	มากที่สุด
5. สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.80	0.40	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	4.81		มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	0.39		

จากตารางที่ 11 พบว่า ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.85$) และการปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X} = 4.78$)

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
1. สำรวจ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.75	0.44	มากที่สุด
2. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มี ห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น	4.70	0.46	มากที่สุด
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถาน ประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่ง การเรียนรู้	4.75	0.43	มากที่สุด
4. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับ นานาชาติ	4.72	0.45	มากที่สุด
5. ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงใน แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	4.75	0.43	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	4.73		มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	0.44		

จากตารางที่ 12 พบว่า ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้โดยภาพรวม
อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การสำรวจ และ พัฒนาแหล่ง
เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ
เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงใน
แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.75$) และการพัฒนา
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้
มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น อยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X} = 4.70$)

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ด้านการประสานความร่วมมือ

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
1. ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข	4.80	0.40	มากที่สุด
2. ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.72	0.45	มากที่สุด
3. ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้	4.67	0.47	มากที่สุด
4. จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน	4.75	0.44	มากที่สุด
5. เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.70	0.46	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	4.73		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	0.45		มากที่สุด

จากตารางที่ 13 พบว่า ด้านการประสานความร่วมมือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.80$) และการร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ อยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X} = 4.67$)

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
1. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ ของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ชีดยุ่น เปิดกว้าง และเข้าใจง่าย	4.63	0.48	มากที่สุด
2. จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม กับระดับความพร้อมของผู้เรียน	4.62	0.48	มากที่สุด
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรม การเรียนรู้	4.66	0.47	มากที่สุด
4. จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	4.58	0.49	มากที่สุด
5. ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียน โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่	4.62	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	4.62		มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	0.48		

จากตารางที่ 14 พบว่า ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.66$) และจัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ อยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X} = 4.58$)

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
1. จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และ สารสนเทศ	4.65	0.48	มากที่สุด
2. จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	4.61	0.49	มากที่สุด
3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง	4.63	0.48	มากที่สุด
4. จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน	4.62	0.48	มากที่สุด
5. จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.62	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})		4.63	มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)		0.48	

จากตารางที่ 15 พบว่า ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.63$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การจัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และ สารสนเทศ อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.65$) และการจัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตอยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X} = 4.61$)

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
1. มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.59	0.49	มากที่สุด
2. พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการ เรียนรู้ที่ดี	4.64	0.48	มากที่สุด
3. จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ตรง	4.63	0.48	มากที่สุด
4. ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ให้มีทักษะการคิด ที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ	4.70	0.46	มากที่สุด
5. ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ซาบซึ้งใน สุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะใน การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น	4.67	0.47	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})		4.64	มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)		0.48	

จากตารางที่ 16 พบว่า ด้านการพัฒนาคุณภาพกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.64$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.70$) และการมุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X} = 4.58$)

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
1. มีมาตรการในการ ระดมทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.63	0.48	มากที่สุด
2. ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม	4.71	0.45	มากที่สุด
3. ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคม อื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้	4.63	0.48	มากที่สุด
4. จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.59	0.49	มากที่สุด
5. ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรร งบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในท้องถิ่น	4.62	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})		4.64	มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)		0.48	

จากตารางที่ 17 พบว่า ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.64$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.71$) และการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X} = 4.59$)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในองค์ประกอบแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ผลการวิเคราะห์ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
ในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการสร้างวิสัยทัศน์
การเรียนรู้ตลอดชีวิต

รูปแบบ การส่งเสริม การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	รูปแบบ พฤติกรรมการทำงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่า ร้อยละ
		ความ ถูกต้อง (N = 13)	ความ เหมาะสม (N = 13)	ความเป็น ไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
การสร้าง วิสัยทัศน์ การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	1. กำหนดนโยบาย					
	การส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน	13	13	13	13	100
	2. กำหนดเป้าหมายใน การพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและ พฤติกรรมที่ครอบคลุม การเรียนรู้	13	13	13	13	100
	3. กำหนดโครงสร้างและ ระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ ทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
	4. กำหนดหน่วย/องค์กร รับผิดชอบอย่างชัดเจน	13	13	13	13	100
5. สร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ ตลอดชีวิต						
		13	13	13	13	100
ค่าเฉลี่ยร้อยละ					100	

จากตารางที่ 18 แสดงว่า รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการสร้างวิสัยทัศน์
การเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไป
ได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ภาพรวมของด้านนี้ คิดเป็นร้อยละ 100

2. ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง

รูปแบบ การส่งเสริม การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	พฤติกรรมปฏิบัติงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่า ร้อยละ
		ความ ถูกต้อง (N = 13)	ความ เหมาะสม (N = 13)	ความเป็น ไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
ด้านการจัด บรรยากาศและ วัฒนธรรมแห่ง การเรียนรู้ด้วย ตนเอง	1. ให้ความสำคัญ สนใจ					
	การเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้	13	13	13	13	100
	2. ปรับทัศนคติของชุมชน ให้ยกย่องผู้เรียนที่ไม่เรียนรู้ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น	13	13	13	13	100
	3. ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือก รับความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และนำมาประยุกต์ใช้ได้ อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนา คุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย	13	13	13	13	100
	4. ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
5. สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน มีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็น ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100	
ค่าเฉลี่ยร้อยละ					100	

จากตารางที่ 19 แสดงว่า รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการจัดบรรยากาศ และวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ภาพรวมของด้านนี้ คิดเป็นร้อยละ 100

3. ด้านการสร้าง ความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังรายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ 20

ตารางที่ 20 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)ความคิดเห็นของ

ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการสร้าง ความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้

รูปแบบ การส่งเสริม การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	รูปแบบ การส่งเสริม การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	พฤติกรรมปฏิบัติงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				
			ความ ถูกต้อง (N = 13)	ความ เหมาะสม (N = 13)	ความเป็น ไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	ค่า ร้อยละ
ด้านการสร้าง ความเชื่อมโยง ของแหล่ง การเรียนรู้	1. สํารวจ และ พัฒนา	แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	13	13	13	13	100
	2. พัฒนารูปแบบการจัด การเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อ ให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้ อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มี ห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น		13	13	13	13	100
	3. ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการเรียนรู้ในสถาน ประกอบการต่างๆ เพื่อนำ ไปสู่การเป็นชุมชนแห่ง การเรียนรู้		13	13	13	13	100

ตารางที่ 20 (ต่อ)

รูปแบบ การส่งเสริม การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	พฤติกรรมการปฏิบัติงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				
		ความ ถูกต้อง (N = 13)	ความ เหมาะสม (N = 13)	ความเป็น ไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	ค่า ร้อยละ
	4. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติและระดับนานาชาติ	13	13	13	13	100
	5. ส่งเสริมและสนับสนุน ผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงใน แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเอง	13	13	13	13	100
ค่าเฉลี่ยร้อยละ					100	

จากตารางที่ 20 แสดงว่า รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการสร้าง
เชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม
เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ คิดเป็นร้อยละ 100

4. ด้านการประสานความร่วมมือ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมิน
รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ความคิดเห็นของ
ผู้ทรงคุณวุฒิ ในการตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการประสาน
ความร่วมมือ

รูปแบบ การส่งเสริม การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	พฤติกรรมการปฏิบัติงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				
		ความ ถูกต้อง (N = 13)	ความ เหมาะสม (N = 13)	ความเป็น ไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	ค่า ร้อยละ
ด้านการประสาน ความร่วมมือ	1. ประชาสัมพันธ์และกระตุ้น ให้บุคคลมีความต้องการใน การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้ อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข	13	13	13	13	100

ตารางที่ 21 (ต่อ)

รูปแบบ การส่งเสริม การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	พฤติกรรมการทำงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่า ร้อยละ
		ความ ถูกต้อง (N = 13)	ความ เหมาะสม (N = 13)	ความเป็น ไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
	2. ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
	3. ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัด การความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญา ที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็น ความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้	13	13	13	13	100
	4. จัดทำคลังข้อมูลความรู้ ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาชุมชนแห่ง การเรียนรู้ที่ยั่งยืน	13	13	13	13	100
	5. เปิดโอกาสให้สถาบันและ บุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือก ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
ค่าเฉลี่ยร้อยละ					100	

จากตารางที่ 21 แสดงว่า รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการประสานความร่วมมือ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ภาพรวมของด้านนี้ คิดเป็นร้อยละ 100

5. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย

รูปแบบ การส่งเสริม การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	พฤติกรรมการทำงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่า ร้อยละ
		ความ ถูกต้อง (N = 13)	ความ เหมาะสม (N = 13)	ความเป็น ไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
ด้านการจัด กระบวนการ เรียนรู้ด้วย วิธี ที่หลากหลาย	1. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ชีดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจ	13	13	13	13	100
	2. จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน	13	13	13	13	100
	3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้	13	13	13	13	100
	4. จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	13	13	13	13	100
	5. ส่งเสริม สนับสนุน ให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียน โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่	13	13	13	13	100
ค่าเฉลี่ยร้อยละ					100	

จากตารางที่ 22 แสดงว่าด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ คิดเป็นร้อยละ 100

6. ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				
		ความถูกต้อง (N = 13)	ความเหมาะสม (N = 13)	ความเป็นไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ประโยชน์ (N = 13)	ค่าร้อยละ
ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	1. จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ	13	13	13	13	100
	2. จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
	3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง	13	13	13	13	100
	4. จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน	13	13	13	13	100

ตารางที่ 23 (ต่อ)

รูปแบบ การส่งเสริม การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	พฤติกรรมการทำงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่า ร้อยละ
		ความ ถูกต้อง (N = 13)	ความ เหมาะสม (N = 13)	ความเป็น ไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
	5. จัดทำปฏิทินการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นความสนใจของ สาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ ด้านวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	13	13	13	13	100
ค่าเฉลี่ยร้อยละ						100

จากตารางที่ 23 แสดงว่า รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการส่งเสริมการใช้
สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามี 100

7. ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของ
ผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังรายละเอียดดังแสดงใน
ตารางที่ 24

ตารางที่ 24 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ความคิดเห็นของ
ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการพัฒนา
คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

รูปแบบ การส่งเสริม การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	พฤติกรรมการทำงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่า ร้อยละ
		ความ ถูกต้อง (N = 13)	ความ เหมาะสม (N = 13)	ความเป็น ไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
ด้านการพัฒนา คุณภาพ กระบวนการ จัดกิจกรรม การเรียนรู้	1. มุ่งประกันคุณภาพพัฒนา บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับ การส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100

ตารางที่ 24 (ต่อ)

รูปแบบ การส่งเสริม การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	พฤติกรรมกาปฏิบัติงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่า ร้อยละ
		ความ ถูกต้อง (N = 13)	ความ เหมาะสม (N = 13)	ความเป็น ไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
	2. พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐาน การเรียนรู้ที่ดี	13	13	13	13	100
	3. จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของ ชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ตรง	13	13	13	13	100
	4. ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ให้มีทักษะการคิดที่ สามารถ แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ	13	13	13	13	100
	5. ปลุกฝังให้ผู้เรียนมี ความรู้ มีเหตุมีผลซาบซึ้ง ในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะ ทางร่างกายและมีทักษะ ในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น	13	13	13	13	100
ค่าเฉลี่ยร้อยละ					100	

จากตารางที่ 24 แสดงว่า รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการพัฒนาคุณภาพการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็น ไป
ได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ คิดเป็นร้อยละ 100

8. ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ใน
การประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ความคิดเห็นของ
ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการระดม
ทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้

รูปแบบ การส่งเสริม การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	พฤติกรรมกรปฏิบัติงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่า ร้อยละ
		ความ ถูกต้อง (N = 13)	ความ เหมาะสม (N = 13)	ความ เป็นไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
ด้านการระดม ทรัพยากรเพื่อ การเรียนรู้	1. มีมาตรการในการระดม ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
	2. ปรับระบบการสนับสนุน เงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วง วัยตามความพร้อมและ ความเหมาะสม	13	13	13	13	100
	3. ระดมทรัพยากรร่วมกับ องค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชม ชนแห่งการเรียนรู้	13	13	13	13	100
	4. จัดตั้งกองทุนส่งเสริม การ เรียนรู้ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
	5. ขอความร่วมมือภาคีเครือข่าย ท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณ สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตในท้องถิ่น	13	13	13	13	100
ค่าเฉลี่ยร้อยละ					100	

จากตารางที่ 25 แสดงว่า ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็น
สอดคล้องกัน ว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ คิดเป็น
ร้อยละ 100

ผลการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกด้าน โดยภาพรวมทั้ง 8 ด้านผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คิดเป็นร้อยละ 100 และผลการทำประชาพิจารณ์รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ผู้ร่วมทำประชาพิจารณ์ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษา และสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งหมด 8 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานดังนี้

- 1) กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน
- 2) กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้
- 3) กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
- 4) กำหนดหน่วย/องค์การรับผิดชอบอย่างชัดเจน
- 5) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง ต้องมีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานดังนี้

- 1) ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้
- 2) ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น
- 3) ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้ อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย
- 4) ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียนให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 5) สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้โดยเข้าใจเหตุผลความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ ต้องมีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานดังนี้

- 1) สำรวจและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
- 4) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ
- 5) ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

4. ด้านการประสานความร่วมมือ ต้องมีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานดังนี้

- 1) ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
- 2) ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 3) ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้
- 4) จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน
- 5) เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย ต้องมีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานดังนี้

- 1) พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย
- 2) จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน
- 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 4) จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพ ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

5) ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้ผู้เรียนโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

6. ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ต้องมีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานดังนี้

- 1) จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และสารสนเทศ
- 2) จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
- 3) จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอเพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง
- 4) จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้จากการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน
- 5) จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชนรวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

7. ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องมีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานดังนี้

- 1) มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) พัฒนาความรู้และทักษะรวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี
- 3) จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง
- 4) ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ
- 5) ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น

8. ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ ต้องมีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานดังนี้

- 1) มีมาตรการในการ ระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม
- 3) ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้

4) จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5) ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังมีประเด็นเพิ่มเติมจากการรับฟังความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์ พบว่า จากอดีตที่ผ่านมาผู้จัดการศึกษาและสถานศึกษา ส่วนใหญ่ได้มีการปฏิบัติตามพฤติกรรม ภายใต้ประเด็นของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตน้อยมาก

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยสามารถสรุปผล อภิปรายผลและ ข้อเสนอแนะดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้ 1) การร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต 2) การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) การตรวจสอบรูปแบบ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่ละระยะมีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 การร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับ องค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้าน การสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ ด้านการประสานความร่วมมือ ด้านการจัด กระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อ การเรียนรู้ ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการ เรียนรู้ 2) ศึกษากรณีศึกษาสถานศึกษาต้นแบบ 2 แห่ง ซึ่งศึกษาทั้งจากเอกสารต่าง ๆ การสังเกต และจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาต้นแบบนั้นๆ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ครูอาสาสมัคร ครูศูนย์การเรียนรู้(ศรช.) ตัวแทนนักศึกษา กรรมการสถานศึกษา และ ตัวแทนชุมชน เพื่อตรวจสอบเชิงประจักษ์แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบและ พฤติกรรมปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาและสถานศึกษาในส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ ชุมชน 3) ทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิระดับท้องถิ่นและระดับชาติ จำนวน 5 คน เพื่อกำหนด

องค์ประกอบและพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาและสถานศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แล้วดำเนินการยกร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยดำเนินการโดยสร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 236 คน ด้วยแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ด้าน โดยพิจารณาจากระดับค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป ปรากฏว่าทุกองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ รวมทั้งนักวิชาการอิสระที่มีประสบการณ์เชี่ยวชาญตรงกับประเด็นที่ศึกษา จำนวน 13 คน ประเมินเพื่อให้ได้รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์ และ 2) นำไปทำประชาพิจารณ์เพื่อนำรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 พบว่า รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีองค์ประกอบสำคัญทั้งหมด 8 ด้าน โดยแต่ละด้านมีพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาต้องมีพฤติกรรมการปฏิบัติงานดังนี้

- 1) กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน
- 2) กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้
- 3) กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
- 4) กำหนดหน่วย/องค์การรับผิดชอบอย่างชัดเจน

5) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาต้องมีพฤติกรรมการทำงานดังนี้

- 1) ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้
- 2) ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น
- 3) ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย
- 4) ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 5) สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3 ด้านการสร้างเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ โดยผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาต้องมีพฤติกรรมการทำงานดังนี้

- 1) สำรวจและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
- 4) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ
- 5) ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง

1.4 ด้านการประสานความร่วมมือ โดยผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาต้องมีพฤติกรรมการทำงานดังนี้

- 1) ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
- 2) ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3) ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้

4) จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน แห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

5) เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็น ทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.5 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายโดยผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ต้องมีพฤติกรรมการทำงานดังนี้

1) พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความ หลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย

2) จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน

3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำ เยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้

4) จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพ ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

5) ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้าง ทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียนโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

1.6 ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ โดยผู้จัดการศึกษา หรือสถานศึกษาต้องมีพฤติกรรมการทำงานดังนี้

1) จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อ เทคโนโลยี และสารสนเทศ

2) จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่ง ใหม่ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3) จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง

4) จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะ แนวทางตามความต้องการของผู้เรียน

5) จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชนรวมทั้ง การเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1.7 ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาต้องมีพฤติกรรมปฏิบัติงานดังนี้

- 1) มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี
- 3) จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง
- 4) ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ
- 5) ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น

1.8 ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ โดยผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาต้องมีพฤติกรรมปฏิบัติงานดังนี้

- 1) มีมาตรการในการระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม
- 3) ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้
- 4) จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 5) ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น

2. ผลการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในระยาะที่ 3 ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิจากระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ รวมทั้งนักวิชาการอิสระที่มีประสบการณ์เชี่ยวชาญตรงกับประเด็นที่ศึกษา จำนวน 13 คน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในทุกด้าน และ 2) จากการทำประชาพิจารณ์เพื่อนำรูปแบบฯ ไปสู่การปฏิบัติ พบว่าผู้เข้าร่วมทำประชาพิจารณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วย สนับสนุนทุกองค์ประกอบทุกด้าน และผลการสรุปประเด็นเพิ่มเติมจากการรับฟังความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์ พบว่าจากอดีตที่ผ่านมา นั้นผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาส่วนใหญ่ได้มีการปฏิบัติตามพฤติกรรมภายใต้ประเด็นของ

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ น้อยมาก

สำหรับข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์ มีดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ควรจัดให้มีการฝึกเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติยิ่งขึ้นและควรปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับครูอาสาสมัคร ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และครูชั่วคราวไม่ใช่ลูกจ้างชั่วคราว เพื่อให้เกิดการรับรู้ถึงสภาพการจัดการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเกิดความร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นชุดขององค์ประกอบที่มีพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาและสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ได้มาจากกระบวนการสังเคราะห์ วิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีรูปแบบ การจัดการศึกษาในปัจจุบัน การเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดของโนสส์ (Knowles, 1985, p.3081) ; แคนดี ครีเบิร์ทและโอเลียรี (Candy, Crebert., & Oleary, 1994, p.43) ; คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education & Training, 1996, p.3) ; ทูอิจมาน เกริชและแวกเนอร์ (Tuijnman, Kirsch., & Wagner, 1997) ; สมิธและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134) ; แนปเปอร์และครอปเลย์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47) ; เมอร์ฟี ทอลลีและวิลมุต (Murphy, Tolley., & Wilmut, 2001, p.1) ; คณะกรรมาธิการสหภาพยุโรป (Commission of the European Communities, 2005, p.13) นอกจากนี้ก็ได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดจากผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.13-15) ; สุมาลี สังข์ศรี (2544, น.204-245) และนิตยา สำเร็จผล (2547, น.183,263) เป็นส่วนใหญ่ ที่นักวิชาการได้นำไปสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งยังได้สังเคราะห์จากแนวคิดของนักการศึกษาไทย นโยบายการบริหารการศึกษาของการจัดการศึกษาของประเทศไทยที่กำลังอยู่ในยุค

การเปลี่ยนแปลงเพื่อก้าวสู่ประชาอาเซียน จากนั้นได้ทำกรณีศึกษากับสถานศึกษาที่สามารถจัดการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้โดดเด่นและประสบผลสำเร็จ จำนวน 2 แห่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ แล้วนำมาปรับกรอบแนวคิดการวิจัยให้ชัดเจนและสอดคล้องกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากนั้นได้นำไปผ่านความเห็นชอบโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิระดับท้องถิ่นและระดับชาติใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการกำหนดนโยบายและเป็นผู้ปฏิบัติซึ่งทุกท่านได้ให้ข้อมูลที่ชัดเจน ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จนสามารถจัดกลุ่มขององค์ประกอบและพฤติกรรมของรูปแบบฯ ได้ จากนั้นนำรูปแบบฯดังกล่าวไปสอบถามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานเพื่อนำข้อมูลมาพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ด้าน คือ ดังนี้ 1) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ด้านการสร้างเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ 4) ด้านการประสานความร่วมมือ 5) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย 6) ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 7) ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ และ 8) ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นมีความสำคัญต่อรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพราะทำให้มีความชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติของผู้จัดการศึกษาและสถานศึกษาที่มีจะสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้เป็นอย่างดี และยังสามารถนำผลการบริหารไปใช้เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาต่อไปได้

2. องค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ภาพรวมทั้ง 8 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูอาสาสมัคร ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และครูศูนย์การเรียนรู้ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นพฤติกรรมกรปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาและสถานศึกษาที่มี การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นผู้จัดการศึกษาและสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีพฤติกรรม

การปฏิบัติงาน คือ ต้องสามารถกำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุม การเรียนรู้มีการกำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีกำหนดหน่วย/องค์การรับผิดชอบอย่างชัดเจนและต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้เพราะการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญ สามารถบูรณาการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ มีความตระหนักรู้ถึงวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถนำความรู้ไปใช้ในเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และขยายให้กว้างไกลได้เข้าใจในคุณค่าของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมั่นใจที่จะนำไปปฏิบัติสอดคล้องกับแนวคิดของโนสส์ (Knowles, 1985, p.3081) ที่สรุปแนวทางการส่งเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความถนัด ด้านการพัฒนาและติดตามความรู้วิชาการใหม่ ๆ ซึ่งต้องฝึกให้มีทักษะการสร้างวิสัยทัศน์ในการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้ และต้องจัดระบบข้อมูล ข่าวสารใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และสารสนเทศ นอกจากนี้มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้เสนอแนวปฏิบัติของการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ชัยยศ อิ่มสุวรรณ, 2547, น.35-36 ; สุมาลี สังข์ศรี, 2544, น.54-70) สามารถสรุปแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่า ต้องสามารถกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาให้ชัดเจน สามารถดำเนินการจัดการศึกษาทุกประเภทให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ และยังสอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.8-9) ที่ได้สรุปหลักการในการส่งเสริมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทยไว้ว่าต้องจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นและมีความต่อเนื่องตลอดเวลาตลอดช่วงอายุของผู้เรียน

2.2 ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น ผู้จัดการศึกษาและสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีพฤติกรรมปฏิบัติงานในด้านนี้ คือ การให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอด

ชีวิต ทั้งนี้เพราะปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ บุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองได้ดี หากอยู่ในสภาพการณ์ที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระซึ่งการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้ และเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูใช้วิธีชี้แนะและทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน การเรียนรู้จะเน้นกระบวนการเป็นสำคัญ ควรได้รับการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีสำนึกในการดำเนินภารกิจส่วนตัว เช่น การบริหารเวลา การกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิต มีจิตใจรักการแสวงหาความรู้ รักการเรียนรู้ อยากรู้ อยากเห็น มีจิตสำนึกในการคิดวิเคราะห์ ทำความเข้าใจกับข้อมูลได้อย่างรอบด้านและรู้จักประเมินตนเองสอดคล้องกับงานวิจัยของแคนดี ครีเบิร์ตและโอเลียรี (Candy, Crebert., & Oleary, 1994, p.43) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ประสบความสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องรู้จักเลือกแหล่งที่จะใช้ในการเรียนรู้ รู้จักวิธีการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของโนสส์ (Knowles, 1985, p.3081) ที่สรุปแนวทางการส่งเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความถนัดนั้น การเข้าถึง การช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาติดตามความรู้และวิทยาการใหม่ๆ รับรู้และประเมินความสามารถของตน ปรับปรุงความสามารถของตน ใช้ความคิดวิจารณ์ญาณในการเรียนรู้ สามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด ตลอดจนสามารถประเมินความก้าวหน้าและความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ด้วยตนเองดังนั้นควรส่งเสริมให้มีการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้แก่ปวงชน ให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตผสมกลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตของปวงชน ไม่ให้การศึกษาแปลกแยกออกจากการดำเนินชีวิต

2.3 ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นผู้จัดการศึกษาและสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีพฤติกรรมปฏิบัติงาน คือ สำรวจ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ทั้งนี้เพราะผู้ที่ จะทำการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนนั้น ต้องเป็นผู้มีทักษะที่จำเป็น สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีทักษะในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ สามารถใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่หลากหลายในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ประโยชน์จากแหล่ง การเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด สื่อต่างๆ มานำเสนอข้อมูลจากความรู้ในเชิงสหวิทยาการ สอดคล้องกับแนวคิดของแนปเปอร์และครอปเลย์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47) ที่อธิบายว่า การประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีประสิทธิผลจะสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่น ๆ เป็นต้น การใช้ประโยชน์จากแหล่งต่าง ๆ โดยเริ่มจากการสำรวจ และร่วม พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ได้เป็น อย่างดีเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน นอกจากนี้สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.8-9) ได้สรุปหลักการในการส่งเสริมเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของคนไทยไว้ว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีบรรยากาศและ วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทุกแห่งในสังคม คือ แหล่งการเรียนรู้ของคนทุกคน ต้อง สร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน และสอดคล้องกับแนวคิดของซูมาลี สัจจ์ศรี (2544, น.204-245) ที่ได้วิเคราะห์ยุทธศาสตร์และแนวปฏิบัติในการจัดการส่งเสริม การศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยไว้ว่าต้องพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ผนวกรวมความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนหรือเมือง แห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้จากการศึกษางานวิจัยของนิตยา สำเร็จผล (2547, น.183,263) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สรุปได้ว่า คุณลักษณะ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ มุ่งมั่นและพยายามที่จะนำตัวเองสู่การเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นว่า ตนสามารถเรียนรู้ได้ มีแรงจูงใจอย่างสูงในการเรียนรู้ มีพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องหลังจาก จบการศึกษา รักการอ่าน การค้นคว้า ใช้ข้อมูลหลายด้านในการตัดสินใจ มีเป้าหมายในชีวิต มีผล การพัฒนาตนเองและการงานอย่างต่อเนื่อง เชื่อมั่นว่า การเรียนรู้เรียนรู้ได้จากทุกแหล่ง มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความคิดและจิตใจเปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2.4 ด้านการประสานความร่วมมือ พบว่า โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ มากที่สุด ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นผู้จัด การศึกษาและสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีพฤติกรรมการปฏิบัติงาน คือ ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ร่วมมือกับทุกฝ่าย

จัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็น ความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้ เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้เพราะการสร้างองค์ความรู้ในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง ต้องมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนให้เห็นความสำคัญโดยการสร้างความสัมพันธ์ในการเป็น เครือข่ายซึ่งกันและกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมและจูงใจให้สถาบันศาสนา สถานประกอบการและชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน โดย เลือกสรรภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การดำเนินงานของประเทศ สหราชอาณาจักร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2543, น.15-17) ที่สร้างเครือข่ายแนะแนว สารสนเทศเน้นความสำคัญของการแนะแนวการศึกษาสำหรับผู้ที่พักการศึกษาภาคบังคับ มีความ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกระตุ้น และสร้างแรงจูงใจ ด้วยการให้ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และ การแนะแนว โดยจัดเป็นเครือข่าย การแนะแนวระดับชาติ และมีบริการสายด่วนเพื่อการเรียนรู้ (Learning direct) เชื่อมโยงการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ และการเรียนแบบสะสมหน่วยกิต เน้นในเรื่อง ของการเชื่อมโยงการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบ หรือ การศึกษาตามอัธยาศัยที่สามารถเทียบโอนระหว่างกันได้ และประสานแผนร่วมแรงร่วมใจของ ทุกฝ่าย เน้นว่าทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วน ของการศึกษาตลอดชีวิตสอดคล้องกับหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.8-9) ที่ให้ทุกฝ่าย ประสานความร่วมมือกันในสังคม ต้องร่วมรับผิดชอบในการจัด การศึกษา และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ปวงชน เช่นเดียวกับแนวคิดของ สุมาลี สังข์ศรี (2544, น.204-245) ที่ได้วิเคราะห์ยุทธศาสตร์และแนวปฏิบัติในการจัดการส่งเสริม การศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยไว้ว่าต้องสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ รมงค์สร้าง ความร่วมมือจากทุกฝ่ายส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต การจัดการศึกษาให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าถึงง่าย ร่วมกันพัฒนาแหล่ง การเรียนรู้ในชุมชนและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชน หรือเมืองแห่งการ เรียนรู้สอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยา สำเร็จผล (2547, น.183, 263) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนา ตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อ การเรียนรู้ตลอดชีวิต สรุปได้ว่าคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ได้แก่ มุ่งมั่นและพยายามที่จะนำตัวเองสู่การเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นว่าตนสามารถเรียนรู้ ได้ มีแรงจูงใจอย่างสูงใน การเรียนรู้ มีพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องหลังจากจบการศึกษา รักการอ่าน การค้นคว้า ใช้ข้อมูลหลายด้านในการตัดสินใจ มีเป้าหมายในชีวิต มีผลการพัฒนาดน

และการทำงานอย่างต่อเนื่อง เชื่อมั่นว่าการเรียนรู้เรียนได้จากทุกแหล่ง มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความคิด และจิตใจเปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2.5 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย พบว่า โดยภาพรวมระดับ การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ดังนั้น ผู้จัดการศึกษาและสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมี พฤติกรรมการปฏิบัติงาน คือ พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม กับระดับความพร้อมของผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ประชาชนผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดการกิจกรรม การเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งใน ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิด กว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียนโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ ลักษณะและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่นตามแนวคิดของลักษณะการเรียนรู้ของวอร์นัท ภูเจริญ (2544, น.107-121) ที่สามารถจัดกลุ่มเป็น 4 กลุ่มคือ 1) Context คือ สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ผู้เรียนมี การเรียนรู้ที่ขึ้นกับเงื่อนไขของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่โดยรอบตามสถานการณ์ เช่น วัฒนธรรม อุณหภูมิ ใครสอน ใครเรียน 2) Input คือ สิ่งที่ป้อนเข้ามาให้ผู้เรียนซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สิ่ง ที่ป้อนเข้ามาผ่านทางรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสและใจของผู้เรียน 3) Response คือ หลังจากที่อยู่ใน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแล้ว ได้ข้อมูลที่ถูกจัดแล้วผู้เรียนจะต้องกรองข้อมูลก่อน เป็นเรื่องของ ออกติ 4) Context Global คือ ต้องเห็นภาพรวมก่อนอยากเห็นแนวคิดหลักก่อน จากนั้นค่อยว่ากัน ทีหลัง เช่นเดียวกับแนวคิดของ Burman and Smit (1982 อ้างอิงใน สมคิด อิศระวัฒน์, 2543, น.83) ได้กล่าวถึงวิธีการเรียนรู้ไว้ ดังนี้ 1) การเรียนรู้โดยบังเอิญ (Random or Incidental Learning) เกิดขึ้นโดยบังเอิญมิได้เกิดจากความตั้งใจ 2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) เป็นการเรียนรู้ด้วยความตั้งใจของผู้เรียน ซึ่งมีความปรารถนาที่จะรู้ในเรื่องนั้น จึงคิดหาวิธีการ เรียนด้วยวิธีต่างๆ หลังจากนั้นจะมีการประเมินความรู้ของตนเอง 3) การเรียนรู้แบบกลุ่ม (Collaborative Learning) เกิดจากการที่ผู้เรียนรวมกันเป็นกลุ่มและเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยาย ให้กับสมาชิก ทำให้สมาชิกรู้เรื่องที่วิทยากรพูด 4) การเรียนรู้จากสถาบันการศึกษา (Formal Learning) เป็นการเรียนแบบเป็นทางการมีหลักสูตร การประเมินผล ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามระเบียบ ที่กำหนด เมื่อปฏิบัติตามเกณฑ์ครบถ้วนตามเกณฑ์ที่กำหนดจะรับปริญญาหรือประกาศนียบัตร สอดคล้องกับปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543, น.218-224) ที่กล่าวว่า มีนักวิชาการหลายท่าน ได้เสนอเทคนิค วิธีการ ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น เทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้

ที่จำแนกตามกลุ่มเป้าหมายระดับของงาน เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้จำแนกตามลักษณะการให้ความรู้ เทคนิคการประชุมอย่างมีส่วนร่วม เป็นการใช้เวทีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับบุคคลอื่น โดยเรียนรู้ที่จะใช้เหตุผลของการตัดสินใจร่วมกัน การประชุมอย่างมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้จากภูมิปัญญาของชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นศิลปะวิทยาการของชาวบ้านที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันตามเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมาย การสร้างเวทีการเรียนรู้ของชุมชน จะอยู่ในรูปของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง และ ระหว่างชาวบ้านกับนักวิชาการ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการยกระดับข้อมูล การเชื่อมประสานผู้นำในชุมชน การเรียนรู้ชีวิตและจิตสำนึก เพื่อแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องมีหลัก คือ ต้องเรียนรู้สภาพที่เป็นจริงของตัวเอง เน้นวิธีการแก้ปัญหาด้วยทัศนคติที่ว่าทุกปัญหามีทางแก้ การมีความคิดวิพากษาวิจารณ์เพื่อที่จะได้ คิดเป็น การใช้สื่อเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ โดยบทบาทของสื่อจะต้องเป็นฝ่ายกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชน มีความคิด และมีความสามารถในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ สื่อนอกจากจะอยู่ในรูปของเทคโนโลยีที่ทันสมัยแล้ว ยังมีสื่อพื้นบ้านซึ่งจะเป็นภาษาถิ่นและสามารถสื่อสารเข้าใจได้ง่ายในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เพลงพื้นบ้าน การละเล่น กีฬา ประเพณี และพิธีกรรม การฝึกทักษะอาชีพ นอกจากจะสอนในเรื่องการพัฒนาอาชีพแล้วยังเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิด โดยการคิดนั้นเป็นไปในทางการแก้ปัญหา ซึ่งทุกคนสามารถช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ปัญหา โดยมีความรู้สึกสนิทชิดเชื้อกัน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เทคนิค A-I-C เป็นเทคนิคระดมความคิดและการมีส่วนร่วมของสมาชิกบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เป็นกระบวนการที่นำเอาคนเป็นศูนย์กลาง ร่วมกันวางแผนพัฒนาหมู่บ้านโดยพลังของประชาชน เทคนิคการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองด้วย “ระบบคู่สัญญา” ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองโดยใช้วิธีการให้ผู้แก้ปัญหาคิดเป็น วางแผนในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระเบียบและชัดเจนขึ้น กระบวนการกระจ่างค่านิยม(Value Clarification) จะช่วยให้บุคคลเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จะตัดสินใจตั้งเป้าหมาย และวางแผนในชีวิต ตลอดจนพัฒนาความคิด เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความหมาย ซึ่งมี 4 ขั้นตอนหลัก ๆ คือ ขั้นทำความเข้าใจ ขั้นแสดงความสัมพันธ์ ขั้นกำหนดคุณค่า ขั้นแสดงออก

2.6 ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นผู้จัดการศึกษาและสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีพฤติกรรมกรปฏิบัติงาน คือ จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิด

การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพราะมาตรา 66 หมวด 9 กำหนดว่า ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำให้ได้เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สร้างนิสัยรักการเรียนรู้ และการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นต้องมีโครงข่ายสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้โดยจัดให้มีสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ เป็นองค์กรอิสระเชื่อมโยงการดำเนินการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมระหว่างศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และสถาบันต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งประสานการพัฒนาและใช้สื่อ ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข ฯลฯ เพื่อให้สังคมไทยมีสื่อที่อ่านง่ายและหลากหลาย เขียนโดยผู้ที่เชี่ยวชาญและมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้นั้นควรจัดให้มีสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เป็นองค์กรอิสระทำหน้าที่ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ตลอดจนการบริหารจัดการการใช้สื่อและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดให้มีการวางระบบโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์เทคโนโลยี โดยใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น การลดภาษี การลดต้นทุน เพื่อให้สื่ออุปกรณ์เหล่านี้มีราคาถูกลง ประชาชนสามารถถือครองเพื่อใช้เป็นอุปกรณ์การเรียนรู้ได้อย่างแพร่หลายมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของโนสส์ (Knowles, 1985, p.3081) ที่สรุปแนวทางการส่งเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ด้านการพัฒนาและติดตามความรู้วิทยาการใหม่ ๆ ซึ่งต้องฝึกให้มีพฤติกรรมที่รอบคอบการเรียนรู้ และต้องจัดระบบข้อมูล ข่าวสารใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และสารสนเทศ เช่นเดียวกับแนวคิดของทุยจมาน เกรีช และแวกเนอร์ (Tuijnman, Kirsch & Wagner, 1997) ที่ได้ให้ทัศนะในเชิงจิตวิทยา และกล่าวถึงทักษะการส่งเสริมเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านนี้ว่าทักษะทางด้านเทคนิค ซึ่งเป็นทักษะที่ใช้ในการเชื่อมโยงแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ การใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย รู้จักรวมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็ง

ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของสมิธและสเปอร์ลิง (Smith & Spurling, 1999, p.134) ที่ได้กำหนดแนวทางการส่งเสริมให้มีทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการใช้คอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดี ต้องจัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่องสำรวจให้สอดคล้องและพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.7 ด้านการพัฒนาคุณภาพกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นผู้จัดการศึกษาและสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีพฤติกรรม การปฏิบัติงาน คือ มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุผลมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในวิถีชีวิตอย่างไม่เป็นทางการ ให้เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่สามารถจัดขึ้นได้ในหลายลักษณะเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความต้องการที่แสวงหาความรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาต้องร่วมมือกัน ประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของโนสส์ (Knowles, 1985, p.3081) สรุปแนวทางการส่งเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความถนัดว่าด้านการเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด ต้องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ประชาชนผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ความสำคัญในการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย แล้วผู้เรียนจะสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุดความสามารถในการประเมินความก้าวหน้าและความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ของตนเอง เช่นเดียวกับแคนดี ครีเบิร์ตและโอเลียรี่ (Candy, Crebert, & Oleary, 1994, p.43) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวทางการ

ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ประสบความสำเร็จไว้ว่าการส่งเสริมให้มีทักษะในการเรียนรู้ ได้แก่ รู้จักข้อดีและข้อเสียของการเรียนรู้แต่ละแบบ เรียนรู้จากวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยที่หลากหลาย มีกลยุทธ์ในการเรียนรู้ที่หลากหลายและเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาของแต่ละวิชา นอกจากนี้ต้องส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ เข้าใจในความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้ระดับผิวกับระดับลึก นอกจากนี้ คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและฝึกอบรม (National Board of Employment, Education and Training, 1996, p.3) ประเทศออสเตรเลีย ได้เสนอแนะว่า ทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ และนอกระบบ เพราะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในการเรียนรู้ มีวิสัยทัศน์การเรียนรู้ รวมทั้งมีจิตสำนึกที่จะผูกพันอยู่กับการเรียน การศึกษา และการฝึกอบรม กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน มีเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้ เช่นเดียวกับแนวคิดของทุยจมาน เกรีช และแวกเนอร์ (Tuijnman, Kirsch & Wagner, 1997) ได้ให้ทัศนะในเชิงจิตวิทยา และกล่าวถึงทักษะการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ว่าหากมีการส่งเสริมทักษะในการคิด วิเคราะห์ จะช่วยพัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี มีวิสัยทัศน์ต่อการเรียนรู้ที่กว้างไกลขึ้น ทักษะในการแก้ปัญหา จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืน

2.8 ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า โดยภาพรวมระดับ การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นผู้จัดการศึกษาและสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีพฤติกรรม การปฏิบัติงาน คือ มีมาตรการในการระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตาม ความพร้อมและความเหมาะสม ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริม ความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้ จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขอ ความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน ท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะทรัพยากรสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต หากทรัพยากรเพียงพอก็จะส่งผลให้ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของแนปเปอร์และครอปลีย์ (Knapper & Cropley, 2000, p.47) ที่อธิบายว่า ผู้ที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องเป็น ผู้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้กับการดำเนินชีวิตอย่างแรงกล้า มีวิสัยทัศน์ การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่กว้างไกลให้ความสำคัญต่อความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการสร้าง แรงจูงใจอย่างสูงในการดำเนินภารกิจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต สนใจการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ

ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ที่จะช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้และต้องมีทักษะส่วนตัวที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่นเดียวกับเลขาธิการคณะกรรมการแรงงานด้านทักษะที่จำเป็นเพื่อความสำเร็จของประเทศสหรัฐอเมริกา (Knapper & Cropley, 2000, p.44) ได้กำหนดทักษะความรู้พื้นฐานเพื่อเตรียมผู้เรียนสำหรับการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ การรวบรวม การวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ ข้อมูล ข่าวสาร การสื่อสารแนวความคิดและความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร การวางแผนและการจัดการทรัพยากร การระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ การเข้าใจและการวางแผนความคิดอย่างเป็นระบบ การใช้เทคโนโลยี การแก้ไขปัญหา การใช้เทคนิคและความรู้ด้านคณิตศาสตร์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับเมอร์ฟี ทอลลีและวิลมุต (Murphy, Tolley, & Wilmut, 2001, p.1) สรุปการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้เรียนให้สำเร็จได้ต้องร่วมมือประสานความร่วมมือสร้างเครือข่ายในการระดมทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุม อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น ควรให้หน่วยงาน/องค์กรที่รับผิดชอบหาวิธีการ หรือแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมให้สูงขึ้น
2. การจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น ควรอบรม ประชุม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. การสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ พบว่า พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
4. การประสานความร่วมมือ พบว่า การเปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น

ควรประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

5. การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น ควรให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ประชาชนผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้

6. การส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ พบว่า การจัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น ต้องจัดทำข้อมูล จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ

7. การพัฒนาคุณภาพกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มุ่งประกันคุณภาพพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจ และหาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ

8. การระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น ส่งเสริมให้มีการปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบให้ลึกซึ้งเพื่อนำผลการวิจัยมาสนับสนุน ผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. ควรมีการวิจัยที่เป็นการทำกรณีศึกษา เพื่อนำรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ในสถานศึกษาเพื่อให้ได้แนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น
3. ควรมีการวิจัยภายใต้วงจรวิจัยและพัฒนา (R & D) เพื่อนำรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ในสถานศึกษาเพื่อให้ได้แนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น
4. ควรมีการวิจัยหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบแต่ละด้านภายใต้รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับประสิทธิผลของสถานศึกษา
5. ควรมีการวิจัยเชิงประเมินและติดตามผลการนำพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาในด้านนำไปใช้และการพัฒนา

บรรณานุกรม

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). การศึกษาตามอัธยาศัย แนวความคิด และประสบการณ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.) กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย พ.ศ.2551. กรุงเทพฯ : กระทรวง.
- กาญจนา คุณารักษ์และประกอบ คุณารักษ์. (2540). รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ออสเตรเลีย. ค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2554. จาก <http://www.onec.go.th/publication/4210044/summary.htm>.
- กุลธร เลิศสุริยะกุล. (2542, มกราคม). การศึกษาตามอัธยาศัย ระบบการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต. วารสารการศึกษานอกโรงเรียน. 1(2) : 6.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์. (2543). ปันสมองของชาติ. กรุงเทพฯ : ชักเชส มีเดีย.
- เกษม วัฒนชัย. (2545). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา.
- คมกฤษ จันทร์จจร. (2551). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ ตลอดชีวิต. ปรินญาการศึกษาคุณุภีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ครรชิต มาลัยวงศ์. (2542). การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2554. จาก http://www.drkanchit.com/ict_ideas/articles/lifelearn.pdf
- จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา. (2551). ลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาระดับ ปริญญาตรี ชั้นปีสุดท้าย. ปรินญาการศึกษาคุณุภีบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัชชนก เถาบัว. (2543). การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1. ปรินญาคุณุภีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นงลักษณ์ เรือนทอง. (2550). รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล. คุณุภีนิพนธ์ ปรินญา ปรัชญาคุณุภีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิตยา สำเร็จผล. (2547). การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ปรินญา การศึกษาคุณุภีบัณฑิต สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2545). ระเบียบวิธีการวิจัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปาน กิมปี. (2546). เครื่องมือการเรียนรู้ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2540). การพัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน. ปรินญาคุณูปัณฑิต สาขาพัฒนาศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2544, มกราคม). เข้าใจคำว่าการศึกษาตามอรรถาธิบาย จากคนทำงานที่ไม่ได้ง่ายอย่างที่คิด. วารสารการศึกษานอกโรงเรียน. 4(4) : 7.
- พิณสุดา สิริธรงค์ศรี. (2540). รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : เซเว่น พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- พูลสุข หิงคานนท์. (2540). การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. ปรินญาคุณูปัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรณมาริราช. (2544). ปรินญาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบ. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรณมาริราช.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). ปรินวัติการศึกษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มติชน.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. (2532). การเรียนรู้ตลอดชีวิต.สอ.ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.
- _____. (2545). ทิศทางการปฏิรูปโครงสร้างและระบบบริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย รินทะราช. (2553). การพัฒนาตัวบ่งชี้สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ปรินญาคุณูปัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริธร ทัดติ. (2542, เมษายน-พฤษภาคม). การปฏิรูปการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศญี่ปุ่น. ความเคลื่อนไหวการปฏิรูปการศึกษารอบโลก. 1(1) : 46-47.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2555). หนังสือยุทธศาสตร์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของประเทศไทย.
- _____. (2543). รายงานสรุปการสัมมนา นโยบาย ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

- _____. (2545). รายงานการสัมมนา เรื่องกระบวนการและ ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับผู้มีอายุสูงกว่า 16 ปี. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์.
- _____. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10. ค้นเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2554. จาก <http://www.nesdb.go.th>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). ชุดฝึกอบรมหลักสูตรการจัดฝึกอบรมคุณธรรม 2 คืน 3 วัน “ค่ายพุทธบุตร – ค่ายพุทธธรรม”. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2552). หลักสูตรการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ค้นเมื่อ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2554. จาก <http://www.nfocr.com/phan/ssm/files/course51/present>
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2543). เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษานอกระบบ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุวัฒนา อุทัยรัตน์และสร้อยสน สกกรัตน์. (2546). รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ มาเลเซีย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2549. จาก <http://www.onec.go.th/publication/4210041/c2.htm>.
- _____. (2545). รายงานการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ตามแนว พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อภิชัย พันธเสนและคนอื่นๆ. (2549). สังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อมเรศ สีลาอ่อน. (2550, พฤษภาคม). มาตรฐานการศึกษาที่ชาติต้องการ (ตอนที่ 1). มติชน. 14 : 27.
- อัมพร พงษ์กัสนานันท์. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้น พื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต. ปรินญาการศึกษาคุณุภินิพนธ์ สาขาวิชาการศึกษา ผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อุดม เขยักวงศ์. (2544). **แนวทางการบริหารและการจัดการ : การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย**. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2551). **การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย**. กรุงเทพฯ : แปลนพรีนติ้ง.
- อุทุมพร ทองอุไทย จามรมาน. (2541, มีนาคม). **โมเดลคืออะไร**. วารสารวิชาการ. 20 (61) : 9-20.
- อุษา อนุกุล. (2547). **ความคิดเห็นในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Candy, Philli C, Crebert, Gay, & O Leary, Jane. (1994). **Developing Lifelong Learners Through Under Graduate Education**. Australian Government Publishing Service. Retrieved 17August, 2005, from <http://www.dest.gov.au/Sectors/trining>.
- Commission of the European Communities. (2005). **Proposal for a Recommendation of the European Parliament and of the Council on Key Competences for Lifelong Learning**. Retrieved July 15, 2006, from <http://www.europa.eu.inl/eur-lex/en/com>.
- Coombs, Philip H. (1985). **The World Crisis in Education : The View From the eighties**. Oxford : Oxford University Press.
- Cropley, A.J. (1977). **Lifelong Education...A Psychological Analysis**. Oxford : Pergamon Press.
- _____. (1985). **Lifelong Education : Interaction with Adult Education**. In the National Encyclopedia of Education Research and Studies. Oxford : Pergamon Press.
- Evers, F.T., Rush, J.C., & Berdrow, I. (1988). **The Bases of Competence : Skill for Lifelong Learning and Employability**. San Francisco : Jossey-Bass.
- Gelpi, E. (1985). **Lifelong Education : Issues and Trends**. In the International Encyclopedia of Education Research and Studies. Oxford : Pergamon Press.
- Good, Cater. V. (1973). **Dictionary of Education**. New York : McGraw-Hill.
- Hasan, A. (2001). **Lifelong Learning : A Monitoring Framework and trends in Participation**. In International Handbook of Lifelong Learning (Part One). Netherlands : Kluwer Academic.

- Keeves, P.J. (1988). **Educational Research Methodology Measurement An International Handbook**. Oxford : Pergamon Press.
- Knapper, C.K. & Cropley, A.J. (2000). **Lifelong Learning in Higher Education**. Great Britain : Kogan Page.
- Knowles, M.S. (1985). **Lifelong Learning : Changes in Social Skills**. In the **International Encyclopedia of Education Research and Studies**, Oxford : Pergamon Press.
- Lengrand, P. (1985). **Lifelong Education : Growth of the Concept**. In the **International Encyclopedia of Education Research and Studies**. Oxford : Pergamon Press.
- Longworth, Norman., & Davies, W.K. (1996). **Lifelong Learning**. London : Kogan Page.
- Mckenzie, P. (2001). **How to make Lifelong Learning a Reality : Implications for Planning of Educational Provision in Australia**. In **International Handbook of Lifelong Learning (Part One)**. Netherlands : Kluwer Academic.
- Murphy, R., Tolly, H., & Wilmut, J. (2001). **What Do We Know About Developing Lifelong Learners?**. The University of Nottingham. Retrieved 20 August, 2005, from <http://www.nottingham.ac.uk/education/cdell>.
- National Board of Employment. (1996). **Lifelong Learning-Key Issues**. Retrieved 17 August, 2005, from <http://www.dest.gov.au/Sector/Training>.
- Smith, R.H., & Other. (1980). **Management Making Organizations Perform**. New York : Macmillan.
- Wagner, A. (1999). **Lifelong Learning in the University a New Imperative?**. In **Challenges Facing Higher Education at the Millennium**. Paris : Pergamon.

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินความเหมาะสม
ของแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview Guideline)

จำนวน 3 คน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราษฎ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ดร.ประกฤติยา ทักมิโน อาจารย์ประจำภาควิชาการวิจัยและ
ประเมินผล มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. ผศ.ดร.ทรงศักดิ์ ศรีอ่อน อาจารย์ประจำภาควิชาการวิจัยและ
ประเมินผล

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ในระยาะที่ 1

จำนวน 5 คน

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	ศ.ดร.ธีระ รุญเจริญ	นายกสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย
2	นายประเสริฐ บุญเรือง	เลขาธิการ กศน.
3	ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
4	นายวราวุฒิ พยัคฆพงษ์	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียง
5	นายโกศลชัย ตั้งใจ	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ กศน.จังหวัดหนองคาย

**รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่พิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ
จำนวน 5 คน**

1. รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ดร.ประกฤษติยา ทักษิโณ	อาจารย์ประจำภาควิชาการวิจัยและ
ประเมินผล มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. ผศ.ดร.ทรงศักดิ์ ศรีอ่อน	อาจารย์ประจำภาควิชาการวิจัยและ
ประเมินผล
4. ดร.สมภาร ศิโล	คณบดีคณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
5. ดร.ศิริ แคนสา	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

**รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
โดยการอ้างอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) จำนวน 13 คน**

1. ดร.ธงวัช ชลารักษ์	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
2. ดร.พิชญ์ ตุดสุข	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
3. ดร.ปรีชา ชื่นชนกพิบูล	ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
4. นายสุรศักดิ์ เพิ่มผล	ผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาทางไกล
5. ว่าที่ร้อยเอกอาศิส เซยกถื่น	ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้
6. นายชาติรี เสี่ยมวงษ์	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
7. นายวรารุณี พยัคฆพงษ์	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
8. นายวิเชียร โชติโสอุบล	ผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร
9. นายโกศลย์ ตั้งใจ	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ กศน.จังหวัดหนองคาย
10. ดร.สมปอง วิมาโร	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ กศน.จังหวัดอุดรธานี
11. นายทรงชัย ชัยนงาน	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ กศน.จังหวัดนครราชสีมา
12. นายชัยณรงค์ ป็องบ้านเรือ	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ กศน.จังหวัดสระแก้ว
13. นายธนา นุวัจน์ พงษ์เคชาตระกูล	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ กศน.จังหวัดชัยภูมิ

ภาคผนวก ข
ตำแหน่งหนังสือราชการ

ที่ ศธ.0564.14/พิเศษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

26 มิถุนายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการหาคุณภาพเครื่องมือ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายจักรวุฒิ ชนะพันธ์ รหัสประจำตัว 5273104013 นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ” ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแนวคำถามในแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ในกรณีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2473-7000 ต่อ 1810

หมายเหตุ : เบอร์โทรศัพท์ที่นักศึกษา 081-878-1558

ที่ ศธ.0564.14/พิเศษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

16 พฤษภาคม 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

เรียน

ด้วยนายจักรวุฒิ ชนะพันธ์ รหัสประจำตัว 5273104013 นักศึกษาหลักสูตรปริญญา
ดุขศึกษิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำ
ดุขศึกษิต เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ” ในการศึกษาครั้งนี้ได้ให้มีการเก็บข้อมูลการวิจัย
โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับนโยบายที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จ
ลุล่วงไปด้วยดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ให้นักศึกษาดังกล่าวดำเนินการสัมภาษณ์ท่านตามวัน เวลา สถานที่ที่ท่านเห็นสมควร
ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2473-7000 ต่อ 1810

หมายเหตุ : เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-878-1558

ที่ ศธ.0564.14/พิเศษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

26 มิถุนายน 2556

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการหาคุณภาพเครื่องมือ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายจักรวุฒิ ชนะพันธ์ รหัสประจำตัว 5273104013 นักศึกษาหลักสูตรปริญญา
ศษญีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำ
ศษญีนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ” ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแนวคำถามในแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยก่อนที่
จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำศษญีนิพนธ์ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บ้านสมเด็จเจ้าพระยา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ มี
ความเชี่ยวชาญเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอกความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและ
พิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2473-7000 ต่อ 1810

หมายเหตุ : เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-878-1558

ที่ ศธ.0564.14/245

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

23 กรกฎาคม 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 4 ฉบับ

ด้วยนายจักรวุฒิ ชนะพันธ์ รหัสประจำตัว 5273104013 นักศึกษาหลักสูตรปริญญา
ดุขศึกษบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำ
ดุขศึกษนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริธรรมบุรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา อารีรัตน์ และอาจารย์ ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาดังกล่าวเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่
ส่งมาพร้อมหนังสือนี้ เพื่อนำไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2473-7000 ต่อ 1810

หมายเหตุ : เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-878-1558

ที่ศธ.0564.14/333

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

17 กันยายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 1 ฉบับ
2. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบรูปแบบฯ จำนวน 1 ฉบับ

ด้วยนายจักรวุฒิ ชนะพันธ์ รหัสประจำตัว 5273104013 นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ” ขณะนี้กำลังดำเนินการในขั้นตอนที่สำคัญซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งผู้วิจัยใช้รูปแบบการอ้างอิงจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) ที่เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในกรณีนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ นายจักรวุฒิ ชนะพันธ์ นำเสนอร่างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไข และสรุปเป็นรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตก่อนจะทำการสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2473-7000 ต่อ 1810

หมายเหตุ : เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-878-1558

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตารางที่ 26 ผลการพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ข้อความ	คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					IOC	ผล การพิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1. การสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต							
1.1 กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2 กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
1.3 กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
1.4 กำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.5 สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
2. การจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง							
2.1 ให้ความสำคัญ สนใจ การเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
2.2 ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง

ตารางที่ 26 (ต่อ)

ข้อคำถาม	คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					IOC	ผลการพิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
2.3 ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และนำมาประยุกต์ใช้ได้ อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
2.4 ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
2.5 สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจ เหตุผล ความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
3. การสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้							
3.1 สำรวจ และ พัฒนา แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.4 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 26 (ต่อ)

ข้อคำถาม	คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					IOC	ผลการพิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
4. การประสานความร่วมมือ							
4.1 ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2 ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
4.3 ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.4 จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน แห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.5 เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 26 (ต่อ)

ข้อความ	คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					IOC	ผลการพิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
5. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย							
5.1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.2 จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ประชาชนผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
5.4 จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.5 ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียนโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6. การส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้							
6.1 จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และ สารสนเทศ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 26 (ต่อ)

ข้อความ	คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					IOC	ผลการพิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
6.2 จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.4 จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.5 จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
7. การพัฒนาคุณภาพกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้							
7.1 มุ่งประกันคุณภาพพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
7.2 พัฒนาความรู้และทักษะรวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
7.3 จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
7.4 ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง

ตารางที่ 26 (ต่อ)

ข้อความ	คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					IOC	ผลการพิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
7.5 ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
8. การระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต							
8.1 มีมาตรการในการ ระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
8.2 ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
8.3 ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
8.4 จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
8.5 ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 27 ค่าความถี่ (Frequency) แบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ
รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต					
	1.1 กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน	198	38			
	1.2 กำหนดเป้าหมายการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้	189	47			
	1.3 กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	200	36			
	1.4 กำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบอย่างชัดเจน	206	30			
	1.5 สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	195	41			
2	ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง					
	2.1 ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้	197	39			
	2.2 ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น	185	51			
	2.3 ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้ อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของ ตนเองทุกช่วงวัย	188	48			

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	2.4 ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	201	35			
	2.5 สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	188	48			
3	ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้					
	3.1 สำรวจ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	176	60			
	3.2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น	166	70			
	3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้	178	58			
	3.4 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ	169	67			
	3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	178	58			
4	ด้านการประสานความร่วมมือ					
	4.1 ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข	188	48			

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	4.2 ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	169	67			
	4.3 ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้าน วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญา ที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ ที่สามารถเรียนรู้ได้	159	77			
	4.4 จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน แห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน	176	60			
	4.5 เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไป ได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	165	71			
5	ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย					
	5.1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย	149	87			
	5.2 จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้ เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน	147	89			
	5.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้	156	80			
	5.4 จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาค ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	137	99			

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	5.5 ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียน โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่	146	90			
6	ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้					
	6.1 จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ	154	82			
	6.2 จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	145	91			
	6.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอเพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง	148	88			
	6.4 จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้จากการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน	147	89			
	6.5 จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	146	90			
7	ด้านการพัฒนาคุณภาพกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
	7.1 มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	139	97			
	7.2 พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี	152	84			
	7.3 จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง	148	88			

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	7.4 ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ	165	71			
	7.5 ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น	157	79			
8	ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต					
	8.1 มีมาตรการระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	149	87			
	8.2 ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัยตามความพร้อมและความเหมาะสม	168	68			
	8.3 ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้	148	88			
	8.4 จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	139	97			
	8.5 ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น	146	90			

ตารางที่ 28 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าระดับของแต่ละองค์ประกอบ และพฤติกรรมกาปฏิบัติของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกด้าน

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยง เบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
1. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต			
1.1 กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน	4.84	0.37	มากที่สุด
1.2 กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้	4.80	0.40	มากที่สุด
1.3 กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	4.85	0.36	มากที่สุด
1.4 กำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบอย่างชัดเจน	4.87	0.33	มากที่สุด
1.5 สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.83	0.38	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	4.84		มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	0.37		
2. ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง			
2.1 ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้	4.83	0.37	มากที่สุด
2.2 ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น	4.78	0.41	มากที่สุด

ตารางที่ 28 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
2.3 ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม ต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย	4.80	0.40	มากที่สุด
2.4 ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.85	0.36	มากที่สุด
2.5 สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.80	0.40	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	4.81		มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	0.39		
3. ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้			
3.1 สำรวจ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.75	0.44	มากที่สุด
3.2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการให้บริการ สื่ออื่นๆ เป็นต้น	4.70	0.46	มากที่สุด
3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้	4.75	0.43	มากที่สุด
3.4 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ	4.72	0.45	มากที่สุด
3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	4.75	0.43	มากที่สุด

ตารางที่ 28 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	4.73		มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	0.44		
4. ด้านการประสานความร่วมมือ			
4.1 ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข	4.80	0.40	มากที่สุด
4.2 ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.72	0.45	มากที่สุด
4.3 ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้	4.67	0.47	มากที่สุด
4.4 จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน	4.75	0.44	มากที่สุด
4.5 เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.70	0.46	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	4.73		มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	0.45		
5. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย			
5.1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย	4.63	0.48	มากที่สุด

ตารางที่ 28 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
5.2 จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน	4.62	0.48	มากที่สุด
5.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.66	0.47	มากที่สุด
5.4 จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ	4.58	0.49	มากที่สุด
5.5 ส่งเสริม สนับสนุน ให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียนโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่	4.62	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	4.62		มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	0.48		
6. ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้			
6.1 จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และสารสนเทศ	4.65	0.48	มากที่สุด
6.2 จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	4.61	0.49	มากที่สุด
6.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอเพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง	4.63	0.48	มากที่สุด
6.4 จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้จากการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทางตามความต้องการของผู้เรียน	4.62	0.48	มากที่สุด

ตารางที่ 28 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
6.5 จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.62	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	4.63		มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	0.48		
7. ด้านการพัฒนาคุณภาพกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
7.1 มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.59	0.49	มากที่สุด
7.2 พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี	4.64	0.48	มากที่สุด
7.3 จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง	4.63	0.48	มากที่สุด
7.4 ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ	4.70	0.46	มากที่สุด
7.5 ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น	4.67	0.47	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	4.64		มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	0.48		
8. ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต			
8.1 มีมาตรการในการ ระดมทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.63	0.48	มากที่สุด
8.2 ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัยตามความพร้อมและความเหมาะสม	4.71	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 28 (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ
8.3 ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบัน สังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน แห่งการเรียนรู้	4.63	0.48	มากที่สุด
8.4 จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.59	0.49	มากที่สุด
8.5 ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตในท้องถิ่น	4.62	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	4.64		มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	0.48		

ตารางที่ 29 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)ความคิดเห็นของ
ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกด้าน

องค์ประกอบ	พฤติกรรมการปฏิบัติงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่า ร้อยละ
		ความ ถูกต้อง (N = 13)	ความ เหมาะสม (N = 13)	ความ เป็นไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
1. ด้านการสร้าง วิสัยทัศน์การเรียนรู้ ตลอดชีวิต	1.1 กำหนดนโยบาย การส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน	13	13	13	13	100
	1.2 กำหนดเป้าหมายใน การพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและ พฤติกรรมที่ครอบคลุม การเรียนรู้	13	13	13	13	100
	1.3 กำหนดโครงสร้างและ ระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ ทำให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
	1.4 กำหนดหน่วย/องค์กร รับผิดชอบอย่างชัดเจน	13	13	13	13	100
	1.5 สร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการเรียนรู้ ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
2. ด้านการจัด บรรยากาศและ วัฒนธรรมแห่ง การเรียนรู้ ด้วยตนเอง	2.1 ให้ความสำคัญ สนใจ การเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่ง การเรียนรู้	13	13	13	13	100

ตารางที่ 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	พฤติกรรมปฏิบัติงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่าร้อยละ
		ความถูกต้อง (N = 13)	ความเหมาะสม (N = 13)	ความเป็นไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
	2.2 ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น	13	13	13	13	100
	2.3 ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเองทุกช่วงวัย	13	13	13	13	100
	2.4 ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
	2.5 สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
3. ด้านการสร้าง ความเชื่อมโยงของ แหล่งการเรียนรู้	3.1 สืบหา และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	13	13	13	13	100
	3.2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น	13	13	13	13	100

ตารางที่ 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	พฤติกรรมการปฏิบัติงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่าร้อยละ
		ความถูกต้อง (N = 13)	ความเหมาะสม (N = 13)	ความเป็นไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
	3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้	13	13	13	13	100
	3.4 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ	13	13	13	13	100
	3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	13	13	13	13	100
4. ด้านการประสานความร่วมมือ	4.1 ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข	13	13	13	13	100
	4.2 ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100

ตารางที่ 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	พฤติกรรมกรปฏิบัติงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่าร้อยละ
		ความถูกต้อง (N = 13)	ความเหมาะสม (N = 13)	ความเป็นไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
	4.3 ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้	13	13	13	13	100
	4.4 จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน	13	13	13	13	100
	4.5 เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
5. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย	5.1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้าง และเข้าใจง่าย	13	13	13	13	100
	5.2 จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน	13	13	13	13	100
	5.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้	13	13	13	13	100

ตารางที่ 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	พฤติกรรมการปฏิบัติงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่าร้อยละ
		ความถูกต้อง (N = 13)	ความเหมาะสม (N = 13)	ความเป็นไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
	5.4 จัดการเรียนรู้โดยอาศัย ประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งใน ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	13	13	13	13	100
	5.5 ส่งเสริม สนับสนุน ให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้าง ทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียนโดย ไม่จำกัดเวลาและสถานที่	13	13	13	13	100
6. ด้านการส่งเสริม การใช้สารสนเทศ และเทคโนโลยีเพื่อ การเรียนรู้	6.1 จัดระบบข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคน สามารถเข้าถึงผ่านสื่อ เทคโนโลยี และ สารสนเทศ	13	13	13	13	100
	6.2 จัดฝึกอบรมทักษะการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่ง ใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
	6.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยี ให้เพียงพอ เพื่อให้บริการ กลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง	13	13	13	13	100
	6.4 จัดหน่วยให้คำปรึกษา สำหรับการเรียนรู้ จากการใช้ สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะ แนวทางตามความต้องการ ของผู้เรียน	13	13	13	13	100

ตารางที่ 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	พฤติกรรมกรปฏิบัติงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่าร้อยละ
		ความถูกต้อง (N = 13)	ความเหมาะสม (N = 13)	ความเป็นไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
	6.5 จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	13	13	13	13	100
7. ด้านการพัฒนาคุณภาพกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้	7.1 มุ่งประกันคุณภาพพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
	7.2 พัฒนาความรู้และทักษะรวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี	13	13	13	13	100
	7.3 จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง	13	13	13	13	100
	7.4 ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ	13	13	13	13	100
	7.5 ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้มีเหตุมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น	13	13	13	13	100
8. ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	8.1 มีมาตรการในการ ระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100

ตารางที่ 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	พฤติกรรมการปฏิบัติงาน	ความถี่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				ค่าร้อยละ
		ความถูกต้อง (N = 13)	ความเหมาะสม (N = 13)	ความเป็นไปได้ (N = 13)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (N = 13)	
	8.2 ปรับระบบการสนับสนุน เงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุก ช่วงวัย ตามความพร้อมและ ความเหมาะสม	13	13	13	13	100
	8.3 ระดมทรัพยากรร่วมกับ องค์กรและสถาบันสังคม อื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็ง ของชุมชนแห่งการเรียนรู้	13	13	13	13	100
	8.4 จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการ เรียนรู้ตลอดชีวิต	13	13	13	13	100
	8.5 ขอความร่วมมือ ภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตในท้องถิ่น	13	13	13	13	100

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความเหมาะสมของแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก(Interview Guideline)

สำหรับผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ

ชื่อผู้เชี่ยวชาญนามสกุล.....

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ให้ช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน และเพิ่มเติม

ความคิดเห็นในช่องข้อเสนอแนะ ทุกข้อเสนอแนะจะนำมาเพื่อพัฒนาแนวคำถามของแบบสัมภาษณ์ต่อไป

แนวคำถามการสัมภาษณ์	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
1. ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาที่มี พฤติกรรมการทำงานในการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต ในทัศนะของท่าน มีลักษณะอย่างไรบ้าง
2. ท่านคิดว่าผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน พิจารณา ได้อย่างไร
3. ท่านคิดว่า <u>ด้านการสร้างวิสัยทัศน์</u> การเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้จัดการศึกษาหรือ สถานศึกษาควรมีพฤติกรรมการทำงาน อย่างไร
4. ท่านคิดว่า <u>ด้านการจัดบรรยากาศและ</u> <u>วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง</u> ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ควรมีพฤติกรรมการทำงานอย่างไร

แนวคำถามการสัมภาษณ์	เหมาะสม	ไม่ เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
5. ท่านคิดว่า <u>ด้านการสร้างความเชื่อมโยง</u> ของ <u>แหล่งการเรียนรู้</u> <u>ผู้จัดการศึกษา</u> หรือ <u>สถานศึกษา</u> <u>ควรมี</u> <u>พฤติกรรม</u> <u>การปฏิบัติ</u> <u>งาน</u> <u>อย่างไร</u>
6. ท่านคิดว่า <u>ด้านการประสานความ</u> <u>ร่วมมือ</u> <u>ผู้จัดการศึกษา</u> หรือ <u>สถานศึกษา</u> <u>ควรมี</u> <u>พฤติกรรม</u> <u>การปฏิบัติ</u> <u>งาน</u> <u>อย่างไร</u>
7. ท่านคิดว่า <u>ด้านการจัดกระบวนการ</u> <u>เรียนรู้</u> <u>ด้วยวิธี</u> <u>ที่หลากหลาย</u> <u>ผู้จัดการศึกษา</u> <u>หรือ</u> <u>สถานศึกษา</u> <u>ควรมี</u> <u>พฤติกรรม</u> <u>การปฏิบัติ</u> <u>งาน</u> <u>อย่างไร</u>
8. ท่านคิดว่า <u>ด้านการส่งเสริมการใช้</u> <u>สารสนเทศ</u> <u>และ</u> <u>เทคโนโลยี</u> <u>เพื่อการเรียนรู้</u> <u>ผู้จัดการศึกษา</u> <u>หรือ</u> <u>สถานศึกษา</u> <u>ควรมี</u> <u>พฤติกรรม</u> <u>การปฏิบัติ</u> <u>งาน</u> <u>อย่างไร</u>
9. ท่านคิดว่า <u>ด้านการพัฒนาคุณภาพการ</u> <u>จัดกิจกรรมการเรียนรู้</u> <u>ผู้จัดการศึกษา</u> <u>หรือ</u> <u>สถานศึกษา</u> <u>ควรมี</u> <u>พฤติกรรม</u> <u>การปฏิบัติ</u> <u>งาน</u> <u>อย่างไร</u>
10. ท่านคิดว่า <u>ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อ</u> <u>การเรียนรู้</u> <u>ผู้จัดการศึกษา</u> <u>หรือ</u> <u>สถานศึกษา</u> <u>ควรมี</u> <u>พฤติกรรม</u> <u>การปฏิบัติ</u> <u>งาน</u> <u>อย่างไร</u>
11. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรม <u>การปฏิบัติงาน</u> <u>ของ</u> <u>ผู้จัดการศึกษา</u> <u>หรือ</u> <u>สถานศึกษา</u> <u>อื่น ๆ</u> <u>หรือไม่</u> <u>อย่างไรบ้าง</u>

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....
.....
.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)

3. ท่านคิดว่า ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ควรมีพฤติกรรมการทำงานอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่า ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ควรมีพฤติกรรมการทำงานอย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่า ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ควรมีพฤติกรรมการทำงานอย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่า ด้านการประสานความร่วมมือ ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ควรมีพฤติกรรมการทำงานอย่างไร

.....

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่า ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ควรมีพฤติกรรมการทำงานอย่างไร

.....

.....

.....

.....

8. ท่านคิดว่า ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ควรมีพฤติกรรมการทำงานอย่างไร

.....
.....
.....

9. ท่านคิดว่า ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ควรมีพฤติกรรมการทำงานอย่างไร

.....
.....
.....

10. ท่านคิดว่า ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ ผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษา ควรมีพฤติกรรมการทำงาน อย่างไร

.....
.....
.....

11. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาอื่น ๆ หรือไม่ อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบ
เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ
 A MODEL FOR THE PROMOTION OF LIFELONG LEARNING
 FOR INFORMAL EDUCATION IN CHAIYAPHUM PROVINCE

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิและนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารเชิงทฤษฎี ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการศึกษาระดับศึกษาและจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาสร้างแบบสอบถาม

2. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูอาสาสมัคร ครูกศน.และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ 4) ด้านการประสานความร่วมมือ 5) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย 6) ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 7) ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดตามแนวทางของบุญชม ศรีสะอาด (2545, น.74)โดยมีเกณฑ์คะแนนและความหมาย ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 3 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

ระดับ 5 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4. ขอความอนุเคราะห์ท่านแสดงความคิดเห็นในแต่ละด้าน โดยพิจารณาประเด็นที่ท่านมีความคิดเห็นว่าผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาควรแสดงพฤติกรรมกรปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใดตามความคิดเห็นของท่าน โดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน ซึ่งได้กำหนดค่าความหมาย ดังต่อไปนี้

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

5. การตอบแบบสอบถามจะไม่ส่งผลกระทบต่อในทางลบใด ๆต่อท่านกรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความคิดเห็นที่เป็นจริง คำตอบของท่านจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการสร้างและพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต่อไป

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์

นายจักรวุฒิ ชนะพันธ์

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงใน หน้าข้อที่ตรงกับท่านมากที่สุด

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

ไม่เกิน 30 ปี

31-40 ปี

41-50 ปี

51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

4. ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่ง

น้อยกว่า 3 ปี

3 ปี – 10 ปี

10 ปีขึ้นไป

5. ตำแหน่งหน้าที่

ผู้อำนวยการสถานศึกษา

ครูอาสาสมัคร

ครูกศน.

ครูศรช.

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน

คำชี้แจง ให้ท่านแสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าผู้บริหารควรแสดงพฤติกรรมการทำงานในระดับใดที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
1.	ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต				
	1.1 กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน	
	1.2 กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้	
	1.3 กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	
	1.4 กำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบอย่างชัดเจน	
	1.5 สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต	
2	ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง				
	2.1 ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้				
	2.2 ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น				

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
	2.3 ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้ อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของ ตนเองทุกช่วงวัย				
	2.4 ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ ตลอดชีวิต				
	2.5 สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรม การเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็นใน การเรียนรู้ตลอดชีวิต				
3	ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้				
	3.1 สำรวจ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง				
	3.2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้ อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัด นิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น				
	3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไป สู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้				
	3.4 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยง ระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ				
	3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือ ปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ ความรู้ด้วยตนเอง				

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
4	ด้านการประสานความร่วมมือ				
	4.1 ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข				
	4.2 ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต				
	4.3 ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้าน วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญา ที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ ที่สามารถเรียนรู้ได้				
	4.4 จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน แห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน				
	4.5 เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไปมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต				
5	ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย				
	5.1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย				
	5.2 จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน				

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
	5.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้				
	5.4 จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาค ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ				
	5.5 ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทาง การเรียนรู้สู่ผู้เรียน โดยไม่จำกัดเวลาและ สถานที่				
6	ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้				
	6.1 จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอด ชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และสารสนเทศ				
	6.2 จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต				
	6.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อ ให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง				
	6.4 จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทาง ตามความต้องการของผู้เรียน				

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
	6.5 จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน				
7	ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
	7.1 มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต				
	7.2 พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี				
	7.3 จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง				
	7.4 ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ				
	7.5 ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น				
8	ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้				
	8.1 มีมาตรการในการ ระดมทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต				
	8.2 ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม				
	8.3 ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน แห่งการเรียนรู้				

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
	8.4 จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต				
	8.5 ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรม การเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น				

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ
 A MODEL FOR THE PROMOTION OF LIFELONG LEARNING
 FOR INFORMAL EDUCATION IN CHAIYAPHUM PROVINCE

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิและนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารเชิงทฤษฎี ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการศึกษากรณีศึกษาและจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาสร้างแบบสอบถาม

2. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูอาสาสมัคร ครูกศน.และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ 4) ด้านการประสานความร่วมมือ 5) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย 6) ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 7) ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดตามแนวทางของบุญชม ศรีสะอาด (2545, น.74) โดยมีเกณฑ์คะแนนและความหมาย ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 3 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

ระดับ 5 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4. ขอความอนุเคราะห์ท่านแสดงความคิดเห็นในแต่ละด้าน โดยพิจารณาประเด็นที่ท่านมีความคิดเห็นว่าผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาควรแสดงพฤติกรรมกรปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใดตามความคิดเห็นของท่าน โดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน ซึ่งได้กำหนดค่าความหมาย ดังต่อไปนี้

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับน้อย
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

5. การตอบแบบสอบถามจะไม่ส่งผลกระทบต่อในทางลบใด ๆ ต่อท่าน กรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความคิดเห็นที่เป็นจริง คำตอบของท่านจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการสร้างและพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต่อไป

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์

นายจักรวุฒิ ชนะพันธ์

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงใน หน้าข้อที่ตรงกับท่านมากที่สุด

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

ไม่เกิน 30 ปี

31-40 ปี

41-50 ปี

52 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

4. ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่ง

น้อยกว่า 3 ปี

3 ปี – 10 ปี

11 ปีขึ้นไป

5. ตำแหน่งหน้าที่

ผู้อำนวยการสถานศึกษา

ครูอาสาสมัคร

ครูกศน.

ครูสรรช.

**ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ**

คำชี้แจง ให้ท่านแสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ว่าผู้จัดการศึกษาหรือสถานศึกษาควรมีพฤติกรรมกรปฏิบัติงานตามที่ท่านพึงประสงค์อย่างไร โดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต					
	1.1 กำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน
	1.2 กำหนดเป้าหมายการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ สมรรถภาพและพฤติกรรมที่ครอบคลุมการเรียนรู้
	1.3 กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
	1.4 กำหนดหน่วย/องค์กรรับผิดชอบอย่างชัดเจน
	1.5 สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2	ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง					
	2.1 ให้ความสำคัญ สนใจการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้
	2.2 ปรับทัศนคติของชุมชนให้ยกย่องผู้เรียนที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	2.3 ส่งเสริมผู้เรียนในการเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้ อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของ ตนเองทุกช่วงวัย
	2.4 ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและ เขียน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ ตลอดชีวิต
	2.5 สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรม การเรียนรู้ โดยเข้าใจเหตุผล ความจำเป็น ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3	ด้านการสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้					
	3.1 สำรวจ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง
	3.2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ ได้อย่างกว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการสื่ออื่นๆ เป็นต้น
	3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็น ชุมชนแห่งการเรียนรู้
	3.4 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระดับ ครอบครั้ว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ
	3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ลงมือ ปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้าง องค์กรความรู้ด้วยตนเอง

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
4	ด้านการประสานความร่วมมือ					
	4.1 ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
	4.2 ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	4.3 ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการความรู้ด้าน วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ชุมชน ออกเป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้
	4.4 จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน แห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน
	4.5 เปิดโอกาสให้สถาบันและบุคคลทั่วไป ได้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
5	ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย					
	5.1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าใจง่าย
	5.2 จัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	5.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้
	5.4 จัดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาค ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
	5.5 ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ผู้เรียน โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่
6	ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้					
	6.1 จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และสารสนเทศ
	6.2 จัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
	6.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ เพื่อให้บริการกลุ่มสนใจอย่างต่อเนื่อง
	6.4 จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้ จากการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทาง ตามความต้องการของผู้เรียน
	6.5 จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความ สนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ที่	รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
7	ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
	7.1 มุ่งประกันคุณภาพ พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	7.2 พัฒนาความรู้และทักษะ รวมทั้งสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี
	7.3 จัดให้มีเวทีการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง
	7.4 ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดที่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ
	7.5 ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเหตุมีผล ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ มีสมรรถนะทางร่างกายและมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น
8	ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้					
	8.1 มีมาตรการระดมทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	8.2 ปรับระบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ตามความพร้อมและความเหมาะสม
	8.3 ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้
	8.4 จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	8.5 ขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

คำชี้แจง ให้ท่านแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม หรือข้อเสนอแนะที่ท่านคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ มีพฤติกรรมการทำงาน หรือเสนอแนะแนวทางอื่น ๆ ใน 8 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต

.....

.....

3.2 ด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง

.....

.....

3.3 ด้านการสร้างเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้

.....

.....

3.4 ด้านการประสานความร่วมมือ

.....

.....

3.5 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย

.....

.....

3.6 ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

.....

.....

3.7 ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

3.8 ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้

.....

.....

**แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม
ความเป็นไปได้และการใช้ประโยชน์ รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงาน
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ
โดยใช้วิธีการอ้างอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship)**

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิฉบับนี้ เป็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้การอ้างอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) อยู่ในขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่งต่อการวิจัยซึ่งท่านผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นเครื่องมือการวิจัยในการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ หลังจากที่ท่านได้ศึกษารายละเอียดประกอบการพิจารณาแล้ว ขอให้ท่านวิจารณ์ แสดงข้อคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ถูกต้อง เหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้มีคุณภาพต่อไป

ขอกราบขอบพระคุณที่ท่านผู้ทรงคุณวุฒิได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ช่วยตรวจสอบการวิจัยครั้งนี้

นายจักรวุฒิ ชนะพันธ์

**นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา**

รูปแบบการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ							
	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		การใช้ประโยชน์	
	ถูกต้อง	ไม่ ถูกต้อง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็น ไปได้	เป็นไปได้ ไม่ได้	เป็น ประโยชน์	ไม่เป็น ประโยชน์
ข้อเสนอแนะของด้านการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....								
.....								
.....								
.....								
.....								
3. ด้านการสร้างเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้								
3.1 สำรวจ และ พัฒนาแหล่ง เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง								
3.2 พัฒนารูปแบบการจัด การเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ ผู้เรียนสัมผัสการเรียนรู้ได้อย่าง กว้างขวาง เช่น จัดให้มีห้องสมุด มีการจัดนิทรรศการ ให้บริการ สื่ออื่นๆ เป็นต้น								
3.3 ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการเรียนรู้ในสถาน ประกอบการต่างๆ เพื่อนำไป สู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้								
3.4 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อ เชื่อมโยงระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ								
3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียน ให้ลงมือปฏิบัติจริงในแหล่ง เรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเอง								
ข้อเสนอแนะของด้านการสร้างเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้.....								
.....								
.....								

รูปแบบการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ							
	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		การใช้ประโยชน์	
	ถูกต้อง	ไม่ ถูกต้อง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็น ไปได้	เป็นไปได้ ไม่ได้	เป็น ประโยชน์	ไม่เป็น ประโยชน์
4. ด้านการประสานความร่วมมือ								
4.1 ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้ บุคคลมีความต้องการในการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพ และสามารถปรับตัวให้อยู่ใน สังคมอย่างมีความสุข								
4.2 ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมใน การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต								
4.3 ร่วมมือกับทุกฝ่ายจัดการ ความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัว คน ชุมชน ออกเป็นความรู้ ที่สามารถเรียนรู้ได้								
4.4 จัดทำคลังข้อมูลความรู้ที่ ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาชุมชนแห่ง การเรียนรู้ที่ยั่งยืน								
4.5 เปิดโอกาสให้สถาบันและ บุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อ พัฒนาให้เป็นทางเลือกใน การเรียนรู้ตลอดชีวิต								
ข้อเสนอแนะของด้านการประสานความร่วมมือ.....								

รูปแบบการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ							
	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		การใช้ประโยชน์	
	ถูกต้อง	ไม่ ถูกต้อง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็น ไปได้	เป็นไปได้ ไม่ได้	เป็น ประโยชน์	ไม่เป็น ประโยชน์
5. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย								
5.1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้อง กับความต้องการของท้องถิ่นให้มี ความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิด กว้างและเข้าใจง่าย								
5.2 จัดเนื้อหาและกิจกรรมการ เรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความ พร้อมของผู้เรียน								
5.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ ปราชญ์ผู้รู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึก กีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นผู้จัด กิจกรรมการเรียนรู้								
5.4 จัดการเรียนรู้โดยอาศัย ประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการประกอบอาชีพทั้งในภาค ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ								
5.5 ส่งเสริม สนับสนุนให้บริการ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเปิดกว้างทางการเรียนรู้สู่ ผู้เรียน โดยไม่จำกัดเวลาและ สถานที่								
ข้อเสนอแนะของด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย.....								
.....								
.....								
.....								
.....								

รูปแบบการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ							
	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		การใช้ประโยชน์	
	ถูกต้อง	ไม่ ถูกต้อง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็น ไปได้	เป็นไปได้ ไม่ได้	เป็น ประโยชน์	ไม่เป็น ประโยชน์
6. ด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้								
6.1 จัดระบบข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคน สามารถเข้าถึงผ่านสื่อเทคโนโลยี และสารสนเทศ								
6.2 จัดฝึกอบรมทักษะการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้ เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วย ตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต								
6.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้ เพียงพอเพื่อให้บริการกลุ่มสนใจ อย่างต่อเนื่อง								
6.4 จัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับ การเรียนรู้ จากการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อชี้แนะแนวทาง ตามความต้องการของผู้เรียน								
6.5 จัดทำปฏิทินการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นความสนใจของ สาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน								
ข้อเสนอแนะของด้านการส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้								
.....								
.....								
.....								
.....								

รูปแบบการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ							
	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		การใช้ประโยชน์	
	ถูกต้อง	ไม่ ถูกต้อง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็น ไปได้	เป็นไป ไม่ได้	เป็น ประโยชน์	ไม่เป็น ประโยชน์
8.3 ระดมทรัพยากรร่วมกับองค์กร และสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริม ความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการ เรียนรู้								
8.4 จัดตั้งกองทุนส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต								
8.5 ขอความร่วมมือภาคีเครือข่าย ท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณ สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตในท้องถิ่น								
ข้อเสนอแนะของด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....								
.....								
.....								
.....								

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล

ภาคผนวก จ

หนังสือตอบรับการลงบทความวิจัย

แบบตอบรับบทความ
ลงพิมพ์ในวารสารบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ที่ ศธ 0514.5.2.3/029

วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2558

กองบรรณาธิการ วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้รับพิจารณาบทความ

เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ
A MODEL FOR THE PROMOTION OF LIFELONG LEARNING FOR INFORMAL
EDUCATION IN CHAIYAPHUM PROVINCE

ผู้เขียน จักรวุฒิ ชนะพันธ์
หลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
เพื่อลงพิมพ์ ในวารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
กำหนดออก ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2558 โดยจะพิมพ์เสร็จภายในเดือน มกราคม 2559

เจ้าของเรื่อง กองบรรณาธิการวารสาร
โทร. 0-4334-3452-3 ต่อ 401
โทรสาร 0-4334-3454

ภาคผนวก ฉ

ตำเนาประกาศนียบัตรภาษาอังกฤษ

University of Tasmania

CRICOS Provider Code: 00586B

International Services

Certificate of Participation

This is to certify that

Jukkavuth Chanapunth

Participated in

A Professional Short Course

In

ENGLISH FOR EDUCATIONAL RESEARCH

April 12th – April 16th 2010

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'S. Hingston', is written over the printed name.

Sarah Hingston
Short Course/Study Tours Coordinator

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายจักรวุฒิ ชนะพันธ์
วัน เดือน ปีเกิด	30 มิถุนายน 2506
สถานที่เกิด	อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2534 ปริญญาตรี (ค.บ. วิชาเอก สังคมศึกษา) พ.ศ. 2544 ปริญญาโท (กศ.ม. สาขาวิชา การบริหารการศึกษา)
สถานที่ทำงาน	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ
ตำแหน่งงานปัจจุบัน	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทย์ฐานะ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
รางวัลที่ได้รับ	พ.ศ. 2554 ได้รับรางวัล “หนึ่งแสนครูดี” จาก สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา